

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний університет будівництва і архітектури

**ПРОБЛЕМИ ГЕНЕЗИСУ ЕКОНОМІКИ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ІННОВАЦІЙНОГО
КАПІТАЛУ**

**Матеріали доповідей
III Міжнародної науково-практичної конференції
7-8 листопада 2023 року
м. Київ**

**У двох частинах
*Частина I***

Київ 2023

УДК 330.101:330.14

П78

Редакційна колегія:

Лич В.М. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економічної теорії, обліку та оподаткування Київського національного

Іванова Т.М. – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економічної теорії, обліку та оподаткування Київського національного університету будівництва і архітектури

Відповідальний за випуск: Згалат-Лозинська Л.О., доктор економічних наук

Рекомендовано до видання оргкомітетом міжнародної науково-практичної конференції, протокол № 2 від 6 грудня 2023 року.

П78 **Проблеми** генезису економіки інтелектуально-інноваційного капіталу: матеріали доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 7-8 листопада 2023 року) у 2-х ч. / за заг. ред. В. М. Лича. Ч. 1. Київ: КНУБА, 2023. 152 с.

Викладено матеріали доповідей учасників III Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми генезису економіки інтелектуально-інноваційного капіталу», розглянуто тенденції сучасного становлення економіки інтелектуально-інноваційного капіталу як нового способу виробництва, що визначається прогресом науки й техніки, розвитком високих технологій та наукомістких виробництв, нові підходи до формування систем менеджменту, маркетингу, оподаткування, інноваційної діяльності, раціональне використання яких у поєднанні з іншими еколого-економічними умовами забезпечує досягнення нової якості економічного зростання, що ґрунтується на знаннях.

За точність і зміст матеріалів, достовірність розкриття проблеми відповідальність несуть автори публікацій

© КНУБА, 2023

МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ КОМІТЕТ

Куліков П.М. – д.е.н., проф., ректор Київського національного університету будівництва і архітектури, *голова міжнародного наукового комітету;*

Чернишев Д. О. – д.т.н., проф., перший проректор Київського національного університету будівництва і архітектури – *співголова;*

Ковальчук О. Ю. – к.т.н., ст. наук. сп., проректор з наукової роботи та інноваційного розвитку КНУБА;

Лич В.М. – д.е.н., проф., завідувач кафедри економічної теорії, обліку та оподаткування КНУБА – *співголова;*

Захарченко П. В. – к.т.н., проф., завідувач кафедри товарознавства та комерційної діяльності в будівництві КНУБА, віце-президент Академії будівництва України – *співголова;*

Стеценко С.П. – д.е.н., проф., завідувач кафедри економіки будівництва КНУБА – *співголова;*

Собчук Генрик – проф., директор Представництва «Польська Академія Наук» у Києві (PAN) Сілезький технологічний університет (SUT), Польща – *співголова;*

Drinke Zane - Ph.D. (Econ), Associate Professor, Rector of Turība University, Riga, Latvia;

Rosita Zvirgzdina - Dr.Oec. (Econ), Professor, Head of Commerce department Turība University, Riga, Latvia;

Edison Daniel Yandun Burbano – Ph.D. docent of Faculty of Business Specialties Catholic University of Santiago de Guayaquil, Guayaquil, Ecuador;

Бєлєнкова О. Ю. – д.е.н., проф., професор кафедри економіки будівництва КНУБА, член-кореспондент Академії будівництва України;

Бондар-Підгурська О.В. – д.е.н., доц. кафедри менеджменту Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»;

Варналій З.С. – д.е.н., проф., професор кафедри фінансів Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Глєбова А. О. – к.е.н., доц., доцент кафедри менеджменту і логістики,

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»;

Заяць Т.А. - д.е.н., проф., зав. відділу формування соціального капіталу Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України;

Новікова І.В. – д.е.н., проф., Baltic International Academy, Riga, Latvia;

Омельченко Н. В. – к.т.н., проф., професор кафедри товарознавства, торговельного підприємництва та експертизи товарів, Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», м. Полтава

Рижаква Г. М. – д.е.н., проф., завідувач кафедри менеджменту в будівництві КНУБА;

Стойкова Теменуга – PhD, Associate Professor, доцент товарознавства, Економічний університет, судовий експерт з товарознавства та економічної експертизи, Варна, Болгарія;

Тугай О.А. – д.т.н., професор, завідувач кафедри організації та управління будівництвом КНУБА;

Чорнодід І. С. – д.е.н., проф., проректор з науково-педагогічної роботи Академії праці, соціальних відносин і туризму;

Шпак Н. О. – д.е.н., професор кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва Інституту економіки і менеджменту, Національного університету «Львівська політехніка».

ЗМІСТ

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ	12
Лич Володимир Миколайович	
НЕОБХІДНІСТЬ АКТИВІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІКИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ІННОВАЦІЙНОГО КАПІТАЛУ В УМОВАХ ВІЙНИ..	12
Aldis Bulis, Oskars Onževs	
EVALUATING SUSTAINABLE DEVELOPMENT INDICATORS IN LATVIA	15
Варналій Захарій Степанович	
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ НАЦІЇ ЯК ЧИННИК ЗМІЦНЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ	19
Дерев'яно Віктор Миколайович, Мороз Ліна Вікторівна, Мороз Володимир Юрійович	
ДИСПЕРСНО-АРМОВАНІ БЕТОНИ НА ОСНОВІ ВІДХОДІВ ПЕРЕРОБКИ ГУМОВИХ ПОКРИШОК.....	23
Заяць Тетяна Анатоліївна, Ушенко Наталя Валентинівна	
СУСПІЛЬНІ ПРІОРИТЕТИ ВОЄННОЇ І ПОВОЄННОЇ РОЗБУДОВИ УКРАЇНИ	28
Згалат-Лозинська Любов Олександрівна, Мостовенко Олексій Олександрович	
СПІЛЬНІ РИСИ ТА ОСНОВНІ ВІДМІННОСТІ ОБЛІКУ ЗА МСФЗ ТА НП(С)БО.....	31
Гаман Галина Володимирівна	
НАСЛІДКИ МІГРАЦІЇ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	35
Головаш Богдан Едуардович	
НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЛОГІСТИЧНИХ МАРШРУТІВ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО ЕКСПОРТУ (НА ПРИКЛАДІ КРАЇН БАЛТІЇ)	39
Секція 1. «ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІКИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ІННОВАЦІЙНОГО КАПІТАЛУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»	43
Гойко Анатолій Францович	
ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ.....	43
Газукін Андрій Георгійович	
СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ В ТЕХНІЧНО-ЕКОНОМІЧНОМУ АСПЕКТІ.....	49

Головач Наталія Василівна, Турмій Сергій Сергійович	
СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ	52
Єсипенко А.Д., Дубінін Д.В.	
ЧИННИКИ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ БУДІВНИЦТВА.....	56
Іванова Тетяна Миколаївна	
РОЛЬ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ НА ПІДПРИЄМСТВАХ	59
Куценко Артемій Сергійович, науковий керівник: Лич В.М.	
ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ	62
Кривоберець Марина Миколаївна, Михайленко Артур Гагикович	
РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ	65
Шапошнікова Інна Олександрівна	
АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ СТАРТАП ІНДУСТРІЇ	68
Шумак Л.В.	
ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОЕКТНИХ ПІДПРИЄМСТВ У БУДІВНИЦТВІ УКРАЇНИ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД: АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІКИ, ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ	72
Секція 2. «СИСТЕМНИЙ РОЗВИТОК ТА ПЕРСПЕКТИВИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОБЛІКУ, АУДИТУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ».....	77
Гаман Галина Володимирівна	
РОЛЬ ОБ'ЄДНАНЬ АУДИТОРІВ ТА БУХГАЛТЕРІВ У ФОРМУВАННІ ЕТИЧНИХ НОРМ	77
Корсун Інна Миколаївна	
АУДИТ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД.....	81
Чернявська Юлія Борисівна	
ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ЯК ОДИН З ОСНОВНИХ МЕТОДІВ РЕВІЗІЇ І КОНТРОЛЮ	84
Головаш Лілія Вікторівна	
ПОДАТКОВІ ТА РЕГУЛЯТОРНІ ЗМІНИ ДЛЯ ПІДТРИМКИ МАЛОГО ТА МІКРОБІЗНЕСУ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ	87
Дропа Ігор Юрійович	
СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО АУДИТУ ОПЛАТИ ПРАЦІ	90

Васильєв Костянтин Вячеславович	
СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ БУДІВЕЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА.....	95
Григор Оксана Вікторівна	
ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА БУДІВЕЛЬНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ	99
Драчук Анна Сергіївна	
ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА: МЕТОД CASH-FLOW.....	101
Захарчук Ірина Анатоліївна, науковий керівник: Гаман Галина Володимирівна	
ВПЛИВ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ НА ФІНАНСОВІ ПОКАЗНИКИ ПІДПРИЄМСТВА	104
Іваніченко Ганна Василівна	
УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ КОНТРОЛЮ ТОВАРІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	106
Коваленко Тетяна Анатоліївна	
НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ОСНОВІ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ	111
Куценко Артемій Сергійович	
РОЗВИТОК КОНЕКРЕНЦІЇ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ЕКОНОМІКИ.....	114
Остапенко Олена Йосипівна	
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	117
Распопова Анастасія Вікторівна	
ОРГАНІЗАЦІЯ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ АКТИВІВ БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА ТА КОНТРОЛЮ ЗА ЇЇ ПРОВЕДЕННЯМ.....	120
Скиба Жанна Володимирівна	
ОБЛІК І КОНТРОЛЬ ГРОШОВИХ КОШТІВ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА АНАЛІЗ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ	123
Третьяк Єлизавета Юріївна	
НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ АУДИТУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ	127

Христюк Вікторія Вадимівна	
ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ МАЛИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ В УКРАЇНІ..	129
Чир'ян Аліна Арутюнівна УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ.....	133
Шуляренко Єлизавета Павлівна	
ОБЛІК СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ	135
Болобан Анастасія Олександрівна	
ВИКОРИСТАННЯ ERP-СИСТЕМ ДЛЯ АВТОМАТИЗАЦІЇ ОПЛАТИ ПРАЦІ НА БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	139
Борячук Олена Олегівна ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВИТРАТ НА ОПЛАТУ ПРАЦІ З МЕТОЮ ЇЇ ОПТИМІЗАЦІЇ.....	144
Муренко Вікторія Вікторівна	
ВИКОРИСТАННЯ ТА ВПЛИВ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ НА ПІДПРИЄМСТВО	148
Оринянська Анастасія Анатоліївна	
ВПЛИВ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВА	151
Секція 3. «ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ».....	154
Гаврилюк Володимир Якович, Чинчик Анатолій Анатолійович	
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ОСНОВІ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ	154
Галунка Оксана Дмитрівна, Ченчик Галина Олександрівна, Пономарьов Олександр Сергійович	
ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА	157
Гриценко Олександр Сергійович, Кузьмін Валерій Геннадійович, Євдокімов Олег Олександрович	
ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВИКЛИКИ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА	159
Дерев'янку Віктор Миколайович, Мороз Ліна Вікторівна, Гришко Ганна Миколаївна, Ватажишин Олександр Володимирович	
БЕТОНИ І РОЗЧИНИ ДИСПЕРСНО-АРМОВАНІ МІНЕРАЛЬНИМИ І ОРГАНІЧНИМИ ВОЛОКНАМИ.....	161

Зельцер Євген Робертович	
ПРОБЕМНІ ПИТАННЯ УЧАСТІ ДЕВЕЛОПЕРСЬКИХ КОМПАНІЙ У ДЕРЖАВНИХ ЖИТЛОВИХ ПРОГРАМАХ НА ПРИКЛАДІ ПРОГРАМИ «ОСЕЛЯ»	165
Зінченко Мирослава Михайлівна	
ОСНОВНІ ФОРМИ І НАПРЯМИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ	169
Локтіонова Я.Ф.	
СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ	171
Моголівець А. А.	
ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ДЕВЕЛОПЕРА В УМОВАХ ВІЙНИ.....	174
Рудь К.М.	
ФОРМУВАННЯ ЯКІСНОЇ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ ЯК ОСНОВИ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ..	176
Титок Вікторія Вікторівна, Сиволап Юлія Володимирівна	
МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВАРТОСТІ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ ОБ'ЄКТІВ БУДІВНИЦТВА.....	181
Гойко Олександр Анатолійович, науковий керівник: Цифра Т.Ю.	
ВПРОВАДЖЕННЯ АНАЛІТИКИ ВЕЛИКИХ ДАНИХ У БУДІВНИЦТВО..	183
Лисиця Надія Василівна	
РОЛЬ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ.....	185
Оліферук Сергій Леонідович	
КОНТРОЛЬ ЗА ПОКАЗНИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА ЗА ДОПОМОГОЮ ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ	188
Величко Артем Вадимович	
НОВІ СТАНДАРТИ ПРОВЕДЕННЯ ТЕНДЕРІВ НА ВІДБУДОВУ ЦИВІЛЬНИХ ОБ'ЄКТІВ: ПЕРЕВАГИ ДЛЯ ДЕВЕЛОПЕРІВ.....	190
Казьмін О. Г., Палагіцький В. І.	
ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ БУДІНДУСТРІЇ	193
Максюта Антон Петрович	
ПАРАДИГМА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ	196

Бредіхін Д.С., Максим'юк Ю. С. ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМКИ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОЧИМА ЗДОБУВАЧІВ (НА ПРИКЛАДІ ОП «ЕКОНОМІКА» і «МАРКЕТИНГ»)	200
Гуань Юнцзе, Гао Юй, науковий керівник: Стеценко С.П. ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ БУДІВНИЦТВА ЯК ЗАПОРУКА СТАЛОГО РОЗВИТКУ	203
Деміч Андрій Сергійович КОМПЕТЕНЦІЇ ПЕРСОНАЛУ У ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ.....	207
Кривенко М.М. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА	209
Курдиш Ярослав ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВОГО ПАСПОРТУ ПРОДУКЦІЇ З ВИКОРИСТАННЯМ БЛОКЧЕЙН-ТЕХНОЛОГІЙ НА ПІДПРИЄМСТВАХ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ	212
Маурін А.А., Бредіхін Д.С. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ У СИСТЕМІ ВАРТІСНОГО ІНЖИНІРИНГУ БУДІВНИЦТВА.....	215
Мороко Д. О., Шимко Т. О., АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ДЕВЕЛОПЕРА: МЕТОДИ, МОДЕЛІ, ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ.....	218
Нестеренко В.Б. ПЕРСПЕКТИВИ ДЕВЕЛОПМЕНТУ У ПІСЛЯВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ БУДІВНИЦТВА	222
Пагарський О.А. ОСОБЛИВОСТІ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ВІЙНИ	224
Прищепя Максим Олегович ВИКОРИСТАННЯ ВАРТІСНОГО ІНЖИНІРИНГУ В БУДІВНИЦТВІ.....	227
Скакун В. А. ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ ОСНОВИ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ БУДІВЕЛЬНОГО СЕКТОРУ	229
Устименко А. М., Рижик Т. В., Шаршун Ф. К.	233
ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ІННОВАЦІЙНОГО КАПІТАЛУ ЯК ОСНОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ УЧАСНИКІВ БУДІВНИЦТВА	233

Гребенюк Є. А., Немтирєв О. В., МАКРОЕКОНОМІЧІ ЧИННИКИ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ БУДІВНИЦТВА.....	236
Ільків Дмитро Богданович, Кіщенко Тетяна Євгенівна ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ДЕВЕЛОПЕРСЬКИХ КОМПАНІЙ У ПОВОЄННИЙ ЧАС	239
Ковтун А. В., Коваль С. Д., Шокотько О. С. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ІННОВАЦІЙНИЙ КАПІТАЛ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ	242
Распутний Д. С., Беседа М. В., Тимофєєв Д. В. ДІЯЛЬНІСТЬ СТЕЙКХОЛДЕРІВ БУДІВЕЛЬНИХ ПРОЕКТІВ НА ЗАСАДАХ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ	245
Шалахін Н.С. ІННОВАЦІЇ В БУДІВНИЦТВІ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА НАПРЯМКИ УПРОВАДЖЕННЯ	249

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

УДК 658

Лич Володимир Миколайович

*д.е.н., проф., завідувач кафедри економічної теорії, обліку та оподаткування,
Київський національний університет будівництва і архітектури
<https://orcid.org/0000-0001-9024-1593>*

НЕОБХІДНІСТЬ АКТИВІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІКИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ІННОВАЦІЙНОГО КАПІТАЛУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Актуальність. Агресія росії проти нашої держави продовжується. Втрачаємо найцінніше – людей, ресурсний потенціал. Економіка знаходиться в кризовому стані відтворювального циклу. Має місце нагальна потреба на основі системно-ситуаційного підходу в розробці плану відбудови країни з орієнтацією на інноваційну модель розвитку з метою надійного захисту національних інтересів та зростання життєвого рівня населення.

Викладення основного матеріалу. Кожна економічна система має як свої позитивні сторони, так і недоліки. Завдання кожного науковця на основі системно-ситуаційного підходу визначити та обґрунтувати напрямки розвитку позитивних та зменшити, а ліпше ліквідувати негативні. Методологічною основою такої економічної політики, на наш погляд, має бути школа неокласичного синтезу. На системних принципах цієї школи необхідно вже сьогодні активізувати процес формування економіки інтелектуально-інноваційного капіталу (ЕІК).

Економіка інтелектуально-інноваційного капіталу – це наука про забезпечення еколого-соціально-економічної ефективності відтворення обмежених ресурсів на основі інноваційної моделі розвитку, де центральне місце належить людському капіталу, який є джерелом доданої вартості, з метою задоволення потреб особистості, сім'ї, суспільства в цілому, захисту національних інтересів. Її основними сутнісними елементами є: людський капітал, інтелектуально-інноваційний капітал; розширене відтворення благ та послуг яке ґрунтується на неперервній інноваційній освіті (з акцентом на дуальну); розвитку вітчизняної науки; забезпечення рівноправного розвитку різних форм власності та конкурентного економічного середовища; формування та ефективного використання доданої вартості за рахунок переважно

інтелектуально-інноваційного капіталу; відтворення обмежених ресурсів з точки зору еколого-соціально-економічної ефективності та інноваційної моделі розвитку економіки; економічно грамотна політика управління, передусім державного, відтворювальними циклами; науково обґрунтована політика обліку, аудиту та оподаткування господарської діяльності [1, 2].

Повною мірою це стосується також проблематики інноваційного розвитку менеджменту, маркетингу, підприємництва та торгівлі, інших важливих аспектів генезису економіки інтелектуально-інноваційного капіталу.

Маємо визнати, що перехід до інноваційної моделі розвитку вітчизняної економіки здійснюється надзвичайно повільно. Про це, зокрема, свідчить і те – що на сьогодні частка переробної промисловості у ВВП=10% частка будівництва 3%, а в країнах Європи – 5-7%.

Нам потрібно, як правило, на перше місце поставити задоволення потреб внутрішнього ринку, а експортувати товари та послуги кінцевого споживання.

Деякі основні напрями активізації формування економіки інтелектуально-інноваційного капіталу в умовах війни:

- прогрес суспільства має відбуватися шляхом активного державного регулювання відбудови національної економіки, де першочерговим завданням є забезпечення потреб Збройних Сил України, інноваційна розбудова підприємств ВПК та соціальний захист населення;

- неперервна інноваційна освіта з обов'язковою військовою підготовкою;

- забезпечення стабільного прогресу вітчизняної науки, зокрема, шляхом взаємовигідної співпраці з науковцями інших країн – стратегічних партнерів України, з орієнтацією на задоволення інноваційних потреб внутрішнього і зовнішнього ринків;

- розробка і реалізація концепції та стратегії переходу вітчизняної економіки на інтелектуально-інноваційну модель розвитку з опорою на власну ресурсну базу на основі основних принципів школи неокласичного синтезу, де визначальна роль належить людському капіталу, який розвивається на основі системного стимулювання та самоконтролю, контролю державних інституцій;

- удосконалення вітчизняної законодавчо-нормативної бази з врахуванням напрацювань передових зарубіжних країн а, особливо, ЄС на основі системно-ситуаційного підходу;

- інвестиційне забезпечення стійкого розвитку реального сектору економіки та інфраструктури має здійснюватися на основі переважно власних джерел інвестування без оподаткування інвестицій в інновації;

- оптимізація розвитку державного та приватного секторів має здійснюватися на основі розвитку публічно-приватного партнерства, а особливо розробки та реалізації процесів «будівництво-управління-передача» (БУП);

- пріоритетним сектором такої економіки має стати будівництва і архітектура. Зокрема, одним із провідних органів державного управління економікою має бути Міністерство будівництва і архітектури.

Продовження повномасштабної агресії росії засвідчує, що абсолютну більшість внутрішніх та зовнішніх ресурсів необхідно використовувати для задоволення потреб ЗСУ.

Висновки. Наша сила в інтелектуально-інноваційній єдності щодо досягнення перемоги над агресором. Активізація процесів формування економіки інтелектуально-інноваційного капіталу в умовах війни першочергово забезпечить прискорений розвиток вітчизняних підприємств ВПК на інноваційній основі, інноваційної економіки в цілому.

Список використаних джерел:

1. Сутнісна характеристика основних елементів економіки інтелектуально-інноваційного капіталу. Проблеми генезису економіки інтелектуально-інноваційного капіталу: матеріали доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 4-5 листопада 2021 року) у 2-х ч. / за заг. ред. В.М. Лича. Ч.1. Київ: КНУБА, 2021. С.12-15.

2. Людський капітал України: стан, проблеми, перспективи відтворення: монографія: у 2ч. Київ: КНУБА, 2009. Ч.1. 224с.

Aldis Bulis,

PhD in Economics, Associate Professor, Turība University

<https://orcid.org/0009-0009-5097-7681>

Oskars Onževs

Dr. sc. ing., Assistant Professor, Turība University

<https://orcid.org/0009-0003-9694-5024>

EVALUATING SUSTAINABLE DEVELOPMENT INDICATORS IN LATVIA

Relevance. In the 21st century national economic development is focused on sustainable development. The main idea behind the sustainable development is to provide the quality of life for next generation that is not lower in comparison with current generation. This issue has become relevant because during the last century the number of world population has increased from 1 billion to 8 billion. It means that they consume much more resources and generate much more waste that our world cannot absorb anymore. It causes such problems as global warming and increasing number of natural disasters. Current solution for this problem is to organize development sustainably that was proposed by the United Nations in 2015 when it proposed 17 Sustainable Development Goals (SDG).

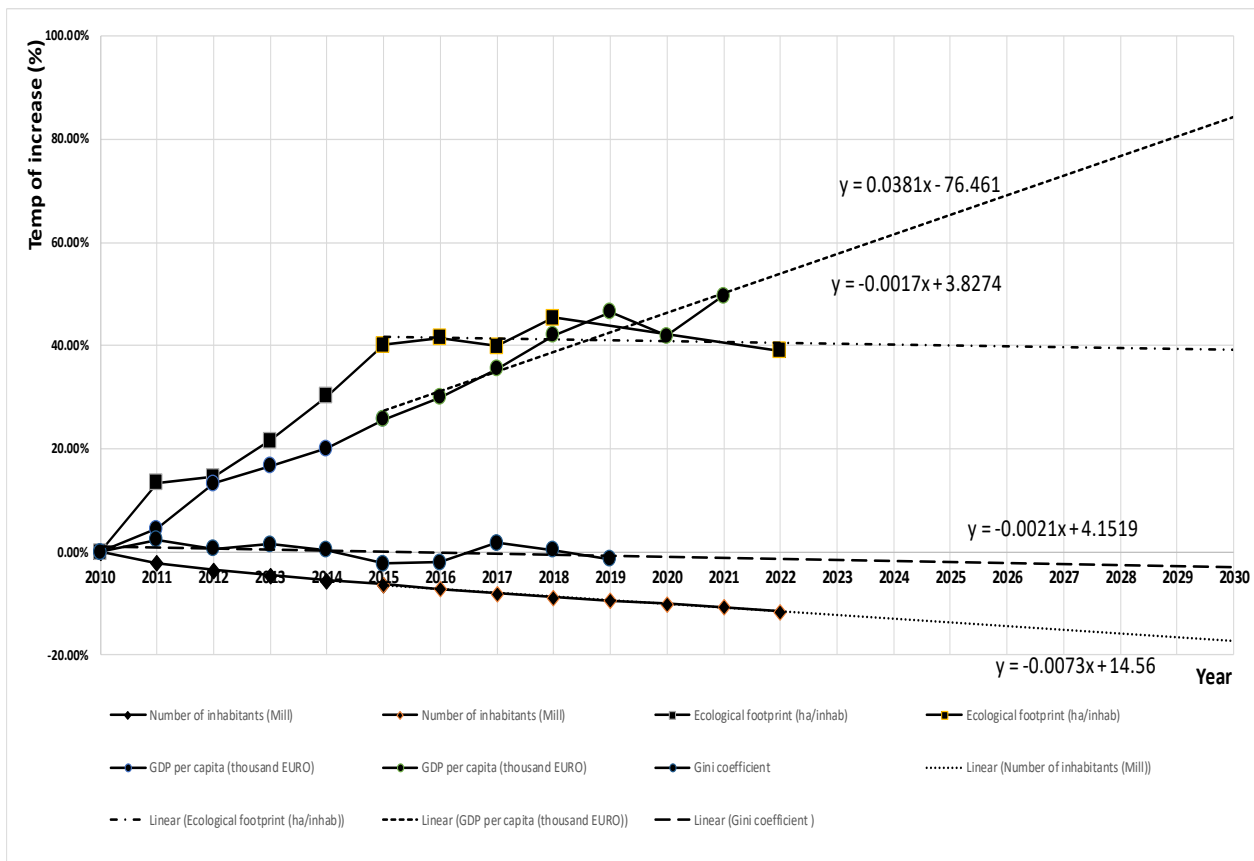
Purpose. The aim of this study is to evaluate sustainable development in Latvia. To achieve this aim, some tasks have to be realized. Firstly, to identify methods that could be applied to measure national sustainable development. Secondly, to choose the most appropriate method for measuring sustainable development in Latvia. Thirdly, to collect data for selected method and answer if current development in Latvia is sustainable. Such methods as literature review and statistical analysis are applied in this study because they are typical methods in the investigating sustainable development.

Presentation of the main material. The most popular method for assessing economic growth is Gross Domestic Product (GDP) but some international organizations, including International Monetary Fund, believe that it is not enough to take only GDP as measure of country's success because it is materialistic measure and does not take into account other very important aspect of well-being, as education, health, efficient use of resources. Therefore, since the middle of 20th of century there are efforts to find additional indicators that could be helpful in monitoring national development. Such indications are unemployment rate, inflation rate, Human Development Index etc. In 21st century the world experiences new challenges related

to environment thus it is necessary to devote more efforts towards sustainability. Nowadays it is ongoing debates regarding methods how to measure sustainable development (see more van Vuuren, Zimm etc., 2022; Bandari, Moallemi, 2022). Reviewing different scientific studies, it is possible to identify some methods that are popular in investigating sustainability at national and regional level. They are SDGs proposed by the United Nations, footprint developed by the Global Footprint Network and different indexes that are developed by different countries, including Latvia. SDG is comprehensive method but its problem is that it is challenging to achieve all SDGs together because if one goal is improved, other goal can be worsened. Footprint is good indicator, but it is focused only on environment – consumption or resources and pollution, therefore sometimes it is taken as one indicator in the set of indicators of sustainable development. Analyzing different methods that are applied in measuring sustainable development authors concluded that the most appropriate method for this study is indicators of sustainable development formulated in the Sustainable Development Strategy in Latvia until 2030. It consists of number of inhabitants (Mill.), Gini coefficient, GDP per inhabitant per year (EUR, according to purchasing power parity), Regional differences of GDP per inhabitant – dispersion of regional GDP per inhabitant (%), Ecological footprint (ha per inhabitant), Human Development Index (place in the world), Global Competitiveness Index (place in the world).

Let's look at the long-term development using indicators: Number of inhabitants; GDP per capita (thousand EURO); Ecological footprint (ha/inhab) and Gini coefficient. The initial analysis has been carried out in the work (Bulis, Onzevs, 2023). It is shown there that due to the influence of the previous crisis in 2010, the trend of changes in indicators has fundamentally changed. In this way, it is purposeful to use the temp of increase for base year 2010 in the analysis of indicators, and this can be seen in the picture 1.

By carrying out additional research, it can be seen that in 2015 the indicators stabilized and a trend began when the development can already be described using linear trends. The linear trend line for indicators based on the data set starting with 2015 can be seen in the figure. They will remain like that until new factors appear that will determine their trend change. These can be any unpredictable factors: problems in the global economy, war, etc. These factors are difficult to predict and practically impossible for Latvia as a small country to influence them.

Picture 1. Indicators of evaluation of sustainable development indicators

Looking at the perspective until 2030, if there is no fundamental change in the trend of factors, the trend that determines the decrease in the population is unpleasant. It has a strict linear tendency to decrease and it is not even visible that there is a tendency to change. This will sooner or later lead to a labor shortage in the country. Despite everything, the GDP is consistently growing and this indicates the stability of the economy, even in spite of the decline in the population. There is also a positive outlook regarding changes in the ecological footprint. Until 2015, its growth rate exceeded GDP growth, which indicated negatives in economic development. Around 2015, the economy begins to develop taking into account sustainable development trends: the ecological footprint begins to decrease.

The Gini coefficient practically does not change (its temp of increase hovers around 0) and it looks like it will remain unchanged until 2030.

Conclusions. Since 2015, Latvia has entered a period of stable development, when GDP is growing but the efficiency of resource use is increasing. Now there is an opportunity to work on a long-term economy. However, as can be seen from history, regular crises are capable of destroying stable development. The given forecast is also based on the fact that no new negative factors affecting the economy will appear. Sometimes they can be predicted and sometimes they are unpredictable.

In this regard, a much higher level of research is needed in the future.

References:

1. "The 17 Goals". Available: <https://sdgs.un.org/goals> [Accessed November 28, 2023].
2. International Monetary Fund, <https://www.imf.org/en/Publications/fandd/issues/Series/Back-to-Basics/gross-domestic-product-gdp> [Accessed November 28, 2023]
3. D. P. van Vuuren, C. Zimm, S. Busch, E. Kriegler, J. Leininger, D. Messner, N. Nakicenovic, J. Rockstrom, K. Riahi, F. Sperling, V. Bosetti, S. Cornell, O. Gaffney, P. L. Lucas, A. Popp, C. Ruhe, A. von Schiller, J. O. Schmidt, and Bjoern Soergel, "Defining a sustainable development target space for 2030 and 2050". (2022), *On Earth*, vol.5, pp. 142-156. [Online]. Available: <https://doi.org/10.1016/j.oneear.2022.01.003> [Accessed February 23, 2023].
4. R.Bandari, E.A.Moallemi, R.E.Lester, D.Downie, and B.A.Bryan. (2022). "Prioritising Sustainable Development Goals, characterising interactions, and identifying solutions for local sustainability", *Environmental Science and Policy*, vol. 127, pp. 325-336.
5. A. Bulis, O. Onževs. (2023). "Measurement of sustainable development in Latvia", *Environment. Technology. Resources. Rezekne, Latvia, Proceedings of 14th International Scientific and Practical Conference. Volume 1*, 29-32.

*Варналій Захарій Степанович,
доктор економічних наук, професор,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
<https://orcid.org/0000-0002-6654-8760>*

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ НАЦІЇ ЯК ЧИННИК ЗМІЦНЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ ^{1*}

Актуальність. У ХХІ столітті, в умовах інформаційної епохи, глобалізації та діджиталізації, неперевершене значення має процес формування та ефективного використання інтелектуального потенціалу нації, який виступає не лише детермінантом сталого розвитку, а є чинником зміцнення соціальної безпеки людини в Україні [6]. Особливого значення це має в умовах сучасних загроз, зокрема, в умовах повномасштабної російсько-української війни.

Мета. Визначити сутність інтелектуального потенціалу нації, розкрити роль і значення його в зміцненні соціальної безпеки людини в Україні на сучасному етапі.

Викладення основного матеріалу. На сучасному етапі основні зусилля та ресурси кожної країни мають бути зосереджені на процесі формування та дієвого використання інтелектуального потенціалу, який виступає найважливішим ресурсом нації, що здатен забезпечувати її майбутнє. Подальший розвиток України, перемога повномасштабної російсько-української війни залежать від накопичення, примноження та ефективного використання інтелектуального потенціалу. На жаль, сьогодні в Україні в умовах повномасштабної війни відбувається виснаження та фізичне зменшення інтелектуальних і трудових ресурсів, також відбувається значний відтік за кордон високопродуктивних сил. Також існують внутрішні інституційні виклики та загрози, які не сприяють примноженню та якісному збагаченню інтелектуального потенціалу нації.

Щоправда, на сьогодні не існує чіткого та однозначного визначення поняття «інтелектуального потенціалу нації» або «інтелектуального капіталу нації». Так, наприклад, Данилишин Б. та Куценко В. розглядають інтелектуальний потенціал як цілеспрямовану діючу сутність працівників із відповідним освітньо-кваліфікаційним рівнем, тобто з їхніми знаннями, здібностями та навичками. Він включає: рівень освіти населення, відсоток студентства від загальної кількості населення, частку витрат на освіту й науку

у ВВП, питому вагу залучених до наукового обслуговування у загальній чисельності населення тощо [4, с. 15–16].

Як зазначав Президент Національної академії наук України Б. Патон, інтелектуальний капітал нації, це не просто сума здобутків яскравих особистостей – політичних і державних діячів, вчених, освітян, митців, промисловців. Це складний, багаторівневий феномен, який потребує постійної підтримки з боку суспільства і держави, дієвого піклування про стан науки, освіти, соціальнокультурної сфери [5, с. 6].

На нашу думку, інтелектуальний потенціал нації – це потенційні інтелектуальні здатності національної спільноти, разом зі створеними та використаними сучасними матеріальними й нематеріальними засобами, які дієво використовуються в процесі інтелектуальної праці. Важлива роль і значення інтелектуального потенціалу нації в системі зміцнення соціальної безпеки на нано-рівні, особливо в умовах сучасних викликів та загроз, зокрема, в умовах повномасштабної російсько-української війни.

В умовах гібридної війни, особливо повномасштабної російської військової агресії на перший план виходять питання виживання і захисту людини, тому нагальною проблемою постає питання формування відповідної системи забезпечення соціальної безпеки людини, її постійний моніторинг й аналіз разом з кількісним оцінюванням стану соціальної безпеки людини, що має здійснюватися на основі обрахунку узагальнюючих показників [2].

Соціальна безпека людини (нанорівень), на нашу думку, це ступінь (рівень) захищеності життєво важливих соціально-економічних інтересів людини (особи), її прав, свобод та цінностей від внутрішніх та зовнішніх, реальних та потенційних загроз [1]. Функціональними складниками цього рівня соціальної безпеки є: безпека життєдіяльності людини; безпека реалізації загальносоціальних цінностей; безпека гідного рівня життя; безпека соціального середовища; психологічна та психічна безпека; самозахист; самозбереження; саморозвиток тощо [7].

До повномасштабної військової агресії з боку російської федерації найважливішими були загрози, які мали внутрішній характер генерації та були зосереджені в економічній, соціальній та політичній сферах. В умовах гібридної війни, ознаки безпеки трансформувались у площину фізичної безпеки людини, зросли вимоги як зберегти не лише здоров'я, а головне – життя людей, також, і це дуже важливо, значно збільшилася цінність людського життя та активної громадянської позиції. Після повномасштабного вторгнення рф в Україну з 2022

року саме ці вимоги стали першочерговими та ще більше затребуваними. Забезпечення соціальної безпеки людини тепер – це створення умов для збереження її життя. У цих умовах безпекове середовище змінюється, стає більш орієнтованим на захист від військових загроз [3].

Умови війни зумовлюють особливості формування системи соціальної безпеки на підприємствах. Часто працівники потребують фізичної та психологічної підтримки, а також розробки та впровадження ефективних заходів безпеки на робочому місці, включаючи системи упередження небезпеки, розробку евакуаційних планів та забезпечення захисту від можливих загроз. Особливою вимогою системи соціальної безпеки підприємства є їх гнучкість та швидкість адаптації до зовнішніх умов функціонування підприємства. Це може включати перепланування графіків роботи, перехід на віддалену роботу, перепідготовку працівників та надання допомоги у разі релокації. Такі зміни можуть потребувати індивідуального підходу та персоналізованих заходів. Важливо наголосити на збереженні унікальності, цінностей та професійних якостей кожного працівника, задоволені потреб кожної особистості в кризовий період та уникненні використання загальних та стандартизованих підходів у формуванні безпекового середовища.

Соціальна безпека людей в останні десятиріччя сильно впливає на швидкий розвиток технологій, зміни в суспільних цінностях, демографічні тенденції та інші чинники. Забезпечення соціальної безпеки є ключовим завданням для суспільства, сприяння стабільності, розвитку та підвищенню якості життя. Але у кризових умовах, особливо під час війни, соціальна безпека людей набуває специфічних рис, спрямованих на формування військової безпеки, індивідуалізацію та персоналізацію заходів підтримки.

Важливе значення має формування та реалізація інституціонального забезпечення соціальної безпеки на нано-рівні, зокрема, інституціонально-правове. На привеликий жаль, чинне законодавство України в цій сфері є неефективним і носить переважно декларативний характер.

Висновки. Зміцнення соціальної безпеки людини є ключовим завданням у діяльності кожної держави та її інститутів, підсилюючи зростання національної економіки, формуючи унікальний соціальний процес та інтелектуальний потенціал нації, у якому економічна та соціальна складові об'єднані складною багатоструктурною та багатофункціональною системами. На державному рівні доречно забезпечити включення соціальної складової до стратегій відродження економіки України. Соціальна безпека людини та

формування умов для набуття резильєнтності людини повинна знайти місце у положеннях чинної Стратегії національної безпеки України (Указ Президента України від 14 вересня 2020 року №892/2020) як дороговказ для внесення змін та доповнень до чинної Стратегії людського розвитку на період до 2025 року, Стратегії громадської безпеки та цивільного захисту України, Стратегії інформаційної безпеки України, Національної стратегії з прав людини тощо. У всіх варіантах Планів відновлення України доцільно формувати та реалізовувати принципи безпеки та стійкості (резильєнтності), у тому числі соціальної безпеки людини.

Список використаних джерел:

1. Варналій З.С. Багаторівнева система соціальної безпеки. Економіка і регіон. 2022. № 1 (84). С. 68–74. (0,7 д.а.) DOI: [https://doi.org/10.26906/EiR.2022.1\(84\).2547](https://doi.org/10.26906/EiR.2022.1(84).2547)

2. Варналій З. С. Соціальна безпека людини – найвища соціальна цінність в Україні. Гальчинські читання : зб. матер. міжнар. наук. конф. (м. Київ, 2 листопада 2023 р.) / упоряд. А. Л. Дешко; за ред. Я. А. Жаліла. К.: НІСД, 2023. 152 с. С. 42-44. https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-12/tezi-gch_golovne_final_08_12_23.pdf

3. Варналій З. С., Чеберяко О. В., Медведкова Н. С. Інституціональні засади формування державної політики забезпечення соціальної безпеки людини у воєнний період. Науковий вісник Одеського національного економічного університету. 2023. № 9(310). С. 81-89. DOI:10.32680/2409-9260-2023-9-310-81-89

4. Данилишин Б., Куценко В. Відтворення інтелектуального потенціалу у контексті розвитку знаннєвої економіки. Вісник НАН України. 2004. № 7. С. 15–24.

5. Наша робота стане важливим кроком у єднанні потенціалів влади та української інтелектуальної еліти (Виступи Б. Патона, А. Наумовця та ін. на Інтелектуальному форумі України). Вісник НАН України. 2003. № 4. С. 6–11.

6. Соціальна безпека людини в умовах війни: монографія. За ред. Варналія З.С. К.: Знання України, 2023. 270 с.

7. Соціальна безпека людини в умовах війни: сутність, особливості та шляхи забезпечення: матеріали круглого столу 28-30 червня 2023 р. / за заг. ред. проф. З.С. Варналія, Київ-Одеса: Знання України. 2023. 89 с.

¹ Тези підготовлено в межах виконання проєкту НФД України «Нові геостратегічні загрози соціальній безпеці людини в умовах гібридної війни та шляхи їх запобігання» реєстраційний номер 2021.01/0239 та № державної реєстрації 0123U102713

Дерев'яно Віктор Миколайович

д.т.н., проф. «ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»

<https://orcid.org/0000-0002-9733-9558>

Мороз Ліна Вікторівна

к.т.н., доц., головний технолог ПрАТ «Бориспільський комбінат будівельних матеріалів»

<https://orcid.org/0000-0003-3150-7472>

Мороз Володимир Юрійович

начальник виробничої лабораторії ПрАТ «Бориспільський комбінат будівельних матеріалів»

<https://orcid.org/0000-0003-2435-8050>

ДИСПЕРСНО-АРМОВАНІ БЕТОНИ НА ОСНОВІ ВІДХОДІВ ПЕРЕРОБКИ ГУМОВИХ ПОКРИШОК

Актуальність. Автомобільно-транспортна система сьогодні має активний розвиток. Значне збільшення виробництва автомобільних шин, що пов'язане з поширенням використання автомобілів в повсякденному житті, призводить до збільшення кількості використаних та непридатних до використання шин, які зберігаються на звалищах по всьому світу [1].

Оскільки 75% об'єму шин – це порожнина, вони легко заповнюють простір звалища [2]. При цьому звалища шин становлять велику екологічну небезпеку для середовища та ризик для здоров'я.

Основними компонентами при виробництві автомобільних гумових покришок є:

- каучук натурального та синтетичного походження – основний пружний компонент, який забезпечує здібності до розтягування при навантаженнях;
- вуглецева сажа, що підвищує зносостійкість протектора;
- силіка (кремнієва кислота), яка підвищує опір шин до розриву;
- сірка, що є вулканізуючим компонентом,
- металеві нитки, для підвищення міцності покришки;
- синтетичний текстиль тощо [3].

В Україні щороку виходить з використання 150 тис. т. автомобільних покришок [4]. Закон «Про відходи...» зобов'язує створити систему збирання, зберігання та утилізації зношених покришок.

При переробці (рис. 2) автомобільних покришок в умовах підприємства ТОВ «ЗАВОД МЕТАЛОВИРОБІВ» м. Бориспіль, Київська область, металевий корд (рис. 3), який міститься у складі шини може бути виділений в окремий компонент (дрібний – рис. 4 або крупний – рис. 5). Цей компонент може бути використаний повторно при виробництві інших матеріалів.

Рис. 1. Автомобільна гумова покришка [3]

Рис. 2. Технологічна лінії з переробки гумових автомобільних покришок ТОВ «ЗАВОД МЕТАЛОВИРОБІВ»

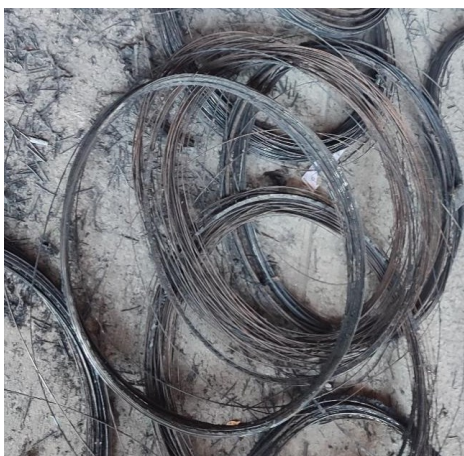

Рис. 3 Структура автомобільних покришок [3]

Рис. 4. Дрібний металевий корд від переробки автомобільних покришок

а)

б)

Рис. 5 Крупний металевий корд від переробки автомобільних покришок

Мета. Визначити вплив дрібного металевого корду, отриманого від переробки автомобільних покришок на властивості бетону, для оцінки можливості застосування матеріалу в якості дисперсноармуючого компонента.

Викладення основного матеріалу. Для проведення досліджень було використано практичний досвід ПрАТ «Бориспільський комбінат будівельних матеріалів» щодо виготовлення товарних бетонних сумішей для облаштування підлог. Клас бетону для проведення досліджень – С20/25 S4, обрано, як той що найчастіше замовляють споживачі для реалізації своїх проектів.

Для приготування бетонної суміші використано портландцемент композиційний ДСТУ Б В.2.7-46:2010 ПЦ II/A-K(Ш-В)-500P-H, виробник АТ «Подільський цемент», Хмельницька обл., Кам'янець-Подільський р-н, с. Гуменці, річковий сіяний пісок $M_{кр}=1,4$ (ДСТУ Б В.2.7-32-95) що видобувається в Бортницькому родовищі піску, розташованому в Дарницькому р-ні, м. Києва, мкр. Бортничі та щебінь двох фракцій 5-10 та 5-20 виробник ТОВ «Новоград-

Волинський Каменедробільний Завод», Житомирська обл., Новоград-Волинський р-н, с. Сусли. В якості добавки застосовано - Sika Plast-2330 (0,6%), виробник ТОВ «Сіка Україна», м. Київ.

Серед наданих для випробування зразків металевого корду було обрано дрібні, оскільки вони практично не мають на поверхні та в своїй масі залишків гуми. Довжина різних елементів (волокон) не однакова (рис. 6).

Рис. 6. Довжина волокон корду

Після приготування бетонної суміші в умовах виробничої лабораторії було визначено її рухомість (рис. 7) та виготовлено зразки бетону – куби 10x10x10 см для визначення показників міцності на стиск та призми 10x10x40 см для визначення показників міцності на згин.

Рис. 7 Визначення рухомості бетонної суміші

До складу базової суміші було додано металевий корд у кількості 10, 15 та 20 кг (3%; 4,5%; 6% від маси в'язучої речовини) на один кубічний метр бетонної суміші.

При приготуванні бетонної суміші основні компоненти (портландцемент, дрібний та крупний заповнювачі) змішувалися в сухому стані. Після чого в суху

суміш додавали дрібний корд, а потім рідкі компоненти.

Приготовані бетонні зразки було випробувано в незалежній акредитованій лабораторії ТОВ «МЦ «БАУХЕМІ»» (свідоцтво про відповідність системи вимірювань вимогам ДСТУ ISO 10012:2005 №06-0049/2022 виданий ДП «Київоблстандартметрологія» від 19.10.22р), м. Березань, Київська область.

Згідно результатів випробувань, що засвідчені відповідними протоколами додавання до складу бетонної суміші металевого корду у кількості 15 кг/куб. м. міцність при стиску бетонних зразків кубів збільшилася на 7%, а міцність при згині бетонних призм – на 21%. При цьому не критично змінюється рухомість бетонної суміші з ОК=23 см без додавання металевого корду до 21 см з додаванням металевого корду.

Висновки. Незалежно від кількості доданого металевого корду (10-15-20 кг/куб.м.) до складу бетонної суміші для виготовлення підлог спостерігається покращення показників міцності бетону при стиску та згині. Зважаючи на позитивний вплив вмісту металевого корду на властивості бетону вважаємо за доцільне продовжити дослідження впливу матеріалу на властивості бетону з обов'язковим визначенням стійкості матеріалу.

Список використаних джерел:

1. Переробка шин або заради довкілля: пропозиції ТОВ “Універсальні інженерні рішення” [Електронний ресурс]. URL: <https://lcci.com.ua/pererobka-shyn-abo-zarady-dovkillya-propozycji-tov-universalni-inzhenerni-rishennya> - Назва з екрану.
2. Переробка шин [Електронний ресурс]. URL: <http://surl.li/pezbv>
3. З чого роблять автомобільні шини? [Електронний ресурс]. URL: <https://news.obozrevatel.com/ukr/auto/z-chogo-roblyat-avtomobilni-shini.htm> - Назва з екрану.
4. Країна вживаних шин. Як впоратися з небезпечними відходами в Україні [Електронний ресурс]. URL: <http://surl.li/pezeg> - Назва з екрану.

Заяць Тетяна Анатоліївна,

д.е.н., проф., завідувач відділу формування соціального капіталу Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України

<https://orcid.org/0000-0002-9767-5527>

Ушенко Наталя Валентинівна,

д.е.н., проф., Київський університет імені Б. Грінченка

<http://orcid.org/0000-0002-3158-4497>

СУСПІЛЬНІ ПРІОРИТЕТИ ВОЄННОЇ І ПОВОЄННОЇ РОЗБУДОВИ УКРАЇНИ

Актуальність. Пріоритет національного суверенітету й територіальної цілісності України підтверджено перебігом подій в країні з 2014 року, попереднім досвідом розбудови демократичної держави, реакцією українського суспільства на збройну агресію з боку Росії. Характер воєнних дій та протидія загарбницьким намірам з боку пересічних громадян свідчить, що цілі збереження незалежності і територіальної цілісності імплементовано в ціннісну основу розвитку української державності. Війна змінює психологію людей, примушує їх адаптуватись до нових умов, обираючи прийнятну модель життєвої стратегії.

Викладення основного матеріалу. Військові дії на території країни на тлі геополітичних зрушень та екологічних загроз сформували стан тривожності, фрустрованості, який охопив більшість населення країни. Економічні негаразди на тлі загроз безробіття та невиплат зарплат і пенсій спричинили зростання дезадаптації і екстернальності. Водночас необхідність раціональних дій відповідно до обставин воєнного часу утворює певний тип мислення з альтернативними рішеннями, новими можливостями досягнення визначеної мети – від мотивації фізичного виживання до повної перемоги над ворогом та розбудови держави рівних можливостей. Трансформації воєнного періоду доводить, що змінити реальність можна лише спільними зусиллями різних гілок влади, мобілізувавши політичну еліту й інтелектуальний потенціал до активних дій і наполегливої праці. Лише ефективна влада формуватиме відповідну реакцію довіри та готовності до спільних дій з боку пересічних громадян.

Пріоритетним завданням для України в складних суспільно-політичних і соціально-економічних умовах є утвердження нової моделі суспільного договору на засадах єдності і довіри, що сприятиме поширенню в державі нових

форм партнерства, передовсім публічно-приватного. Все більше країн світу вибудовують сильні партнерські союзи, а ті з них, які поки що не приєднались до жодного з них, цілком розуміють і поділяють головні принципи партнерства. Україна, опинившись перед воєнною загрозою, відчула усі переваги партнерських відносин, які дають змогу вижити у складній суспільно-політичній і соціально-економічній ситуації та поступово приєднатись до потужних міжнародних альянсів.

За досвідом інших країн світу необхідно модернізувати вітчизняну нормативно-правову базу розвитку державно-приватного партнерства з тим, щоб воно не обмежувалось лише участю цих двох секторів, а й активно залучало до співпраці соціальні інститути й організації для відпрацювання спільних ефективних рішень. Безперечні переваги такої моделі партнерства полягають у стимулюванні управлінських структур до відповідальних дій та вирішення нових, соціально значущих завдань з огляду на потреби країни і її громадян. Принципи партнерства повинні об'єднати різні сили, спільноти, окремих громадян. Йдеться передовсім про так званий формат «4P» – «Public-Private-People Partnership» чи формат People First PPP, орієнтований на Цілі сталого розвитку ООН до 2030 року. Його поширення мінімізуватиме вади традиційних форм публічно-приватного партнерства (формальний характер, неузгодженість дій взаємодіючих сторін чи регіональна асиметрія в реалізації різних проєктів). Не меншого значення набуває наразі запровадження інституту нового публічного менеджменту з розширенням повноважень органів місцевого самоврядування та адаптацією механізмів управління до нових, ускладнених соціально-економічних умов. У воєнний і повоєнний період необхідно послідовно утверджувати у новій моделі суспільного договору цінності спільних дій на таких концептуальних засадах:

- стримування, тобто розвитку оборонних потужностей і воєнних спроможностей для протидії будь-яким проявам можливої збройної агресії чи економічної експансії;

- стійкості як здатності суспільства зміцнювати власний потенціал адаптації з метою швидкого пристосування до змін у рівні безпеки держави та умовах життєдіяльності громадян;

- партнерської взаємодії між головними суб'єктами суспільного розвитку, результативність якої по суті визначає успіх повоєнного відродження країни.

В Україні національна єдність зміцнюватиметься через спроможність утримувати суверенітет, відстоюючи кордони та зберігаючи культурну

спадщину, ментальність, мову як засоби формування певної ідентичності. Лише на цій основі можуть виникати спільні цінності і розгортатися колективні дії, спрямовані на єднання громадян та окремих спільнот. Довіра до влади зростатиме як результат розбудови демократичного суспільства з пріоритетом прав і свобод громадян, ефективними інституціями, які впливатимуть на якість їх життя.

Під час війни в Україні створено ідейну платформу суспільного розвитку з довірою до державних інституцій, громадських структур, місцевої влади. Більшість українців, як показують соціологічні опитування, вважають, що національна єдність може бути досягнута лише на основі єдності регіонів, подолання бідності, національної самоідентифікації за умови збереження незалежності країни. Розгортанням воєнних дій спротиву на території України та активністю уряду країни, структур Державної служби України з надзвичайних ситуацій, місцевої влади (приведення нормативно-правової бази регулювання економічних і соціальних процесів до вимог воєнного часу, евакуація мешканців із небезпечної зони, своєчасність соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам, підтримка бізнесу, волонтерство і благодійні пожертви) прискорено процеси консолідації українського суспільства на засадах національної єдності і довіри. Саме такий контекст актуалізуватиметься у повоєнній розбудові держави, цьому сприятиме:

- створення інформаційно-комунікаційних платформ, організованих для визначення пріоритетних напрямів впливу на безпеку в містах і селах країни із заходами щодо зміцнення обороноздатності територій та організації життєдіяльності громад в умовах воєнного і повоєнного часу;

- прозорість і легітимність діяльності, підзвітність структур державної й місцевої влади організаціям громадянського суспільства, його доступ до сесійних засідань місцевих рад, вплив на прийняття рішень;

- спрощення умов ведення бізнесу, розширення джерел його кредитування з метою реалізації економічного потенціалу місцевого розвитку, на формування якого працює влада, наука, громадськість.

Висновки. У повоєнній розбудові країни має змінюватись характер процесів соціалізації економічного розвитку – їх цільова спрямованість, адресність, системність. Здійснювані в державі соціально-економічні, соціально-психологічні, реабілітаційні, освітні, кадрові зміни мають адаптувати суспільство, її громадян до нових реалій. Держава як надійний партнер для громадян та бізнесу має забезпечити послідовність і злагодженість

дій усіх суб'єктів, залучених до повоєнної розбудови держави. Пріоритетного значення набуває вирішення проблем соціального захисту внаслідок війни, успіх соціалізації яких залежить від участі держави і підтримки суспільства на основі розроблення нових програм їх соціально-економічної адаптації; залучення місцевого самоврядування та громадських організацій до розбудови і модернізації реабілітаційних центрів для військовослужбовців; організації психологічної підтримки сімей військовослужбовців; затвердження програм пільгового будівництва житла для військовослужбовців з інвалідністю внаслідок війни.

УДК 657

Згалат-Лозинська Любов Олександрівна,

*д.е.н., доц., доцент кафедри економічної теорії, обліку та оподаткування,
<http://orcid.org/0000-0002-2063-5738>*

Мостовенко Олексій Олександрович,

*к.е.н., доц., доцент кафедри економічної теорії, обліку та оподаткування,
Київський національний університет будівництва і архітектури
<http://orcid.org/0000-0003-0342-4186>*

СПІЛЬНІ РИСИ ТА ОСНОВНІ ВІДМІННОСТІ ОБЛІКУ ЗА МСФЗ ТА НП(С)БО

Актуальність. Інтеграція вітчизняної економіки у світовий простір потребує трансформації нормативного та інформаційного забезпечення бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Це сприяє створенню спільних підприємств, транснаціональних корпорацій, залученню інвестиційних ресурсів, фінансуванню та вирішенню спільних економічних проблем, розширенню міжнародної торгівлі тощо. Програма реформування системи бухгалтерського обліку із застосування міжнародних стандартів, затверджена у 1998 р., передбачає перехід вітчизняної системи обліку та фінансової звітності на національні положення (стандарти) (НП(С)БО), які розроблені на основі міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ).

Метою дослідження є визначення сутності стандартів в національній та міжнародній практиці, їхніх спільних підходів та відмінностей до розкриття інформації про діяльність компаній.

Викладення основного матеріалу. З метою прийняття ефективних управлінських рішень користувачам фінансової звітності необхідна достовірна, повна та правдива інформація про діяльність підприємства, забезпечити якою призвана система бухгалтерського обліку, реформування якої відбувається на засадах міжнародної гармонізації та стандартизації, основним завданням яких є уніфікація звітності незалежно від геолокації ведення бізнесу.

Відмінності в розвитку економіки країн, облікових системах, державному регулюванні обліку, податкових системах викликає необхідність застосування єдиного інструменту, який сприятиме гармонізації та стандартизації обліку. Таким об'єднуючим елементом, що дозволяє інвестору з будь-якого куточку світу зрозуміти бізнес, в який він вкладає кошти, виступають міжнародні стандарти. Міжнародні стандарти фінансової звітності (IFRS) – це набір стандартів та інтерпретацій, які визначають правила складання фінансової звітності [1]. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку – це нормативно-правовий акт, яким визначаються принципи та методи ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності підприємствами, розроблений на основі міжнародних стандартів фінансової звітності і законодавства Європейського Союзу [2, 3].

Основна мета переходу на міжнародні стандарти полягає у прозорості роботи компаній з метою забезпечення стабільності фінансових ринків та розвитку світової економіки. Звітність, підготовлена на основі МСФЗ виступає «знаком якості» та підтвердженням достовірності поданої фінансової звітності.

До підприємств, які зобов'язані перейти на МСФЗ, відносяться публічні акціонерні товариства, банки, страхові компанії, пенсійні фонди, кредитні спілки, великі підприємства та інші, перелік яких визначено Законом про бухгалтерський облік [2] та Порядком подання фінансової звітності [4]. Приватні акціонерні товариства та товариство з обмеженою відповідальністю не входять до переліку компаній, які зобов'язані вести облік за міжнародними стандартами. Інші підприємства, в тому числі ПрАТ, ТОВ, можуть здійснити перехід на міжнародні стандарти за власною ініціативою, про що зазначають в Наказі про облікову політику.

Міжнародні стандарти розробляються та видаються Міжнародною радою з міжнародних стандартів фінансової звітності (IASB), штаб-квартира якої знаходиться у м. Лондон. Нині компанії в більш ніж 120 країнах світу використовують МСФЗ як основу для підготовки своєї фінансової звітності. До складу МСФЗ входить Концептуальна основа фінансової звітності, МСФЗ

(кількість діючих – 17), МСБО (кількість діючих – 25), МСФЗ для малих та середніх підприємств, Інтерпретації (тлумачення) стандартів та Практичні керівництва.

МСФЗ в Україні використовують тільки за офіційним перекладом Міністерства фінансів України, який розташований на сайті Верховної ради та Міністерства фінансів. Основною проблемою застосування вітчизняним бізнесом МСФЗ є те, що вони оновлюються досить повільно, переклади часто не відповідають оригінальним текстам (мова оригіналу IASB – англійська), нові стандарти з'являються зі значним запізненням тощо.

Обов'язковим інструментом подання фінансової звітності за таксономією є принцип єдиного вікна – одночасно до всіх державних органів і в єдиному форматі. Необхідна інформація для складання та подання фінансової звітності за МСФЗ міститься на сайті Національного банку України та Національної комісії з цінних паперів і фондового ринку.

Основною спільною рисою НП(С)БО та МСФЗ є те, що національні положення розроблені на основі міжнародних стандартів, тому більшість їх положень не суперечать одне одному.

Проте, до основних принципових відмінностей, можна віднести наступні. МСФЗ не застосовують до несуттєвих статей, тобто підприємство не зобов'язане розкривати інформацію, якщо стаття є несуттєвою. На відміну від НП(С)БО, за МСФЗ відсутні такі об'єкти обліку, як незавершені капітальні інвестиції, малоцінні необоротні матеріальні активи, малоцінні та швидкозношувані предмети. Якщо довгостроковий актив не використовується або вибуває з активного використання на нього продовжується нарахування зносу до його повної амортизації. Уцінка запасів для забезпечення їхнього знецінення за МСФЗ може бути проведення за рахунок створення резерву. НП(С)БО чітко регламентують перелік витрат та порядок їх визнання на відміну від міжнародних стандартів, які надають підприємству більшу самостійність у цьому питанні.

Відсутність затвердженого Плану рахунків для ведення обліку за міжнародними стандартами пояснюється їхнім призначенням: МСФЗ регламентують правила складання звітності, а не порядок ведення обліку. Проте ніхто не забороняє самостійно розробити та затвердити робочий План рахунків, обрав за основу прийнятий Міністерством фінансів.

Фінансова звітність за МСФЗ покликана надавати інформацію для інвесторів, тому для обліку вартості грошей в часу та оцінки вартості активів

широко застосовується дисконтування. Річна (повна) та проміжна (квартал, місяць) фінансова звітність за МСФЗ включає значно ширший перелік форм, ніж за національними стандартами.

Відмінності між національним законодавством та міжнародною практикою зумовлює проведення змін у професійній підготовці бухгалтерів, аналітиків, економістів. Наступним напрямком в гармонізації обліку та звітності виступає яzikове питання, оскільки саме англійська мова є офіційною мовою МСФЗ. Вирішення цих питань вимагає від освіти в Україні нового підходу до підготовки кваліфікованих фахівців, зміні освітніх програм, поєднання теоретичного та практичного досвіду під час навчання, стажування тощо.

Висновки. Аналіз основних відмінностей між національними та міжнародними стандартами обліку свідчить про необхідність скороченням відмінностей між підходами до обліку та звітності в різних країнах, оскільки саме застосування МСФЗ робить підприємство більш привабливим для співпраці з іноземними партнерами.

Список використаних джерел:

1. *Міжнародні стандарти обліку та звітності* : підручник / А. І. Крисоватий, В. М. Панасюк, І. В. Мельничук, Т. Г. Буденюк ; за заг. ред. А. І. Крисоватого, В. М. Панасюк. Тернопіль : Економічна думка, 2021. 580 с.

2. *Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: закон України від 16.07.1999 р. № 996–XIV, зі змінами та доповненнями.* [Електронний ресурс] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

3. *Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»:* наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 №73, зі змінами та доповненнями. [Електронний ресурс] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>

4. *Порядок подання фінансової звітності:* постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2000 р. №419. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF#Text>

Гаман Галина Володимирівна,

к.е.н., доц., доцент кафедри економічної теорії, обліку та оподаткування,

Київський національний університет будівництва і архітектури

<https://orcid.org/0000-0003-0224-4204>

НАСЛІДКИ МІГРАЦІЇ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Актуальність. Війна негативно вплинула на українське суспільство, оскільки через неї Україна втратила значну частину людського капіталу – понад третину населення було змушене переїхати в інші країни. Через бойові дії в бізнесу близько третини підприємств повністю або майже повністю припинили виробництво, а ще 50% скоротили потужності. Україна зіткнулася з безліччю проблем та викликів, зокрема відновлення зруйнованої інфраструктури, стабільність економіки, збільшення соціальної допомоги людям, особливо військовим. Все це потребуватиме великих зусиль та ресурсів, зокрема людських за умови безпеки, відновлення житла, створення нових робочих місць з гідною оплатою праці та відновлення соціальної інфраструктури, зокрема садочків, шкіл, університетів та медичних закладів.

Метою дослідження є причин і наслідків міграції бізнесу в умовах війни, знаходження шляхів його повернення у повоєнну Україну.

Викладення основного матеріалу. Міграція сама по собі є явищем цілком природним та об'єктивним, наявним протягом усієї історії людства. На думку світових експертів, у сучасній глобалізованій економіці мігранти – невід'ємна частина світового господарства. Утім, для довоєнної економіки України процеси трудової міграції був одним з основних ризиків, які щороку набували загрозливих масштабів, особливо серед молоді. Втрачаючи свій трудовий потенціал, по суті, ми інвестували неоціненний людський ресурс в економіку практично всіх розвинутих країн світу, допомагаючи їм нарощувати потенціал у багатьох сферах, при цьому не отримуючи віддачу. Україну відносили до найбідніших країн Європи, тоді як вона входила до топ-10 країн – донорів мігрантів у світі, зокрема це стосувалось будівельної сфери, ІТ-сфери, сільського господарства, медицини, готельного бізнесу та сфери послуг [1, с.41].

Міграція під час війни значно пришвидшила процес виїзду з країни, перетворивши його на надзвичайний стан, адже за дослідженнями Gradus Research, кожен третій українець став мігрантом за 11 місяців війни. При цьому

майже половина з тих, хто покинув місце постійного проживання, вже повернулися. Нагадаємо, за даними ООН, війна росії проти України спричинила найбільшу хвилю біженців після Другої світової війни [2].

Розвиток бізнесу під час воєнного стану – це процес, який передбачає значну кількість невизначеностей та ризиків. Умови соціально-економічних, політичних, воєнних потрясінь, які нині переживає Україна внаслідок війни з РФ, сповільнили не тільки розвиток країни, але й призвели до соціально-економічного регресу окремих регіонів, які стали тимчасово окупованими, що стало справжнім викликом сьогодення для країни. Збереження та ефективна реалізація потенціалу підприємницького сектору, капіталізація факторів виробництва є ключовими економічними чинниками відновлення соціально-економічного розвитку, забезпечення економічної стійкості регіонів і окремих територій країни. Дуже важливо, що фактично весь бізнес України став соціально відповідальним та активно донатить на Збройні Сили України, а також ми дякуємо нашим міжнародним партнерам за допомогу.

Міграція як процес сприяє збереженню ділової активності, акумулюванню і комерціалізації нових технологій. До початку воєнних дій в Україні сформувався тренд міграції бізнесу за кордон, явної і прихованої, основними причинами активізації якої були здебільшого несприятливі у порівнянні з країнами ЄС соціально-економічні умови ведення бізнесу, високе податкове навантаження і низький рівень інвестиційної привабливості територій чи галузей економіки. Наприклад, за даними ZUS, більша частина іноземного бізнесу у Польщі велася українськими підприємствами, зокрема, на початку 2022 р. у Польщі діяло 21,8 тис. компаній з українським капіталом, що у 2,5 рази більше, ніж німецьких підприємств, та у 5 разів, ніж нідерландських. 38 % українських компаній зареєстровані на прикордонних територіях [3].

Відзначимо, що міграція бізнесу закордон буде посилюватися через об'єктивні причини невизначеного терміну закінчення війни, послаблення економічної безпеки країни, пошкодження логістичних ланцюгів та відсутності економічних можливостей функціонування і розвитку підприємницького сектору. Негативні аспекти ведення бізнесу в Україні сприяють формуванню ринку міграційних бізнес-послуг, у т.ч. щодо релокації бізнесу до країн ЄС. Розвиток аудиторських і консультаційних мереж сприятиме масштабуванню міграції бізнесу з України закордон і збільшенню ризику втрати підприємницького капіталу країни [3].

Внутрішня міграція бізнесу в Західні регіони України з тимчасово

окупованих регіонів та прифронтових територій, а також зовнішня міграція до країн ЄС, США, Канади в умовах воєнного стану породжує окремі загрози, зокрема для економічної системи країни:

- пошук альтернативи джерел електроенергії, збільшення витрат на транспорт і розхідні матеріали через знищені логістичні шляхи, дефіцит автотранспорту та здорожчання бензину;

- уповільнення ділової активності, падіння ВВП країни, обмеження або відсутність податкових надходжень до місцевих бюджетів. Загальні прямі втрати малого та середнього бізнесу в Україні за один місяць війни сягнули 80 мільярдів доларів. У першому кварталі 2022 року ВВП впав на 16% [2]. Світовий банк прогнозує скорочення обсягів ВВП України на 45,1% упродовж 2022 року. Точні цифри залежать від тривалості та інтенсивності бойових дій. За прогнозами, бідність зросте до 19,8% в 2022 році з 1,8% в 2021 році з додатковими 59% людей, уразливих до впадання в бідність [3];

- посилення проблем неефективної структури підприємств з високою ресурсоемністю та енергоемністю виробництва, надмірним широким розвитком сировинних галузей, низьким рівнем інновацій, відчуженістю фінансового сектору від реальної економіки, неефективним функціонуванням галузей, що забезпечують соціальний розвиток;

- нестача фахових спеціалістів через мобілізацію, виїзд закордон, депортація;

- відсутність інноваційного та технологічного розвитку промислових підприємств, погіршення науково-технічного потенціалу промисловості, зменшення частки високотехнологічних галузей за рахунок масштабної міграції капіталу та робочої сили;

- поглиблення диспропорцій між споживчими витратами та економічними інвестиціями, поглиблення структурних дисбалансів у розвитку внутрішніх ринків;

- значні втрати фінансових та інвестиційних, інтелектуальних та людських ресурсів, скорочення експортного потенціалу.

Враховуючи вищезазначені загрози, вважаємо за необхідне розробити заходи, як сприятимуть переміщенню бізнесу із-за кордону додому:

- покращенню умов ведення бізнесу в Україні в цілому та в її регіонах;
- запровадженню сучасних прогресивних бізнес-технологій, інновацій, об'єктів інтелектуальної власності;
- формуванню цільових грантових програм та проектів з активізації

системи комунікацій з переміщеним бізнесом за кордон;

– розвитку практики співпраці переміщеного бізнесу за кордон та тих підприємств, які залишилися на території України, що дозволить знизити ризики виробничо-збутових операцій та забезпечити нові напрямки розвитку;

– розробці платформ для пошуку міжнародних проєктів для переміщених українських підприємств, що сприятиме створенню партнерського середовища між українськими та іноземними компаніями, зокрема в ІТ, аудит, консалтингу та ін.;

– залучення української діаспори до організаційної та фінансової допомоги переміщеному бізнесу і зміцнення зовнішньоекономічної безпеки держави.

Висновки. Повномасштабне вторгнення росії не зупинило український бізнес, а змусило адаптуватись до реалій війни або міграцію за межі країни. У повоєнній відбудові України важливе місце належатиме питанню рееміграції бізнесу та українців. До речі, перенесення досвіду інших країн у «схожих» ситуаціях у повному обсязі є недоцільною через застарілість підходів, інше місцезнаходження, «правила гри» визначені владою, репутацією вимушених мігрантів. Тому основними індикаторами повернення українців і бізнесу додому мають виступити закінчення війни, економічне зростання на основі залучення іноземних інвестицій, модернізації та діджиталізації економіки, і, як результат, підвищення рівня добробуту населення.

Список використаних джерел:

1. Гаман Г.В. Трудова міграція: особливості та наслідки для економічного розвитку держави. *Інтелект XXI*. 2019. №6. С.40-43. URL: http://www.intellect21.nuft.org.ua/journal/2019/2019_6/1/8.pdf

2. Матяш Т. Кожен третій українець став мігрантом за 11 місяців війни, - дослідження *Gradus Research*. [Електронний ресурс]. URL: https://lb.ua/society/2023/02/02/544550_kozhen_tretyy_ukrainets_stav.html

3. Черненко Н.І. Міграційні процеси в умовах війни: шляхи розв'язання проблем. *Таврійський науковий вісник*. Серія: Економіка. 2023. №16. С.229-235.

4. Августин Р., Демків І. Підтримка бізнесу та нівелювання загроз його функціонування у воєнний час. : Матер. всеукр. наук.-практ. конф. з міжнародною участю «Актуальні проблеми менеджменту та публічного управління в умовах війни та післявоєнної відбудови України». С.16-21. URL: <http://surl.li/pezjm>

Головаш Богдан Едуардович,

к.е.н., доц., доцент кафедри економічної теорії, обліку та оподаткування

Київський національний університет будівництва і архітектури

orcid.org/0000-0001-8049-057X

НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЛОГІСТИЧНИХ МАРШРУТІВ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО ЕКСПОРТУ (НА ПРИКЛАДІ КРАЇН БАЛТІЇ)

Актуальність. Українська економіка завжди була залежна від зовнішньоекономічної діяльності, навіть в умовах мирного часу 30% ВВП формувалось за рахунок ЗЕД. В умовах військового часу і падіння внутрішнього попиту, збільшення експорту і налагодження експортних поставок є найголовнішим джерелом фінансування економіки України і однією з найголовніших стратегій відновлення вітчизняної економіки.

Мета. Дослідити сучасний стан, потенціал і етапи реалізації трансбалтійського проекту Rail Baltica, і перспективи приєднання України до нього.

Викладення основного матеріалу. У мирний час 75% зовнішньої торгівлі України проходило через порти. В умовах блокади портів українські компанії починають освоювати нові логістичні маршрути. Частина компаній мають можливість перевозити продукцію автотранспортом, але масові вантажі українського експорту не можуть ним перевозитись. Проте головне – це ціна питання для країни. Україна щодня втрачає 170 млн. дол. США через блокаду морських портів.

Головна проблема для вивезення експорту залізницею полягає в різній ширині колій. Нагадаємо, що в Європі ширина залізничної колії становить 1435 мм., тоді як в Україні – 1520 мм. Загальна добова спроможність «Укрзалізниці» та компаній суміжних країн із переставлення рухомого складу з візків однієї колії на іншу становить 175 вагонів. По суті це лише три повноцінні состави з вантажами.

Зрозуміло, Україна перш за все покладається на поставки через морські порти Польщі. Україна може розраховувати на потужності портів Гданськ Гдиня та інші (понад 20 млн. т.) але їх потужність не достатня і транспортування передбачає переставлення рухомого складу на іншу ширину колії.

Одним з варіантів вирішення питання могла б стати перевалка української експортної продукції через порти країн Балтії. Однак тут знов виникають ще

більше труднощів пов'язаних з необхідністю транспортуванням по коліям різної ширини. Поставки до портів країна Балтії зараз можуть здійснитися тільки через територію Польщі, потрібно зазначити, що у країнах Балтії колія відповідає українському стандарту - 1520 мм., а у Польщі - європейська колія, а це означає подвійне перевантаження товару з вагона до вагону, або на візки іншого стандарту [1].

Наразі можна побачити, що головною проблемою доставки українського експорту до портів балтійського моря, а за великим рахунком до всього європейського ринку є різна ширина залізничної колії. Блокування автомобільних пунктів пропуску, яке відбулося у 2023 р. показало, що залізниця є необхідною альтернативою для поставок наземним транспортом. Дана проблема має бути вирішена і в контексті майбутнього членства України у ЄС, і в контексті розбудови стратегії забезпечення військової безпеки України.

Одним з варіантів покращення логістики є приєднання України до трансбалтійського проекту Rail Baltica.

Rail Baltica – це новий проект інфраструктури залізничного транспорту, який реалізується з метою інтеграції країн Балтії в європейську залізничну мережу [2]. Його метою є забезпечення пасажирських і вантажних перевезень між країнами-учасницями та покращення залізничного сполучення між Центральною та Північною Європою. Проект Rail Baltica передбачає будівництво високошвидкісної лінії. Він охоплює п'ять країн Європейського Союзу – Польщу, Литву, Латвію, Естонію та Фінляндію. Передбачається також будівництво підводного залізничного тунелю між Таллінном і Гельсінкі.

Максимальна швидкість: 249 км/год для пасажирських перевезень і 120 км/год для вантажних. Rail Baltica створюватиме транскордонні сполучення, яких зараз немає, і сприятиме інтеграції різних видів транспорту та з'єднанню транспортних мереж.

Поточні проекти TEN-T варіюються від Rail Baltica, що з'єднує Гельсінкі та Варшаву, до базового тунелю Бреннер, що з'єднує Австрію та Італію, або високошвидкісної залізничної лінії Лісабон–Мадрид.

Покращення логістики доставки вантажів до країн Балтії має позитивно вплинути на географічну і товарну структуру зовнішньої торгівлі України. Так, наприклад перш за все Латвійський ринок, та ринки інших країн регіону були суттєво орієнтований на імпорту товарів з Росії та Білорусі, особливо у секторах: мебельна промисловість, деревообробка, легка промисловість, побутова хімія. Для українських товарів це є можливістю закрити ніші, які залишилися після

закриття ринків ЄС для цих країн.

Останнім часом інтенсифікувалась діяльність «Українського торгового дому у Латвії». Наразі він планує інтенсифікувати імпорту української продукції в країни Європейського Союзу, використовуючи Ригу в якості «майданчика» та логістичного хабу для експорту українських товарів в країни скандинавського регіону. Паралельно буде відбуватися активізація імпорту товарів з Латвії та з інших країн регіону в Україну, що завантажить вагони і здешевить логістику.

У 2023 р. спостерігається зростання інтересу як України, до приєднання до проекту, так і країн Балтії, до залучення України у проект. Українська залізниця домовилася про співпрацю з Литовськими залізницями (LTG) для приєднання до програми Free Rail, ініційованої LTG. Програма, розрахована на період до 2030 року і спрямована на інтеграцію у європейську систему всіх стандартизованих елементів залізничної мережі, починаючи від технічної сумісності, юридичних питань і закінчуючи ІТ-рішеннями. Ця програма спрямована на розробку операційної моделі для країни які використовують широку колію, і спрямована на інтеграцію у європейську систему всіх стандартизованих елементів залізничної мережі, починаючи від технічної сумісності, юридичних питань і закінчуючи ІТ-рішеннями. Про зацікавленість України у розширенні доступу до балтійських портів, зокрема через проект Rail Baltica наголосили також у європейській бізнес асоціації та у Уряді України [3].

Зрозуміло, що така участь вимагатиме будівництва з Україні певної ділянки колії за євростандартами. На нашу думку на першому етапі у Львівській області необхідно збудувати відповідний логістичний вузол, якій має містити у собі всю необхідну інфраструктуру для перевантаження вантажів на євроколії. З цього вузла гілка з двох колій має бути протягнута до території Польщі. (Варіант будівництво такого вузла у польській Славкуві, де з радянських часів залишилась широка одноколійна дорога, не доцільно розглядати, ні з логістичної, ні зі стратегічної точки зору).

Висновки. Приєднання до проекту Rail Baltica вимагатиме від України значних капіталовкладень, які передбачають багатовекторне залучення інвестицій: державних і приватних, від України і закордонних партнерів. Суттєва роль у фінансуванні буде належити структурним фондам ЄС. Незважаючи на вартість проекту його реалізація має стратегічне значення, як для економіки України і країн Балтії, так і для укріплення військово-політичної безпеки України і країн балтійського регіону.

Список використаних джерел:

1. Як змінилася експортна логістика компаній ГМК у 2022 році. Gmk.center. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://gmk.center/ua/posts/iak-zminylasia-ekспортna-lohistyka-kompanij-hmk-u-2022-rotsi/ю>.
2. Rail Baltic. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://info.railbaltica.org/en>.
3. Україна зацікавлена в розширенні доступу до балтійських портів – Шмигаль. Укрінформ. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3763720-ukraina-zacikavlena-v-rozsirenni-dostupu-do-baltijskih-portiv-smigal.html>.

Секція 1.

«ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІКИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ІННОВАЦІЙНОГО КАПІТАЛУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»

УДК 330.341.1

Гойко Анатолій Францович,

професор, к. е. н., професор кафедри економіки будівництва КНУБА

<https://orcid.org/0000-0002-9591-0829>

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Актуальність. Основою здійснення радикальних економічних перетворень та створення якісно нової економічної системи в країні є реструктуризація виробництва на основі досягнень науково-технічного прогресу. Науково-технічний прогрес – один із важливих чинників економічного розвитку. Як відомо, при монополізмі державної власності не було системи мотивації підвищення ефективності виробництва і впровадження інновацій. В ринковому середовищі формування більшої самостійності й відповідальності суб'єктів господарювання спонукає до активних нововведень, які є визначальним чинником підвищення їх конкурентоспроможності [3, 7, 12]. Проте гостра криза і воєнний стан, у яких перебуває Україна, бюджетний дефіцит, брак достатнього фінансування і кредитування, нестача власних коштів, хронічний дефіцит вітчизняних та іноземних інвестиційних ресурсів стримують інноваційні процеси в національній економіці. Поряд з цими проблемами перед країною стоять важливі стратегічні завдання: досягнення рівня розвитку передових країн світу, входження рівноправним членом у систему світового господарства.

Мета - дослідження основних передумов інноваційного розвитку підприємств в умовах економічної нестабільності.

Дослідження інноваційного розвитку підприємств є досить складним явищем і вимагає чіткого аналізу інноваційної діяльності як у виробничій та організаційній, так і маркетинговій. Велику увагу науково-технічному прогресу приділяли західні економісти ХХ ст., які вивчали проблеми економічного розвитку Б. Годін [1], О. Грігора [2], М. Портер [3], Б. Санто [4], Б. Твісс [5], Й. Шумпетер [6] та ін. Питання управління інноваційним процесом та вибору інноваційних стратегій розкриті в працях таких вітчизняних науковців, як: Л.

Антонюк [7], Ю. Бажал [8], С. Ілляшенко [10], Л. Федулова [11], Д. Черваньов [12] та ін. Однак постійні зміни інноваційної активності підприємств України, спричинені фінансово-економічними кризами і воєнною агресією рф, вимагають подальших досліджень у цьому напрямі.

Викладення основного матеріалу. Поряд із природними і трудовими ресурсами основним виробничим капіталом суспільства вважається науково-технічний прогрес. У зарубіжній і вітчизняній літературі він пов'язується із поняттям інноваційного процесу. Це, як зазначив американський економіст Джеймс Брайт, єдиний процес, що об'єднує науку, техніку, економіку, підприємництво й управління [10]. Він триває від зародження ідеї до її комерційної реалізації та охоплює весь комплекс відносин: виробництво, обмін та споживання. Зважаючи на постійне прискорення науково-технічного прогресу, посилення процесів глобалізації й інтернаціоналізації ринків, саме інноваційність та креативність стають головними факторами успіху не лише окремих підприємств, але й усіх національних економічних систем. А стратегічне управління нововведеннями є найважливішим завданням антикризової політики підприємства [7]. Інноваційний розвиток є визначальним фактором зростання ефективності діяльності підприємства, економічного зростання, покращання якості продукції, економічного використання ресурсів, запобігання екологічним наслідкам індустріалізації. Саме інновація сприяє динамічному саморозвитку і забезпечує конкурентоспроможність на всіх ієрархічних рівнях економіки. Інноваційний розвиток підприємств – це визначені безперервні зміни, що базуються на впровадженні і реалізації інновацій, що зумовлюють поліпшення кількісних та якісних характеристик діяльності підприємства, забезпечують зміцнення його ринкових позицій та створюють умови для його прогресивного розвитку. Дифузія інновацій зумовлює тісний взаємозв'язок між науково-технічною, виробничою й інвестиційною діяльністю та свідчить про необхідність розгляду інновації як комплексу дій суб'єктів господарювання і складових національної інноваційної інфраструктури. Досягнення синергетичного ефекту інновації вимагає набагато більшого обсягу дій та сукупних інвестицій, ніж потрібно, щоб отримати локальний економічний ефект від звичайних капіталовкладень.

Важливим завданням державної інноваційної політики повинна стати стратегічна орієнтація розвитку виробництва на продукування і масове використання нових машин, матеріалів, виробничих процесів, забезпечення соціально-економічних, організаційних і правових умов для розширеного

відтворення та ефективного використання науково-технічного потенціалу. В цілому велика частина науково-технічних інновацій пов'язана з товарами, що потребують капітальних витрат, проте рівні накопичення інвестицій в Україні досить низькі, і потенційні можливості розвитку науково-технічної сфери можуть бути втраченими. Зазначені аспекти є досить вагомими для країн із транзитивною економікою, оскільки процес відтворення виробничого апарату зазнає глибокої кризи. На сьогоднішній день у національній економіці обсягу інвестицій не вистачає навіть на просте відтворення.

Низька конкурентоспроможність вітчизняного виробництва на зовнішніх ринках вимагає більш ґрунтовних досліджень щодо визначення значущості факторів, що сприяють інноваційному національному розвитку. Відповідно до даних державного комітету статистики впродовж транзитивного періоду кількість підприємств, що впроваджували інновації з 2015 по 2019 р., дещо зменшувалася як в абсолютних, так і відносних показниках, лише в 2020 р. почала збільшуватись, проте рівня 2015 р. не досягла (табл. 1).

Таблиця 1

Кількість інноваційно-активних підприємств за видами економічної діяльності*.

Показники	2015 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.
Кількість інноваційно-активних підприємств, од.	824	777	728	809
Частка в загальній кількості підприємств, %	17,3	16,4	15,8	16,8

*Джерело: побудовано на основі даних Державного комітету статистики.

У 2020 р. витрати на інновації промислових підприємств зросли на 593,2 млн грн порівняно з 2015 р. і становили 14406 млн грн, кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації (продукцію та/або інноваційні процеси) за цей період зменшилась на 5 одиниць. Кількість упровадженої інноваційної продукції (товарів, послуг) промисловими підприємствами у 2020 р. становила 4066 одиниць, що на 29,7 % більше порівняно з 2015 р. Обсяг реалізованої інноваційної промислової продукції (товарів, послуг) у 2020 р. проти 2015 р. збільшився на 24476,1 млн грн, або на 5,5%.

Витрати на інновації промислових підприємств за джерелами фінансування (табл. 2) свідчать, що найбільша частка витрат припадає на власні

кошти підприємств 97,2% у 2015 р. і 85,4% у 2020 р. і надзвичайно низький рівень рівень бюджетного фінансування інноваційних розробок відповідно за роками 0,4% і 1,9% [9]. Причинами низького рівня інноваційної активності є недоліки нормативно-правової бази, висока вартість залучення позикових коштів, відсутність у керівників підприємств стратегічного бачення майбутнього розвитку діяльності підприємства. Проблемою є також відсутність стимулів, як з боку держави, так і підприємств, що впроваджують інновації, зокрема, через систему оподаткування та кредитування. Важливими є також проблеми, що охоплюють внутрішнє середовище самих підприємств [4].

Таблиця 2

Витрати на інновації промислових підприємств за джерелами фінансування

Показники	Відсотки до загальних витрат за роками	
	2015 р.	2020 р.
Державного бюджету	0,4	1,9
Місцевих бюджетів	0,3	0,4
Власних коштів	97,2	85,4
Коштів інвесторів резидентів	0,5	0,3
Коштів інвесторів нерезидентів	0,4	0,9
Інших джерел	1,2	11,1

Джерело: побудовано на основі даних Державного комітету статистики.

Таким чином, через значну обмеженість інвестиційних ресурсів в умовах економічної нестабільності необхідно цілеспрямовано сприяти їхній концентрації і вживати такі заходи:

- узгодження грошово-кредитної та бюджетно-податкової сфер політики із завданнями інвестиційної стратегії;
- стимулювання капіталовкладень у реконструкцію, модернізацію, поновлення та створення інфраструктури виробництва;
- правового сприяння створенню малих підприємств інноваційного спрямування;
- формування ідеології інноваційного інвестування як такого, що спрямоване на майбутнє держави [15].

Виходячи з наведених даних, пріоритетний розвиток країни повинен здійснюватись на основі активізації інноваційної діяльності у сфері базових наукоємних галузей народного господарства. Саме завдяки інноваціям у

соціально-економічній системі відбувається більш ефективне використання ресурсів, розвиваються нові технології управління та змінюються процедури регулювання економіки. Динамічно змінюються правові, етичні, естетичні й моральні норми, підвищується рівень освіти та охорони здоров'я [12].

Загалом позитивний суспільний ефект інновацій полягає в тому, що вони:

- забезпечують інтенсивний шлях розвитку економіки;
- забезпечують прискорення зростання продуктивності факторів виробництва;
- сприяють перерозподілу ресурсів на перспективні напрямки;
- зміцнюють національну конкурентоспроможність [3].

Наукові дослідження, розробки та інновації стають ключовими факторами принципово нової соціально-економічної системи, про створення якої було прийнято Європейським Союзом на Ліссабонському саміті у 2000 році. Країни ЄС запланували побудувати економічний простір, де інновації стануть головним інструментом економічного зростання та конкурентної боротьби. Вже зараз у більшості європейських країн інноваційна діяльність забезпечує до 30% зростання ВВП. В одній із останніх доповідей Ради конкурентоспроможності США зазначається: «Інноваційність буде єдиним найважливішим фактором, що визначатиме успіх Америки у ХХІ столітті. Через значну обмеженість інвестиційних ресурсів в умовах економічної нестабільності необхідно цілеспрямовано сприяти їхній концентрації і вживати відповідних заходів.

Висновки. Таким чином, однією з об'єктивних причин, що перешкоджають нині входженню України як повноправного партнера у світове господарство, є низька конкурентоспроможність її продукції на світових ринках. Вирішити цю проблему здатні лише нові технології, залучення яких було основною передумовою економічного зростання багатьох країн. Подальший розвиток національного господарства значною мірою буде залежати від ступеня впровадження інноваційних технологій виробництва. Стимулювання та активізація інноваційної діяльності підприємств має стати однією з передумов успішного позиціонування України на міжнародних ринках. Але в умовах невизначеності та макроекономічної нестабільності та воєнного стану суб'єкти господарювання стикаються із серйозними перешкодами, проте наявний високий кадровий, науково-технічний, природно-ресурсний та інтелектуальний потенціал, яким володіє Україна, повинен стати основою подальшого розвитку вітчизняних підприємств.

Список використаних джерел:

1. Godin Benoit. *The Linear Model of Innovation: The Historical Construction of an Analytical Framework*. Science / B. Godin // *Technology & Human Values*. – 2006. – 31. – pp. 639-667. DOI: <https://doi.org/10.1177/0162243906291865>.
2. Grygara O. *Innovation Strategy of an Industrial Enterprise: Marketing Aspect* / O. Prygara, L. Yarosh-Dmitrenko // *European Applied Sciences*. Germany. 2013. №4 (2). p. 114–115
3. Porter M. E. *Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance* / M. E. Porter. – New York: Harvard Business Review, 1985. p. 38.
4. Санто Б. *Иновация как средство экономического развития*; пер. с венгер. Н. А. Русак. М. : Прогресс, 1990. 296 с.
5. Твисс Б. *Управление научно-техническими нововведениями* / пер. с англ. И. И. Елисейевой. М. : Экономика, 1989. — 217 с.
6. Шумпетер Й. *Теория экономического развития: исследования предпринимательской прибыли, капитала, кредита и цикла конъюнктуры* / Й. Шумпетер; пер. с англ. Л. И. Кравченко. М.: Прогрес, 1982. 455 с.
7. Антонюк Л. Л., Поручник А. М., Савчук В. С. *Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації* : [монографія]. Київ : КНЕУ, 2003. 394 с.
8. Бажал Ю. М. *Розвиток інноваційної діяльності у знаннєвому трикутнику "держава – університети – промисловість"*. *Економіка і прогнозування*. 2015. № 1. С. 76–88. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econprog_2015_1_8.
9. *Наукова та інноваційна діяльність в Україні. 2021 рік: Статистичний збірник* / За заг. керівн. О. О. Кармазіна. Київ : Державна служба статистики України, 2022. 314 с.
10. Ілляшенко С. М., Біловодська О. А. *Управління інноваційним розвитком промислових підприємств: моногр.* Суми: Університетська книга, 2010. 281 с.
11. Федулова Л. І. *Концептуальні засади формування інноваційної системи підприємств. Актуальні проблеми економіки*. 2014. № 10. С. 195–205.
12. Черваньов Д. М., Жилінська О.І. *Інновації та конкурентоспроможність: механізми впливу на мікро- та макроекономічному рівнях. Інновації та конкурентоспроможність: проблеми науки та практики: моногр.; за заг. ред. М. О. Кизима, В. С. Пономаренка*. Харків: ВД "ІНЖЕК", 2012. 326 с.

*Газукін Андрій Георгійович,
аспірант кафедри економічної теорії, обліку та оподаткування
Київський національний університет будівництва і архітектури
<https://orcid.org/0000-0003-2856-5815>*

СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ В ТЕХНІЧНО-ЕКОНОМІЧНОМУ АСПЕКТІ

Актуальність. Відповідно до сучасних умов, будівельна сфера України стала однією з критично важливих галузей, особливо в контексті прагнення знизити енергоспоживання та підвищити енергоефективність існуючих та нових споруд. В той же час, висока конкуренція та стрімкі зміни технологічного середовища, підприємств зазнають гострої потреби в інноваційному розвитку, який вважається рушійною силою, діючи як каталізатор зростання, ефективності та стійкості. Тому, стимулювання інноваційної діяльності будівельних підприємств набуває особливого значення в даному контексті.

Мета - визначення напрямів стимулювання інноваційної діяльності будівельних підприємств в технічно-економічному аспекті.

Викладення основного матеріалу. Стимулювання інноваційної діяльності тісно пов'язане як з технічними, так і з економічними факторами [1, с. 56]. Тоді як технічні фактори обертаються навколо впровадження нових технологій, підвищення кваліфікації та модернізації інфраструктури, економічні аспекти охоплюють інвестиційні стратегії, державні стимули та динаміку ринку [2, с. 253].

До основних чинників, що стримують розвиток будівельної галузі відносять динаміку попиту на будівельні роботи. Згідно з дослідженнями, близько 40% підприємств відзначають спадну динаміку попиту з середини 2014 року. Додатково, приблизно 10% підприємств вказують на погодні умови як на обмежувач розвитку будівельних робіт. Фінансове забезпечення розвитку є ще одним значущим фактором, який впливає на галузь, про що свідчить майже 50% підприємств, акцентуючи на доступності кредитів. Однак, вплив таких факторів як нестача робочої сили та матеріалів зменшився, це підтверджують лише 5-10% підприємств [1, с. 58].

Відповідно до вищевикладеного, стимулювання технічно-економічних аспектів в інноваційній діяльності є фундаментальним завданням. Інноваційні

рішення можуть значною мірою поліпшити якість будівництва, скоротити терміни виконання проєктів та оптимізувати витрати. До основних технічних аспектів інновацій належать [5, с. 439]:

- освоєння освітніх технологій виконання будівельно-монтажних робіт з урахуванням вимог ЄС та зважаючи на зростаючі безпекові виклики;

- застосування сучасних цифрових технологій та Building Information Modeling (BIM) радикально змінюють підхід до проєктування та виконання будівельних робіт, дозволяючи оптимізувати процеси та забезпечити вищу точність у виконанні проєктів;

- використання новітніх будівельних матеріалів та конструкцій підвищує ефективність та довговічність споруд, а також сприяє екологічній стійкості проєктів;

- оновлення технічної бази підприємств сприяє підвищенню якості виконання робіт та зменшенню термінів реалізації проєктів;

- розробка та впровадження програм навчання допомагають підготувати кваліфікованих фахівців, готових до впровадження інноваційних рішень у практику.

Відповідно, економічні аспекти інновацій включають [4, с. 4]:

- фінансування може значною мірою сприяти розвитку та впровадженню новітніх технологій у будівельній галузі;

- гранти та податкові пільги від держави можуть стимулювати інноваційну активність підприємств, створюючи сприятливе середовище для стартапів та малих та середніх підприємств, що, в свою чергу, сприяє конкуренції та стабільному розвитку галузі;

- адаптація до змін ринкових умов та відгук на зростаючий попит на екологічні будівельні рішення є важливим для досягнення успіху. Наприклад, було зазначено що компанії, які пропонували екологічні будівельні рішення, відзначили зростання попиту на 40% порівняно з компаніями, які не адаптувались до цієї тенденції [3, с. 71].

Будівельна галузь, будучи багатогранною, потребує узгодженого підходу, у якому технічні інструменти та економічна політика функціонують у тандемі для досягнення оптимальних результатів. Було стверджено, що технічний прогрес, яким би проривним він не був, може повністю розкрити свій потенціал лише тоді, коли він підкріплюється розумними економічними стратегіями. Наприклад, інвестиції в сучасне обладнання можуть не принести дивідендів, якщо вони не доповнюються програмами навчання працівників або

сприятливою податковою політикою [4, с. 2].

Водночас для збільшення обсягу інвестицій, вкладених у розвиток інноваційного потенціалу бізнесу, необхідно впроваджувати відповідні заходи для стимулювання інвестування в створення та розвиток інноваційної інфраструктури. До таких заходів можна віднести надання державних гарантій, таких як страхування ризиків інноваційної діяльності, цільове державне інвестування, розвиток венчурних фондів. Також слід розглядати можливість застосування податкових і митних пільг для суб'єктів господарювання, що займаються інноваційними процесами, а також інших форм державної підтримки інноваційної діяльності. В Україні серед найпоширеніших методів фінансового стимулювання інноваційної діяльності є безпосереднє бюджетне фінансування бюджетних організацій, які займаються розробкою інноваційних технологій, та фінансування виконання державних замовлень на науково-дослідні та конструкторсько-технологічні роботи.

Висновки. Стимулювання інноваційної діяльності будівельних підприємств є багатограним заходом, що потребує узгодженого підходу до техніко-економічних рішень. Оскільки галузь перманентно розвивається, для будівельних компаній вкрай важливо залишатися гнучкими, сприймати інновації та інвестувати в стратегії, які забезпечують стабільне зростання в умовах дедалі більшої конкуренції.

Список використаних джерел:

1. Кубатко О. В., Омеляненко Ю. О. *Інноваційний розвиток підприємств в умовах економічної нестабільності. Механізм регулювання економіки*. 2015. № 2. С. 54-60.
2. Найдюк В. С. *Сутність та передумови інноваційного розвитку підприємств. Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2013. № 3. С. 251-263.
3. Новак О. В. *Деякі аспекти формування інноваційної політики будівельних підприємств. Вісник Запорізького національного університету*. 2010. № 4 (8). С. 70-74.
4. Gregory Jackson, *Looking backwards and looking forwards, Socio-Economic Review*. 2013. Vol. 11. № 1. P. 1–4. <https://doi.org/10.1093/ser/mws026>
5. Smith A., Voß J.-P., Grin J. *Innovation studies and sustainability transitions: The allure of the multi-level perspective and its challenges. Research Policy*. 2010. Vol. 39. №4. P. 435–448. <https://doi.org/10.1016/j.respol.2010.01.023>.

Головач Наталія Василівна,
к.п.н., доц., професор кафедри управління персоналом та економіки праці,
ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»,
<https://orcid.org/0000-0002-6215-6575>
Турмій Сергій Сергійович
магістр, ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

Актуальність. Успішна діяльність підприємства на сьогодні все більше залежить від компетентності людського капіталу, що виступає головним фактором виробництва та управління, визначає соціально-економічний прогрес як підприємств так і держави в цілому. Ключовою конкурентною перевагою підприємств стають оперативна інформаційна політика та накопичений людський капітал, що включає в себе не лише знання й навички, а також ефективну мотивацію, професійний досвід, кращі фізичні та психологічні якості, широкі світоглядні та культурні аспекти. Інноваційна економіка характеризується зростаючою складністю і невизначеністю, швидкими змінами технологій та нестачею кваліфікованих кадрів. Ці фактори створюють нові виклики для управління людським капіталом вітчизняних підприємств.

Мета дослідження полягає в розробці сучасних підходів до управління людським капіталом підприємств в умовах інноваційної економіки.

Викладення основного матеріалу. Людський капітал є найголовнішим фактором інноваційної економіки. Він включає в себе знання, вміння, навички, досвід та ініціативу персоналу. Інновації виникають завдяки інтелектуальним здібностям співробітників, які можуть генерувати, розвивати та впроваджувати нові концепції, технології та продукти. В сучасних умовах саме інтелектуальні здібності людини сприяють стрімкому економічному зростанню. Згідно зі світовим досвідом, в економічно розвинених країнах інвестиції в постійне оновлення професійних знань персоналу є основою для збільшення ВВП на 80-95%.

Людський капітал, також відомий як *human capital*, є тією економічною категорією, що впливає з різних понять, таких як: «робоча сила», «трудові ресурси», «трудовий потенціал» та «людський фактор». Узагальнюючи ці

поняття, він є сукупністю розвинутих продуктивних здібностей, особистих характеристик і мотивації особистості, які використовуються в економічній діяльності. Саме ці фактори сприяють підвищенню продуктивності праці, впливаючи на зростання доходів [1].

У широкому сенсі, людський капітал представляє собою інтенсивний продуктивний елемент постійного процесу економічного, суспільного та сімейного розвитку, що охоплює освічену частину робочих ресурсів, професійних знань, які є важливим інструментарієм інтелектуальної та управлінської праці. Ці складові взаємодіють, забезпечуючи ефективне функціонування людського капіталу як продуктивного чинника сталого розвитку кожної організації[4].

Людський капітал відіграє ключову роль у сприянні інноваціям та розвитку підприємства. В процесі розвитку інноваційного виробництва, ключовим елементом є співробітник з високим рівнем професіоналізму, інтелекту та творчості, причому людський капітал є визначальним фактором для інноваційного виробництва, спрямованого на створення нових професійних знань. Інновації виникають завдяки інтелектуальним здібностям співробітників, які можуть генерувати, розвивати та впроваджувати в організації нові концепції, технології та продукти. Професійні знання, вміння, талант, досвід та творчий потенціал персоналу є запорукою для постійного створення новаторських ідей та процесів.

Управління людським капіталом в кожній організації розглядається як вибір найоптимальнішої стратегії його використання, спрямованої на зростання його цінності шляхом інвестування у його розвиток та професійне навчання персоналу та в інші заходи з метою отримання більшого прибутку [4]. Управлінням людським капіталом необхідно вважати цілеспрямованим впливом на кожну особу, яка є об'єктом управління, з метою її всебічного розвитку: удосконалення професійних навичок, поглиблення знань, розвитку компетенцій, мотивації, загальної підтримки фізичних здібностей, створення сприятливих соціально-психологічних відносин у трудовому колективі та інших ключових аспектів людського капіталу. Таким чином, основними стратегіями управління людським капіталом в організаціях є:

- формування ефективного людського капіталу, що включає оцінку потрібного професійного рівня персоналу для успішної діяльності підприємства, якісний підбір кандидатів, постійне професійне навчання та всебічний розвиток персоналу;

- сталий розвиток людського капіталу, що включає в себе об'єктивну оцінку професійних якостей працівників, системне підвищення кваліфікації персоналу, забезпечення кар'єрного зростання персоналу;

- збереження людського капіталу, що включає ефективну мотивацію персоналу, створення сприятливого мікроклімату в трудовому колективі тощо.

У контексті інноваційної економіки та економіки знань, людський капітал виступає як ключовий елемент формування та сталого розвитку підприємств. Це система характеристик, що визначає професійний потенціал людини для творчої праці та збільшення доданої вартості. Освіта, кваліфікація, професійні знання та досвід – це складові, які визначають можливості і ефективність людського капіталу в процесі його праці [2]. Конструктивне розуміння та системна підтримка цінностей людського капіталу в організаціях стає стратегічним інструментом для досягнення інноваційного успіху в сучасному бізнес-середовищі.

Управлінням людським капіталом в умовах інноваційної економіки супроводжуються рядом складних викликів та завдань, серед яких:

- створення сприятливих умов для формування та збереження інноваційного середовища (забезпечення ефективних стимулів для розвитку творчого потенціалу працівників, а також суттєва підтримка новаторського підходу персоналу до своєї роботи);

- забезпечення набуття персоналом нових професійних навичок, спрямованих на впровадження нових технологій та методів роботи;

- мультикультурне управління, яке вимагає інноваційних управлінських підходів, що враховують культурні, мовні та етнічні відмінності персоналу для забезпечення ефективної співпраці та командної роботи трудового колективу;

- формування гнучкої та адаптивної корпоративної культури трудового колективу, яка підтримує відкритість і готовність до змін, відповідальність за особисту ініціативу та навчання на власних помилках;

- людиноцентричне управління професійними знаннями працівників для підтримки інноваційних ініціатив;

- сприяння та підтримка адаптації працівників до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі підприємства;

- управління особистими талантами співробітників, що має вирішальне значення для інноваційного розвитку.

Дані виклики вимагають від сучасного управління людським капіталом постійного удосконалення стратегій, організаційних підходів та вдосконалення

корпоративної культури підприємства для ефективного реагування на стрімкі зміни у сучасному інноваційному середовищі.

Варто зазначити, що наразі більшість українських підприємств враховують вплив змін в критично кризових умовах війни, та розробляють нові стратегії управління людським капіталом. Суттєвим досягненням у даному процесі є їх акцентування на максимальній духовно-моральній підтримці власного персоналу, що набуває особливої важливості у вкрай складний воєнний період. Однак для досягнення більшої ефективності в управлінні людським капіталом організацій в такі складні в Україні часи дуже важлива стратегічна підтримка з боку держави та вжиття практичних заходів з боку самих підприємств. У формуванні, розвитку і збереженні людського капіталу під час критичних воєнних умов актуальним завданням для будь-якого підприємства постає важлива мета підтримки та зростання вітчизняної економіки, незалежно від форми його власності, галузевої приналежності та рівня технологічного розвитку для скорішого Перемоги України над злочинним військовим агресором з рф [3]. Саме від цього залежить в майбутньому гідне місце України на світовій арені як незалежної та конкурентоздатної держави.

Висновки. Отже, управління людським капіталом є ключовим фактором успіху в інноваційній економіці держави. Підприємствам, які прагнуть бути конкурентоспроможними в сучасних умовах інноваційної економіки, необхідно переглянути свої підходи до управління людським капіталом і зосередитися на розвитку творчості та інноваційності, гнучкості та адаптивності, а також системних інвестиціях в професійне навчання та розвиток персоналу.

Список використаних джерел:

1. Дмитренко Г. А., Головач Н. В., Згалат-Лозинська Л. О. *Стратегія розвитку людства. Новий гуманізм в освіті: науково-публіцистичне видання / За заг. ред. Дмитренко Г. А. К.: ДКС-центр, 2021. 257 с.*
2. Маруцак Н. П. *Людський капітал як фактор розвитку економіки України.*
3. Назарко, С., Каницур, І., & Познанська, І. (2022). *Управління людським капіталом в умовах війни. Економіка та суспільство, (41).*
4. Точиліна Ю. Ю. (2019). *Роль людського капіталу в інноваційному розвитку національної економіки. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Вип. 26. Ч. 2. 89 с.*

Єсипенко А.Д.,

д.т.н., проф., Київський національний університет будівництва і архітектури
<https://orcid.org/0000-0003-0460-2749>

Дубінін Д.В.,

к.т.н., Київський національний університет будівництва і архітектури
<https://orcid.org/0000-0002-2044-0631>

ЧИННИКИ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ БУДІВНИЦТВА

Актуальність. Наслідки війни являють собою складні і багатофакторні впливи, що впливають на можливості до відновлення розвитку країн, які прагнуть відновити свою інфраструктуру. В Україні цей шлях попереду. Післявоєнне відновлення будівництва передбачає багатогранні комплексні заходи, що охоплюють економічні, соціальні та матеріально-технічні фактори. У цьому дослідженні розглядаються ключові чинники, що впливають на післявоєнне відновлення будівництва, досліджуються виклики, з якими доводиться стикатися, і стратегії, які використовуються для відновлення економіки, зруйнованої війною, а також будівництва, що є актуальним напрямком дослідницької роботи.

Метою дослідження є визначення чинників повоєнного відновлення будівництва.

Викладення основного матеріалу. Фактори післявоєнного відновлення будівництва, спрямовані на подолання воєнних викликів і загроз, та сприяння відновленню. Одним із головних факторів у відновленні післявоєнного будівництва є масштаб пошкодження інфраструктури, спричинений воєнними діями. Проведення ретельної оцінки потреб економіки та ресурсів, які потрібно спрямувати на відновлення має вирішальне значення для визначення масштабу та характеру руйнування, забезпечує основу для визначення пріоритетів зусиль з відновлення. Ця оцінка передбачає оцінку шкоди інфраструктурі - дорогам, мостам, інженерним мережам та громадським об'єктам, серед інших критичних елементів інфраструктури, а також пошкоджене житло та об'єкти соціальної інфраструктури.

Наявність матеріально-технічних, трудових, фінансово-економічних ресурсів істотно впливає на темпи і масштаби відновлення післявоєнного будівництва. Країни, які виходять із конфліктів (це може бути війна або інші види конфліктів), часто стикаються з серйозними фінансовими обмеженнями,

що потребує стратегічного фінансового планування, ретельного управління ресурсами та їх контролювання. Забезпечення фінансування через поєднання міжнародної допомоги, державних бюджетів і приватних інвестицій стає вирішальним для фінансування необхідних масштабних зусиль з відновлення матеріально-технічної бази країни.

Політична стабільність і ефективне управління на рівнях «держава»-«регіон»-«муніципалітет» є ключовими факторами успішного відновлення післявоєнного будівництва. Стабільне політичне середовище зміцнює довіру між інвесторами та донорами, створюючи атмосферу, сприятливу для довгострокових проектів відновлення. Прийняття рішень на основі електронних систем, дозволить підвищити довіру до прийнятих рішень. Прозорі структури управління мають важливе значення для забезпечення ефективного розподілу ресурсів і мінімізації корупції, яка може перешкоджати зусиллям з відновлення.

Наявність кваліфікованої робочої сили є невід'ємною частиною відновлення післявоєнного будівництва. Стратегії підготовки та перепідготовки працівників стають важливими для задоволення вимог проектів реконструкції та усунення будь-яких прогалин у навичках, які могли виникнути в період конфлікту.

Включення технологічних досягнень та інноваційних методів будівництва є критичним фактором у процесі післявоєнної реставрації. Технології прискорюють темпи реконструкції, підвищують ефективність і сприяють стійкості відновлених структур. Інновації в будівельних матеріалах, управління проектами та стійкі практики відіграють важливу роль у формуванні траєкторії зусиль з відновлення.

Залучення місцевих громад є важливим для успіху відновлення післявоєнного будівництва. Інклюзивні процеси планування, які залучають членів громади, забезпечують узгодження проектів реконструкції з потребами та прагненнями людей. Залучення громад також сприяє розвитку почуття власності, сприяючи стійкості реконструйованої інфраструктури.

Ситуація з безпекою в післявоєнному середовищі є вирішальним чинником успіху відновлення будівництва. Для полегшення переміщення будівельних матеріалів, робітників і обладнання необхідне стабільне та безпечне середовище. Забезпечення безпеки має першорядне значення для захисту як процесу будівництва, так і довговічності відновлених конструкцій.

Міжнародна співпраця та допомога відіграють вирішальну роль у

відновленні післявоєнного будівництва. Україна потребує підтримки з боку міжнародної спільноти як у вигляді фінансової і ресурсної допомоги, аналізу та моніторингу, так і техніко-економічної експертизи проектів відновлення. Спільні зусилля Україною та міжнародними організаціями можуть підвищити ефективність і результативність проектів відновлення. З боку України має бути оптимізовано процеси отримання дозволів, визначення прав власності та створення середовища, яке заохочує приватні інвестиції. Чітко визначена правова база забезпечує необхідну структуру для діяльності з реконструкції та сприяє залученню внутрішніх та іноземних інвестицій.

Важливим чинником є збереження культурної спадщини в умовах післявоєнної відбудови. Зусилля з відновлення історичних і культурних об'єктів, одночасно інтегруючи їх у сучасне міське планування, сприяють ідентичності та стійкості громад. Баланс між потребою модернізації та збереженням культурної спадщини має важливе значення для довгострокової стійкості післявоєнної реконструкції.

Висновки. Повоєнне відновлення будівництва є складним і багатогранним процесом, сформованим конвергенцією факторів. Подолання викликів, пов'язаних із цим завданням, вимагає комплексного підходу, який стосується економічних ресурсів, політичної стабільності, наявності кваліфікованої робочої сили, технологічних інновацій, залучення громади, безпеки, міжнародної співпраці, правової бази та збереження культурної спадщини. Ретельно враховуючи ці фактори, можна сприяти відновленню, відбудовувати інфраструктуру та створювати основу для сталого розвитку після війни.

Список використаних джерел:

1. Яковенко Р., Беленкова О. *Принципи просторового планування вуличних мереж зруйнованих війною міст. Трансформація національної, закордонної моделей економічного розвитку та законодавства в умовах воєнного часу: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції ВНУ ім. Лесі Українки, (27-29 червня 2022 року), м. Луцьк: СПД Галяк Жанна Володимирівна, друкарня "Волиньполіграф", 2022. С.365-366.*

2. . Сорокіна Л.В., Шапошнікова І.О., Стеценко С.П., Гойко А.Ф. *Науково-методичне обґрунтування дизайну державних програм надання тимчасового житла населенню, постраждалому через агресію рф. «Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин». – Вип. 49(1). – К.: КНУБА, 2022. С.108-123.*

3. Zeltser, R.Ya., Bielienkova O.Yu., Novak Ye., Dubinin D.V. *Digital Transformation of Resource Logistics and Organizational and Structural Support of Construction. Nauka i innovatsii. 2019. V 15 (5). P. 38–51.*

4. Чинчик А. А. *Розвиток національної економіки в координатах сталого розвитку: до питання стратегічного державного регулювання на тлі російської збройної агресії / А.Чинчик, В.Іванова, І.Паризький, Н.Клим, Н.Томчук-Пономаренко, П.Іванчов // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики 2022р., №2(43), С.406–413.*

УДК 657

Іванова Тетяна Миколаївна,

к.е.н., доц., доцент кафедри економічної теорії, обліку та оподаткування,

Київський національний університет будівництва і архітектури

<https://orcid.org/0000-0001-8883-7881>

РОЛЬ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Актуальність. Управлінський облік є однією з ключових складових успішного функціонування бізнесу та відіграє важливу роль в будь-якій сфері діяльності, надаючи керівництву необхідні інструменти для прийняття обґрунтованих рішень, контролю та планування, що дозволяє розробити стратегію майбутнього розвитку, стабільності та успіху в умовах постійних змін та нестабільності.

Метою дослідження виступає визначення сутності та призначення управлінського обліку в системі інформаційного забезпечення прийняття рішень на підприємстві.

Викладення основного матеріалу. Для надання зовнішнім та внутрішнім користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан та результати діяльності підприємства з метою прийняття ними відповідних управлінських рішень обов'язковим для ведення видом обліку виступає бухгалтерський облік, який поділяється на фінансовий та управлінський.

Визначення управлінського (внутрішньогосподарського) обліку розкриває Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», який представляє собою збір, обробку та подачу інформації про діяльність

підприємства його керівництву в процесі управління [1]. Виходячи з цього, можна визначити його мету – отримання керівником чи власником оперативних даних про ситуацію, в якій перебуває підприємство. Деталізований перелік об'єктів, на якому концентрується увага управлінського обліку – це доходи-витрати та прибуток-гроші, майно, співвідношення кредиторської-дебіторської заборгованості та всі інші, які розглядаються в фінансовому обліку.

Концепція управлінського обліку прийшла у вітчизняну практику з приходом компаній з іноземним капіталом. Зарубіжний досвід історично підтверджує ефективність впровадження внутрішнього обліку паралельно з загальноприйнятою системою, на що вказує той факт, що близько 90% часу та фінансових ресурсів компанії витрачають на побудову та організацію саме управлінського обліку та решта – на традиційний фінансовий облік [2].

В Україні виникають деякі спірні питання щодо сутності та застосування управлінського обліку на підприємствах. Так, прийнято вважати, що управлінський облік не є складовою частиною бухгалтерської системи. Насправді, він є невід'ємною складовою бухгалтерського обліку, та надає інформацію більш глибоко та розширено, тобто має більшу деталізацію та інформативність для прийняття керівником (власником) управлінських рішень.

Управлінський облік розглядається як система збору та обробки інформації, тобто тих даних, на основі яких здійснюється аналіз діяльності та приймаються певні управлінські рішення керівником. Іншими словами, управлінський облік та аналіз тісно пов'язані між собою, тобто він забезпечує даними для проведення аналізу й прийняття рішення.

Вважається, що управлінський облік не ведеться на підприємствах, якщо керівництво не ставить перед собою таке завдання. Проте, цей облік завжди використовується через свої елементи, наприклад: дані про наявність грошових коштів на певну дату, які керівник (власник) може отримати безпосередньо з банківського рахунку; дані про обсяги продажів та його структуру (за певними покупцями, магазинами, ринками); дані про витрати та їх структуру, собівартість тощо.

Аналіз літературних джерел показав, що особливістю управлінського обліку є те, що: на нього не поширюється вимоги НП(С)БО, МСФЗ чи інших нормативних документів України; це «внутрішня система» підприємства, яка визначає порядок та його організацію так, як це зручно й потрібно саме для даного підприємства; внутрішній «осередок» інформації, яка потрібна та яку визначає сам бухгалтер на основі управлінських потреб керівництва;

інформація може бути не зовсім бухгалтерською, мати певні зовнішні дані, наприклад, дані про компанії конкурентів для порівняння, якісні характеристики тощо. Звіти в управлінському обліку можуть подаватися не лише щомісяця, але й щотижня, щодня в довільній формі. Вчорашня інформація сьогодні вже може бути не актуальною, оскільки може втрачатися потреба в оперативності, своєчасності та коректності управлінського обліку.

Найчастіше на підприємствах використовуються такі основні елементи управлінського обліку: внутрішні звіти – про прибутки/збитки (доходи/витрати), грошові потоки, баланс; звіт про продажі у різних розрізах: по контрагентах, по номенклатурі, по географічним сегментам (ринкам) тощо; дані про маржу – різниця між доходом (виручкою) та собівартістю; звіт про структуру витрат за складовими (собівартість); звіт про структуру витрат у розрізі: змінні /постійні витрати; звіт про складські запаси; внутрішні бюджети – це фінансові плани на майбутнє; графік платежів по контрагентам, з податків і зборів [3]. Ці внутрішні звіти за своєю ідеєю повторюють фінансову звітність, проте, їх принципова відмінність – деталізація та частота подача інформації.

Всі ці питання одночасного, поступового чи окремого використання тих чи інших елементів вирішують керівник та бухгалтер підприємства. Таким чином, можна стверджувати, що управлінський облік – це гнучкий інструмент, який має змінюватися й адаптуватися під ситуацію та внутрішні потреби підприємства та поєднує елементи творчості та креативності, що може здатися незвичним для фінансового обліку.

Висновки. Управлінський облік на відміну від традиційного призначений для прийняття важливих стратегічних рішень, максимально ефективного управління підприємством, а не задля складання звітності для контролюючих органів. Цей вид обліку не існує без фінансового, тобто бухгалтерського обліку – це основа, то управлінський – надбудова, оскільки його дані уточнюють, доповнюють та коригують дані традиційного обліку. Його організація є інструментом інформаційного забезпечення управлінських рішень та запорукою ефективної діяльності підприємства.

Список використаних джерел:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: закон України від 16.07.1999 р. № 996–XIV, зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

2. Косташ Т.В., Смола М.Р. Роль управлінського обліку в прийнятті управлінських рішень. Ефективна економіка. 2021. №10. URL: https://archer.chnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2567/1/Kostash%20T.%2C%20Smola%20%D0%9C.%20_article.pdf

3. Задорожний З.-М. В., Аверкин Я. Ф. Управлінський облік: особливості та принципи. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2019. №1. С. 114-120. URL: <http://dspace.wnu.edu.ua/handle/316497/34474>

УДК 657

Куценко Артемій Сергійович,

магістр, Київський національний університет будівництва і архітектури

<https://orcid.org/0000-0001-8727-2962>

Науковий керівник: Лич В.М.,

д.е.н., проф., зав. кафедри економічної теорії, обліку та оподаткування, КНУБА

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Актуальність. Цифровий характер економіки, розвиток та ефективне використання інформаційних, комп'ютерних технологій, функціонування людини у світі цифрових пристроїв суттєво змінили систему бухгалтерського обліку, процес здійснення облікового процесу, складання та подання звітності, проведення контролю, управління діяльністю будівельного підприємства тощо.

Метою дослідження є визначення сутності та переваг впровадження цифрових технологій в облікову систему будівельного підприємства як фактор підвищення його конкурентоспроможності.

Викладення основного матеріалу. Прийняття Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 рр. та реалізація плану заходів щодо її впровадження спрямовано на прискорення економічного зростання та залучення інвестицій, трансформацію секторів вітчизняної економіки в конкурентоспроможні, доступність для громадян переваг та можливостей цифрового світу, реалізації людського ресурсу, розвиток цифрових індустрій та цифрового підприємництва [1].

Впровадження цифрових технологій в систему бухгалтерського обліку викликає суттєві зміни в його організації, технології здійснення облікового процесу, складанні та подання звітності, проведенні аудиту тощо. Процес

організації обліку, аналізу та контролю в умовах комп'ютеризації включає такі процедури, як: вивчення наявного порядку організації системи збору інформації, технічне і програмне комп'ютерне забезпечення та ефективне його використання [2].

Цифровізація облікового процесу охоплює всі складові інформаційного забезпечення системи управління, та відповідно інформаційну систему бухгалтерського обліку, де у хронологічному порядку відбувається збір, обробка, зберігання, накопичення та узагальнення інформації про діяльність будівельного підприємства.

Світовий досвід показав, що COVID-19, зі своєю нестабільністю є, з однієї сторони суттєвою загрозою для розвитку бізнесу, розширення ринків збуту, отримання прибутків від інвестованих ресурсів, проте, з іншої – поштовхом для відкриття нових можливостей, інноваційного розв'язання викликів сьогодення. Саме під час пандемії почалася цифровізація економіки в цілому, змінилися погляди на звичайну роботу та започаткували її просування на всі стадії облікового процесу [2]. Повномасштабне вторгнення росії є також підтвердженням цієї закономірності. Саме вплив цифровізації економіки призвів до того, що підприємства були змушені вийти із тіньового ринку, що призвело до збільшення оподаткування, наповнення дохідної частини державного бюджету країни, підвищення рівня соціальної захищеності громадян тощо.

Так, введення в роботу компаній Data Analytics допомагає визначити тенденції, закономірності та уявлення, які можуть залишатися прихованими, оскільки ця система використовує статистичні методи та моделювання для аналізу даних, що спрощує процес бухгалтерського обліку та виводить всю дійсну інформацію по підприємству чи фірмі. Користувачі облікової інформації мають можливість віддалено отримувати доступ до даних у режимі реального часу, в результаті чого компанія може спілкуватися зі своїми клієнтами найзручнішими способами та обслуговувати більше клієнтів завдяки швидким та ефективним процесам [3].

З іншої сторони, цифрова економіка формує попит на бухгалтерів, які мають навички, в першу чергу, в комп'ютерних технологіях, знають іноземну мову та володіють вміннями співпраці онлайн та адаптивності до нових технологій.

Бухгалтерський облік без паперу, прийняття рахунків та інших файлів за допомогою інтерфейсу безпосередньо до облікової системи, управління якістю

даних, автоматизація процесів, інтегрована система консолідації, звітність у режимі реального часу та хмарні обчислення – це лише деякі з цифрових рішень, які впроваджуються компаніями та за останній час допомогли їм зменшити час на пошук інформації для використання її в системі управління [3].

В сучасному світі набирає популярність легкий доступ до спеціалізованого бухгалтерського програмного забезпечення та більш ефективних засобів обробки інформації, що дозволяє зменшити використання традиційної ручки, книги та настільного калькулятора, надає можливість швидше вводити та обчислювати дані з мінімальним числом помилок, а бухгалтер може більше уваги приділяти стратегічному плануванню діяльності будівельного підприємства, захисту інформації та підвищувати конкурентоспроможність компанії.

Висновки. Застосування цифрових технологій в організації обліку висуває нові вимоги до професії бухгалтера, аналітика, аудитора та значно розширює їх функції як консультантів керівництва компанії. Впровадження новітніх технологій обробки інформації в системі обліку призводить до підвищення обліково-аналітичного забезпечення управління бізнесом, сприяє підвищенню конкурентних переваг та є важливою умовою розвитку вітчизняної економіки.

Список використаних джерел:

- 1. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.01.2018 р. № 67-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#n13>*
- 2. Моспаненко К.О. Цифровізація бухгалтерського обліку в умовах розвитку інформаційної економіки. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/9148/1/21-23.pdf>*
- 3. Кузьменко І.Р. Вплив цифровізації на розвиток бухгалтерського обліку. Розвиток економіки та бізнес-адміністрування: наукові течії та рішення: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. Київ. 21.10.2021 р., НАУ.С. 70-72.*

Кривоберець Марина Миколаївна

*к.е.н., доцент, завідувачка кафедри організації туристичної діяльності
ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом», м. Київ*

<https://orcid.org/0000-0001-5229-2672>

Михайленко Артур Гагикович

*здобувач вищої освіти спеціальність 242 «Туризм», ПрАТ «ВНЗ
«Міжрегіональна Академія управління персоналом»,*

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ

Актуальність. Економічна глобалізація та стрімкий розвиток інформаційних технологій розкрили перед людством неймовірні можливості щодо збору, накопичення, поширення та збереження знань, інформації та даних. Важливо зауважити, що подальший прогрес у сфері ІТ-технологій сприятиме подальшому розширенню знань і перетворить їх на надзвичайно цінний ресурс у виробництві.

Метою дослідження є визначення ролі інформаційних технологій у формуванні інтелектуального капіталу

Викладення основного матеріалу. У зв'язку із змінами, які відбуваються в умовах нової системи господарювання, можна стверджувати, що для розвитку інтелектуального капіталу ключовим ресурсом стане капітал знань, адже в сучасному світі головними «продуктами» виробництва є інформація та знання. Інформаційні технології в значній мірі спрощують доступ до інформації та знань. Інтернет, електронні ресурси та бази даних забезпечують доступність інформації в будь-який момент і з будь-якого місця, сприяючи швидкому обміну знань і навичок.

Сучасні підприємства, які функціонують в умовах інформаційної економіки та постійно адаптуються до змін у своєму оточенні, де інформація та знання стають ключовими ресурсами. Натомість, фізичні ресурси та фінанси поступово втрачають свою колишню вагу як головні фактори виробництва.

З метою успішного функціонування в таких умовах підприємства повинні не лише ефективно управляти своїми матеріальними ресурсами, але й оптимізувати використання інтелектуальних ресурсів. Інтелектуальний капітал стає головним фундаментом для створення стійкої конкурентоспроможності підприємств [1].

Інтелектуальний капітал виступає як ключовий вид капіталу для будь-якого сучасного підприємства на ринковій економіці. Його основною роллю є значне збільшення прибутку через створення та використання належних знань, ресурсів і взаємозв'язків, що забезпечують високу ефективність господарської діяльності підприємства. Наприклад, інтелектуальний капітал визначає якість системи управління підприємством та визначає напрямок оновлення технологій виробництва та продукції, що стають головною конкурентною перевагою на ринку. Важливо відзначити, що інтелектуальний капітал розвивається на вищому рівні порівняно з іншими видами капіталу, що виражається в стійкому економічному зростанні суспільства та підвищенні ефективності його структур [3, с. 93].

Якість інтелектуального капіталу визначається рівнем теоретичних, практичних і духовних знань особистості. Теоретичні знання є абстрактними, узагальненими та побудованими на аксіомах, теоріях, логіці та раціональному мисленні. Такі знання легко доступні завдяки державній політиці рівних можливостей в освіті та поширенню інформаційно-комунікаційних технологій, включаючи Інтернет і соціальні мережі. Прикладні знання базуються на фаховій підготовці та вивченні досвіду інших фахівців у цій галузі. Духовні знання підвищують потенціал особистості для засвоєння та розвитку теоретичних та практичних знань [2].

Інтелектуальний капітал має складну природу і включає багато аспектів, які визначаються тим, як саме він функціонує. Можна порівняти його з «колективним мозком», що об'єднує наукові та повсякденні знання працівників, інтелектуальну власність, накопичений досвід, спілкування, організаційну структуру, інформаційні мережі, імідж компанії, корпоративну культуру та бізнес-зв'язки [3, с. 94]. Сутність інтелектуального капіталу як економічної категорії можна пояснити як систему відносин між різними економічними суб'єктами. Ці відносини спрямовані на раціональне та стійке відтворення інтелектуального капіталу шляхом прогресивного наукового розвитку. Метою цих відносин є виробництво конкретних товарів та послуг, отримання доходу, підвищення рівня життя та вирішення проблем нерівномірності світового та регіонального розвитку на основі індивідуальних економічних інтересів суб'єктів [1].

Збільшення якості інтелектуального капіталу сприяє покращенню якості життя, розвитку освіти, науки та технологій, що має значний вплив на соціальний та економічний розвиток суспільства. Тому розвиток і управління

інтелектуальним капіталом стають ключовими завданнями для сучасних організацій, що прагнуть залишатися конкурентоспроможними та ефективними.

Сьогодні, інформаційні технології відіграють ключову роль у сучасному бізнесі та сприяють розвитку інтелектуального капіталу підприємств. Вони допомагають впроваджувати нові ідеї, процеси та продукти на ринок, що створює нові можливості для накопичення інтелектуального капіталу. Зараз обсяги структурованих та неструктурованих даних швидко зростають, а ефективна обробка та перетворення їх на інформацію можуть стати важливим джерелом нових знань та розвитку інтелектуального капіталу. Інформаційні технології сприяють спільній роботі команд та обміну знань у режимі реального часу. Інтелектуальний капітал стає найціннішим ресурсом для багатьох компаній, а інформаційні технології допомагають розвивати навички працівників та збільшувати їх інтелектуальний потенціал. Це знову ж таки сприяє розвитку інтелектуального капіталу та підвищенню конкурентоспроможності підприємств завдяки інноваціям.

Висновки. Таким чином, інформаційні технології грають ключову роль у формуванні інтелектуального капіталу та сприяють розвитку як окремих підприємств, так і суспільства в цілому. Від зростання інтелектуального капіталу залежить рівень якості життя, розвиток освіти, науки та технологій що, в свою чергу, впливає на соціальний та економічний розвиток суспільства загалом.

Список використаних джерел:

1. Коломієць Т. В. Роль інформаційних ресурсів у процесі формування інтелектуального капіталу підприємства. *Ефективна економіка*. 2017. № 11. - URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5907>

2. Згалат-Лозинська Л. О. Державно-управлінський механізм формування банку інтелектуально-інноваційного капіталу [Електронний ресурс] *Приазовський економічний вісник*. 2020. № 4(21). Вип. 4(21). С.15-20. DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2020-4-3>

3. Собко О. М., Куц Л. Л. Інноваційні технології формування капіталу знань як основи індивідуального інтелектуального капіталу підприємства. *Інноваційна економіка. Науково-виробничий журнал*. Тернопіль: Тайп. 2015. №4(59). С. 93-103.

АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ СТАРТАП ІНДУСТРІЇ

Сьогодні стартапи активно впроваджуються у світову економіку і мають значний вплив на її розвиток. Серед головних передумов їх стабільного розвитку є наступні: стабільна економіка з розвинутою інфраструктурою та підприємницьким середовищем, яке підтримує інновації; доступ до новітніх технологій та знань; можливість отримати фінансування, в тому числі від венчурних інвесторів та приватних фондів; наявність високоосвічених спеціалістів, спроможних розробляти та впроваджувати інноваційні ідеї; сприятлива регуляторна політика, яка дозволяє розвивати стартапи та інновації, зменшує бар'єри для входу на ринок та сприяє швидкому росту стартапів.

У 2023 році найбільша частка стартапів (31,95%), як і раніше, припадає на сектор програмного забезпечення та даних. Також серед лідерів - індустрія Healthtech (12,8%) та Fintech (10,4%). Дещо знизилась частка стартапів у галузі електронної комерції та роздрібною торгівлі (9,47%), а також соціальних мереж та дозвілля (9,7%). Країни лідери з найрозвинутішими стартап екосистемами - США, Великобританія, Ізраїль, Канада, Швеція [1].

Аналіз світового ринку стартапів свідчить про суттєвий спад у глобальному фінансуванні стартапів у другій половині 2022 року на 34% до \$413 млрд. у порівнянні з рекордним обсягом фінансування у \$624 млрд. в 2021 році [1]. В той же час кількість операцій із фінансування стартапів скоротилась всього на 3% до 31067 у 2022 році. Це відбулося на фоні зростання обсягів інвестицій на початковій стадії, в той час як інвестиції на пізній стадії знизилися на 43% [2].

Що стосується стартапів "єдинорогів", ринковою вартістю понад \$1 млрд. Їх кількість щорічно стабільно збільшується: на 80% у 2021 та на 67% у 2022 році. Проте у 2023 році зростання уповільнилось до 8,5%. Сьогодні їх кількість сягає понад 1100. Очікується, що внаслідок впливу поточного економічного спаду щонайменше 50% з них у всьому світі можуть втратити свій статус. Щодо розподілу компаній єдинорогів по галузях, то змін не відбулося: галузь програмного забезпечення та даних є лідером за кількістю єдинорогів з часткою 39,4%; 20,6% єдинорогів припадає на галузь фінтех; 12,1% - на галузь

електронної комерції та роздрібно́ї торгівлі [1].

Серед негативних тенденцій у секторі стартапів аналітики називають зростання кількості звільнень персоналу. Світові технологічні гіганти Google, Meta і Microsoft скорочують робочу силу. Що впливає на технологічний сектор і, в свою чергу, ще більше знижує привабливість стартапів. За весь 2022 рік кількість звільнень перевищила 164591.

В центрі уваги стартап індустрії знаходяться нові галузі, пов'язані зі штучним інтелектом. Стрімкий розвиток у можливостях штучного інтелекту призвів до його глобального інтегрування в повсякденне життя за допомогою ChatGPT та додатків Midjourney та Lensa. Великі компанії та уряди інвестують в штучний інтелект. За даними Міжнародної корпорації даних (IDC), до 2025 року лише у США витрати на штучний інтелект досягнуть \$120 млрд. [3]. Що призведе не тільки до позитивних змін в житті людей але і до додаткового скорочення робочих місць.

Серед аутсайдерів світового ринку стартапів - сектори Web3 та Метавсесвіт з віртуальною реальністю. Зниження фінансування Web3 у 2022 році було значно різкішим, ніж у всіх стартап галузях [2], навіть незважаючи на зацікавленість у технології блокчейна та її використанні в криптовалютах та NFT. Крах у 2022-23 роках Signature Bank та інших банків, які працювали з криптовалютами, а також однієї з найбільших світових бірж криптовалют FTX, злами криптовалют на суму \$3,8 млрд. - все це призвело до того, що багато підприємців та програмістів вийшли з цього сектору. Галузі Метавсесвіту та віртуальної реальності не вдалося запропонувати рішення, які справді будуть інтегровані в економіку та забезпечать масове впровадження таких технологій. Тому Meta планує скоротити більше робочих місць, пов'язаних із проектом Metaverse, і зосередитися на штучному інтелекті. Незважаючи на це венчурне фінансування для галузі у 2022 році було набагато кращим: загальна сума інвестицій склала близько \$21,5 млрд. в порівнянні з \$4,8 млрд. в 2020 році [1].

На макрорівні спостерігаються позитивні тенденції в галузі кліматичних технологій, оскільки уряди спрямовують величезні кошти на перехід до технологій з нульовими викидами. Так понад 25% усіх венчурних інвестицій, зроблених у 2022 році припало на фінансування кліматичних технологій [4].

Сучасні геополітичні ризики надали імпульс до розвитку стратегічної галузі напівпровідників у США, Тайвані, Китаї та ЄС. За прогнозами, до 2030 року виручка світової напівпровідникової промисловості зросте до \$1 трлн., що означатиме подвоєння доходів за десятиліття. Після ухвалення Закону США

про чіпи у серпні 2022 року інвестиції у виробництво напівпровідників в країні значно зросли і склали \$200 млрд. США оголосили про реалізацію 50 нових проектів екосистеми напівпровідників та створення 44000 нових робочих місць у секторі [5]. В майбутньому очікується подальше зростання попиту на напівпровідники, які використовуються у цивільній та військовій продукції.

Незважаючи на тривалий економічний спад, Україні вдалось створити потужну стартап екосистему. Серед успішних вітчизняних стартапів, які глобально масштабували свою діяльність - Grammarly, Gitlab, People.ai та Ahrefs.

Під час війни Україна зміцнила свої позиції і зараз посідає 49 місце у світовому рейтингу стартап екосистем і 30 місце по Європі. В цілому Україна знаходиться на шляху відновлення і рейтинги більшості її екосистем підвищуються. Українські стартапи продемонстрували стійкість, переважна більшість із них продовжує свою діяльність у країні. У 2022 році в Україні було зареєстровано 12,5 тис. стартапів, що на 27,2% більше, ніж у 2021 році та залучено рекордні \$2,2 млрд. інвестицій (+27%). З них 88% склали інвестиції в ранні стадії, а 12% - у пізні стадії [6].

Серед українських міст - Київ є головною стартап-екосистемою, він посів 77 місце в глобальному світовому рейтингу і 23 місце по Європі. Серед інших міст - Львів (491 місце), Одеса (750), Харків (762) і Тернопіль (950) [1]. У 2022 році спостерігалось значне зростання кількості стартапів у західних регіонах України, яке пов'язано з релокацією бізнесу у більш безпечні місця і відповідною міграцією трудових ресурсів. Так, у Львові було зареєстровано 1,3 тис. стартапів, що на 25% більше, ніж у 2021 році.

Війна в Україні призвела до значного зростання попиту на військові технології у сфері безпілотних літальних апаратів, систем зв'язку та захисту, що відповідно вплинуло на розвиток вітчизняних стартапів у військовій сфері. Сьогодні українські стартапи співпрацюють з іноземними компаніями та організаціями, які мають досвід у розробці військових технологій та отримують фінансування. У 2022 році в такі стартапи було залучено \$180 млн. інвестицій, що на 100% більше, ніж у 2021 році [6]. Серед успішних українських стартапів у військовій сфері:

- AeroDefence, розробляє безпілотні літальні апарати для розвідки, спостереження та ураження цілей для потреб української армії; співпрацює з американською General Atomics, одним із світових лідерів у розробці безпілотних літальних апаратів.

- DefenceX - платформа для обміну інформацією про російську агресію; співпрацює з НАТО та Європейським Союзом.

- DroneUA розробляє безпілотні літальні апарати для доставки вантажів, надання медичної допомоги, для цивільних та військових цілей; співпрацює з американською компанією DJI.

Незважаючи на негативний вплив війни, українська стартап екосистема демонструє значний потенціал для подальшого розвитку. Війна показала, що український IT-сектор є одним з найсильніших в Європі, а українські стартапи мають успіх як на міжнародному ринку військових технологій, так і в інших галузях.

Список використаних джерел:

1. *Startup Ecosystem Report 2023*. URL: <https://www.startupblink.com/>
2. *Startup Market Research*. URL: <https://www.crunchbase.com/>
3. *AI Market review*. International Data Corporation (IDC). URL: https://www.idc.com/cis/research/published_reports
4. *State of Climate Tech 2023*. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/issues/esg/state-of-climate-tech-2023-investment.html>
5. *Global Semiconductor Sales Increase 1.9% Month-to-Month in August*. Semiconductor Industry Association (SIA). URL: <https://www.semiconductors.org/global-semiconductor-sales-increase-1-9-month-to-month-in-august/>
6. *Статистична інформація*. Український фонд стартапів. URL: <https://usf.com.ua/>

Шумак Л.В.,

аспірантка, КНУБА

<https://orcid.org/0000-0002-5738-5744>

Науковий керівник: Сорокіна Л.В.,

д.е.н., професор, кафедри економіка будівництва, КНУБА

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОЕКТНИХ ПІДПРИЄМСТВ У БУДІВНИЦТВІ УКРАЇНИ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД: АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІКИ, ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Актуальність. Відновлення України має бути використане для інвестицій у стійкі підприємства та інфраструктуру. Будівельна галузь є одним із основних секторів економіки України. Вирішення найважливіших завдань щодо покращення соціально-економічного розвитку регіонів та країни загалом покладено на українців. На сьогоднішній день ключові питання це: сучасні виклики та перспективи відновлення зруйнованих війною об'єктів проектування та будівництва та інноваційної інфраструктури в системі будівництва будівельного комплексу України. А також формування економіки в цій галузі, яку треба вирішувати, швидко заглядаючи далеко вперед. З 1991 року економіка України набула значного розвитку. До війни основними проблемами для малих та великих підприємств були судова система, корупція та доступ до зовнішніх ринків товарів та капіталу. Тепер вони стикаються з більш фундаментальними проблемами, такими як зруйнована інфраструктура, недостатній попит та відсутність доступу до фінансування та страхування. Створення нових можливостей для бізнесу та відновлення економіки країни мають бути спрямовані на вирішення як старих, так і нових проблем. Загалом очевидно, що в Україні достатньо людей, які хочуть і готові розпочати свій бізнес, особливо після 2014 року, коли лібералізація та цифровізація значно спростили це завдання. Проте відсоток невдач щодо високий, а інвестицій у розширення та розвиток бізнесу не вистачає на той період. Збільшення експорту може стати розумною стратегією майбутнього економічного зростання України. Враховуючи, що нині більшу частину українського експорту становлять сировинні товари та напівфабрикати, розумною стратегією є перехід до виробництва продукції з вищою доданою вартістю [1, 3].

Мета. Відновлення економіки може і має бути використане для інвестицій у стійкі підприємства та інфраструктуру. Збільшення експорту, поглиблення

ланцюжка створення доданої вартості в агропромисловому комплексі, налагодження виробництва "зеленої" сталі та просування ІТ-технологій створюють можливості для економічного розвитку нашої країни. Повоєнне відновлення України має бути "зеленим" та крутим. Ефективне використання інтелектуального потенціалу суспільства; нові підходи до формування систем управління. А також інноваційної діяльності необхідні обліку сучасної тенденції формування економіки інтелектуального та інноваційного капіталу як нового способу виробництва.

Викладення основного матеріалу. У довоєнний період, у 2021 році Україна посіла 11-те місце у рейтингу конкурентоспроможності ІТ серед європейських країн із середнім рівнем доходу. ІТ-сектор зайняв перше місце з експорту послуг, досягнувши у 2021 році понад 4% ВВП України. Сектор збільшив експорт більш ніж у два рази: експортний виторг у 2021 році склав 6,9 млрд. доларів США, а за збереження поточних тенденцій того року очіувалося, що у 2022 році експортний виторг досягне 8,5 млрд. доларів США. Але, завалила війна. На той час на ринку праці активно працюють понад 5000 ІТ - компаній (включаючи стартапи). Основною проблемою для ІТ – галузі є те, що понад 43% ІТ – фахівців хочуть виїхати з країни через війну. З початку повномасштабної війни країну вже залишили 20% ІТ – працівників. Близько 3% працівників було мобілізовано до армії та територіальної оборони [4]. Удосконалення фінансових механізмів сталого розвитку проектно-будівельних підприємств та формування сприятливих зовнішніх умов для їх функціонування мають велике значення для їх ефективності, оскільки розвиток проектно-будівельних комплексів відбувається за рахунок розвитку окремих організацій. Проектування передбачає підготовку проектної документації та кошторису на будівельні роботи, що є важливим етапом інвестиційного циклу та надає найбільший вплив на ефективність передбачуваних будівельних робіт. У процесі проектування проводяться маркетингові дослідження, які включають аналіз ринку нерухомості, оцінку реальної ринкової вартості проекту, оцінку ефективності проекту нерухомості та порівняння об'єкта проектування з аналогічними об'єктами нерухомості за техніко-економічними показниками. Кошториси допомагають визначити капітальні вкладення, фінансування будівництва, визначення договірних цін на будівельну продукцію, розрахунки за підрядні та монтажні роботи, платежі за придбання обладнання з доставкою його на будівельний майданчик, а також відшкодування інших витрат у зв'язку з витрачанням коштів, зазначених у зведених кошторисах [2, 6].

Важливою умовою на користь української економіки є проектування, ремонт пошкоджених чи будівництво нових будівель та споруд у післявоєнний період. Головним аспектом методології ціноутворення у проекті є набір принципів ціноутворення, які забезпечують єдину систему ціноутворення, що відповідає всім вимогам. Одним із перших принципів ціноутворення є принцип обліку економічних кордонів запровадження нової послуги. Успіх у вирішенні проблеми встановлення ціни, прийнятної як для Замовника, так і для Проектувальника багато в чому залежить від того, наскільки ця ціна враховує суперечливі інтереси обох сторін. Проектування є проміжним етапом між науковими дослідженнями та будівельним виробництвом і істотно впливає на технічний прогрес та ефективність виробництва. Повномасштабне вторгнення росії в Україну призвело до нових проблем, що торкнулися як великого, так і малого проектного та будівельного бізнесу, але більшою мірою позначилося на малих та середніх проектних підприємствах: 1) змушені зіштовхнутися зі скороченням попиту на свою продукцію; 2) брак коштів: потребують оборотних коштів, що у дефіциті, оскільки банківське кредитування повністю припинилося; 3) логістичні проблеми; і так далі. Безумовно, будівельна галузь, у тому числі проектні підприємства, та стійке виробництво в Україні зазнали величезних втрат. Однак фронт відновлювальних робіт до перемоги дуже важливий. Формування держави-фортеці, розбудова України потребує нового підходу до управління економікою. Нова Україна має бути побудована на засадах економіки життєвого циклу та національної безпеки, та, яка має бути після перемоги. Враховуючи гостру нестачу ресурсів під час та після війни, в основу вибору рішень мають бути покладені методи комплексного економічного проектування та аналізу життєвого циклу. Замінити зруйновані підприємства принципово новими за технічним оснащенням, високим рівнем ресурсо- та енергозбереження, та загальною увагою до складових сталого розвитку, дає відродження будівельної галузі по всьому ланцюжку створення цінностей. Це також надія на новий світ, менш залежний від викопного палива та заснований на принципах сталого розвитку [5, 7, 9].

Висновки. Відновлення повоєнної інфраструктури України має будуватись уже на нових принципах. Війна вже порушила питання щодо принципів повоєнного відновлення України з урахуванням будівельних та демонтажних робіт та утилізації відходів. Важливо розглянути питання пріоритетності "зелених" технологій. Загалом на будівлі припадає 40% енергоспоживання та близько 47% викидів CO₂ протягом усього життєвого

циклу (ЖЦ). Обов'язкова еколого-економічна оцінка ЖЦ має стати проривом для будівельної галузі, піднявши на ноги цифровізацію, відповідну нормативну політику та нові підходи у виробництві та експлуатації. Внаслідок бойових дій у Київській, Сумській, Чернігівській областях утворилося понад 15,2 млрд. т відходів від руйнування будівель та споруд. В Україні переробка такої кількості будівельних відходів поки що неможлива. Тому в період післявоєнного відновлення стоїть завдання максимального використання потужностей металургійного виробництва та виробництва металоконструкцій, а також створення умов переробки будівельних відходів. У розвинених країнах метали у будівництві використовуються набагато ширше, ніж в Україні. У нашій країні більшість житлових комплексів будуються із залізобетону. Використання металу замість бетону має багато переваг: 1) металеві конструкції дозволяють реалізувати складні архітектурні рішення; 2) існуючі будівлі та споруди можуть бути легко перепроєктовані; 3) металеві конструкції можуть бути виготовлені індивідуально та зібрані на будівельному майданчику за короткий термін; 4) невелика вага конструкції створює менше навантаження на фундамент; 5) метал практично повністю придатний для вторинної переробки, тоді як залізобетон дуже складно утилізувати; 6) металоконструкції можуть використовуватись для будівництва промислових об'єктів, малоповерхових громадських будівель та житла, що важливо для швидкого відновлення зруйнованої інфраструктури України. На різних об'єктах ситуація може бути різною: на одному об'єкті ефективнішим буде бетон, на іншому – метал. В ідеалі для кожного об'єкта має бути проведений порівняльний аналіз, щоб визначити, які споруди з яких матеріалів ефективніші з точки зору будівництва, зокрема, з точки зору експлуатації об'єкта [8,10].

У повоєнній Україні формування фінансового механізму для розвитку проектних підприємств є одним із основних завдань щодо відновлення та вдосконалення будівельної галузі в нашій країні. Велике значення має забезпечення правильного, швидкого, достатнього та безперервного фінансування будівельних та проектних підприємств.

Список використаних джерел:

1. *Беленкова О. Ю., Мальований В. П., Цифрові пріоритети трансформації будівництва: держава, галузь, регіон, підприємство. International Scientific-Practical Conference of Young Scientists "Build-Master-Class-2019". Київ, 2019. 394-395 с.*

2. Зельцер Р Я, Беленкова О. Ю., Дубинин Д. В. *Інноваційні моделі та методи організації, управління та економічної оцінки технологічних процесів будівельного виробництва. Монографія. Київ, МП Леся. 2018.*
3. Князевич А. *Формування та функціонування інноваційної інфраструктури України. Монографія. Вид. «Волинські береги» 2016.*
4. Левченко О.В. *ВІМ-стандарт проектної організації. Сучасні проблеми архітектури та містобудування 2018. №50. С. 65-69.*
5. Машошина Т.В. *Сучасний стан системи ціноутворення у будівництві та шляхи його подальшого удосконалення, Вісник економіки транспорту і промисловості: збірник науково-практичних статей, Харків УкрДАЗТ, 2014. №46. С. 178-181.*
6. Мігус І.П., Коваль Я.С. *Інноваційний розвиток підприємств за умов диджиталізації економіки. Вчені записки Університету "КРОК". 2021. №2(62). С. 159-165.*
7. Сорокіна Л.В., Гойко А.Ф., Коваленко О.С., Просторова модель ціноутворення у будівництві *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин, 2018. №36. С.7-18.*
8. Цифра Т.Ю., Запечна Ю.О., Гриценко О.С., *Економічні підходи до формування та оцінки стратегії будівельного підприємства, Технологічний аудит та резерви виробництва, №4, 2018.*
9. Шевченко Ю.С., Боліла Н.В., Цифра Т.Ю., *Ефективне використання оборотних засобів будівельного підприємства як фактор економічної безпеки, Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин, 2020.*
10. *Концепції впровадження технологій будівельного інформаційного моделювання (ВІМ-технологій) в Україні та затвердження плану заходів щодо її реалізації. Київ, 17.02.2021 р. № 152-р <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/152-2021-%D1%80#Text>.*

Секція 2.

«СИСТЕМНИЙ РОЗВИТОК ТА ПЕРСПЕКТИВИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОБЛІКУ, АУДИТУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ»

УДК 657

Гаман Галина Володимирівна,

к.е.н., доцент кафедри економічної торгівлі, обліку та оподаткування КНУБА

<https://orcid.org/0000-0003-0224-4204>

РОЛЬ ОБ'ЄДНАНЬ АУДИТОРІВ ТА БУХГАЛТЕРІВ У ФОРМУВАННІ ЕТИЧНИХ НОРМ

Актуальність. Професійна етика як кодекс правил, що визначає поведінку спеціаліста у службовій обстановці, норм, які відповідають існуючим законодавчо-нормативним актам, знанням, стосункам у колективі, глибокому усвідомленню моральної відповідальності за виконання професійних обов'язків є невід'ємною складовою сучасного бізнес середовища.

Метою дослідження є розкриття ролі та основних завдання, пріоритетів діяльності громадських об'єднань у формуванні професійної етики, моралі у сфері аудиту та бухгалтерії.

Викладення основного матеріалу. Роль об'єднань аудиторів і бухгалтерів є важливою у підвищення рівня професіоналізму фахівців, поліпшення їх іміджу в суспільстві та покращення якості послуг, що надаються ними. Розмір членських внесків до добровільних об'єднань різняться від 300 до 1000 грн. Громадські організації бухгалтерів та аудиторів в Україні представлені чималою кількістю, завданнями та перспективами діяльності, роллю у міжнародному співробітництві. Розглянемо основні з них та покажемо їх роль у формуванні професійної етики.

Одна з найстаріших є Всеукраїнська професійна громадська організація «Спілка аудиторів України» (ВПГО «САУ») [1] - об'єднання аудиторів для служіння суспільству, яке передбачає вдосконалення професії аудитора, захист законних прав та професійних інтересів членів Спілки, міжнародне визнання кваліфікації українських аудиторів.

Участь в роботі Спілки сприяє професійному та фінансовому успіху членів та надає їм ряд переваг, зокрема доступ до безперервного професійного навчання аудиторів. Насамперед члени Спілки мають можливість створювати важелі впливу на ринок аудиторських послуг шляхом формування сприятливої

законодавчої бази та лобіювання групових професійних інтересів.

ВПГО «САУ» на сьогодні налічує у своїх рядах більше 1200 членів та має свої територіальні відділення у всіх обласних центрах України, а всього - 24 відділень.

Рада незалежних бухгалтерів та аудиторів (РНБА) [2] - неприбуткова організація, яка має на меті об'єднання зусиль бухгалтерів та аудиторів для сприяння реформування та розвитку бухгалтерського обліку та аудиту в Україні з урахуванням процесів Європейської інтеграції, удосконаленню податкового законодавства та захисту законних професійних, соціальних та інших спільних інтересів членів організації.

Основними завданнями РНБА є сприяння щодо:

- гармонізації українського законодавства із законодавством ЄС та його реформуванню з використанням досвіду розвинених демократичних держав;
- участі у формуванні національних програм соціально-економічного розвитку, здійснення співробітництва з органами державної влади, місцевого самоврядування;
- професійного розвитку бухгалтерів та аудиторів та поширенню етичних стандартів поведінки серед професійної спільноти;
- вдосконалення системи підготовки та підвищення кваліфікації бухгалтерів та аудиторів;
- забезпечення членів Ради необхідними видами навчальних, інформаційних, консультативних та інших послуг;
- підвищення правової культури та правосвідомості бухгалтерів та аудиторів, підвищенню ролі професій бухгалтера та аудитора в суспільстві, розвитку ринку бухгалтерських та аудиторських послуг в Україні;
- захисту законних прав та інтересів членів Ради та зміцнення існуючих правових норм щодо правової захищеності бухгалтерів та аудиторів та членів Ради.

Українська асоціація сертифікованих бухгалтерів і аудиторів (УАСБА) [3] створена у 2004 році. На даний момент УАСБА є дійсним асоційованим членом Міжнародної федерації бухгалтерів (IFAC) та в минулому членом Євразійської ради сертифікованих бухгалтерів і аудиторів (після повномасштабного вторгнення росії вийшли з нього). Сьогодні УАСБА - це всеукраїнська, недержавна неприбуткова організація, яка згуртувала навколо себе понад 2500 фахівців бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту.

Члени УАСБА – це головні бухгалтери, фінансові директори, викладачі,

бухгалтери-аналітики, фахівці фінансової сфери потужних українських підприємств, серед яких: корпорація «Інтерпайп», НБУ, корпорація «Квазар мікро», ВАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна»», ТП «Союз Віктан Трейд», ВАТ «Київенерго» ТОВ «Дікергофф»(Україна), ДП «Капарол Україна» та багато інших. Усі вони пройшли сертифікацію міжнародного рівня та отримали відповідні сертифікати. Ці люди – справжні професіонали нового покоління фінансового топ-менеджменту нашої держави, які пройшли кваліфікаційну підготовку найвищого міжнародного гатунку.

Федерація професійних бухгалтерів та аудиторів України (ФПБАУ) [4] є громадською професійною саморегулювальною, некомерційною організацією, створеною з метою відстоювання інтересів представників бухгалтерської та аудиторської професій. Створена з 1996 року і серед пріоритетів ФПБАУ є підвищення рівня професіоналізму фахівців-обліковців, поліпшення їх іміджу в суспільстві та покращення якості послуг, що надаються ними.

Місією Федерації є:

- захист інтересів членів ФПБАУ та сприяння росту довіри громадськості до високої якості їх професійних послуг;
- розробка і впровадження стандартів і практики бухгалтерського обліку і аудиту, що базуються на міжнародних стандартах;
- підвищення рівня професійної освіти та дотримання Кодексу етики професійного бухгалтера ІFAC, визнав його як свій з обов'язковим дотриманням усіма членами ФПБАУ.

Громадська спілка «Палата бухгалтерів і аудиторів України» (ГО «ПАБУ») [5] є всеукраїнським добровільним об'єднанням фізичних та юридичних осіб, які провадять професійну діяльність у сфері бухгалтерського обліку й аудиту, для здійснення та захисту прав і свобод її членів, а також задоволення їхніх спільних інтересів.

Серед пріоритетів діяльності «ПАБУ» є:

- сприяння реформуванню системи обліку;
- поглиблення довіри до професії, підвищення її статусу та чесна конкуренція;
- підвищення рівня компетентності бухгалтера і аудитора;
- міжнародне співробітництво та інтеграція в професійну спільноту.

Громадська організація «Професійна організація аудиторів, бухгалтерів та викладачів ОКД» (ГО «АБВ») [6] була зареєстрована у 2020 році як організація, що об'єднала в своєму складі: незалежних аудиторів України, внутрішніх

аудиторів, викладачів обліково-контрольних дисциплін, осіб, які є учасниками процесу складання та подання фінансової звітності та інших фізичних осіб, з метою поєднання зусиль, координації на професійній основі, реалізації спільних професійних інтересів своїх членів.

Метою діяльності Організації є розвиток професійного бухгалтерського обліку та аудиту, підвищення суспільної довіри до цих видів діяльності, досягнення міжнародного рівня підготовки майбутніх фахівців контрольно-облікових професій та незалежних аудиторів, підвищення кваліфікації викладачів та розвиток методології викладання обліково-контрольних дисциплін.

Головними напрямками своєї діяльності ГО «АБВ» визначає:

- надання високоякісних послуг з навчання та підвищення кваліфікації через розробку сучасних актуальних освітніх програм та короткострокових заходів;

- створення інтелектуального продукту у вигляді методичних розробок та узагальнюючих практик;

- сприяння підвищенню якості професійних бухгалтерських, аудиторських та освітянських послуг;

- організація та участь у науково-практичних заходах із залученням високопрофесійних фахівців різних наукових шкіл, ведучих фахівців-практиків з обліку та аудиту, представників міжнародної спільноти;

- обмін кращим досвідом серед практиків спорідненого фаху між собою та викладачами закладів вищої освіти.

Висновки. Професіоналізм, довіра, якість наданих послуг, конфіденційність, чесність, об'єктивність, компетентність, етичність є основними характеристиками діяльності фахівців з обліку та аудиту і важливо розуміти, що значне місце в їх формуванні та перспективах розвитку належить об'єднанням, незалежним громадським організаціям, які співпрацюють в даній галузі.

Список використаних джерел:

1. Всеукраїнська професійна громадська організація «Спілка аудиторів України» URL: <https://spilka-audit.org.ua>

2. Рада незалежних бухгалтерів та аудиторів URL: <https://rnba.com.ua/>

3. Українська асоціація сертифікованих бухгалтерів і аудиторів URL: <https://www.uacaa.org/>

Федерація професійних бухгалтерів та аудиторів України URL: <https://www.ufpaa.org/>

Громадська спілка «Палата бухгалтерів і аудиторів України» URL: <https://pabu.com.ua/ua/>

Громадська організація «Професійна організація аудиторів, бухгалтерів та викладачів ОКД» URL: <https://www.abv.org.ua/>

УДК 657.6

Корсун Інна Миколаївна,

к.е.н., доцент кафедри економічної торгівлі, обліку та оподаткування КНУБА

<https://orcid.org/0000-0002-4959-9056>

АУДИТ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Актуальність теми аудиту в державному секторі зумовлена необхідністю врахування передового зарубіжного досвіду. У вітчизняних реаліях важливо гарантувати прозорість формування і використання бюджетних коштів та державного майна. На нашу думку, така практика є показником дієвості інститутів державної влади, відсутністю корупції та відкритості економіки. Україна, як незалежна і демократична, суверенна держава проводить реформи і розбудовує країну європейського зразка, тому окреслена тема є особливо актуальною, враховуючи євроінтеграційний вектор розвитку.

Метою наукових пошуків є дослідження зарубіжної практики аудиту в державному секторі економіки з метою його порівняння з вітчизняними реаліями та виокремленням подальших напрямів вдосконалення.

В Україні є низка нормативно-правових актів, які регулюють порядок використання державних коштів, майна тощо. Також наявна достатня кількість державних інституцій (НАЗК, НАБУ, ДАСУ, ДПС, Бюро економічної безпеки), які втілюють на практиці державний фінансовий контроль, аудит.

Основними нормативно-правовими актами в частині законодавчого регулювання аудиту є Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» від 26.01.1993 р. № 2939-XII [1], Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI [2], Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [3].

Державний фінансовий контроль забезпечується органом державного фінансового контролю через проведення державного фінансового аудиту,

інспектування, перевірки закупівель та моніторингу закупівлі та інше [1].

У зарубіжній практиці застосовуються різні моделі регулювання аудиторської діяльності, рис. 1.

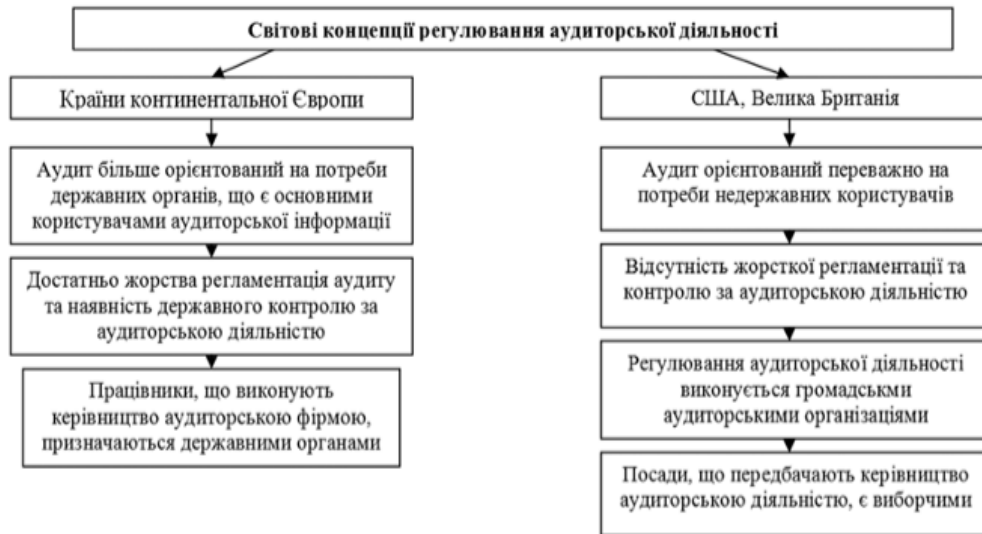

Рис. 1. Моделі регулювання аудиторської діяльності

Згідно з рис. 1, моделі поділяються на 2 види, перша – це континентальна, яка притаманна для західної Європи, зокрема країни Європейського Союзу (Німеччина, Франція, Австрія, Польща), а друга модель – це англосаксонська, США і Великобританія.

Перша модель організації аудиту є більш адміністративна, тобто жорстка. Виконавцями аудиту є переважно державні структури та їхні інституції на місцях. Друга модель, передбачає більшу відповідальність учасників економіки, тобто бізнесу, громадськості тощо. Основними користувачами інформації є переважно недержавні суб'єкти, зокрема інвестори, іноземні партнери.

В Україні застосовують модель континентальної Європи, тобто більш адміністративну та жорстку. Це пов'язано з високим рівнем тінізації економіки, фінансовими порушеннями, нецільовим використанням бюджетних коштів.

Однак, зарубіжний досвід свідчить, що застосовувані моделі аудиторської діяльності є результативними, зокрема в англосаксонській моделі, яка є менш регульована з боку держави, функціонує не менше контролюючих сторін. Такими контролюючими сторонами є представники бізнесу, професійних спілок, страхування, незалежних аудиторських організацій тощо, рис. 2.

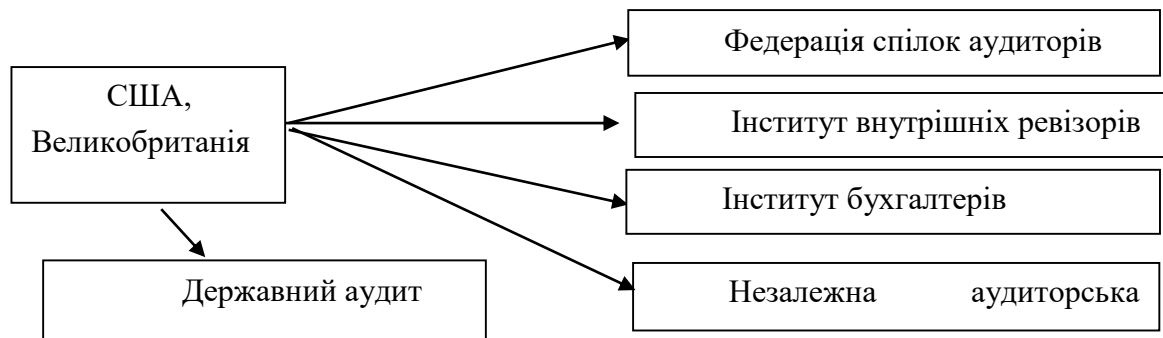

Рис. 2. Перелік контролюючих сторін країн англосаксонської моделі
Джерело: побудовано автором.

Відомими аудиторськими компаніями, які надають послуги по проведенню незалежного аудиту є: Coopers&Lybrand, Ernst&Young, Deloitte&Touch, KPMG.

Вітчизняні підприємства, акціонерні товариства, користуючись зарубіжним досвідом, а також, враховуючи поширення міжнародних стандартів фінансової звітності, залучають до незалежного аудиту ці компанії. В Україні великою популярністю користується компанія Ernst&Young.

Таким чином, зарубіжний досвід європейських країн показує, що для результативності аудиту не обов'язково використовувати жорстку регламентацію і лише адміністративний апарат державних інституцій. Цікавим є досвід залучення альтернативних сторін для проведення аудиту, наприклад, незалежних аудиторських компаній. На нашу думку, незалежні аудиторські компанії можуть не лише виявити недоліки формування і використання коштів державного значення (майна), але й визначити ключові напрями вдосконалення фінансового механізму щодо фінансових ресурсів державного значення.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» від 26.01.1993 р. № 2939-XII. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12#Text>

2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2456-17> (дата звернення 01.11.23)

3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2755-17> (дата звернення 01.11.23)

ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ЯК ОДИН З ОСНОВНИХ МЕТОДІВ РЕВІЗІЇ І КОНТРОЛЮ

Актуальність. Фінансові результати діяльності будь-якого підприємства залежать окрім всього іншого (ефективного виробництва товарів і послуг, що користуються попитом, рику збуту тощо) також від системно налагодженого інвентаризаційного контролю, вчасним відшкодуванням виявлених під час інвентаризації нестач і збитків.

В сучасних умовах управління якістю інвентаризація стала основним методичним прийомом її контролю.

Великий науковий доробок у дослідженні сутнісної характеристики інвентаризації, у вирішенні проблем її організації та її місця в системі бухгалтерського обліку здійснили такі економісти: Височан О.С., Височан О.О., Кузьмін Д.Л., Дем'яненко М.Я., Чудовець В.В. [1,2,4] та ін.

Разом з тим, окремі питання організації інвентаризації та підвищення її ефективності як методу контролю і ревізії залишаються вивченими не в повній мірі.

Отже, **метою** даного наукового дослідження є удосконалення інвентаризації як одного з найефективніших методів проведення ревізії і контролю на підприємствах з боку державних контролюючих органів.

Викладення основного матеріалу. Інвентаризація є вкрай необхідною на підприємствах матеріального виробництва, у роздрібній торгівлі, на підприємствах громадського харчування, у будівництві тощо, де з її допомогою можна вчасно виявити нестачі й лишки, викрити недобросовісних працівників. Під час інвентаризації можна також перевірити умови зберігання запасів, їх стан, здійснити оцінку тих матеріальних цінностей, які частково чи повністю втратили свою первісну вартість та здійснити їх переоцінку або списання.

Згідно Закону України «Про бухгалтерський облік» [3], підприємства зобов'язані проводити інвентаризацію активів і зобов'язань, під час якої перевіряються і документально підтверджуються їх наявність, стан та оцінка.

При цьому це розповсюджується на підприємства всіх форм власності, незалежно від їх організаційно-правових форм, в тому числі і іноземних суб'єктів господарювання, функціонуючих на території України.

Інвентаризація проводиться з метою забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку шляхом співставлення з фактичною наявністю майна. Інвентаризують все майно незалежно від його місцезнаходження і всі види фінансових зобов'язань. При проведенні річної інвентаризації керуються Наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879. «Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань»[5].

Відповідальність за організацію, правильне і своєчасне проведення інвентаризації несе керівник установи.

Він видає наказ по установі, згідно якого створюється комісія з числа працівників (при чому участь головного бухгалтера обов'язкова), яку очолює керівник або його заступник та встановлюються терміни початку і закінчення інвентаризації.

До початку інвентаризації в бухгалтерії закінчується обробка всіх документів про надходження і видачу матеріальних цінностей, проводяться відповідні записи в регістрах аналітичного обліку і визначаються залишки на день інвентаризації.

Особи, відповідальні за збереження матеріальних цінностей дають розписку про те, що всі прибуткові і видаткові документи на товарно-матеріальні цінності (ТМЦ) здані в бухгалтерію, всі ТМЦ, що поступили на зберігання оприбутковані, а вибувші – списані.

Але окрім внутрішньої інвентаризації, ініційованої її власником, проводяться і зовнішні інвентаризації обов'язково на підприємствах державної форми власності, а також на підприємствах приватної форма власності в таких випадках: за рішенням суду, при зміні матеріально-відповідальної особи, встановлених зловживаннях або крадіжках, псуванні цінностей, при реалізації майна установи в оренду, обов'язково після пожежі, стихійного лиха або обстрілів, бомбардувань та руйнувань складських приміщень внаслідок цього.

Проблеми, з якими зустрічаються працівники КРУ (контрольно-ревізійного управління) при проведенні інвентаризації – це ручний режим обрахунку ТМЦ, що є занадто трудомною роботою. На нашу думку, слід інтенсивніше запроваджувати автоматизовані процеси перевірки: маркування штрих-кодами і оснащення підприємств електронними зчитувачами, сканерами, що дозволить значно пришвидшити процес інвентаризації.

Висновки. Отже, дане дослідження підтвердило необхідність і нагальність впровадження автоматизованої системи інвентаризації, яка у підсумку підвищить об'єктивність, точність результатів, зниження часових та трудових затрат на здійснення всієї процедури інвентаризації.

Список використаних джерел:

1. Височан О.С., Височан О.О. Інвентаризація: сутність, класифікація, принципи, функції та завдання. // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Випуск 22, частина 1. – 2018. – С. 48-52.

2. Дем'яненко М.Я., Чудовець В.В. Інвентаризація в системі бухгалтерського обліку: монографія. Київ, 2008. 268 с.

3. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999р. №996-XIV (зі змінами і доповненнями)

4. Кузьмін Д.Л. Інвентаризація як економічна категорія: визначення, значення. Вісник ЖДТУ. Економічні науки. 2008. №3(45). С. 120-132.

5. Наказ Міністерства фінансів України. Положення від 02.09.2014 р. № 879. «Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань». Чинна редакція 26.05.2022р. [Електронний ресурс]. – режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/RE26142?an=1>

ПОДАТКОВІ ТА РЕГУЛЯТОРНІ ЗМІНИ ДЛЯ ПІДТРИМКИ МАЛОГО ТА МІКРОБІЗНЕСУ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Актуальність. Малі підприємства відіграють важливе соціально-економічне значення у розвитку будь-якої цивілізованої держави. За рівнем розвитку даного інституту країни можна судити про її здатність пристосовуватися до мінливого економічного середовища, створювати умови для практичної реалізації здібностей і талантів кожного індивіда, що позитивно позначається на процесах єднання нації, збереженні її національного духу і національної гордості. Згідно з Європейською Хартією, розвиток малого бізнесу повинен розглядатися як одна з основних рушійних сил інновацій, зайнятості, а також соціальної та локальної інтеграції до Європи.

Мета. Дослідити останні податкові та регуляторні зміни у законодавстві, що стосуються малого бізнесу.

Викладення основного матеріалу. Спрощена система оподаткування (ССО) була створена з метою стимулювання підприємницьких ініціатив, зокрема за допомогою полегшення обліку та звітності, що сприяло вступу на ринок нових учасників, зокрема фізичних осіб-підприємців (ФОП). З моменту її введення, ССО зазнала ряд змін, що торкнулись таких аспектів, як: розмір єдиного податку (ЄП), методика його обчислення, список податків, що замінюються ЄП, а також критерії, які визначають можливість для підприємств та ФОП застосовувати ССО [1].

В загальному підсумку, ССО представляє собою унікальний податковий механізм, що дозволяє замінити платіж окремих податків і зборів, визначених п. 297.1 Податкового Кодексу України (ПКУ), сплатою єдиного податку, а також вести спрощений облік і звітність [1].

На початку введення військового стану в Україні були запроваджені суттєві податкові пільги та спрощення для малого бізнесу, але вже у другій половині 2023 р. відбулася відміна цих пільг і введено додаткові положення.

Серед головних змін, передбачених це - скасування спецгрупи ЄП,

початок перевірок ДПС, скасування пільг з ЄП та ЄСВ для ФОПів, а також застосування всіх видів штрафів.

З 1 серпня 2023 р. скасовано 2% єдиний податок. Окремо щодо регулювання переходу з 2% ЄП, то передбачено:

- платник 2% ЄП матиме право подати заяву про відмову від застосування 2% ЄП та вказати, на яку систему оподаткування він бажає перейти;

- без подання такої заяви, а також якщо в заяві платник не вкаже бажану систему, платник 2% ЄП автоматично переводитиметься на систему, на якій перебував до обрання 2% ЄП;

- новостворені суб'єкти господарювання, які з дня державної реєстрації обрали 2% ЄП, автоматично вважатимуться платниками ЄП третьої групи зі ставкою 5%;

- автоматичне відновлення прав і обов'язків платника ПДВ для тих суб'єктів, у кого реєстрацію платником ПДВ було призупинено;

- надання платникам, які у 2023 році перейшли з 2% ЄП на загальну систему, право перейти повторно у 2023 році на спрощену систему за своїм вибором шляхом подання заяви. При цьому в разі подання заяви до 1 вересня 2023 року такий платник вважатиметься платником ЄП з 1 серпня 2023 року.

Перевірки ДПС. Відновлення проведення планових документальних перевірок виключно для платників податків, які:

- здійснюють діяльність у сфері виробництва та/або реалізації підакцизної продукції;

- здійснюють діяльність у сфері організації та проведення азартних ігор в Україні (гральний бізнес);

- надають фінансові, платіжні послуги.

Інші зміни для фізосіб-«єдинників».

- «технічний борг» (який виник із 1 квітня 2022 року по 31 липня 2023 року в електронному кабінеті) не враховувати під час визначення можливості платника продовжувати перебування на спрощеній системі;

- зберегти право добровільної сплати ЄП і ЄСВ для прифронтових територій (зокрема територій можливих бойових дій);

- відновлення для ФОП – платників єдиного податку I та II груп обов'язку сплачувати єдиний податок, крім тих, податкова адреса яких знаходиться на територіях бойових дій або на тимчасово окупованих територіях України;

- передбачити звільнення від фінансової відповідальності за порушення у сфері застосування РРО (крім як під час торгівлі підакцизними товарами), якщо вони були вчинені на прифронтових територіях (зокрема на територіях можливих бойових дій);

- надати можливість ФОПам – платникам ЄП без ПДВ вказувати в розрахункових документах назви товарів (послуг) за спрощеною формою [2].

З 1 жовтня 2023 року відновлюється застосування штрафних санкцій за порушення порядку використання РРО/ПРРО (крім санкцій за порушення, що вчинені на окупованих територіях чи територіях бойових дій). Водночас, встановлюється зменшений розмір штрафу штрафних санкцій (25% та 50% вартості товару замість 100% і 150% відповідно) за незастосування РРО/ПРРО, невидачу розрахункового документа або видачу розрахункового документа на неповну суму покупки, що застосовуються до ФОП – платників єдиного податку (до закінчення воєнного стану, але не довше ніж до 1 серпня 2025 р.).

Висновки. З 1 серпня 2023 року знову змінилися податкові правила гри, адже саме з цієї дати набрав чинності Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану» від 30.06.2023 № 3219-ІХ.

На жаль, війна досі триває, а от податкові послаблення, які були запроваджені законодавцями, щоб полегшити функціонування бізнесу в цей нелегкий час, серйозно переглянули. Також зміни торкнулись і деяких «невоєнних» положень.

Список використаних джерел:

1. Основні новації Закону № 3219: спрощена система оподаткування. Головне управління ДПС у Сумській області. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://sumy.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/702150.html>.

2. Дайджест КРМГ. Зміни у бухгалтерському обліку. КРМГ. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://kpmg.com/ua/uk/home/media/press-releases/2023/07/daydzhest-kpmg-zminy-u-bukhhalterskomu-obliku-june.html>.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО АУДИТУ ОПЛАТИ ПРАЦІ

Актуальність. Перехід до економіки інтелектуально-інноваційного капіталу (ЕІК) характеризується зростанням ролі людського фактору в економічному розвитку. Відтак працівники, які володіють знаннями, навичками та досвідом, стають більш цінними для підприємств. У таких умовах важливо запроваджувати ефективні системи оплати праці, які стимулюватимуть працівників до творчої та інноваційної діяльності. Оплата праці в ЕІК повинна бути більш гнучкою, диференційованою та індивідуальною, відповідно розмір заробітної плати має залежати не лише від обсягу виконаної роботи, а й від інших факторів, таких як результативність праці, інноваційний потенціал працівника, його кваліфікація та досвід. Водночас це призводить до різних підходів до аудиту оплати праці, що потребує використання додаткових технічних засобів та методик.

Мета дослідження - окреслити сучасні підходи до аудиту розрахунків оплати праці задля виявлення помилок та недоліків облікових процедур.

Викладення основного матеріалу. Аудит бухгалтерських операцій з оплати праці сприяє забезпеченню точності та надійності розрахунків, зниженню ризиків виникнення помилок та порушень законодавства для підприємств, дозволяє виявити потенційні недоліки, удосконалити процеси у галузі оплати праці і відповідати вимогам як законодавства, так і корпоративної політики компанії [3, с.18].

Під час аудиту нарахування заробітної плати аудитор (зазвичай зовнішній) ретельно перевіряє різні аспекти, пов'язані з процесом нарахування заробітної плати, зокрема [1, с.14-15]:

1. Правильність розрахунку зарплати для кожного працівника відповідно до величини тарифної чи відрядної ставок оплати, розміру годин, умов праці, додаткових винагород, відпусток тощо, прописаних в колективному договорі.

2. Дотримання внутрішніх політик та процедур підприємства, які можуть включати політику щодо винагороди, оцінювання, положення про надбавки, пільги, інформацію щодо податкових утримань, профспілкові та пенсійні внески та інші відрахування.

3. Відповідність законодавству та нормативним актам, що стосуються нарахування заробітної плати, включаючи рівень встановленої мінімальної заробітної плати, ставок оподаткування, соціальних внесків, обов'язкових зборів та інші аспекти.

4. Перевірка відповідної документації з розрахунків по оплаті праці, таку як таблиці обліку робочого часу, трудові договори, звіти про нарахування зарплати, податкові декларації тощо для встановлення правильності та достовірності нарахувань.

Аудит розрахунків з оплати праці сприяє досягненню економічних цілей підприємства, зокрема забезпечення точності та надійності оплати праці, зменшення ризиків помилок та порушень законодавства у сфері оплати праці, виявлення потенційних недоліків та вдосконалення процесів в галузі оплати праці, досягнення відповідності вимогам законодавства та політик компанії в сфері оплати праці.

Проаналізуємо потенційні помилки нарахування заробітної:

1. Помилки у розрахунку годин праці, зокрема через неправильне фіксування робочого часу, неправильне визначення кількості годин через округлення, неврахування додаткових годин, які працівник відпрацював, неправильне обчислення годин для різних типів робіт. Неправильна фіксування робочого часу пов'язане з не точністю відстеження початку та кінця робочого часу працівника (запізнення або наднормову роботу), округлення годин. Наприклад, округлення до ближчої години замість правильного округлення до ближчих 15 хвилин. Неправильне врахування перерв та обідніх перерв, їх тривалість повинна бути правильно врахована в загальних годинах праці. Неврахування додаткових годин, якщо працівник виконує позаурочну роботу, тривалість додаткових годин або оплата повинні бути належним чином враховані в розрахунках годин праці. Неправильне обчислення годин для різних типів робіт можливе, якщо працівник виконує різні типи робіт з різними ставками оплати, години роботи для кожного типу роботи повинні бути окремо визначені та правильно розраховані.

Ці помилки можуть призвести до неправильного нарахування заробітної плати, переплати або недоплати працівникам. Тому важливо мати систему обліку робочого часу та використовувати точні методи розрахунку, а також регулярно перевіряти та коригувати розрахунки для уникнення таких помилок.

2. Невідповідність нормативів оплати виникають при встановленні правильної ставки оплати для працівника, неправомірному застосуванні

надбавок або доплат, а також неправильному нарахуванню премій або бонусів, стажу та кваліфікації. Правильність встановлення ставок оплати для певних категорій працівників обумовлено відповідністю вимогам законодавства або внутрішнім положенням організації. Йдеться про дотримання соціальних стандартів і гарантій забезпечується такими блоками:

– правовий (нормативно-правові законодавчі заходи (Закон України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії», «Про прожитковий мінімум», «Про державну допомогу сім'ям з дітьми», «Про державну допомогу малозабезпеченим сім'ям», «Про Державний бюджет України на 2023 рік», Конституція України, Конвенції МОП, Податковий кодекс України);

– економічний (макроекономічні показники, комплекс методичних документів та інструментів щодо соціальних стандартів та нормативів, соціальних гарантій) [2, с. 143].

Неправильне застосування надбавок, доплат, премій бонусів можливе, якщо працівники мають право на додаткові винагороди, надбавки премії однак є питання щодо їх визнання. Незаконне дискримінування в оплаті праці може статися, якщо працівникам, які виконують однакову роботу, нараховується різна оплата без обґрунтованих причин, таких як стать, раса, національність або інші захищені характеристики. Незаконне використання стажу та кваліфікації, якщо стаж роботи або кваліфікація працівника не враховуються належним чином при визначенні його ставки оплати, це може призвести до невідповідності. Ці невідповідності можуть порушувати принципи справедливості та рівності в оплаті праці, а також призводити до незадоволення працівників та можливих правових проблем для компанії. Тому важливо мати чіткі політики оплати праці, правильно встановлювати ставки оплати і регулярно перевіряти їх відповідність вимогам законодавства та внутрішніх політик підприємства.

3. Помилки в розрахунках податків та утримання з оплати праці можуть бути через неправильне нарахування податків та соціальних внесків, інших зобов'язань, наприклад, внесків на соціальне страхування або пенсійні внески. Різні країни та юрисдикції мають різні правила та ставки оподаткування, і важливо правильно ідентифікувати та врахувати їх. Неправильний розрахунок податкових утримань передбачає розрахунок суми податків, які повинні бути утримані з заробітної плати працівника з урахуванням змін у податковому законодавстві та встановлених правил. Невиконання податкових обов'язків

передбачає неправильне подання податкових декларацій або звітів, недотримання вимог щодо податкового обліку, запізнення у сплаті податків або неправильне використання податкових пільг чи знижок. Помилки в обчисленні соціальних внесків обумовлено тим, що окремі країни мають заплутану систему соціального страхування з диференціацією розмірів соціальних внесків залежно від розміру підприємства або галузевої приналежності. Такі помилки можуть мати серйозні наслідки, такі як штрафи, платежі за затримку або недоплати, відтак важливо мати належну увагу до деталей та коректно визначати податкові ставки оплати праці, спираючись на актуальне податкове законодавство та отримувати професійну консультацію з питань податків.

4. Порушення політик та процедур може включати невідповідність встановленим внутрішнім політикам і процедурам компанії, таким як правила про надбавки, утримання, обчислення оплати за святкові дні, відпустки тощо.

5. Помилки в обробці та внесенні даних під час обробки даних про працівників, такі як неправильне введення годин роботи, неправильне розподілення платежів або втрати інформації [1, с. 16].

Сучасні підходи до аудиту оплати праці включають використання автоматизованих систем, аналітики даних, аудиторських програм, онлайн-платформ та хмарних рішень, використання мобільних додатків [4]. Впровадження спеціалізованих автоматизованих програмних засобів і систем управління оплатою праці дозволяє автоматизувати процеси збору, обробки та аналізу даних про оплату праці. Це допомагає зменшити ризик помилок та забезпечити більш точні результати аудиту. Використання аналітики даних дозволяє проводити глибокий аналіз великих обсягів даних про оплату праці. Застосування статистичних методів та алгоритмів машинного навчання допомагає виявити незвичайні тенденції, виявити аномалії або невідповідності, а також прогнозувати можливі проблеми.

Застосування спеціалізованих аудиторських програм, розроблених для аналізу оплати праці, дозволяє зменшити ручну роботу та забезпечити систематичний підхід до аудиту. Ці програми можуть містити вбудовані алгоритми для перевірки відповідності ставок оплати, розрахунку податків, нарахування надбавок тощо. Використання онлайн-платформ та хмарних рішень дозволяє збирати, зберігати та аналізувати дані про оплату праці в централізованому місці, що спрощує процес обміну даними між аудиторами, клієнтами та іншими стейкхолдерами та забезпечує більшу доступність інформації для аудиторського аналізу. Використання мобільних додатків,

призначених для обліку та моніторингу оплати праці, дозволяє спростити процеси збору даних та взаємодії зі співробітниками. Такі додатки можуть містити функціонал для відстеження робочого часу, розрахунку заробітної плати, внесення змін тощо.

Висновки. Процес аудиторської перевірки розрахунків з оплати праці являє собою порівняння стану об'єкта перевірки із встановленим еталоном, що містить нормативи, планові показники, законодавчі норми, стандарти, статистичні дані, попередні аудиторські висновки, а також формалізовані моделі, які формуються автоматизовано на основі введеної структурованої інформації у споріднених модулях, що містять кореспондовані матриці рахунків бухгалтерської та фінансової звітності, податкового обліку, матриці допустимих операцій для податкового обліку, пов'язаних з розрахунками з оплати праці, яка дозволяє перевірити правильність нарахування та сплати податків і зборів з оплати праці.

Сучасні підходи до аудиту розрахунків оплати праці дозволяють виявляти помилки та недоліки облікових процедур швидше та більш точно, допомагаючи усунути їх та запобігти можливим фінансовим проблемам та неправильному винагородженню працівників. Автоматизовані рішення спрямовані на покращення якості та ефективності аудиту оплати праці, забезпечення відповідності законодавству та внутрішнім політикам, а також виявлення можливих ризиків та недоліків у системі оплати праці.

Список використаних джерел:

1. *Ангеловська, О.В., Синяєва, Л.В.* Аудит розрахунків з оплати праці та типові помилки і порушення, що можуть бути виявлені при його проведенні. Збірник наукових праць ТДАУ. 2014. №1(25). С. 14-18.

2. *Згалат-Лозинська Л. О., Головач Н.В.* Напрями підвищення обґрунтованості соціально-трудоових нормативів як інструмент реалізації концепції гідної праці. Причорноморські економічні студії. 2020. Вип. 49. С.141-145. DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.49-23>.

3. *Лич В.М., Іванова Т.М.* Організація облікової політики на підприємствах. Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин. 2018. Вип. 38. С.13–20.

4. *Яровенко Г. М., Басенко Т. О.* Автоматизація аудиту розрахунків з оплати праці. Ефективна економіка. 2012. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=989#>

Васильєв Костянтин Вячеславович

магістр, Київський національний університет будівництва і архітектури

Науковий керівник: Чернявська Юлія Борисівна,

к. е. н, доц., доцент кафедри економічної теорії, обліку та

оподаткування

СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ БУДІВЕЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА

Актуальність. Обліково-аналітичне забезпечення є складовою інформаційного забезпечення підприємства і представляє собою цілісну інформаційну систему, мета якої - забезпечення якісною та своєчасною економічною інформацією зацікавлених зовнішніх і внутрішніх користувачів з метою прийняття інформаційно обґрунтованих управлінських рішень для забезпечення стійкого розвитку будівельного підприємства.

Викладення основного матеріалу. За розрахунками науковців питома вага обліково-аналітичної інформації в системі інформаційного забезпечення діяльності суб'єкта господарювання становить близько 70% від загального обсягу економічної інформації [1]. Однак, крім обліково-аналітичної інформації для забезпечення системи управління будівельним підприємством необхідна нормативно-правова, методична, технічна, організаційна та іншого роду інформація, яка в сукупності може розглядатися як інформаційно-довідкова інформація.

Аналіз вітчизняної та зарубіжної літератури свідчить про відсутність комплексного дослідження питань обліково-аналітичного забезпечення системи управління суб'єктів господарювання в будівництві в цілому, та в умовах повномасштабної агресії на територію України зокрема. Крім відсутності комплексного дослідження обліково-аналітичного забезпечення в управлінні діяльністю суб'єктів господарювання існує ряд інших важливих моментів, які не мають одностайного розуміння у науковців, а саме: в різних літературних джерелах використовують такі поняття як «обліково-аналітичне забезпечення», «обліково-аналітична система», «інформаційно-аналітичне забезпечення», «обліково-аналітичний механізм» в якості тотожних і суміжних понять; вирізняють різні складові, функції та завдання обліково-аналітичного забезпечення; виокремлюють різний склад принципів формування обліково-

аналітичного забезпечення в системі управління та вимоги до якості інформації. [1] Комплексне дослідження понятійно-категоріального та базово-функціонального апарату обліково-аналітичного забезпечення системи управління суб'єктів господарювання з урахуванням особливостей діяльності будівельного підприємства необхідно здійснити в рамках вирішення наступних завдань:

1) аналіз змістовного наповнення понять «обліково-аналітичне забезпечення», «обліково-аналітична інформація», «обліково-аналітична система» та «обліково-аналітичний механізм» з метою з'ясування їх внутрішньої сутності та відмінностей;

2) дослідження механізму взаємодії складових системи обліково-аналітичного забезпечення в рамках управління будівельним підприємством для відновлення, реконструкції та зведення нових будівельних об'єктів в умовах війни;

3) виокремлення функцій і завдань обліково-аналітичного забезпечення;

4) розробки системи принципів побудови обліково-аналітичного забезпечення. [2]

Серед думок провідних дослідників щодо сутності поняття «обліково-аналітичне забезпечення» заслуговують на увагу наступні визначення:

1) сукупність облікових і аналітичних процесів, об'єднаних у обліково-аналітичну систему та спрямованих на задоволення інформаційних потреб користувачів шляхом перетворення первинної інформації в узагальнюючу згідно з визначеними цілями, а також нормативно-правовим, методичним, організаційним, програмним, математичним, технічним та ергономічним забезпеченнями;

2) поєднання всієї використовуваної в ній інформації, специфічних засобів і методів її аналітичної обробки, а також діяльності фахівців з її ефективного удосконалення та використання;

3) процес підготовки обліково-аналітичної інформації, забезпечення її кількості та якості;

4) збір, обробка і передача фінансової та не фінансової інформації, що використовується менеджерами для планування і контролю за ходом діяльності структурних підрозділів будівельного підприємства та оцінки отриманих результатів. [3]

Критичний аналіз змістовного наповнення вищенаведених понять дозволяє підтвердити висновок, що науковці по-різному підходять до

визначення сутності поняття «обліково-аналітичне забезпечення», одні його розглядають як сукупність процесів (чи один процес), інші - як набір специфічних засобів і методів. Словосполучення «обліково-аналітичне забезпечення» має дві складові – «обліково-аналітичне» та «забезпечення», які необхідно розглядати як окремо так і у взаємозв'язку. [4]

Поняття «забезпечення» означає сукупність засобів, заходів та умов, які необхідні для підтримання системи в стані діяльності. Друга складова - «обліково-аналітичне» визначає вид економічної інформації, яка здійснює рух в системі управління для виконання основних завдань діяльності суб'єкта господарювання. Отримання різного роду економічної інформації безпосередньо від суб'єкта управління, зовнішніх контрагентів або в обробленому вигляді від структурних підрозділів будівельного підприємства вимагає здійснення відповідних дій з обробки, оцінки та аналізу отриманої інформації. [5]

Термін «забезпечення» в рамках обліково-аналітичного механізму необхідно розглядати з позиції видів інформації, термінів її подання, рівня якості та груп користувачів. До поняття «забезпечення» як до сукупності засобів (заходів, умов) можна поставити наступні види запитань: «хто забезпечує?», «чим забезпечує?», «кого забезпечує?», «яким чином забезпечує?», «в які терміни забезпечує?», «який рівень забезпечення?», «яка якість забезпечення?». [6]

Відповіді на поставлені питання будемо знаходити протягом дослідження понятійного апарату обліково-аналітичного забезпечення в рамках наступних напрямів: «хто забезпечує» і «кого забезпечує» - дослідження кола суб'єктів обліково-аналітичного забезпечення в рамках системи управління та за межами будівельного підприємства; «чим забезпечує» - визначення та класифікація видів облікової і аналітичної інформації, що формується в рамках обліково-аналітичного забезпечення; «який рівень забезпечення» - визначення обсягів облікової і аналітичної інформації, необхідних для забезпечення управління та прийняття рішень внутрішніми і зовнішніми користувачами; «яким чином забезпечує» - дослідження інформаційних потоків в рамках ресурсного забезпечення та інформаційної спроможності системи управління; «в які терміни забезпечує» - визначення вимог до термінів подання облікової і аналітичної інформації в рамках системи управління з позиції своєчасності інформації для користувачів; «яка якість забезпечення» - визначення вимог до якості облікової і аналітичної інформації з метою задоволення інформаційних

потреб її користувачів. [7]

Висновки.

Отже, отримання відповіді на питання «хто і кого забезпечує» вимагає визначення осіб, які повинні здійснювати збір, обробку, узагальнення облікової і аналітичної інформації будівельного підприємства, а також користувачів цієї інформації. Чітке визначення кола внутрішніх і зовнішніх користувачів значним чином впливає на ефективність роботи інформаційного забезпечення системи управління. Залежно від впливу на інформацію суб'єкти обліково-аналітичного забезпечення поділяються на дві групи: 1. особи, що здійснюють збір, обробку та узагальнення облікової і аналітичної інформації; 2. особи, що є користувачами облікової і аналітичної інформації. Працівники облікового апарату будівельного підприємства в межах власних повноважень здійснюють збір, обробку та узагальнення облікової інформації, яка в майбутньому є джерелом для проведення аналітичних процедур працівниками інших структурних підрозділів (аналітичного, планового та ін.). В свою чергу, працівники аналітичного та планового відділів вже виступають користувачами облікової інформації, однак їх не можна вважати кінцевими користувачами. Кінцеві користувачі облікової і аналітичної інформації є вищі органи управління, яким надається оброблена і узагальнена облікова і аналітична інформація для аналізу фінансово-господарської діяльності та ухвалення рішень.

Список використаних джерел:

1. Гоголь Тетяна Анатоліївна *Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємств малого бізнесу : монографія / Т.А. Гоголь. – Чернігів : Видавець Лозовий В.М., 2014. – 384 с.*
2. Бондар М. І. *Інвестиційна діяльність: методика та організація обліку і контролю: монографія. Київ : КНЕУ, 2008. 315 с.*
3. *Організація бухгалтерського обліку : підручник / за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. 3-тє вид., доп. і перероб. Житомир : ПП «Рута», 2002. 592 с.*
4. Грицишен Д. О. *Обліково-аналітичне забезпечення управління економіко-екологічною безпекою підприємств : монографія. Житомир : ЖДТУ, 2015. 450 с.*
5. Диба В. М. *Облік та аналіз необоротних активів : монографія. Київ : КНЕУ, 2008. 288 с.*

6. Ізмайлов Я. О. Бухгалтерський облік та аналіз господарської діяльності підприємств в умовах інвестиційно-інноваційного розвитку економіки України : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.09. Житомир, 2018. 555 с.

7. Кужельний М. В., Левицька С. О. Організація обліку : підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2010. 352 с.

УДК 657

Григор Оксана Вікторівна

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПП «Облік і аудит», спеціальність 071 «Облік і оподаткування» КНУБА

ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА БУДІВЕЛЬНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Актуальність. Інновація в її невід’ємних рисах є головним важелем інтенсивного розвитку підприємств будівельної галузі. На сучасному етапі економіко-політичної ситуації в Україні існує проблема затримки активного залучення інновацій в роботу підприємства. Головною метою інновацій є трансформування застарілої моделі обліку, що вже не є актуальною в глобалізаційних тенденціях розвитку економіки.

Мета. Дослідити існуючі види інновацій, що варто використати в практиці бухгалтерського обліку будівельних підприємств. Надати їх коротку характеристику та описати головні недоліки і позитивні моменти їх активного використання на практиці.

Викладення основного матеріалу. На ринку новітніх технологій є великий різновид пропозицій, що будівельні підприємства можуть активно використати для покращення стану своїх активів, власної облікової політики та кінцевих результатів ведення своєї справи. До інновацій в активи підприємства варто віднести різного виду робототехніку яка із легкістю виконає великий обсяг навантаження, а також використання друку на 3д принтерах запчастин для окремих видів робочої техніки, машин, обладнання та устаткування підприємства задіяного на будівництві.

Існує декілька варіантів інноватики бухгалтерського обліку підприємств і до них варто віднести: 1) Врахування декількох аспектів в обліку, а саме екологічного, соціального які доповнюють та видозмінюють практику традиційного бухгалтерського обліку будівельних підприємств; 2) напрямок

Digital- бухгалтерії; 3) технологія блокчейну в обліку; 4) Cloud - облік.

Еколого-соціальна орієнтованість бухгалтерського обліку. Науковим інноваційним напрямком серед вчених економістів є орієнтація бухгалтерського обліку на екологічний та соціальний аспекти навіть не дивлячись до якої сфери господарської діяльності підприємство буде належати. Передумовами виникнення еколого-соціально орієнтованого бухгалтерського обліку вважаються нечіткість інформації про екологічні дані будівництва, також не врахування екологічних втрат вартості будівництва [1].

Не є виключенням розмежування екологічного обліку на облік екологічних витрат, екологічну звітність, облік природного капіталу. Соціально орієнтований бухгалтерський облік будівельних підприємств може містити такі складові як облік людських ресурсів, корпоративно-соціальна звітність, соціальний аудит [1].

Digital – бухгалтерія. Вона характеризує бухгалтерський облік як систему, що використовує цифрові технології. Включає спосіб організації бухгалтерського обліку, який ґрунтується на використанні сучасного програмного забезпечення та цифрових технологій, які використовуються за допомогою режимів онлайн [2]. Серед позитивних моментів у використанні даного виду інновації в облік варто виокремити гнучкий доступ до бухгалтерської інформації, високий рівень точності передачі даних, а головне це забезпечення процесу інтеграції та синхронізації бізнес процесів будівельних підприємств.

Технологія блокчейн в бухгалтерському обліку. Прикладом впровадження блокчейн-технології в бухгалтерський облік може слугувати така система, як «Request», можливості і сфери застосування якої широкі і цікаві. Переваги системи численні: від онлайн платежів і виставлення рахунків до ведення бухгалтерського обліку і аудиту [3].

Cloud - облік. Інформаційні рішення встановлюються не на локальний сервер всередині компанії, а в більш захищеному домені. Головною перевагою серед інших інновацій є те що дане бухгалтерське програмне забезпечення та інформація зберігаються на захищених серверах, які контролюються компаніями, які надають «хмарні» бізнес-послуги і тому є найбезпечнішою серед інших видів інноваційних технологій[4].

Висновки. Отже, існує велике різноманіття інновацій бухгалтерського обліку на будівельних підприємствах. Але їх використання загалом спостерігається в більшості на вітчизняних з великою часткою іноземного

капіталу в структурі власного капіталу підприємствах. Застосування інновацій в обліку сприятимуть не лише покращенню кінцевих результатів господарської діяльності підприємства а й збільшать продуктивність праці самих бухгалтерів.

Список використаних джерел:

1. Максимів Л.І. Інноваційні підходи в бухгалтерському обліку: екологічний та соціальний аспекти. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/innovatsiyni-pidhodi-v-buhgalterskomu-obliku-ekologichniy-i-sotsialniy-aspekti/viewer>
2. Крюкова І. О. Інноваційні інструменти у бухгалтерському обліку та їх імплементація в аграрній сфері. URL: <https://www.ebbsl.com.ua/index.php/visnuk/article/view/7/5>
3. Бабінська С.Я. Технологія блокчейн в аудиті: сучасний стан та перспективи застосування. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-36-26>
4. Тенюх З.І., Пелех У.В. Діджиталізація бухгалтерського обліку в Україні: стан та перспективи розвитку. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-66>

УДК 658.153.155

Драчук Анна Сергіївна,

Здобувач освітнього ступеня магістр

Київського національного університету будівництва і архітектури

Науковий керівник: Корсун Інна Миколаївна,

к.е.н., доцент

Київського національного університету будівництва і архітектури

<https://orcid.org/0000-0002-4959-9056>

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА: МЕТОД CASH-FLOW

Операційна діяльність підприємства - це його основна діяльність, яка пов'язана із виробництвом і реалізацією товарів, робіт (послуг) з метою отримання комерційного прибутку. В даному випадку, прибуток буде формуватися, коли операційні доходи будуть переважати над операційними витратами [1].

Підприємства спрямовують свою операційну діяльність таким чином, щоб максимізувати прибутки і зменшити витрати, тобто досягти певної оптимізації. Метод cash-flow є інструментом, який дає можливість досягти такої оптимізації.

Враховуючи вищезазначене, тема є актуальною та потребує подальшого наукового пояснення.

Метою наукових тез - є висвітлення сутності методу cash-flow як інструменту досягнення ефективності операційної діяльності підприємства.

Будемо розглядати метод Cash-flow як технічний інструмент досягнення ефективності операційної діяльності підприємства.

Виокремимо, види руху грошових коштів на підприємстві, їх є три, рис.1: Операційний; Фінансовий; Інвестиційний.

Рис. 1. Рух грошових коштів підприємства

Згідно з рис. 1. операційний рух грошових коштів виникає в результаті операційної діяльності підприємства. Вхідні потоки - це оплата відвантажених товарів, а вихідним потоком - є оплата постачальникам сировини чи матеріалів.

Інвестиційний грошовий потік - це потік грошей які формуються в результаті інвестиційної діяльності підприємства, наприклад, коли продають цінні папери підприємства (акціонерного товариства) або продають основні засоби, а вихідними потоками - є придбання цінних паперів чи капітальне будівництво.

Фінансовий грошовий потік - виникає при фінансовій діяльності підприємства і супроводжується вхідним потоком - наприклад, надходження від коротко-чи довгострокових банківських кредитів, а вихідний потік - при виплаті банківських процентів за кредит тощо.

Отже, для того щоб досягнути ефективності операційної діяльності підприємства за методом Cash-flow потрібно практикувати застосування різних методів його розрахунку. Фахівці, зокрема фінансові аналітики рекомендують підприємствам розраховувати Cash-flow прямим та непрямим методом, рис. 2.

Прямий метод Cash-flow передбачає розрахунок різниці між операційними надходженнями і операційними витратами. А непрямий метод Cash-flow передбачає, що потрібно знайти різницю між чистим прибутком і змінами в робочому капіталі (або чистий прибуток + амортизація).

Рис. 2. Методи розрахунку операційного Cash-flow
Джерело: побудовано автором на основі [2].

Результати обчислення будуть однакові, тобто операційний Cash-flow прямим і непрямим будуть рівними. Однак, така схема розрахунку (непрямим методом) - дає змогу фінансовому аналітику побачити статті звіту про прибуток та збитки, зокрема не грошові (виплати за акціями; не виплачені прибуток/збитки), продажі в кредит, закупівлі в кредит, обсяги запасів, які були куплені, але ще не продані. Такий підхід, на нашу думку, якісно змінює підхід до операційної діяльності підприємства, значно поліпшуючи його.

Список використаних джерел:

1. Наказ Міністерства фінансів України “Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 “Дохід” від 29.11.1999 № 290. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text> (дата звернення 01.11.23).
2. “Рух грошових коштів (cash flow). корисний інструмент для управління бізнесом” Електронний ресурс “Ощад бізнес”. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://buduysvoe.com/publications/ruh-groshovyh-koshtiv-cash-flow-korysnyy-instrument-dlya-upravlinnya-biznesom> (дата звернення 01.11.23).

Захарчук Ірина Анатоліївна

здобувач освітнього ступеня бакалавр спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: Гаман Галина Володимирівна

*к.е.н., доц., доцент кафедри економічної теорії, обліку та оподаткування,
Київський національний університет будівництва і архітектури*

ВПЛИВ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ НА ФІНАНСОВІ ПОКАЗНИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Актуальність. Сучасні тенденції розвитку економіки, посилення ролі нематеріальної складової у створенні конкурентоспроможної продукції вимагають визначення ролі нематеріальних активів. Їх вплив на процес забезпечення розвитку підприємства, збільшення конкурентних позицій та прямий зв'язок з фінансовими результатами є ваговим питанням на сьогодні. Саме ці процеси сприяють активному капіталовкладенню у формування нематеріальних активів підприємства.

Метою дослідження є розкриття впливу нематеріальних активів на фінансові показники підприємства та визначення впливу різних факторів на їх взаємозв'язок.

Виклад основного матеріалу. Роль нематеріальних активів у розвитку підприємства та економіки в цілому досліджували велика кількість вітчизняних та зарубіжних дослідників, які відзначають роль нематеріальних активів як важливу складову вартості підприємства, що сприяє підвищенню загальної ефективності діяльності бізнесу та його іміджу.

Відповідно до НП(С)БО 8 «Нематеріальні активи» [1], М(С)БО «Нематеріальні активи» [2], нематеріальний актив – це немонетарний актив, який не має матеріальної форми (фізичної субстанції) та може бути ідентифікований. До таких активів належать гудвіл, патенти, торгові марки, авторські права, ліцензії на діяльність, права користування та інше. Нематеріальні активи можуть бути створені або набуті в наслідок купівлі, обміну чи отримання державних дозволів та грантів.

М(С)БО «Нематеріальні активи» 38 [2] вимагає, щоб компанія визнавала нематеріальні активи (за фактичною собівартістю), якщо: очікується, що майбутні економічні вигоди, які відносяться до даного активу, надійдуть у компанію; вартість активу можна достовірно оцінити.

Взаємозв'язок між наявністю значної кількості нематеріальних активів та фінансовими показниками підприємства визначається різними факторами:

1) **прибутковість** [3] – велика кількість нематеріальних активів може позитивно впливати на прибутковість підприємства. Наприклад, наявність сильного бренду чи інтелектуальної власності може підвищити цінність продуктів чи послуг, що може відповідно призвести до збільшення прибутку;

2) **інвестиційна привабливість** [4] – компанії із значною кількістю нематеріальних активів можуть бути привабливими для інвесторів, оскільки ці активи можуть свідчити про потенціал для інновацій, конкурентоспроможності та стійкості;

3) **вартість компанії** – нематеріальні активи, такі як бренд, патенти, технології, значно збільшують вартість компанії при оцінці;

4) **маржинальність** [3] – висока якість нематеріальних активів може впливати на маржинальність продукції. Наприклад, якщо підприємство володіє ефективною технологією чи патентом, це дозволяє утримувати високі ціни та знижувати витрати;

5) **інноваційний розвиток** [4] – нематеріальні активи можуть служити джерелом інновацій та технологічного розвитку. Це може вплинути на довгострокову прибутковість підприємства та його здатність адаптуватися до змін у ринкових умовах;

6) **публічний імідж** – бренд та репутація є нематеріальними активами, які можуть впливати на сприйняття споживачами та іншими зацікавленими особами компанії;

7) **ризик** та зобов'язання – з великою кількістю нематеріальних активів пов'язані певні ризики, такі як зміни в регулюванні інтелектуальної власності, судові позови, які можуть вплинути на фінансовий стан підприємства.

Важливо визначити, наскільки компанії вдається реалізовувати потенціал своїх нематеріальних активів, які обирає стратегії їхнього використання та як це впливає на фінансові результати.

Висновки. Узагальнюючи, маємо зауважити, що за сучасних тенденцій розвитку економічних систем високу роль у забезпеченні довгострокового успіху підприємства вже зараз відіграють нематеріальні активи. Незважаючи на війну, постковідні часи, у даний час для більшості бізнесу велику роль відіграє формування нових механізмів господарювання, які враховували б нематеріальні активи, орієнтовані на ринкову економіку та поліпшення

параметрів виробничих процесів у швидко змінних умовах внутрішнього та зовнішнього середовищ.

Список використаних джерел:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»: Наказ Міністерства фінансів України № 242 від 18. 10. 1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text>
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 «Нематеріальні активи» URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS-38_ukr_2016.pdf
3. Антонюк О.О. Оцінка рівня прибутковості як важлива складова діагностики кризових явищ підприємства. URL: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/3.2/122.pdf>
4. Жаворонкова Г.В. Управління інвестиціями та інноваціями. Видавництво Кондор-Видавництво, 2011. 184 с.
5. Єременко А.В. Вплив нематеріальних активів на вартість підприємства. URL: <http://centr-k.com.ua/ua/publications/vliyanie-nematerialnih-aktivov-na-stoimost-predpriyatiya-biznesa.html>

УДК 338

Іваніченко Ганна Василівна

здобувач освітнього ступеня магістр спеціальності 071 «Облік і оподаткування», КНУБА

Науковий керівник: Згалаг-Лозинська Л.О. д.е.н., доцент КНУБА

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ КОНТРОЛЮ ТОВАРІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Процес реалізації товарів має важливе значення, так як від правильного ведення їх обліку та оподаткування залежить кінцевий результат діяльності підприємства. З метою своєчасного попередження помилок в обліку та оподаткуванні процесів придбання, збереження та реалізації товарів, на торговельних підприємствах відокремлюються відділи внутрішнього аудиту.

Для якісного проведення аудиту товарів на підприємствах торгівлі важливою умовою є визначення мети та завдань аудиторської перевірки. Дослідивши варіанти визначення мети та завдань аудиту науковцями, запропоновано власний варіант визначення мети аудиту товарів, а саме: встановлення правильності, своєчасності, законності відображення руху

товарів у бухгалтерського обліку відповідно до чинного законодавства та внутрішнього порядку організації бухгалтерського обліку, достовірності та неупередженості інформації в фінансовій звітності.

До основних джерел отримання інформації та формування аудиторських доказів під час проведення аудиту запасів відносять: Наказ про облікову політику; первинні документи з обліку товарів; облікові регістри з обліку товарів; дані про проведення інвентаризації; документи з результатами та інформацією про проведення попередньої аудиторської перевірки; фінансову звітність та інші документи.

Основною метою перевірки товарних операцій є встановлення своєчасності та повноти оприбуткування матеріально відповідальними особами товарів, що надійшли на склад, правильності їх обліку на рахунку 281 «Товари на складі» й обґрунтованості та правильності списання у видаток відпущених (відвантажених) товарів. Аудит товарних операцій починається зі встановлення реального сальдо на рахунку 281 «Товари на складі». Шляхом порівняння аудитором слід встановити на найближчу до перевірки дату тотожність записів про залишки товарів на рахунку 281 «Товари на складі», зазначених у балансі, даним Головної книги, регістрів аналітичного обліку й особових рахунків матеріально відповідальних осіб (завідувачів складів).

Аудит товарів має бути невід'ємною частиною аудиторської перевірки запасів та діяльності підприємства та складається з комплексу взаємопов'язаних етапів. З нашої точки зору, аудит товарів доцільно проводити у шість етапів:

1. Ознайомчий етап. Обираючи методику проведення аудиту запасів, аудитор знайомиться з суб'єктом господарювання, щоб зрозуміти концептуальну основу його фінансової звітності.

В результаті аудитор готує план аудиту згідно МСА 300 «Планування аудиту фінансової звітності», в якому перераховуються етапи аудиту, склад аудиторських процедур для кожного етапу, виконавець процедур та період аудиту. На основі плану потім аудитор складає програму аудиту згідно МСА 300, де зазначає методи перевірки, тип, строк та обсяг аудиторських процедур [1].

2. Етап перевірки наявності та стану збереження товарів. Спочатку аудитор здійснює перевірку наявності запасів шляхом інвентаризації. Тому аудитор повинен здійснити перевірку щодо правильності проведення інвентаризацій на підприємстві і правильності відтворення їх результатів в

обліку. Щоб контролювати процес якомога ефективніше, аудитор повинен бути присутнім на інвентаризації. Крім того, аудитор здійснює перевірку щодо регулярності проведення інвентаризації запасів та їх відповідності законодавству; перевірку щодо вірності оформлення результатів інвентаризації; перевірку щодо правильності класифікації запасів.

3. Етап перевірки господарських операцій з запасами. Вважаємо, що під час даного етапу аудитору необхідно перевірити правильність:

- формування первісної вартості товарів. Аудитору слід здійснити перевірку щодо правильності визначення первісної вартості запасів відповідно до НП(С)БО 9 «Запаси» (або МСБО 2 «Запаси») та наказу про облікову політику підприємства. Крім того, аудитор повинен звернути особливу увагу на запаси власного виробництва, вартість яких визначається згідно з НП(С)БО 16 «Витрати» (або МСБО 2 «Запаси»);

- оцінки товарів в обліку. Аудитору варто здійснити перевірку щодо оцінки товарів на момент надходження на підприємство; перевірку щодо оцінки запасів на момент списання їх; перевірку щодо їх переоцінки. Особливу увагу аудитору слід звернути на правильність оцінки запасів на дату балансу, яка відбувається згідно НП(С)БО 9 за найменшою з двох оцінок: первісною вартістю або чистою вартістю реалізації, а за МСБО 2 – за собівартістю або чистою вартістю реалізації. Крім того, аудитору варто звернути особливу увагу на відповідність методу вибуття товарів, зазначеного в обліковій політиці, до того, який фактично застосовується до тієї або іншої групи;

- відображення в обліку та документальне оформлення операцій щодо руху товарів. Під час аудиту надходження товарів аудитор здійснює перевірку щодо повноти оприбуткування запасів за даними бухгалтерського обліку; їх відповідність кількості та якості згідно з приймальними документами та складеними матеріально відповідальними особами, та, крім того, повноти оприбуткування запасів, отриманих без супровідних документів;

- віднесення запасів на витрати підприємства. Аудитору слід здійснити перевірку щодо правильності списання запасів на відповідний вид витрат. Оскільки запаси можуть відноситися на: виробництво (рах. 23), до загально-виробничих витрат (рах. 91), адміністративних витрат (рах. 92), витрат на збут (рах. 93), інших операційних потреб (рах. 94) тощо;

- відображення товарів на рахунках бухгалтерського обліку. Аудитор повинен ретельно здійснити перевірку чи належним чином вони обліковуються. Крім того, аудитору слід здійснити перевірку, наскільки вірно розподілені

товари за субрахунками.

4. Етап перевірки форм звітності на предмет достовірності відображення залишків на рахунках. На наш погляд, на даному етапі аудиторю слід здійснити перевірку щодо організації синтетичного й аналітичного обліку товарів у відділі бухгалтерії суб'єкта господарювання та за матеріально відповідальними особами; перевірку щодо відтворення у звітності запасів за їх видами та відповідності даним синтетичного й аналітичного обліку. Під час кожного етапу аудиту, аудиторю варто заносити всі результати перевірки до його робочої документації.

5. Етап підсумковий. На цьому етапі аудитор повинен зібрати всі його робочі документи, та потім за допомогою них сформулювати аудиторський звіт по результатам аудиту запасів.

6. Етап пропозицій. На даному етапі, з нашої точки зору, аудиторю слід сформулювати документ, що має назву рекомендаційний лист. В даному листі аудитор повинен зазначити помилки, що були виявлені під час перевірки, та способи їх вирішення. Крім того, аудитор в даному листі може запропонувати заходи вдосконалення, які зможуть покращити облік запасів, та зокрема господарську діяльність підприємства. [2]

На нашу думку, розподіл аудиторської перевірки товарів, що був нами запропонований, полегшує процес розробки регламентованих норм аудиторями, які задіяні на тому чи іншому етапі підготовки, проведення та завершення аудиту, забезпечуючи тим самим високий рівень якості аудиторських послуг.

Також, вдосконалити проведення аудиту товарів можна наступними заходами:

1) поліпшити методика складання та ведення робочих документів аудитора. На нашу думку, для забезпечення високої якості роботи аудиторів необхідно сформулювати та затвердити єдині вимоги до виконання та документування процесу та результатів аудиту для кожного аудитора чи аудиторської фірми.

2) підвищити ефективність роботи аудитора шляхом використання комп'ютерної техніки. Необхідно розробити більш досконалу програму для проведення аудиту, яка б охоплювала всі можливі види перевірок та на їх основі формувала готові висновки та можливі рекомендації. Така програма забезпечила б не лише арифметичну перевірку та перевірку кореспонденцій рахунків, але й сприяла б правильному заповненню документів та реєстрів

бухгалтерського обліку та фінансової звітності. [3]

Товари відіграють важливу роль у господарській діяльності підприємств різних організаційно-правових форм. Відповідно, в сучасних економічних умовах прийняття ефективних управлінських рішень вимагає надійного джерела інформації, яке можна отримати за допомогою аудиту. Аудит запасів допомагає замовнику виявити основні недоліки, порушення та помилки в обліку запасів, усунути їх та запобігти подальшому виникненню, що покращує фінансове становище підприємства. Тому правильна й обґрунтована організація та методика проведення аудиту запасів допоможуть аудитору в досягненні поставленої мети. Запропоновані заходи щодо вдосконалення аудиту запасів забезпечать високу якість аудиторських послуг.

Список використаних джерел:

- 1. Пацарнюк О. В. Розвиток внутрішнього аудиту в інноваційній діяльності підприємства. Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975). Ефективна економіка № 8, 2017.*
- 2. Бондаренко О.М., Руденко Л.О. Організація і методологія проведення аудиту запасів та шляхи його вдосконалення. Економіка та суспільство. 2022. Вип.39. С. 17-21.*
- 3. Довжик О.О., Дермельова Є.Ю. Особливості проведення аудиту товарів. Інфраструктура ринку. 2018. Випуск 24. С.412-416.*

*Коваленко Тетяна Анатоліївна,
здобувач освітнього ступеня магістр спеціальності 071 «Облік і
оподаткування», КНУБА
науковий керівник: Іванова Тетяна Миколаївна,
к.е.н., доцент кафедри економічної теорії, обліку та оподаткування КНУБА,*

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ОСНОВІ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Актуальність. Розвиток ринкових відносин, створення підприємств різних форм власності, необхідність визначення і відображення фінансових результатів їх діяльності вимагають кардинальних змін в організації та методології бухгалтерського обліку в Україні, оскільки можливості виходу українських підприємств на ринки капіталу безпосередньо залежать від прозорості та достовірності бухгалтерської звітності та обліку, на підставі яких інвестор міг би приймати рішення про доцільність та обсяг інвестицій, здійснювати контроль над їх ефективним використанням.

Метою дослідження виступає визначення основних напрямів покращення обліково-аналітичного забезпечення управління діяльністю підприємств будівельної галузі на даних фінансової звітності.

Викладення основного матеріалу. В процесі реформування методологічних засад бухгалтерського обліку та фінансової звітності Україна зупинилася на розробці національних положень бухгалтерського обліку на основі міжнародних стандартів, які використовуються багатьма країнами та є зрозумілими для потенційних інвесторів, власників спільних підприємств тощо.

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» визначає НП(С)БО як «нормативний документ, затверджений Міністерством фінансів України, що визначає принципи та методи ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, що не суперечать міжнародним стандартам бухгалтерського обліку» [1], тобто не вимагає повної їхньої відповідності. Це пояснюється тим, що МСФЗ (МСБО) орієнтовані, насамперед, на великі транснаціональні корпорації, акції яких котируються на фондових ринках; вони розглядаються як «компроміс» між системами бухгалтерського обліку різних країн; діюча в Україні система статистики та права не дає можливості застосовувати «вільні» форми звітності і принцип

суттєвості; відмінності у мові, яка відрізняється від мови нормативного документа, до якого звикли українські бухгалтери тощо.

Практика використання НП(С)БО свідчить, що впровадження принципів і методів міжнародних стандартів значною мірою залежить від розвитку податкової системи та правових відносин. Впровадження принципів і методів МСФЗ за допомогою НП(С)БО доводить, що міжнародні стандарти – це не тільки методи і підходи до обліку та звітності, а й, певною мірою, відбиток ідеології та демократичності суспільства, здатності його інституцій адаптувати норми цивілізованих відносин.

Отже, повне впровадження МСБО та МСФЗ неможливо без відповідних політичних, економічних і соціальних змін в тому середовищі, в якій вони будуть застосовані. Зрозуміло, що такі зміни не можуть бути миттєвими, так само, як і термінове вирішення цього питання неможливо в умовах воєнного часу.

З метою інтеграції вітчизняних підприємств у європейський простір та підвищення прозорості бізнесу національні будівельні компанії можуть вести бухгалтерський облік та складати фінансову звітність за МСФЗ.

Фінансову звітність за МСФЗ складають ті підприємства, котрі зобов'язані це здійснювати згідно із законодавчими вимогами (публічні акціонерні товариства, банки, страховики, а також підприємства, які провадять господарську діяльність за видами, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України), а також компанії, що прийняли таке рішення самостійно й закріпили його в обліковій політиці [2].

З метою удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління діяльністю підприємств, в тому числі будівельної галузі, НП(С)БО 1 зазначає, що підприємства можуть не наводити статті, за якими відсутня інформація до розкриття (крім випадків, якщо така інформація була в попередньому звітному періоді), тобто це фактично дає право компаніям змінювати бланки форм фінансової звітності, викреслюючи з них рядки, які з періоду в період залишаються незаповненими.

Крім того, чинне законодавство надає право будівельним підприємствам додавати до форм фінансових звітів нові статті. Однак не будь-які, а лише ті, перелік яких наведений у додатку НП(С)БО 1 зі збереженням коду рядка, який там вказаний. Це може бути здійснено у тому разі, якщо ця додаткова стаття відповідає таким критеріям: інформація, що у ній наводиться, є суттєвою, тобто її відсутність може вплинути на рішення користувачів фінансової звітності.

Рівень суттєвості інформації визначається відповідними національними або міжнародними обліковими стандартами та керівництвом підприємства; оцінка статті може бути достовірно визначена [3]. Чинне законодавство не дозволяє згортання статей активів та зобов'язань підприємства, доходів та витрат, за виключенням випадків, передбачених НП(С)БО та МСФЗ (МСБО).

Висновки. Таким чином, вирішення питань узгодженості положень національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та внесення цих змін у вітчизняні нормативні документи з питань обліку та звітності сприятиме вдосконаленню інформаційного забезпечення управління діяльністю будівельних підприємств та прискоренню євроінтеграції українського бізнесу у світовий простір.

Список використаних джерел:

1. *Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»:* наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 №73, зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
2. *Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні:* закон України від 16.07.1999 р. № 996–XIV, зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
3. *Міжнародні стандарти обліку та звітності : підручник / А. І. Крисоватий, В. М. Панасюк, І. В. Мельничук, Т. Г. Буденюк ; за заг. ред. А. І. Крисоватого, В. М. Панасюк. Тернопіль : Економічна думка, 2021. 580 с.*

Куценко Артемій Сергійович

аспірант кафедри економічної теорії, обліку та оподаткування. КНУБА

<https://orcid.org/0000-0001-8727-2962>

Науковий керівник: Лич Володимир Миколайович

д.е.н., проф., завідувач кафедри економічної теорії, обліку та

оподаткування КНУБА.

РОЗВИТОК КОНЕКРЕНЦІЇ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ЕКОНОМІКИ

Агресія росії проти нашої держави продовжується. Гинуть та стають інвалідами люди, знищується житловий фонд, інфраструктурні об'єкти, будівлі і споруди реального сектору економіки. Вже сьогодні будівельним організаціям необхідно забезпечувати прискорену відбудову найбільш важливих об'єктів, особливо військово-промислового комплексу, на основі інноваційної моделі розвитку. В даному процесі конкуренція відіграє все більш важливу роль.

Конкуренція в будівництві, як економічне суперництво між будівельними підприємствами за зростання можливостей у найбільш ефективному використанні обмежених ресурсів, перемогах у тендерах забезпечує отримання оптимально високих доходів, підвищує їх конкурентоспроможність. Під конкурентоспроможністю ми розуміємо – реальну та потенційну здатність підприємства в існуючих умовах використовувати свої конкурентні переваги на усьому ланцюгу створення цінності, займати найвигідніше положення на будівельному ринку та забезпечувати формування та максимальне задоволення потреб споживачів у якісних проектних рішеннях, будівельно-монтажних роботах та будівельній продукції, оптимально використовуючи при цьому наявний капітал [1, С.154]. При цьому в умовах воєнного стану найбільш важливим є дотримання безпеки будівництва та його інноваційність.

Будівельна галузь відіграє одну з найважливіших ролей в економіці кожної країни. Якщо порівнювати Україну з країнами Європи де будівництво складає 5-7% ВВП, то частка будівництва на внутрішньому ринку зростала з 2015-го від 2,3% до 3,2-3,3% у 2020-2021 роках.

Через активні бойові дії велика кількість будівельних компаній втратила можливість функціонувати ефективно. Суттєво постраждав ринок

робочої сили, будівельних матеріалів та засобів праці через низку несприятливих умов які були спричинені війною, що негативно вплинуло на конкурентоспроможність будівельних підприємств.

Для покращення ситуації на внутрішньому ринку були запуснені дієві програми з компенсації за зруйноване та пошкоджено майно на державному та місцевому рівнях. Нещодавно було ухвалено закон, що визначає особливості та порядок таких відшкодувань. Щодо локальних ініціатив по відновленню житла — декілька таких програм почали реалізувати у Київській області, та поки їх недостатньо, щоб змінити ситуацію. Однак у перспективі — вони могли б позитивно вплинути на динаміку ринку будівництва та простимулювати розвиток конкуренції.[2]

Розвиток конкуренції будівельних підприємств в умовах агресії росії має відбуватися на інноваційній основі з врахуванням позитивного досвіду ЄС. Зокрема це стосується законодавчо-нормативної бази інституційного забезпечення ефективного управління сферою будівництва. Органом державного управління у Великобританії є міністерство будівництва і суспільних робіт. Його головними функціями є регулювання діяльності будівельних підприємств і видача державних замовлень, що фінансуються з державного бюджету на конкурентній основі. Значний вплив на інноваційний розвиток мають будівельні асоціації. Схожі системи управління будівництвом мають місце у Франції та багатьох інших країнах ЄС.[3]

На жаль зараз є велика нестача в кваліфікованих спеціалістах частина яких виїхала за кордон, а частина стала на захист країни. Тому будівельні компанії могли б зайнятись пошуком кваліфікованого персоналу та підготовкою співробітників перед запуском майбутніх інноваційних проектів, що стрімко почнуть втілювати в реальність свої плани з настанням сприятливих умов.

Система державного управління конкуренцією перебуває в умовах трансформацій, що пов'язано з переходом на новий вектор національного розвитку. Забезпечення конкурентоспроможності, можливість реалізації ефективної економічної політики безпосередньо залежать від формування системи державного управління, що реалізується через застосування підходів та механізмів, які мають відповідати європейським стандартам. Це викликало потребу у вдосконаленні нормативної бази, правового і технічного нормування, стандартизації, сертифікації, оцінки відповідності, державного нагляду та контролю, що спрямовані на захист інтересів країни, у тому числі підвищення

конкурентоспроможності підприємств будівельної галузі з метою забезпечення високої якості, безпеки об'єктів нерухомості та експортної орієнтації підприємств.[4]

Розвиток конкуренції, зростання конкурентоспроможності будівельних підприємств має вирішальне значення для здійснення відбудови України на інноваційній основі. На державному рівні необхідне забезпечення активізації добросовісної конкуренції будівельних організацій. Першочергово це стосується удосконалення законодавчо нормативної бази та контролю за її дотриманням з врахуванням позитивного досвіду країн ЄС, розробки стратегії формування економіки інтелектуально інноваційного капіталу, в якій вирішальна роль має належати людському капіталу, зростанню ролі та значення будівельних підприємств в забезпеченні зростання еколого-соціально-економічної ефективності розширеного відтворення всіх сфер життєдіяльності українського суспільства.

Список використаних джерел:

1. Лич В.М., Куценко А.С. Сутнісна характеристика конкурентоспроможності будівельного підприємства. Просторовий розвиток: Науковий збірник / Головн. ред. Куліков. – К., КНУБА, 2022.-Вип.2.- 271 с. <https://interfax.com.ua/news/blog/896001.html>
2. Дмитренко В. І. Міжнародний та вітчизняний досвід нормативно-правового забезпечення діяльності підприємств в будівельній галузі. www.economy.com.ua-№11, 2018.
3. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка» включено до переліку науково фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 №1528) www.economy.nauka.com.ua

Остапенко Олена Йосипівна

магістр, Київський національний університет будівництва і архітектури

Науковий керівник: Головаш Богдан Едуардович

к.е.н., доц., доцент кафедри економічної теорії, обліку та оподаткування,

Київський національний університет будівництва і архітектури

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Будівництво й однією з найактуальніших галузей сьогодення, що продовжує розвиватися попри війну. Продовжують будуватися будинки, дороги та країна в цілому. Для підготовки проведення аудиту в будівельному підприємстві, аудитор повинен розумітися в особливостях даної сфери. Оскільки на сьогоднішній день Україна має великий попит серед іноземних інвесторів, що бажають вкласти свої кошти у відбудову країни та її історичних пам'яток, є важливість у правильному та прозорому аудиті компанії. Аудит фінансової звітності є одним із найважливіших, який може вказати на показники ефективної діяльності.

Дослідженням проблем організації аудиту фінансового стану на будівельних підприємствах займалися А. Розенталь та П. Ділейсі у своїх працях «Аудит будівельних підприємств: ключові аспекти» Д. Розенбаум тримає напрямок на питаннях аудиту та фінансового управління на будівельних об'єктах у своїх публікаціях та дослідженнях. Н. Макаров та О. Дубровська також Інститут аудиторів та професійні організації. Дана ніша досі залишається не розкритою повністю, адже будівельна сфера специфічна та різностороння.

Метою мого дослідження є розкрити основні особливості аудиту фінансової звітності будівельного підприємства у воєнний час в Україні.

У сьогоднішні будівельні підприємства можуть функціонувати у будь-якій формі власності та приймати участь у державних та комерційних закупівель на тендерних платформах для розвитку свого бізнесу та країни. Керівникам потрібно забезпечити якісний аудит стану своєї компанії, для того щоб інвестори буде впевнені у їх стійкому становищі на ринку країни. Одним із доказом — це проведений аудит фінансового стану підприємства, що є доказом про відсутність шахрайства, відповідності обліку до законодавства, правильності прийнятої облікової політики, виявлення ризиків та можливих збитків як і для компанії так і майбутніх інвесторів.

Будівельна сфера має дуже багато нюансів, аудиторю потрібно мати розуміння як повинна працювати компанія даного виду діяльності та її особливості бухгалтерського обліку. Вміти достовірно оцінювати нерухомість, обладнання та матеріали яким володіє підприємство. Розуміти особливості ризиків, що можуть бути пов'язані із затриманням будівництва, погодними умовами, змінами вартості на ринку, відшкодування та інше врахування яких є важливим при проведенні аудиту та написанні висновку. Також може виникати потреба у виїзді на місце будівельного об'єкту та перебування там, що також може потребувати специфічних знань та заходів безпеки.

Метою аудиту фінансової звітності є підтвердження інформації, щодо повноти, достовірності та законності відображення в обліку бухгалтерської інформації.

Таблиця 1.

Основні особливості аудиту фінансової звітності будівельного підприємства: [3]

Складність і тривалість будівельного процесу.	Аудит фінансової звітності будівельного підприємства має враховувати те, що будівництво може тривати від декількох місяців до декількох років. Це вимагає від аудитора ретельного планування і контролю за ходом аудиту.
Велика кількість учасників будівельного процесу;	Будівництво об'єктів може здійснюватися за участю багатьох суб'єктів господарювання — генпідрядники, субпідрядники, постачальники, замовники та інші. Аудитор повинен враховувати їх взаємовідносини та вплив на фінансові результати перевіряючого підприємства.
Велика кількість нормативних документів.	Будівельна сфера містить велику кількість нормативів, такі як будівельні норми і правила, кошторисні нормативи, правила безпеки. Аудит фінансової звітності повинен враховувати вимоги цих документів.

Підготовчий етап	Основний етап	Висновки
<ul style="list-style-type: none"> • На даному етапі аудитор знайомиться з підприємством, з його організаційною структурою, галузевими особливостями та устаночими документами. 	<ul style="list-style-type: none"> • В основному етапі аудиту проводиться перевірка фінансової звітності, включаючи перевірку собівартості будівельно-монтажних робіт, яка є найбільш складною і трудомісткою частиною аудиту. Перевіряються розрахунки з генпідрядниками та субпідрядниками, доходи власного капіталу та фінансових результатів діяльності підприємства. 	<ul style="list-style-type: none"> • На цьому етапі аудитор формулює власний аудиторський висновок про достовірність фінансової звітності

Рисунок 1. Основні етапи організації аудиту фінансової звітності будівельного підприємства: [2]

Отже, аудит фінансової звітності будівельного підприємства це складне та відповідальне завдання, яке потребує від аудитора специфічних та глибоких знань у будівельній сфері. Правильна організація аудиту дозволить забезпечити достовірність фінансової звітності і захист інтересів всіх зацікавлених сторін.

Список використаних джерел:

1. Бутинець Ф. Ф. Аудит фінансової звітності. – К. : Знання, 2022.
2. Рубейкін В. А. Організація та методика аудиту фінансової звітності. – К. : НБУ, 2016. Електронний ресурс/ Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2016_4_56
3. Гордієнко, Н. І. Конспект лекцій з дисципліни «Аудит фінансової звітності»; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. - Х.: ХНАМГ, 2011. – 80 с. Електронний ресурс/ Режим доступу: <http://eprints.kname.edu.ua/21574/1/%D0%90%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%82-%D1%84%D1%96%D0%BD-%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82-2010-129-%D0%9B-%D0%BF%D0%B5%D1%87.pdf>
4. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» Електронний ресурс/ Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>

*Распопова Анастасія Вікторівна,
здобувач освітнього ступеня магістр спеціальності 071 «Облік і
оподаткування», КНУБА,
науковий керівник: Шовківська Вікторія Василівна,
к.е.н., доцент кафедри економічної теорії, обліку та оподаткування
Київський національний університет будівництва і архітектури*

ОРГАНІЗАЦІЯ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ АКТИВІВ БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА ТА КОНТРОЛЮ ЗА ЇЇ ПРОВЕДЕННЯМ

Забезпечити достовірність показників обліку і запобігти можливим відхиленням покликана інвентаризація – один із головних методів обліку і контролю. Її проведення дає змогу з'ясувати розходження між даними бухгалтерського обліку та фактичною наявністю, станом і оцінкою активів, власного капіталу і зобов'язань підприємства, перевірити повноту документального оформлення і відображення в обліку господарських операцій, підтвердити реальність показників звітності підприємства.

Метою є дослідження теоретичних та практичних аспектів організації та порядку проведення інвентаризації активів будівельного підприємства та здійснення контролю за проведенням інвентаризації.

Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" передбачено, що перед складанням річної фінансової звітності підприємства зобов'язані проводити інвентаризацію, в інших періодах періодичність і об'єкти інвентаризації (основні фонди, нематеріальні активи, сировина, матеріали, незавершене виробництво, готова продукція, товари, готівка, розрахунки тощо) визначаються власником (керівником) підприємства (крім випадків обов'язкового проведення інвентаризації) [3].

Кожен вид інвентаризації є досить ефективним для вирішення певних задач і в певних ситуаціях. Найпоширеніша класифікація інвентаризації:

1. За обов'язковістю проведення: обов'язкова, ініційована або добровільна;
2. Залежно від повноти охоплення перевіркою об'єктів інвентаризації: повна та часткова;
3. За характером інвентаризації: планова та позапланова;
4. За методом проведення: натуральна та документальна інвентаризація [2]

На будівельних підприємствах інвентаризація сприяє виявленню викривлень показників фінансової та бюджетної звітності і забезпечує

можливість для встановлення і покарання винних у цьому осіб. Основним нормативним документом, що регламентує порядок проведення інвентаризації будівельних підприємств є Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань [5].

Інвентаризація на будівельних підприємствах проводиться за різними напрямками та функціональними ділянками обліку, серед яких особливе місце посідають активи. При цьому інвентаризація часто виступає основним методом контролю за їх наявністю, збереженням та ефективним використанням. Для проведення інвентаризації активів наказом керівника установи створюється комісія (місцева комісія) з числа працівників установи при обов'язковій участі головного бухгалтера (працівника бухгалтерії), яку очолює керівник (керівник підрозділу) або його заступник. Цим наказом також встановлюються терміни початку та завершення робіт з інвентаризації та відображення її результатів в обліку [6].

Для безпосереднього проведення інвентаризації в місцях зберігання і виробництва формуються робочі інвентаризаційні комісії в складі інженера, технолога, механіка, товарознавця, економіста, бухгалтера та інших робітників, які добре знають об'єкт інвентаризації, ціни та первинний облік.

Забороняється призначати головою робочої інвентаризаційної комісії тих самих матеріально-відповідальних осіб та одного і того ж працівника два роки підряд [1].

Для ефективного проведення інвентаризації керівнику рекомендовано обмежити кількість прибутково-видаткових операцій з об'єктами інвентаризації, забезпечення проведення підготовчих робіт (групування, сортування, переміщення, укладання, обмірювання, переважування цінностей) шляхом надання в розпорядження інвентаризаційної комісії необхідної техніки і працівників. Важливо відмітити, що проведення інвентаризації на підприємстві вимагає здійснення певної послідовності дій.

Першим етапом проведення інвентаризації, є видача наказу керівника, щодо необхідності проведення інвентаризації та формування інвентаризаційної комісії. До складу такої комісії повинні входити представники керівництва підприємства, представники бухгалтерії, працівники підприємства, що добре знають об'єкт, який будуть інвентаризувати та члени ревізійної комісії підприємства чи служби внутрішнього аудиту.

Очолює комісію, як правило, керівник підприємства або його заступник. Якщо обсяг інвентаризації великий то можуть створюватися робочі

інвентаризаційні комісії. На цьому ж етапі необхідно провести підготовчу роботу щодо опрацювання документів, визначення залишків та перевірки вагових приладів.

Другим етапом є безпосереднє проведення інвентаризації та оформлення відповідної документації в якій фіксуються її результати.

На третьому етапі необхідно провести звірку фактичної наявності цінностей та даних обліку і визначити причини відхилень.

На четвертому етапі підводяться підсумки інвентаризації, складається протокол, який затверджує керівник підприємства та відображаються результати інвентаризації в обліку [4].

Отже, для якісного проведення інвентаризацій з метою контролю в процесі управління матеріально-технічним забезпеченням, необхідна розробка певної внутрішньої нормативної бази проведення інвентаризацій, яка повинна містити методики визначення реального стану об'єктів контролю, співставлення, оцінки та економічний аналіз одержаних в ході перевірки результатів щодо фактичної наявності об'єктів контролю та їх стану.

Список використаних джерел:

1. *Інвентаризація, її види та порядок проведення інвентаризації* [Електронний ресурс]. URL: <http://surl.li/pytdv>
2. *Інвентаризація: нюанси проведення і відображення в обліку* [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.kushnarov-ab.com/inventarizatsiya-nyuansi-provedennya-i-vidobrazhennya-v-obliku/>.
3. *ЗАКОН УКРАЇНИ Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні* [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.
4. *Методика підготовки та проведення інвентаризації* [Електронний ресурс]. URL: <http://surl.li/pytcs>.
5. *Про затвердження Інструкції з інвентаризації матеріальних цінностей, розрахунків та інших статей балансу бюджетних установ інвентаризації* [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0728-98#Text>.
6. *Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань інвентаризації* [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text>.

*Скиба Жанна Володимирівна,
здобувач освітнього ступеня магістр спеціальності 071 «Облік і
оподаткування», КНУБА,
науковий керівник: Лич Володимир Миколайович
д.е.н., професор, КНУБА*

ОБЛІК І КОНТРОЛЬ ГРОШОВИХ КОШТІВ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА АНАЛІЗ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ

Ефективна господарську діяльність будівельних підприємств проявляється у постійній взаємодії з іншими суб'єктами господарювання. Ця взаємодія виражається у здійсненні угод, що оформлюються і закріплюються договорами: з постачальниками – за одержані від них товарно-матеріальні цінності, з покупцями – за придбані ними товари, з банками – за одержання коштів і погашення кредитів, з іншими юридичними та фізичними особами - за транспортні та інші послуги, електроенергію, паливо тощо, з працівниками – із заробітної плати, наданих їм позик тощо. Вони опосередковують розподіл і перерозподіл суспільного продукту, перехід його з товарної форми в грошову, і навпаки. Початковою і кінцевою ланкою кругообороту засобів, який включає придбання товарів, виробництво продукції, виконання будівельно-монтажних робіт, надання послуг, а також їх продаж і отримання виручки, виступають грошові кошти, які є найбільш ліквідними активами.

Грошові кошти підприємства виступають важливою складовою частки оборотних активів, від ефективності використання яких залежить розмір прибутку, що отримує підприємство. Управління грошовими активами постійно знаходиться у розпорядженні підприємства, що є часткою функцій загального управління оборотним капіталом.

Активи установи у формі грошових коштів включають готівку в касі, грошові кошти на рахунках у банках, грошові кошти на рахунках в органах Казначейства, інші кошти, короткострокові векселі одержані. Оформлення та ведення касових операцій в установі, приймання готівки та розрахунок ліміту каси здійснюються відповідно до законодавства.

Касові операції оформлюються відповідними документами, форми яких затверджені в установленому законодавством порядку [1].

Кошти, що фактично надійшли на ім'я установи, зараховуються на особові, реєстраційні, спеціальні реєстраційні рахунки, інші рахунки, відкриті в органах

Казначейства, або поточні рахунки, відкриті в установах банків, і використовуються в установленому законодавством порядку.

Аналітичний облік наявності та руху коштів на особових, реєстраційних, спеціальних реєстраційних та інших рахунках установи, відкритих в органах Казначейства, та поточних рахунках, відкритих в установах банків, ведеться за їх видами та в розрізі бюджетів, кодів бюджетної класифікації доходів, видатків та кредитування бюджету.

Аналітичний облік операцій за сумами, отриманими від підприємств, організацій, фізичних осіб та від інших установ для виконання цільових заходів, у тому числі заходів з відчуження для суспільних потреб земельних ділянок та розміщених на них інших об'єктів нерухомого майна, що перебувають у приватній власності фізичних або юридичних осіб, ведеться додатково в розрізі надавачів [1].

Касові операції, як і всі інші господарські операції, мають бути належним чином оформлені відповідними первинними документами. Такими документами є: касові ордери, видаткові відомості, розрахункові документи, документи із застосуванням електронних платіжних засобів та інші касові документи, які згідно із законодавством України підтверджували би факт надання послуг чи отримання готівки [2]. Касові документи можуть бути паперовими або електронними.

Приймання готівки в касу оформлюють **прибутковим касовим ордером** (далі - ПКО). Його має підписати головний бухгалтер або особа, уповноважена керівником установи. До ПКО можна додавати документи, які є підставою для його складання. Підтверджує приймання установою готівки квитанція, яка є відривною частиною ПКО та яку видають особі, що внесла платіж до каси. Квитанцію має підписати головний бухгалтер або особа, уповноважена керівником, і вона може бути (але не обов'язково) засвідчена печаткою установи.

Видачу готівки з каси оформлюють **видатковим касовим ордером** (далі - ВКО) або видатковою відомістю. Їх підписують керівник і головний бухгалтер. Підпис керівника на ВКО не обов'язковий, якщо на доданих документах, заявах, розрахунках є його дозвільний підпис. До ВКО додають заяви на видачу готівки, розрахунки. На видаткових документах обов'язково мають бути підписи одержувачів. Видають готівку лише особі, зазначеній у видатковому документі, або за довіреністю.

Облік коштів на поточному рахунку в національній валюті підприємства

здійснюють на рахунку 311 «Поточні рахунки в національній валюті». Плата за розрахунково-касове обслуговування відноситься на адміністративні витрати (п. 18 П(С)БО 16 «Витрати»). Типові бухгалтерські проведення з поточним рахунком наведено у таб. 1.

Проведення платежів по поточному рахунку банк здійснює на основі платіжної інструкції, яку подано від клієнта. Підставою для здійснення бухгалтерських проведення по рахунку 311 є банківська виписка по поточному рахунку.

На останок можна зробити висновки, що найліквіднішими активами у виробничо-фінансовій діяльності підприємства є грошові кошти. Вони є незамінною складовою, так як, присутні на всіх етапах облікового циклу, які включають купівлю товарів, виробництво продукції(послуг), виконання робіт (надання послуг), а також їх продаж і отримання доходу. Відсутність грошових коштів на поточних рахунках підприємства зупиняє його діяльність та виробничі процеси, зменшує мотивацію працівників, в зв'язку з несвоєчасними виплатами заробітної плати, призводить до несвоєчасної сплати податків і платежів в бюджет.

Таблиця 1.

Типові бухгалтерські проведення з поточним рахунком

№	Господарська операція	Дт	Кт
1	Внесено готівку на поточний рахунок	311	301
2	Видана готівка з поточного рахунку	301	311
3	Сплачено податок	641	311
4	Оплата постачальнику товарів, робіт, послуг	631	311
5	Отримано оплату від покупця за товари, роботи, послуги	311	361
6	Нарахована плата за розрахунково-касове обслуговування банку	92	685
7	Сплачено банку за розрахунково-касове обслуговування	685	311
8	Перераховано кошти на електронний спецрахунок у СЕА ПДВ	315	311
9	Перераховано кошти на розподільчий рахунок (наприклад, при виплаті зарплати)	313	311
10	Здійснена попередня оплата за товари, роботи, послуги	371	311
11	Отримана попередня оплата за товари, роботи, послуги	311	681

В сучасних умовах воєнного стану в Україні збільшується роль

бухгалтерського обліку й економічного аналізу господарської діяльності підприємств усіх форм власності як складової частини системи економічної інформації й управління. Щоб ефективно управляти будівельним підприємством, потрібна наявність системної систематичної інформації про здійснювані господарські процеси, їх характер і обсяг, про наявність трудових, матеріальних і фінансових ресурсів, їхньому використанні, власному капіталі, зобов'язаннях і фінансових результатах діяльності.

Основним джерелом такої інформації є дані бухгалтерського обліку, що встановлено Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні».

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Порядку бухгалтерського обліку окремих активів та зобов'язань бюджетних установ та внесення змін до деяких нормативно-правових актів з бухгалтерського обліку бюджетних установ. *Офіційний вебпортал парламенту України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0426-14#n45>
2. Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні. *Офіційний вебпортал парламенту України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17#Text>
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. *Офіційний вебпортал парламенту України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
4. Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг. *Офіційний вебпортал парламенту України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265/95-вр#Text>.
5. Про затвердження Положення про форму та зміст розрахункових документів/електронних розрахункових документів, Порядку подання звітності, пов'язаної із використанням книг обліку розрахункових операцій (розрахункових книжок), форми № ЗВР-1 Звіту про використання книг обліку розрахункових операцій (розрахункових книжок). *Офіційний вебпортал парламенту України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0220-16#Text>.
6. Облік грошових коштів на рахунках в банку. *Головбух.* URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/7228-oblk-groshovih-koshtv-na-rahunkah-v-banku>

*Трипяк Єлизавета Юрївна,
магістр, Київський національний університет будівництва і архітектури
Науковий керівник: Іванова Тетяна Миколаївна,
к.е.н., доц., доцент кафедри економічної теорії, обліку та оподаткування,
Київський національний університет будівництва і архітектури
orcid: 0000-0001-8883-7881*

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ АУДИТУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Актуальність. В сучасних умовах при глобалізації економіки підвищення пріоритетності нематеріальних активів, особливо інтелектуального капіталу, інноваційної праці, є головним чинником економічного зростання, підвищення конкурентних переваг. Це потребує нових підходів формування інформації для управління нематеріальними активами як об'єктами бухгалтерського обліку та аудиту.

Метою дослідження є визначення основних шляхів покращення організації аудиту нематеріальних активів будівельних підприємств.

Викладення основного матеріалу. У сучасній науковій дискусії серед економістів все більшого значення набуває визначення та класифікація нематеріальних активів. Для вирішення цього питання необхідно використовувати широкий підхід до розуміння нематеріальних активів (НМА), який максимально відповідає їхньому економічному змісту та визначає НП(С)БО 8, де наведено перелік витрат, що не визнаються активами і повинні бути відображені серед витрат у звітному періоді, коли вони були здійснені [1].

В той же час більше широке тлумачення нематеріальних активів може дозволити, за допомогою юридичних прийомів, включати в них активи, які раніше не враховувалися. Наприклад, людський капітал у вигляді цінних кадрів можна юридично «прив'язати» за допомогою системи винагород і зобов'язань, а їх контракти можна відображати серед нематеріальних активів [2].

Удосконалення контрольного процесу нематеріальних активів включає в себе ряд заходів та практик, які спрямовані на забезпечення ефективності і надійності цього процесу. На нашу думку, основними напрямками покращення організації процесу аудиту операцій з цими активами, мають бути наступні.

Створення аудиторських стандартів і методології, які враховують специфіку нематеріальних активів на будівельних підприємства дозволить

аудиторам мати чіткий алгоритм для перевірки права власності, визнання і списання таких активів.

Наступним заходом повинно стати постійне навчання і підвищення кваліфікації аудиторів, враховуючи вітчизняний та зарубіжний досвід, практичні аспекти методики аудиту нематеріальних активів, з урахуванням специфіки їхнього функціонування, визнання та списання.

Впровадження сучасних технологій та програмного забезпечення для автоматизації аудиторської перевірки нематеріальних активів дозволить підвищити швидкість та точність аудиторських процесів.

Аудиторська перевірка договорів та угод, пов'язаних з надходженням (створенням), використанням та списанням нематеріальних активів, зокрема, щодо ліцензій, патентів, авторських прав тощо сприятиме перевірці відповідності умов цих угод реальному їхньому використанню.

Зміцнення внутрішнього контролю в компанії, що володіє нематеріальними активами допоможе запобігти втратам контролю над активами і недобросовісного використання [3].

Збільшення рівня комунікації між аудиторами, управлінням компанії та сторонами, які володіють нематеріальними активами (наприклад, авторами або ліцензіатами) дозволить уникнути непорозумінь і недорозумінь [4]. Цьому також сприятиме розвиток культури відповідальності та уважності до аудиту нематеріальних активів серед персоналу компанії.

Правильне складання аудиторських звітів, в яких детально описуються результати аудиторської перевірки нематеріальних активів, оцінка ефективності їхнього використання та надаються рекомендації щодо мінімізації ризиків, покращення процесу управління ними надають можливість керівництву будівельної компанії отримати економічний ефект від їхнього використання.

Також під час планування та здійснення аудиторської перевірки важливо застосовувати вимоги та підходи, передбачені міжнародними стандартами аудиту, які надають докладні рекомендації щодо аудиту нематеріальних активів.

У разі потреби до аудиторської перевірки можуть бути залучені експерти з конкретних галузей, які можуть допомогти аудиторам у розумінні специфіки нематеріальних активів. Нематеріальні активи мають складну природу, великий обсяг, тому доцільно співпрацювати з іншими аудиторами або експертами з конкретних сфер для забезпечення повноти та точності аудиту. Крім того,

аудитори повинні періодично оновлювати свої плани та програми аудиторської перевірки нематеріальних активів, враховуючи зміни в бізнес-середовищі та ризиках.

Висновки. Запропоновані напрями удосконалення процесу аудиту нематеріальних активів вимагає систематичної роботи та вдосконалення методів та практик, що допомагає забезпечити надійність фінансової звітності будівельного підприємства та довіру інвесторів та стейкхолдерів.

Список використаних джерел:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»: наказ Міністерства фінансів України від 18.10.1999 №242. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text>
2. Вдосконалення методики проведення аудиту. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2021/73.pdf
3. Сучасні проблеми в обліку і аудиті нематеріальних активів. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/940/903>.
4. Шляхи вдосконалення обліку і аудиту нематеріальних активів. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6833>.

УДК 657

Христюк Вікторія Вадимівна,
здобувач освітнього ступеня магістр спеціальності 071 «Облік і оподаткування», КНУБА,
науковий керівник: **Зінченко Мирослава Михайлівна,**
к.е.н., доцент, КНУБА

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ МАЛИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ В УКРАЇНІ

Міжнародні стандарти фінансової звітності або МСФЗ (анг. International Financial Reporting Standards – IFRS) – це набір стандартів і інтерпретацій, що регламентують правила складання фінансової звітності. Вони розробляються Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (IASB) та визначають правила складання звітності компаній. Нині компанії в більш ніж 120 країнах світу використовують МСФЗ як основу для підготовки своєї фінансової звітності.[1]

Впровадження обов'язкового складання звітності за МСФЗ в Україні почалося з внесенням змін до Закону України від 16.07.1999 № 996-XIV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».[2]

У загальній чисельності суб'єктів підприємницької діяльності лівова частка належить малим підприємствам. Так, на 2021 рік до 85 % підприємств України були малими. За статистичною інформацією на 2021 рік понад 80 % малих підприємств України здійснювали діяльність у сфері оптової та роздрібної торгівлі, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів [3].

Малий та середній бізнес відіграє ключову роль в економіці України, забезпечуючи близько 64% доданої вартості, 81,5% зайнятих працівників у суб'єктів господарювання та 37% податкових надходжень. [4]

Запровадження обмежувальних заходів у зв'язку із запобіганням поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, призвело до значних негативних наслідків для бізнесу внаслідок часткового або повного зупинення функціонування частини підприємств, ускладнення логістики, зниження попиту та руйнування ланцюгів поставок.

З метою впровадження протягом 2020-2022 років комплексної системи нових можливостей стабілізації та сталого розвитку економіки України і підвищення рівня зайнятості населення шляхом збереження існуючих і стимулювання створення нових високопродуктивних робочих місць з гідними умовами праці постановою Кабінету Міністрів України від 27.05.2020 № 534 затверджено Державну програму стимулювання економіки для подолання негативних наслідків, спричинених обмежувальними заходами щодо запобігання виникненню і поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, на 2020 – 2022 роки. [4]

На створення та розвиток малих підприємств вплинула державна політика підтримки малого підприємства, зокрема запровадження спрощених систем обліку й оподаткування. В Україні досі триває процес реформування бухгалтерського обліку, запровадження гармонізації та стандартизації. Гармонізація передбачає нівелювання в аналогічних стандартах країн – членів співтовариства. Країни ЄС гармонізують системи обліку через формування та дотримання нормативних документів – директив ЄС.

У світовій практиці міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) не отримали значного поширення серед малих підприємств. Стандарти для малого і середнього бізнесу прості і інтуїтивно зрозумілі. У них відсутні правила обліку

тих операцій, з якими малий і середній бізнес не зустрічається.

Враховуючи, що малими і середніми можна назвати 95 % всіх компаній у світі, стандарти для малого й середнього бізнесу отримають широке поширення в найближчому майбутньому. Перспективним напрямом реформування системи бухгалтерського обліку є встановлення порядку ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності за єдиними правилами для всіх суб'єктів, а винятком можуть бути підприємства, які за масштабами господарської діяльності або публічністю діяльності матимуть право на спрощений порядок.

У межах загального принципу застосування спрощених підходів ведення обліку малими підприємствами розроблено стандарт для малого та середнього бізнесу. П(С)БО 25 [5] має відмінність від МСФЗ для малих та середніх підприємств та неповною мірою відповідає директивам ЄС за цим напрямом. Після впровадження П(С)БО 25 у фахових колах сформувалось негативне ставлення до можливості реалізації малими підприємствами уніграфічної парадигми і формування фінансової звітності без ведення обліку на засадах подвійного запису (форма звітності МС).

На наше переконання, серед малих підприємств є такі, для яких такий підхід є обґрунтованим, проте потребують уточнення критерії надання права застосування такого підходу. На наш погляд, цей підхід є прийнятним для сільськогосподарських підприємств, що є мікропідприємством та не використовує найману працю. Аналіз облікової практики малих підприємств свідчить про невиваженість облікової політики та низький рівень інформаційного забезпечення управління. Так, у 90 % обстежених малих підприємств накази про облікову політику відсутні, не формалізовано рішення щодо застосування спрощеного плану рахунків.

Рішення щодо застосування спрощеної системи оподаткування не ґрунтується на відповідних аналітичних процедурах. Більшість респондентів визнають аргументом щодо вибору спрощеної системи оподаткування, відсутність необхідності при веденні бухгалтерського обліку дотримання норм облікових стандартів та уникнення відповідальності за їх порушення при здійсненні фіскальних перевірок. За цих умов спрощений характер формування звітності відіграє позитивну роль, але нівелюється функція обліку як інформаційного забезпечення управління на всіх його рівнях.

Дискусійним є питання застосування малих підприємств України МСФЗ для малих та середніх підприємств. Ми приєднуємось до погляду Іллі Тарана,

який вважає що ті підприємства, які хочуть застосовувати МСФЗ для малих та середніх підприємств добровільно замість П(С)БО, можуть зробити це в будь-який момент відповідно до чинного Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [6].

У межах реформування політичної системи в Україні спостерігається тенденція посилення до фіскального контролю діяльності суб'єктів малого підприємництва. У цьому зв'язку потребує уточнення класифікація малого підприємництва та прийняття рішень щодо фіскального контролю, що має ґрунтуватись на необхідності забезпечення умов його розвитку, який, безперечно, стосується обліку та оподаткування.

Список використаних джерел:

1. *Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ).*
URL: <https://www.bdo.ua/uk-ua/services-2/consulting/ifrs>
2. *Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» Офіційний вебпортал парламенту України.*
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
3. *Діяльність суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва. Державна служба статистики України. За редакцією Маргарити КУЗНЄЦОВОЇ. Офіційний вебпортал Державної служби статистики. URL: Україна.*
https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2022/zb/12/Dsvsmm_21.pdf
4. *Підтримка малого і середнього підприємництва. URL:*
<https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/ekonomichne-zrostannya/pidtrimka-malogo-i-serednogo-pidpriyemnictva>
5. *Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність»: затверджено наказом Міністерства фінансів України від 25.02.2000 р. № 39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00>.*
6. *Таран І. Реалії: «... я поки що не бачив ситуацій, де б місцеві особливості унеможлилювали застосування МСФЗ». Практика МСФЗ. 2019. № 9. URL: <https://ibuhgalter.net/material/818/16178>.*

Чир'ян Аліна Арутюнівна

здобувач першого рівня вищої освіти спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: Гаман Галина Володимирівна

к.е.н., доц., доцент кафедри економічної теорії, обліку та оподаткування,

Київський національний університет будівництва і архітектури

УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Актуальність. Діяльність більшості підприємств тісно пов'язана з наявністю і використанням основних засобів, які мають характеризуватися відповідним складом та структурою для здійснення процесу виробництва. Для забезпечення конкурентоспроможності підприємства й отримання необхідної величини прибутку необхідно здійснювати управління ефективністю використання основних засобів. Підприємства постійно стикаються з питаннями щодо оптимізації використання своїх активів, щоб забезпечити економічну стійкість, зростання конкуренції, зміни в технологічному середовищі та соціальні зміни створюють нагальну потребу в пошуку шляхів підвищення продуктивності та оптимізації використання основних засобів.

Метою дослідження є визначення сутності основних засобів досягнення оптимального рівня використання основних засобів та підтримання ефективного стану основних активів організації з метою забезпечення продуктивності та конкурентоспроможності, а також зменшення витрат та мінімізація ризиків.

Виклад основного матеріалу. Більшість науковців під основними засобами розуміють матеріальні активи підприємства. Нам імпонує ширше визначення, де основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва чи поставки товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам чи для виконання адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний термін корисного використання яких становить більше одного року або одного оборотного періоду [1].

Загальні положення щодо основних засобів прописані в НП(С)БО 7 "Основні засоби" [2]. Згідно з П (С) БО 7 та Інструкцією №291 "Про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу,

зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій" до основних засобів належать матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів і послуг, надання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації), який перевищує 1 рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік) [3].

Зважаючи на широкий спектр аспектів управління ефективністю використання основних засобів, хотілося зосередитися на наступних:

1. Значення стратегічного планування. Ефективне управління основними активами вимагає визначення довгострокових цілей та впровадження стратегічних планів для оптимізації їх використання.

2. Попередження зносу та технічного застаріння. Регулярне технічне обслуговування і модернізація допомагають зменшити знос та забезпечують тривалий термін служби активів.

3. Управління ризиками. Врахування ризиків, пов'язаних з використанням основних активів, дозволяє підприємствам розробляти плани кризового управління та зменшити фінансові втрати.

4. Збільшення продуктивності. Ефективне використання активів допомагає підвищити продуктивність та знизити витрати на їх експлуатацію.

5. Стале вдосконалення. Постійна оптимізація процесів управління активами є ключовим для забезпечення їхньої ефективності.

6. Сприяння сталому розвитку. Ефективне управління основними активами сприяє збереженню ресурсів та підтримує сталий розвиток, дотримуючись принципів сталості та екологічної відповідальності.

Першим етапом дослідження управління ефективністю використання основних засобів на підприємстві є оцінювання стану основних засобів. Із цією метою наступним етапом стане вибір системи показників аналізу ефективності використання основних засобів і проведення аналізу ефективності використання основних засобів; після отримання результатів аналізу потрібно створити відповідну стратегію щодо ефективного управління основними засобами підприємства, усунення негараздів чи поліпшення ефективності використання основних засобів; контроль виконання відповідної стратегії [4].

Висновки. Ефективне управління основними активами допомагає оптимізувати виробничі процеси, знижувати витрати, збільшувати продуктивність і підвищувати конкурентоспроможність. Крім того, воно сприяє

збереженню ресурсів та сталому розвитку, оскільки зменшує споживання матеріалів і енергії, а також вплив на навколишнє середовище. Управління ефективністю використання основних засобів є ключовим аспектом стратегічного планування та управління ризиками, що допомагає підприємствам адаптуватися до змін у сучасному бізнес-середовищі.

Список використаних джерел:

1. *Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посібник. К.: КНЕУ, 2003. 554 с.*
2. *Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби" N 92 від 27.04.2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>*
3. *Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій 21 грудня 1999 р. за № 893/4186 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>*
4. *Геращенко І.О., Стрижко О.А. Управління ефективністю використання основних засобів. Економіка і регіон №4 (53). 2015. С. 23-28.*

УДК 330.133

Шуляренко Єлизавета Павлівна

здобувач освітнього ступеня «магістр»

Київський національний університет будівництва і архітектури

Науковий керівник: Корсун Інна Миколаївна

к.е.н., доцент КНУБА

ОБЛІК СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Собівартість для підприємства – це витрати підприємства на виробництво певного продукту. Для будівельних підприємств собівартість матеріалів є зазвичай високою, що відповідно позначається і на цінах.

Для вітчизняних будівельних організацій, сьогодні, актуально вивчати існуючі методи калькулювання собівартості продукції, товарів, робіт чи послуг щоб зрозуміти яким чином досягти оптимізації витрат.

Метою наукових пошуків є вивчення міжнародних стандартів та вітчизняних положень щодо визначення собівартості продукції.

Фахівці зазначають, що метод визначення собівартості продукції залежить

від облікової політики підприємства, однак, вітчизняна та зарубіжна практика виокремлює такі методи обліку:

Так, собівартість одного й того ж продукту буде відрізнятися при зміні елементів облікової політики підприємства: методів калькулювання; методів списання запасів; баз розподілу загальновиробничих (непрямих витрат); складу постійних і змінних витрат [1].

Загальна сума собівартості відображається в Звіті про фінансові результати, а також можна охарактеризувати собівартість за формою звіту № 1 «Баланс», в рядку «запаси» та «незавершене виробництво», «готова продукція».

Міністерство фінансів України розробило ряд нормативно-правових актів на які можна опиратися при оцінці собівартості продукції, зокрема:

НП(С)БО 16 «Витрати» – містить загальні підходи до розрахунку виробничої собівартості та собівартості реалізації, є класифікації витрат, які використовуються у розрахунку [2];

НП(С)БО 9 «Запаси» – використовується щодо розрахунку розподілу ТЗВ та первісної вартості запасів, які часто є основною складовою собівартості [3];

НП(С)БО 7 «Основні засоби» – щодо розрахунку амортизації, яка є теж є складовою собівартості [4];

Методичні рекомендації з обліку запасів, наказ Мінфіну від 10.01.2007 р. № 2 [5].

Досить часто будівельні організації (підприємства) співпрацюють з зарубіжними замовниками, тобто виходять на інші ринки збуту. Вихід на іноземні ринки вимагає від підприємств застосування міжнародних стандартів обліку собівартості продукції. Для цього використовують такі поширені міжнародні стандарти бухгалтерського обліку:

МСБО 1 «Подання фінансової звітності» – представлення даних про собівартість у фінансовій звітності, зокрема звіті про прибутки та збитки та примітках до нього [6];

МСБО 2 «Запаси» – щодо розрахунку первісної вартості запасів, ТЗВ, а також є окремі норми по собівартості продукції [7].

МСБО 16 «Основні засоби» – щодо розрахунку амортизації [8].

Принагідно відзначити, що у фінансовій звітності немає відображеного значення повної собівартості, а лише виробнича собівартість. Повна собівартість обчислюється фінансовим аналітиком на підприємстві – для прийняття загальних управлінських рішень щодо виробничої та цінової політики підприємства. При прийнятті рішень щодо фінансів підприємства

тощо.

Виробнича собівартість складається з прямих матеріальних витрат, прямих витрат на оплату праці, інших прямих витрат та змінних загальновиробничих витрат. Виробничу собівартість можна зменшити на суму супутньої продукції, яка реалізується або поворотні відходи.

Приклад обліку виробничої собівартості у бухгалтерських проводках, відображений в таблиці 1.

Таким чином, облік собівартості продукції будівельних підприємств здійснюється на основі прийнятих національних та міжнародних стандартах (положеннях) бухгалтерського обліку. На нашу думку, застосування міжнародних стандартів обліку собівартості та витрат дає змогу узгодити із зарубіжною практикою фінансову звітність та справедливо оцінити вартість продукції і витрат.

Таблиця 1

Приклад бухгалтерської проводки по рахунку 23 «Виробництво»

Господарська операція	Дт	Кт	Бухгалтерські документи
Списані матеріали на виробництво будівельного матеріалу А	23.1	201.1	внутрішні накладні або лімітно-забірні картки
Списані матеріали на виробництво будівельного матеріалу Б	23.2	201.1	
Нарахована заробітна плата працівникам цехів	23.1	661	табелі обліку робочого часу, наряди, відомість нарахування зарплати
Нараховані витрати на амортизацію (знос) виробничого обладнання цехів	23.1	131	відомість нарахування амортизації

Джерело: складено на основі джерела [1].

Вважаємо за доцільне продовжити наукові пошуки із окресленої проблематики саме у галузі будівництва.

Список використаних джерел:

1. «Собівартість продукції підприємства». Офіційний веб-сайт «Головбух». Електронний ресурс. Режим доступу: <https://www.golovbukh.ua/article/8477-sobvartst-produkts-pdprimstva> (дата звернення 01.11.2023 р.).
2. Наказ Міністерства фінансів України «Про Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 16 «Витрати» № 318 від 31.12.1999.

Електронний ресурс. Режим доступу:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/z0027-00> (дата звернення 01.11.2023 р.).

3. Наказ Міністерства фінансів України «Про Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 9 «Запаси» № 246 від 20.10.1999. Електронний ресурс. Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/z0751-99> (дата звернення 01.11.2023 р.).

4. Наказ Міністерства фінансів України «Про Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 7 «Основні засоби» № 92 від 27.04.2000. Електронний ресурс. Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/z0288-00> (дата звернення 01.11.2023 р.).

5. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку запасів» № 2 від 10.01.2007 р. Електронний ресурс. Режим доступу:
<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002201-07#Text> (дата звернення 01.11.2023 р.).

6. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 (МСБО 1) Подання фінансової звітності від 01.01.2014 . Електронний ресурс. Режим доступу:
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_004#Text (дата звернення 01.11.2023 р.).

7. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 (МСБО 2) «Запаси» від 01.01.2012. Електронний ресурс. Режим доступу:
https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/929_021 (дата звернення 01.11.2023 р.).

8. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (МСБО) 16 «Основні засоби». Електронний ресурс. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014#Text (дата звернення 01.11.2023 р.).

Болобан Анастасія Олександрівна

*здобувач першого рівня вищої освіти ОПП «Облік і аудит»,
спеціальність 071 «Облік і оподаткування» КНУБА*

Науковий керівник: Чернявська Юлія Борисівна

к. е. н., доцент кафедри економічної теорії, обліку та оподаткування,

Київський національний університет будівництва і архітектури

ORCID: 0000-0003-1576-281X

ВИКОРИСТАННЯ ERP-СИСТЕМ ДЛЯ АВТОМАТИЗАЦІЇ ОПЛАТИ ПРАЦІ НА БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Актуальність. У будівельній галузі існує велика різноманітність видів робіт та особливостей виплат працівникам, що робить процес оплати праці складним та часомістким. Тому ERP-системи стають важливим інструментом для спрощення та автоматизації цього процесу.

У багатьох країнах, включаючи Україну, законодавство щодо оплати праці регулярно змінюється. ERP-системи допоможуть компаніям легко адаптуватися до нових нормативів та забезпечити дотримання законів.

Питання використання ERP-систем для автоматизації оплати праці є актуальним, оскільки це допоможе вирішити багато проблем, з якими стикаються будівельні компанії в сучасному бізнес-середовищі, підвищити ефективність процесу і досягнути кращих результатів у будівництві.

Метою дослідження є розкриття недоліків та переваг використання ERP-систем для автоматизації оплати праці на будівельних підприємствах.

Виклад основного матеріалу. В основі роботи будь-якого підприємства лежить чимало взаємопов'язаних бізнес-процесів: управління фінансами, людськими ресурсами та закупівлями, планування ланцюга постачання, організація виробництва продукції чи надання певних сервісів, продажі та інші господарчі процеси, які залежать від специфіки діяльності самої компанії. Головною функцією ERP (англ. Enterprise Resource Planning — «планування ресурсів підприємства») є об'єднання всіх бізнес-процесів (і ресурсів компанії) в одну систему, а також спрощення, прискорення й оптимізація. Цього вдається досягти завдяки автоматизації рутинних процесів та уникненню багаторазового введення тієї ж інформації виконавцями з різних відділів [1].

Нерідко ERP-системи плутають з іншими прикладними рішеннями і програмними продуктами, які допомагають у вирішенні тих чи інших бізнес-

завдань. Наприклад, через незнання ERP вважають аналогом CRM системи або альтернативою програм бухгалтерського і податкового обліку. Основна відмінність ERP полягає в тому, що вона дозволяє управляти всіма ресурсами підприємства, а не окремими його частинами [4].

Проте ERP — це не просто бухгалтерія, кадри та закупівлі в одній програмі. Сучасні системи ERP оснащені такими новітніми технологіями, як штучний інтелект, інтернет речей, машинне навчання тощо, завдяки яким управління бізнесом стає ще прозорішим та ефективнішим.

ERP-система для оплати праці дозволяє автоматизувати та оптимізувати такі процеси, як:

- обчислення заробітної плати: система автоматично розраховує зарплату на підставі даних про години роботи, ставки оплати праці, доплати, вирахування і інші фактори;
- розрахунок податків та зборів: ERP-система робить автоматичний розрахунок податків і соціальних внесків, дотримуючись відповідних законодавчих норм;
- управління відпустками та ліцензіями: система дозволяє відслідковувати використання відпусток та ліцензій працівниками та автоматично враховувати їх нарахування;
- генерація зарплатних відомостей: ERP-система автоматично створює зарплатні відомості для працівників, які містять інформацію про виплати та вирахування;
- інтеграція з банківськими системами: система може інтегруватися з банківськими системами для автоматичного переказу грошей на рахунки працівників;
- звітність: ERP-система надає можливість генерувати звіти та статистику з оплати праці для аналізу та внутрішньої звітності [2].

Використання ERP-систем для автоматизації оплати праці має численні переваги (табл. 1), які сприяють більш ефективному управлінню заробітною платою та персоналом в організації.

Переваги використання ERP-систем для автоматизації оплати праці

Показник	Характеристика
Зменшення адміністративної та рутинної роботи	ERP-системи автоматизують обчислення заробітної плати, розрахунок податків, видачу зарплатних відомостей та інші рутинні процеси, що допомагає зменшити навантаження на внутрішні відділи та скоротити вплив людського фактору.
Єдина точка доступу	ERP-системи забезпечують єдиний доступ до інформації про заробітну плату для всіх відділів та співробітників, що підвищує ефективність комунікації та зменшує ризик невідповідностей в даних.
Автоматизовані звіти	ERP-системи генерують автоматичні звіти про заробітну плату, податки, витрати та інші важливі параметри, що полегшує аналіз і прийняття управлінських рішень.
Дотримання нормативів і законодавства	ERP-системи допомагають забезпечувати дотримання податкового та трудового законодавства, включаючи розрахунок і сплата податків та зборів.
Можливість інтеграції	ERP-системи можуть легко інтегруватися з іншими системами в компанії, такими як системи обліку робочого часу або системи керування персоналом.
Підвищення продуктивності	Завдяки автоматизації процесів оплати праці, співробітники можуть більше уваги приділяти стратегічним завданням та розвитку бізнесу.
Зменшення помилок	Можливість помилки при ручному обчисленні заробітної плати знижується, оскільки ERP-система робить всі розрахунки автоматично та точно.
Можливість аналізу та стратегічного планування	ERP-системи надають можливість аналізу і прогнозування даних про оплату праці, що допомагає компаніям приймати більш обґрунтовані рішення щодо стратегічного розвитку та управління персоналом.

Джерело: розроблено автором на основі [5].

Загалом, використання ERP-систем для автоматизації оплати праці дозволяє підприємствам покращити ефективність, зменшити помилки та забезпечити дотримання нормативів, що робить їх цінними інструментами для сучасного управління персоналом та фінансами

Незважаючи на багато переваг, використання ERP-систем для автоматизації оплати праці також може мати свої недоліки, які наведені в табл. 2.

Недоліки використання ERP-систем для автоматизації оплати праці

Показник	Характеристика
Високі витрати на впровадження	Впровадження ERP-системи може бути дорогим та вимагати значних фінансових витрат на придбання програмного забезпечення та налаштування системи під потреби конкретної організації.
Складність налаштування	Налаштування ERP-системи для відповідності конкретним вимогам компанії може бути складним процесом і вимагати наявності досвідчених IT-спеціалістів
Супровід та підтримка	Після впровадження ERP-системи потрібен постійний супровід і підтримка для забезпечення її ефективної роботи. Це може потребувати додаткових ресурсів і витрат.
Великі обсяги даних	ERP-системи можуть накопичувати великі обсяги даних, що може створити проблеми з їх зберіганням та обробкою.
Потреба у навчанні персоналу	Впровадження ERP-системи вимагає навчання персоналу, щоб вони могли ефективно використовувати систему. Це може займати час і ресурси.
Велика складність	ERP-системи часто мають складну структуру та багато можливостей, що може ускладнювати їх користування та вимагати додаткового часу для опанування.
Ризик втрати даних	Якщо не враховувати належні заходи безпеки, існує ризик втрати або незаконного доступу до важливих даних про оплату праці

Джерело: розроблено автором на основі [2].

Враховуючи ці недоліки, важливо ретельно обдумати, чи ERP-система підходить конкретній організації і чи вона дійсно вирішує її потреби щодо автоматизації оплати праці. Доцільно провести аналіз вигід та ризиків перед впровадженням такої системи.

ERP-системи доступні і використовуються в Україні. Багато українських будівельних компаній вже впровадили або розглядають можливість впровадження таких систем для оптимізації управління оплатою праці та іншими аспектами управління персоналом. Це особливо актуально для середніх і великих підприємств, які мають значну кількість працівників та складність оплати праці.

До найвідоміших програмних продуктів, що реалізують концепцію ERP, відносять BAS ERP, SAP, «Галактика ERP», SyteLine, «Парус ERP», Oracle E-Business Suit, Microsoft Dynamics AX, DeloPro. Вони оптимізовані під українське законодавство і відмінно підходять для автоматизації бізнес-процесів на вітчизняних підприємствах [3].

Висновки: Використання ERP-системи для оплати праці на будівельному

підприємстві допомагає впоратися зі складністю оплати праці та забезпечує більш точний та ефективний облік. Це стає конкурентною перевагою для будівельних компаній та сприяє підвищенню їхньої ефективності та продуктивності. Впровадження даної системи – це важливий крок до успішного налагодження бізнесу. Завдяки ERP системі можна безперешкодно контролювати роботу кожного відділення на будь – якій дистанції, а також співробітників, які пов’язані з тим чи іншим процесом. Система допомагає розпланувати час, ресурси, щоб життєдіяльність підприємства не зупинялася, а росла і розширялася.

Список використаних джерел

1. *Що таке ERP-система та як вона допоможе вашому бізнесу?* URL: <https://business.diia.gov.ua/cases/sistematizacia-biznes-procesiv/so-take-erp-sistema-ta-ak-vona-dopomoze-vasomu-biznesu> (дата звернення: 27.10.2023).
2. *ChatGPT.* URL: <https://chat.openai.com/> (дата звернення: 28.10.2023).
3. *Огляд ринку ERP-систем в Україні.* URL: <https://kamala-soft.com/uk/blog/obzor-rynka-erp-sistem-v-ukraine/> (дата звернення: 28.10.2023).
4. *Що таке ERP система і для чого вона потрібна?* URL: https://sitis.com.ua/ua/about/articles/chto_takoe_erp_sistema_i_dlya_chego_ona_n_uzhna/ (дата звернення: 29.10.2023).
5. *ERP-системи: поняття, переваги, компоненти.* URL: https://www.kursak.com/erp-systemy-poniattia-perevahy-komponenty/#google_vignette (дата звернення: 27.10.2023).

Борячук Олена Олегівна,
*здобувач першого рівня вищої освіти ОПП «Облік і аудит»,
спеціальність 071 «Облік і оподаткування» КНУБА*
Науковий керівник: Чернявська Ю. Б.
к. е. н., доцент кафедри економічної теорії, обліку та оподаткування КНУБА
ORCID: 0000-0003-1576-281X

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВИТРАТ НА ОПЛАТУ ПРАЦІ З МЕТОЮ ЇЇ ОПТИМІЗАЦІЇ.

Актуальність. В умовах ринкової економіки відбулися помітні зміни в оплаті праці, яка залежить не тільки від результатів праці працівників, а й від ефективності роботи виробничих підрозділів. Облік і аудит витрат на оплату праці є однією з найважливіших складових системи обліку і контролю на підприємстві. Цей облік ускладнюється ще й тим, що різні види витрат на оплату праці мають різні джерела фінансування. Це ж стосується і виплати заробітної плати різним категоріям працівників.

Ефективне ведення даного обліку вимагає надання своєчасної, достовірної, неупередженої та повної інформації власнику підприємства або уповноваженій особі. У зв'язку з цим виникає необхідність ретельного вибору напрямів оптимізації обліку, контролю та аналізу витрат на оплату праці з метою створення ефективної системи формування собівартості.

Метою дослідження є систематизація теоретичних, наукових, та практичних знань обліку, контролю та аналізу витрат на оплату праці та її оптимізації в сучасних умовах господарювання.

Виклад основного матеріалу. Поняття заробітної плати є одним із фундаментальних понять економічної науки і розглядався тривалий період часу. Теоретичне значення поняття заробітної плати є досить значним, сутність цієї економічної категорії знаходиться в прямій залежності від змісту виробничих і суспільних відносин, визначає розмір заробітної плати у зв'язку з темпами соціально-економічного розвитку суспільства.

Значна кількість науковців присвятили свою увагу та час дослідженню сутності заробітної плати та механізмам розрахунків за нею. Зокрема, теорії заробітної плати поділяються на дві великі групи [1, с. 178–179]:

– заробітна плата відповідає трудовому внеску працівника у формуванні готового продукту, її величина формується пропорційно величині трудового

внеску в утворення доданої вартості;

– заробітна плата відповідає вартості відтворення робочої сили у теперішньому та наступних її поколіннях, величина заробітної плати формується відповідно до потреб розширеного відтворення робочої сили.

Сучасні українські науковці розкривають сутність поняття заробітної плати так:

– заробітна плата – це економічна категорія, що відображає відносини з приводу грошового забезпечення особистих потреб працюючих, формуючи їхній дохід і визначаючи їхню економічну поведінку (А.М. Колот, 1998 р. [2, с. 58–59]; А.В. Калина, 2003 р. [3, с. 84]);

– заробітна плата – це частка суспільного продукту, що виокремлюється на засадах державного регулювання для задоволення особистих потреб працівників еквівалентно кількості й якості витраченої ними праці та має грошову форму (М.М. Баб'як, Л.А. Пешенкова, А.А. Рибчук, 2002 р. [4, с. 89]);

– заробітна плата – це економічна категорія, що відображає відносини між працівником та роботодавцем із приводу створення доданої вартості, отже, її розподіл залежить від співвідношення сил між ними (Д.П. Богиня, 2000 р. [5, с. 214–215]; А.В. Калина, 2003 р. [3, с. 84]);

– заробітна плата – це грошовий дохід найманих працівників. Еквівалентна кількості витраченої праці чи/та робочого часу під час створення продукції чи надання послуги (Н.Л. Вачевська, 2005 р. [1, с. 186]);

– заробітна плата – це частка працівників у фондах національного споживання, що має грошову форму та еквівалентна витраченій ними праці у суспільному виробництві (М.В. Вачевський, 2004 р. [6, с. 247–261]);

– заробітна плата – це економічна категорія, що відображає грошову форму розподілу фондів для найманих працівників під час витрати ними праці (О.В. Гамова, 2008 р. [7, с. 6]).

Відповідно до Кодексу законів про працю України, заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу. У Податковому кодексі оплата праці – це основна та додаткова заробітна плата, інші заохочувальні та компенсаційні виплати, які виплачуються (надаються) платнику податку у зв'язку з відносинами трудового найму згідно із законом.

Згідно із теорією ефективної заробітної плати високий рівень оплати праці є необхідною передумовою підтримання високої продуктивності праці. Тому, щоб не спричиняти зниження продуктивності праці, підприємці в умовах

виникнення надлишку пропозиції робочої сили не завжди зацікавленні зменшувати заробітну плату до рівноважного рівня. Отже, висока заробітна плата зменшує плинність кадрів, оскільки зменшує бажання робітників звільнитися з даного підприємства чи змінювати професію з метою працевлаштування на іншому підприємстві з вищою заробітною платою. Чим більшу заробітну плату виставляє підприємство своїм працівникам, тим більше в них з'являється стимуляція працювати на даному підприємстві. Це зменшує плинність кадрів і протидіє зниженню продуктивності праці.

Облік витрат на оплату праці також вимагає достовірних і оперативних даних, що відображають зміни чисельності працівників, витрат робочого часу, категорій працівників тощо, а також здійснення контролю за ефективністю роботи підприємства, використання трудових ресурсів.

Більшість економістів під поняттям «витрати праці» визначають елемент собівартості продукції, який відображає витрати на оплату праці основного виробничого персоналу. При цьому витрати на оплату праці включають заробітну плату, премії та заохочення, матеріальну допомогу та компенсаційні виплати, відпустки та інший невідпрацьований час, інші витрати на оплату праці.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» витрати - це зменшення економічних вигод у вигляді зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками). Оскільки витрати на оплату праці є структурним елементом собівартості продукції, то, відповідно, у Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» виділено відповідні статті обліку таких витрат. відповідно до зазначеного стандарту виробнича собівартість продукції (робіт, послуг) включає: прямі матеріальні витрати; прямі витрати на оплату праці; інші прямі витрати; змінні накладні витрати та постійні розподілені накладні витрати

Оплата праці працівників є одним із важливих об'єктів бухгалтерського обліку. У бухгалтерському обліку залежно від його виду відображаються різні складові: фінансовий – відображення інформації про виплати працівникам та подання певної інформації у звітності, управлінський – формування собівартості продукції (робіт, послуг), формування витрат у розрізі види діяльності; податкові розрахунки з бюджетом і фондами соціального страхування.

В скрутних умовах економії оптимізація витрат на оплату праці може, на нашу думку, здійснюватися у наступних напрямках: укрупнення структурних підрозділів на підприємстві, запровадження автоматизованих систем управління та виробництва, а також поєднання та усунення зайвих функцій.

Висновки. Заробітна плата є складною соціально-економічною категорією, яка одночасно відображає витрати на відтворення робочої сили та витрати на залучення до суспільного виробництва найманої праці. Заробітна плата - це винагорода, яка надається за трудовим договором роботодавець оплачує працівника за виконану ним роботу і яка характеризує соціально-економічний стан народного господарства та рівень життя суспільства. Заробітна плата включає як соціальну, так і економічну складову. Серед соціальних слід виділити: характеризує засоби для повноцінного життя людини; вона здатна як посилювати, так і знижувати соціальну напругу в суспільстві; є матеріальною основою для повноцінного відтворення працівника та членів його сім'ї; характеризує інвестиції в розвиток людського потенціалу; це засіб підвищення рівня життя населення. До економічних аспектів належать такі характеристики оплати праці: це оцінка вартості робочої сили; визначає відносини між державою, роботодавцем і найманим працівником щодо розподілу частини національного доходу (для роботодавця — витрати виробництва, які він прагне мінімізувати; для найманого працівника — дохід, який він хоче максимізувати; для держави - інструмент, за допомогою якого він регулює попит і пропозицію потенційної зайнятості).

Список використаних джерел

1. *Вачевська Н.Л. Теоретичні аспекти заробітної плати в умовах ринкової економіки. Актуальні проблеми економіки. 2005. № 1(43). С. 177–187.*
2. *Колот А.М. Мотивація, стимулювання і оцінка персоналу. Київ : КНЕУ, 1998. С. 38, 58–59.*
3. *Калина А.В. Соціально-економічна сутність заробітної плати. Формування ринкових відносин в Україні. 2003. № 4(23). С. 81–84.*
4. *Баб'як М.М., Пешенкова Л.А., Рибчук А.А. Економічна теорія : навчальний посібник. Дрогобич : Вимір, 2002. 540 с.*
5. *Богиня Д.П., Гришкова О.А. Основи економіки праці. Київ : Знання-прес, 2000. С. 214–215.*
6. *Вачевський М.В. Основи економічних знань. Київ : ЦУЛ, 2004. С. 247–251.*

7. Гамова О.В. Трансформація мотиваційної природи заробітної плати в економіці України. Дніпропетровська державна аграрна академія. Вісник наукових праць. 2008. С. 126–127.

УДК 657.1

Муренко Вікторія Вікторівна

здобувач першого рівня вищої освіти ОПП «Облік і аудит»,

спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: Головаш Богдан Едуардович

к.е.н., доцент, КНУБА

ВИКОРИСТАННЯ ТА ВПЛИВ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ НА ПІДПРИЄМСТВО

Актуальність. Використання необоротних активів є надзвичайно актуальним аспектом у сучасному бізнес-середовищі. Ці активи, такі як нерухомість, обладнання, інтелектуальна власність та інфраструктура, є фундаментом для багатьох галузей економіки. Вони дозволяють підприємствам забезпечити стійкість і розвиток, сприяють збільшенню виробничої потужності та покращенню конкурентоспроможності. Крім того, правильне управління необоротними активами допомагає зменшити ризики, пов'язані з їхньою зносом та застарінням, і сприяє збільшенню прибутковості підприємства. У сучасних умовах, коли швидкість технологічних змін і конкуренція постійно зростають, правильне використання необоротних активів стає ключовим чинником успіху для більшості компаній.

Метою дослідження є аналіз використання та впливу необоротних активів на підприємство.

Виклад основного матеріалу. Необоротні активи - це активи, які призначені для тривалого використання на підприємстві та не підлягають продажу або споживанню протягом короткого періоду (зазвичай понад один рік). Вони включають в себе такі активи, як будівлі, машини, обладнання, транспортні засоби, нерухомість, інтелектуальна власність, інвестиції в довгостроковий капітал тощо. [1]

Використання необоротних активів на підприємстві може відрізнятися в залежності від галузі та цілей компанії, але основні аспекти використання таких активів включають наступне:

1. Виробництво товарів та послуг: Машини, обладнання та інші необоротні активи використовуються для виробництва продукції або надання послуг. Наприклад, фабрика використовує машини для виготовлення товарів, а автоперевізник використовує транспортні засоби для доставки вантажів.

2. Збільшення продуктивності: Необоротні активи допомагають підвищити продуктивність працівників і знизити витрати на виробництво. Наприклад, комп'ютерне обладнання може полегшити облік і автоматизувати багато рутинних завдань.

3. Збільшення конкурентоспроможності: Інвестиції в необоротні активи можуть допомогти підприємству розвиватися і змагатися на ринку. Наприклад, розширення виробничих потужностей може дозволити компанії виготовляти більше товарів і отримувати більше клієнтів.

4. Генерація доходу: Деякі необоротні активи, такі як нерухомість або інтелектуальна власність, можуть приносити дохід у формі оренди або ліцензійних виплат.

5. Забезпечення фінансової стабільності: Необоротні активи можуть служити як гарантія для залучення фінансування, наприклад, через видачу застави при отриманні кредиту або залучення інвестицій.[2]

Важливо правильно управляти необоротними активами, враховуючи їхню амортизацію (зменшення вартості з часом) і планування на довгострокову перспективу, щоб максимізувати їх вартість і користь для підприємства.

Необоротні активи мають значний вплив на фінансове становище та операційну діяльність підприємства. Основними аспектами впливу необоротних активів на підприємство є:

1. Фінансова стійкість. Велика кількість необоротних активів може забезпечити певну фінансову стійкість підприємства. Ці активи можуть бути використані як гарантія для отримання позик або інших джерел фінансування. Однак інвестиції в необоротні активи також можуть призвести до зв'язаних із цим витрат на позиковий капітал і амортизацію.

2. Виробнича потужність. Машини, обладнання та інші необоротні активи визначають виробничу потужність підприємства. Вони дозволяють виготовляти товари або надавати послуги. Недостатня кількість необоротних активів може обмежити здатність підприємства задовольняти попит на свою продукцію.

3. Капіталовкладення. Інвестиції в необоротні активи можуть бути значними і вимагати значних капіталовкладень. Це може впливати на

ліквідність підприємства та здатність виробляти прибуток. Підприємство повинно вирішувати, наскільки ефективно і раціонально вкладати кошти в необоротні активи.

4. Амортизація. Необоротні активи підлягають амортизації, тобто зменшенню їх вартості з часом. Амортизація впливає на фінансові результати підприємства, оскільки вона враховується при розрахунку прибутку та податків. Правильна політика амортизації важлива для точного відображення фінансової стійкості підприємства.

5. Планування та стратегія. Необоротні активи впливають на стратегічне планування підприємства. Рішення щодо інвестицій в необоротні активи повинні бути узгоджені зі стратегічними цілями компанії і ринковими умовами.

6. Забезпечення фінансової стабільності. Необоротні активи можуть служити як засіб захисту від фінансових труднощів. Вони можуть бути використані для видачі застави для отримання позик або для привернення інвестиційного капіталу.[3]

Висновки. Узагальнюючи, необоротні активи відіграють важливу роль у фінансовому становищі та операційній діяльності підприємства. Ефективне управління цими активами вимагає ретельного планування, врахування амортизації та збалансованого підходу до інвестицій та фінансування.

Список використаних джерел:

1. Великий словник бухгалтера / уклад. В. Кузнєцов, О. Михайленко. – 2-ге вид., перероб і доп. – Х.: Фактор, 2005. – 532 с.
2. Бухгалтерський облік в бюджетних установах: Навч. посібник./ Канєва Т. В. К.: КНТЕУ.– 2004.
3. Бутинець Ф.Ф. Аудит: [підручник для студ. спеціальності «Облік і аудит» ВНЗ] – 3-тє вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП «Рута», 2006. – 512 с.
4. Семйон В. С. Поняття необоротних активів, їх класифікація та склад / В. С. Семйон // Вісник Житомирського державного технологічного університету: економічні науки. – 2009. – No 3 – С. 161-167.

Оринянська Анастасія Анатоліївна

здобувач першого рівня вищої освіти, спеціальність 071 «Облік і оподаткування», КНУБА

Науковий керівник: Зінченко Мирослава Михайлівна

к.е.н., доц., доцент кафедри економічної теорії, обліку та оподаткування, Київський національний університет будівництва і архітектури

ВПЛИВ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВА

Актуальність. На даний момент, вивчення обліку та дослідження аналізу і аудиту дебіторської заборгованості є актуальним, особливо з метою забезпечення максимальних гарантій для користувачів фінансової звітності щодо достовірності, реальності, повноти і законності наведеної інформації.

Метою дослідження є розкриття теоретичних та практичних аспектів організації і методики обліку та аудиту дебіторської заборгованості в умовах розвитку економіки.

Виклад основного матеріалу. Роль дебіторської заборгованості у розвитку підприємства та економіки в цілому досліджували велика кількість вітчизняних та зарубіжних дослідників, які відзначають, що ефективно управління дебіторською заборгованістю має великий вплив на ліквідність суб'єкта господарювання, а, отже, і на зміцнення фінансового становища в цілому.

Відповідно до НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» [1], дебіторська заборгованість - сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату. Дебіторська заборгованість визнається активом, якщо існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигод та може бути достовірно визначена її сума.

Дебіторська заборгованість може бути поточна або довгострокова, тобто сума дебіторської заборгованості, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу.

Зростання дебіторської заборгованості та її несвоєчасне повернення може призвести до зниження ліквідності активів підприємства, погіршення його фінансового стану, неспроможності відповідати за своїми фінансовими зобов'язаннями, а також до нестачі оборотних коштів, що негативно вплине на результати діяльності.

Проте збільшення суми дебіторської заборгованості не завжди є негативним явищем, свідченням зниження платоспроможності підприємства. Виділяють нормальну та прострочену дебіторську заборгованість. Загрозу для підприємства являє саме прострочена дебіторська заборгованість, адже вона може призвести до сповільнення обертання оборотних коштів, ускладнень з виплатою заробітної плати, придбанням матеріалів та запасів тощо [2].

Тож для підприємства важливо уміти правильно оцінювати стан дебіторської заборгованості. Це можна зробити шляхом розрахунку ряду показників: оборотності дебіторської заборгованості, частки сумнівної дебіторської заборгованості в загальному обсязі заборгованості тощо.

Для того, щоб досягти оптимальної величини дебіторської заборгованості та забезпечити своєчасне її погашення значну увагу слід приділяти попереджувальним заходам. Так, у розвинених країнах використовують метод надання знижок за дострокової оплати, адже, інколи, підприємству більш вигідно зробити знижку на реалізований товар за умови оплати рахунків у найкоротший термін, ніж понести втрати в результаті інфляції, вилучення коштів з обороту, або ж зовсім не отримати кошти.

З метою управління дебіторською заборгованістю, підприємство може створювати відповідні служби (кредитні контролери, служби безпеки тощо), або ж передавати управління заборгованістю на аутсорсинг, тобто доручити роботу із заборгованістю спеціальній організації. Аутсорсинг дозволить підприємству розв'язати ті проблеми, які самостійно вирішити дорого або неможливо через дефіцит ресурсів [3].

Важливим інструментом контролю дебіторської заборгованості є реєстр старіння дебіторської заборгованості, де висвітлена інформація про дебіторів підприємства, які згруповані відповідно до частки та термінів прострочення дебіторської заборгованості. Реєстр старіння дебіторської заборгованості дає змогу керівництву підприємства оцінити ефективність політики товарного кредиту та надання знижок покупцям, визначити, чи доцільним є витрачання ресурсів на проведення додаткових заходів для повернення боргів певним дебітором, надає інформацію для створення резерву сумнівних боргів [4].

Висновки. Узагальнюючи, можна зауважити, що грамотне управління дебіторською заборгованістю, ефективна система контролю за її рухом та своєчасністю інкасації мають значний вплив на ліквідність підприємства, на зміцнення його фінансового стану в цілому, є необхідною умовою для успішної

діяльності підприємства в майбутньому, створює передумови для швидкого зростання бізнесу і збільшення його фінансових можливостей.

Список використаних джерел:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: Наказ Міністерства фінансів України № 237 від 08 10. 1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text>
2. Мараховська, Т. М. Управління дебіторською заборгованістю підприємств [Текст] / Т. М. Мараховська, О. С. Любенко // Економічні науки. – 2010. – № 9. – С. 34-38.
3. Потриваєва, Н. В. Місце дебіторської заборгованості у фінансових активах підприємства [Електронний ресурс] / Н. В. Потриваєва // Ефективна економіка. – 2015. – № 2. - Режим доступу: .URL: <http://www.economy.nauka.com/?n=2&y=2015>.
4. Гладких, Т. В. Проблема ідентифікації дебіторської заборгованості як об'єкта обліку у ринкових умовах [Текст] / Т.В. Гладких, Т. В. Гладун // Економічні науки. – 2015. – № 7. – С. 48-50.

Секція 3.

«ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ»

УДК 338.242:69.003

Гаврилюк Володимир Якович,

к.е.н., Київський національний університет будівництва і архітектури

<https://orcid.org/0000-0002-7078-1231>

Чинчик Анатолій Анатолійович,

д.е.н., Київський національний університет будівництва і архітектури

<https://orcid.org/0000-0003-4017-4753>

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ОСНОВІ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ

Актуальність. Дослідження і впровадження інновацій є життєво важливим для конкурентоспроможності будівельних компаній, оскільки це дає їм змогу підвищувати ефективність, відповідати вимогам сталого розвитку, підвищувати безпеку, забезпечувати якість, заощаджувати кошти, залишатися відповідними нормам, стимулювати економічне зростання, адаптуватися до мінливих потреб, отримати конкурентну перевагу, сприяти співпраці та передачі знань. Інновації гарантують, що будівельні фірми можуть залишатися конкурентоспроможними, ефективними, стійкими, безпечними та адаптованими в динамічній галузі. Тому дослідження у цьому напрямку завжди будуть актуальними

Метою дослідження є визначення напрямків інноваційного розвитку будівельних підприємств, які забезпечують отримання конкурентних переваг.

Викладення основного матеріалу. Інноваційна модель розвитку будівельного підприємства передбачає використання сучасної методології, технологій і практик управління для підвищення конкурентоспроможності та довгострокового успіху. Ключові компоненти включають впровадження передових будівельних технологій, використання стійких практик і екологічно чистих матеріалів, впровадження цифрової трансформації та впровадження принципів економічного будівництва. Це також передбачає побудову стратегічних партнерств, визначення пріоритетів у безпеці та управлінні ризиками, інвестування в розвиток робочої сили, проведення досліджень і

розробок, диверсифікацію на ринки, що розвиваються, підтримку фінансової ефективності, забезпечення відповідності нормативним вимогам, сприяння інноваційній культурі та наголошення на забезпеченні якості. Такий динамічний підхід позиціонує компанію як лідера галузі, забезпечуючи її стійкість і конкурентоспроможність.

Інноваційна модель розвитку будівельного підприємства – це стратегічний підхід, що включає в себе сучасні техніки, технології та практики управління для підвищення конкурентоспроможності підприємства та довгострокового успіху та включає ряд ключових елементів:

а) використання найновіших будівельних технологій, таких як інформаційне моделювання будівель (BIM), програмне забезпечення для управління будівництвом та інструменти автоматизації, спрощує управління проектами та підвищує загальну ефективність;

б) інтеграція екологічних методів будівництва, екологічно чистих будівельних матеріалів і енергоефективних конструкцій, щоб відповідати екологічним стандартам і задовольняти зростаючий попит на екологічні проекти;

в) впровадження цифрових технологій у всіх аспектах бізнесу, від планування та дизайну проекту до фінансового менеджменту та спілкування з клієнтами;

г) співпраця з постачальниками, проектувальниками, субпідрядниками та іншими зацікавленими сторонами для побудови міцних відносин, обміну знаннями та покращення результатів проекту;

д) пріоритет розвитку робочої сили шляхом виховання культури безперервного навчання, підвищення кваліфікації та обміну знаннями між співробітниками;

е) заохочення інновацій через ініціативи з дослідження та розробки, вивчення сучасних матеріалів та експериментування з новими методами будівництва;

ж) зосередження на розумінні та задоволенні потреб і очікувань клієнтів, надання індивідуальних рішень і побудова довгострокових відносин із клієнтами;

з) просування корпоративної культури, яка заохочує інновації, відкрите спілкування та готовність експериментувати з новими ідеями.

У сучасних умовах інновації стають ключовим елементом, що забезпечує конкурентні переваги будівельному підприємству, вони можуть приймати різні

форми, включаючи технічні розробки, новаторські методи управління проектами, маркетингові, технологічні та інші новації. Здатність впроваджувати та адаптувати різноманітні інновації робить підприємство більш гнучким та стабільним. Відправною точкою успішної інноваційної політики є здатність підприємства адаптуватися до нових викликів та випереджати конкурентів у реалізації передових ідей та рішень. Забезпечення конкурентоспроможності будівельних підприємств передбачає розробку та впровадження інноваційної політики, що охоплює стратегічне планування в галузі досліджень та розробок, створення сприятливого інноваційного середовища, а також підтримку та стимулювання творчого потенціалу працівників.

Висновки. Інноваційна модель розвитку будівельного підприємства – це динамічна та адаптивна структура, яка реагує на мінливі вимоги галузі та нові технології. Така модель прагне позиціонувати компанію як лідера в галузі, забезпечуючи її довгостроковий успіх і конкурентоспроможність на будівельному ринку, що постійно розвивається, за рахунок інноваційних рішень, технологій, технічних досягнень, управлінських та навіть кадрових рішень. Важливим при цьому є дослідження результативності і ефективності впровадження інновацій, адже багато інноваційних рішень на початковій стадії життєвого циклу є збитковими і вимагають багато уваги до впровадження і поширення.

Список використаних джерел:

1. Шапошнікова І.О. Сучасні аспекти інноваційного розвитку будівельних підприємств. Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин. 2021. № 47 (2). С. 40-47.
2. Галунка. О.Д. Фінансування інноваційного розвитку в будівельній галузі України. Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин. 2018. № 38 С. 217 – 226. .
3. Беленкова О.Ю. Стратегія та механізми забезпечення конкурентоспроможності будівельних підприємств на основі моделі сталого розвитку: монографія. Київ: Ліра-К, 2020. 512 с.
4. Савенко В.І. та ін. Конкурентоспроможність будівельної організації – основа виживання економіки: монографія. Київ: ЦУЛ, 2017. 128 с.
5. Зельцер Р.Я. та ін. Інноваційні моделі і методи організації, управління і економічної оцінки технологічних процесів будівельного виробництва: монографія. Київ: «МП Леся», 2018. 208 с.

*Галунка Оксана Дмитрівна,
асистент кафедри будівництва факультету архітектури, будівництва
та декоративно-прикладного мистецтва (ФАБДПМ),
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
<https://orcid.org/0000-0002-3437-2553>
Ченчик Галина Олександрівна,
магістр, Київський національний університет будівництва і архітектури
Пономарьов Олександр Сергійович,
магістр, Київський національний університет будівництва і архітектури*

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Актуальність теми формування інноваційного потенціалу будівельних підприємств полягає в тому, що в умовах постійних змін на ринку будівельних послуг, підприємства повинні розвиватися та забезпечувати свою конкурентоспроможність шляхом використання новітніх технологій та методів управління. Формування інноваційного потенціалу дозволяє підприємствам бути готовими до змін, використовувати нові можливості та розвиватися відповідно до потреб ринку.

Мета дослідження – аналіз та розгляд питань, пов'язаних із формуванням інноваційного потенціалу будівельного підприємства з метою визначення оптимальних стратегій та методів для вдосконалення інноваційного процесу в галузі будівництва.

Викладення основного матеріалу. Формування інноваційного потенціалу є важливим етапом в розвитку будівельних підприємств, яке дозволяє підвищити їх конкурентоспроможність та ефективність. Основними складовими інноваційного потенціалу будівельного підприємства є науково-технічний розвиток, професійний розвиток персоналу та використання новітніх технологій. Формування інноваційного потенціалу може бути досягнуте через активне використання інноваційних методів управління та створення сприятливих умов для розвитку креативності та інноваційного мислення персоналу. Успішне формування інноваційного потенціалу дозволяє будівельним підприємствам забезпечити стабільний розвиток та зайняти лідерські позиції на ринку. Розвиток інноваційного потенціалу є необхідним для збереження конкурентоспроможності будівельних підприємств в умовах

швидкого розвитку технологій та змін на ринку будівельних послуг.

Підвищення інноваційної активності в галузі будівництва сприятиме зростанню обсягів будівельної продукції, що в свою чергу призведе до підвищення валового внутрішнього продукту. Інтенсифікація інноваційної діяльності в будівельному секторі сприятиме збільшенню кількості робочих місць, поліпшенню умов праці, зменшенню негативного впливу на навколишнє середовище та підвищенню соціальної захищеності населення України шляхом створення гідних умов проживання через забезпечення житловими приміщеннями та об'єктами соціальної інфраструктури.

Висновки. Формування інноваційного потенціалу є важливим етапом в розвитку будівельних підприємств, яке дозволяє їм забезпечити конкурентоспроможність та ефективність. Для цього необхідно активно використовувати інноваційні методи управління та створювати сприятливі умови для розвитку креативності та інноваційного мислення персоналу. Успішне формування інноваційного потенціалу дозволяє будівельним підприємствам забезпечити стабільний розвиток та зайняти лідерські позиції на ринку. Розвиток інноваційного потенціалу є необхідним для збереження конкурентоспроможності будівельних підприємств в умовах швидкого розвитку технологій та змін на ринку будівельних послуг.

Список використаних джерел:

1. Хоменко Н.Ю. Наукова предикція управління інноваційними системами будівельних підприємств [Текст] /Н.Ю. Хоменко //Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин, 2018. – Вип. 36. – С. 41 – 45.

2. Лаврухіна К.О. Інноваційна діяльність будівельних підприємств як фактор сталого розвитку економіки. Науковий журнал «Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського». Т. 31(70). 2020. № 2. С. 217-220. (Серія: Економіка і управління).

3. Мойса Т. В. Особливості формування інноваційного потенціалу підприємства в сучасних умовах розвитку. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. 2023. №7. <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-7-04-05>

Гриценко Олександр Сергійович,

к.т.н., доц., доцент кафедри економіки будівництва КНУБА

<https://orcid.org/0000-0001-7740-7536>

Кузьмін Валерій Геннадійович,

магістр, Київський національний університет будівництва і архітектури

Євдокімов Олег Олександрович,

магістр, Київський національний університет будівництва і архітектури

ТЕНДЕНЦІ ТА ВИКЛИКИ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

На сьогоднішній день, будівельна галузь є однією з найбільш динамічних та швидко зростаючих галузей економіки, разом зі зростанням галузі, з'являється багато викликів та проблем, які необхідно вирішувати для подальшого розвитку будівельних підприємств.

Одним з найбільших викликів є питання ефективності використання ресурсів та зменшення витрат на будівництво. Іншим важливим викликом є необхідність забезпечення якості будівельних матеріалів та процесу будівництва, що вимагає високої кваліфікації фахівців та використання новітніх технологій. Значущим питанням є екологічна безпека та сталий розвиток будівельної галузі. Для найліпшого розвитку будівельних підприємств необхідно використовувати інноваційні технології та методи управління, що дозволяє забезпечити ефективність та конкурентоспроможність.

Багатозначним трендом у будівельній галузі є використання "розумних" технологій, таких як Інтернет речей та штучний інтелект. Велике значення має використання екологічно чистих матеріалів та технологій, що дозволяє зменшити негативний вплив будівництва на навколишнє середовище.

Забезпечення успішного розвитку будівельних підприємств необхідно забезпечувати постійне навчання та підвищення кваліфікації персоналу. Також, актуальним є розвиток інфраструктури та забезпечення доступу до новітніх технологій та матеріалів. Для розвитку будівельної галузі необхідно сприяти створенню сприятливих умов для розвитку малих та середніх підприємств. Одним з важливих викликів є забезпечення безпеки праці на будівельних майданчиках та зменшення кількості нещасних випадків. Для того, щоб будівельні компанії успішно розвивалися, їм необхідно враховувати потреби та вимоги своїх клієнтів і ринку будівельних послуг.

Вагомим є розвиток мережевої взаємодії та співпраці між будівельними підприємствами, що дозволяє забезпечити ефективність та конкурентоспроможність галузі. Особливим викликом є питання забезпечення енергоефективності та зменшення викидів шкідливих речовин у процесі будівництва. Успішний розвиток будівельних компаній вимагає використання сучасних технологій та управлінських практик для забезпечення ефективності та конкурентоспроможності. Значним є питання забезпечення якості та безпеки будівельних матеріалів та конструкцій, що вимагає високої кваліфікації фахівців та використання новітніх технологій. Максимальним завданням є забезпечення сталого розвитку будівельної галузі та зменшення негативного впливу на навколишнє середовище. Для того, щоб успішно розвивати будівельну компанію, необхідно забезпечити персоналу постійне навчання та підвищення кваліфікації.

Одним з важливих трендів у будівельній галузі є використання новітніх технологій та методів управління, що дозволяє забезпечити ефективність та конкурентоспроможність.

Висновок: сучасний розвиток будівельної галузі пов'язаний з багатьма викликами та проблемами, які необхідно вирішувати для подальшого успішного розвитку. Для цього необхідно використовувати новітні технології та методи управління, забезпечувати постійне навчання та підвищення кваліфікації персоналу, сприяти створенню сприятливих умов для розвитку малих та середніх підприємств, а також забезпечувати екологічну безпеку та сталий розвиток галузі.

Список використаних джерел:

1. Орловська, Ю. В., & Гавриленко, Д. О. Міжнародні тенденції і сучасні виклики розвитку ринку будівельних матеріалів. *Економічний простір*. 2020. №163. С.35-40. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/163-6>
2. Адамська І. Сучасний стан й тенденції розвитку будівельної галузі України. *Галицький економічний вісник*. 2019. № 5. С. 7 - 15.
3. Відновити будівництво під час війни: чотири головних виклики. URL: <https://mind.ua/openmind/20251137-vidnoviti-budivnictvo-pid-chas-vijni-chotiri-golovnih-vikliki>.
4. Калініченко Л.Л., Сидорова Ю.Р. Аналіз тенденцій розвитку будівельної галузі та будівельної продукції України. *Молодий вчений*. 2017. Вип. 4.4 (44.4). С. 64–69 URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/4.4/15.pdf>.

*Дерев'яно Віктор Миколайович,
д.т.н., професор, Придніпровська державна академія будівництва та
архітектури, <https://orcid.org/0000-0002-9733-9558>*

*Мороз Ліна Вікторівна,
к.т.н., доцент, ПрАТ «Бориспільський комбінат будівельних матеріалів»,
<https://orcid.org/0000-0003-3150-74727>*

*Гришко Ганна Миколаївна,
к. т. н., доцент, Дніпровський державний аграрно-економічний університет,
<https://orcid.org/0009-0002-3872-6555>*

*Ватажишин Олександр Володимирович,
аспірант Придніпровська державна академія будівництва та архітектури*

БЕТОНИ І РОЗЧИНИ ДИСПЕРСНО-АРМОВАНІ МІНЕРАЛЬНИМИ І ОРГАНІЧНИМИ ВОЛОКНАМИ

Актуальність. Стаття присвячена питанням розробки та дослідження композиційних матеріалів, армованих дискретними волокнами з низьким (органічні) та високим (мінеральні) модулем пружності, відповідно – $E_{пр} = 400-1000$ МПа та – $E_{пр} = 40000-60000$ МПа. Розробка і використання технології дискретного армування волокнами різного походження є одним із шляхів вирішення проблеми підвищення міцнісних та зменшення деформаційних характеристик матеріалів на основі мінеральних в'язучих речовин. В США, Японії, країнах Західної Європи досить широко налагоджено виготовлення композицій армованих перериваними волокнами органічного і мінерального походження.

Викладення основного матеріалу. Розроблено ряд складів жаростійких покриттів і композиційних матеріалів на основі мінеральних в'язучих армованих сумішшю переривних волокон органічного та мінерального походження.

Дослідження також включають розробку технологій формування виробів і нанесення дисперсно-армованих покриттів торкрет-способом: визначення консистенції торкрет - розчину, режиму торкретування: тиску, відстані соплування, то що.

Оптимальні торкрет-склади дисперсно-армованих композицій на основі мінеральних в'язучих, армованих сумішшю поліпропіленових і скловолокон пройшли апробацію у ВАТ “Мелітопольський ЗЗБК” згідно з розробленим

проектом технічних умов ТУ У 24.3-0317123127:2009 при ремонті силосних веж комбікормів. Використання таких складів і технології дозволило збільшити термін експлуатації в 1,6-2,0 рази.

В якості сировинних матеріалів використовувались наступні матеріали: портландцемент ПЦІ-500 Харківського дослідного заводу, ПЦІ-400 Криворізького цементного заводу, пісок фракційований Гусарського родовища, пісок річковий (згідно з ДСТУ БВ.2.7.-32-95), М_ф-1-2, скловолокно ЦІ-І6-ЖТ, волокна поліпропіленові та поліамідні підприємства (“Харьковполимернить”), поліамідні волокна „Rhoimat” фірми Rodia, пластифікатор Melment F10 і метилцелюлоза-Tylose МН6000.

Економічний ефект досягається за рахунок підвищення міцнісних характеристик, що дозволяє зменшити товщину ремонтного шару із 25 до 20 мм, та скорочення технологічних операцій і складає 12,20 грн. Збільшується міжремонтний період в 1,6-2 рази, що дає змогу скоротити витрати від 30 до 60 тис.грн. на 1000 м², також скорочується в 2-3 рази термін проведення ремонтних робіт.

Головна проблема, що впливає на розвиток виробництва армованих матеріалів, є недосконалість технологічного процесу введення дискретних волокон і їх рівномірного розподілу в об'ємі. В багатьох із них одним із технологічних параметрів при перемішуванні є рухливість суміші, що залежить від в'язкості, яка при введенні волокон різко підвищується (рис. 1). Це приводить до збільшення кількості води або використання пластифікаторів, що впливає на формування і міцність контактного шару.

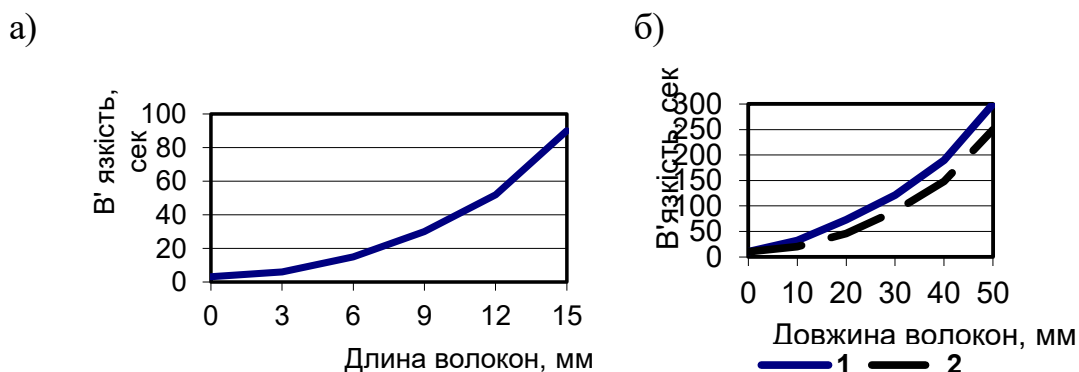

Рис. 1. Графіки залежності в'язкості суміші від а) – довжини волокон; б) – діаметра волокон; 1) – d=9мм.

Дискретне армування розчинів і бетонів на основі мінеральних в'язучих речовин полімерними волокнами, в основному з низьким модулем пружності,

дозволяє підвищити динамічні характеристики, зменшити усадочні явища, підвищити міцність на вигин. Використання дискретних волокон з високим модулем пружності покращує фізико-механічні характеристики: міцність на стиск та розтягування.

Ефективним є спосіб армування композиційних матеріалів одночасно волокнами із низьким та високим модулем пружності на динамічні характеристики. Так, при вмісті поліпропіленових волокон 0,9-2,3% і скловолокон 4-4,5% по масі динамічна міцність при ударі зростає більше ніж у 20 разів в порівнянні із неармованими і досягає 38-50 кДж/м². При цьому довжина скловолокон складає 30-40 мм, а полімерних - 40-50 мм

Результати досліджень композиційних матеріалів вказують на складний характер впливу дискретних волокон на механізм руйнування (рис. 2, 3) та фізико-хімічні процеси твердіння та корозії. Важливим фактором є формування хімічних сполук на поверхні волокон, в результаті чого з'являється міцний адгезійний зв'язок матриці з волокном.

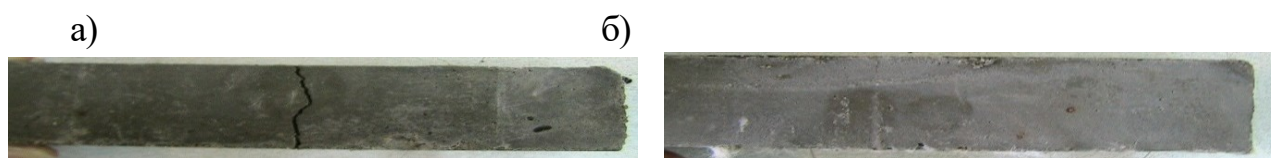

Рис. 2. Поверхня зразка, армованого поліпропіленовими волокна після випробувань на згин; а) – верхня; б) – нижня

Рис.3. Характер руйнування зразків: а) – неармованих; б)- армованих поліпропіленовими волокнами.

Органічні дискретні волокна з модулем пружності 400-1000 МПа підвищують міцність зразків на вигин та при динамічних навантаженнях до 8-12 МПа та 20-29 кДж/ м². Волокна з модулем пружності (мінеральні) 40 000 - 60 000 МПа збільшують міцність композитів при розтягуванні в 2,5-3 рази, а при стиску - в 1,2-1,25 рази.

Проведені дослідження мінеральних матриць із змішаних композицій органічні-мінеральні волокна показали, що значний вплив досягається при довжині органічних волокон 30-50 мм, але слід відмітити ускладнення технології їх диспергації і формування виробів. Ударна в'язкість та міцність при згині досягає 38-50 кДж/м² і 12-14 МПа при вмісті 0,6–1,2% від маси в'язучого. Механічні властивості: міцність при розтягуванні та стиску забезпечуються мінеральними волокнами (скловолокнами) довжиною 30-40 мм та вмістом 4-4,5% від маси в'язучого. Значний ефект досягається при формуванні виробів торкрет-способом.

Результати випробувань міцнісних зразків цементних композицій при різних режимах твердіння показують, що одночасне армування волокнами органічного та мінерального походження приводить до значного зростання міцності при вигині та розтягуванні

Оптимальний вміст поліпропіленових волокон від 0,9 до 1,5 % по масі, а кількість скловолокна Щ-16-ЖТ не перебільшує 4,3%, при їх довжині до 30-40 мм. Подібні результати випробувань мають композиції при армуванні поліамідними і скловолокнами, але змінюються величини вхідних параметрів дискретних волокон.

Експериментальні і теоретичні дослідження пінобетонів дали уявлення про механізм впливу дискретних органічних волокон на процес структуроутворення. Введення їх в піно масу (l=5-30мм, m= 0,1-0,3% по масі в'язучих) створює армувальний каркас і зменшує усадку (рис. 4).

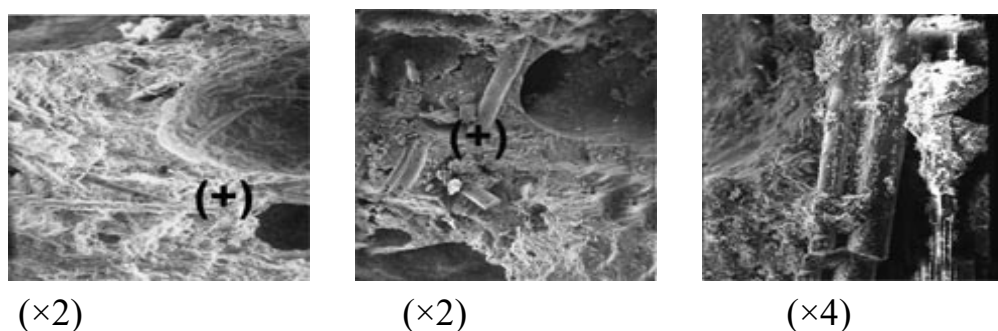

Рис. 4. Фотографії міжпорової перегородки пінобетонна армованого синтетичними волокнами.

Важливим напрямком є дослідження фізико-хімічних процесів в системі „неорганічні в'язучі – волокна”, стійкість волокон в агресивних.

Висновки. Дослідження показали, що зростання міцності від R_{\min} (міцність матриці) до R_{\max} (міцність волокон) має пряму залежність.

композиції досягається при оптимальному вмісті волокон і їх основних параметрів: довжини, діаметра волокон, їх модуля пружності, середньої густини та інших показників. Досить вагомим фактором є міцність контактної шару волокно-матриця.

Теоретичні розрахунки по вмісту кількості поліпропіленових волокон показує, що їх максимальна кількість знаходиться в межах 2,0-2,5% по масі в'язучих речовин, а при експериментальних дослідженнях їх кількість не перевищує 0,15-0,25. Нами проведені дослідження способів формування виробів методом напилення за допомогою торкрет-установок.

УДК 330.332

*Зельцер Євген Робертівич,
к. е. н., доцент, докторант, КНУБА
<https://orcid.org/0000-0002-9192-3606>*

ПРОБЕМНІ ПИТАННЯ УЧАСТІ ДЕВЕЛОПЕРСЬКИХ КОМПАНІЙ У ДЕРЖАВНИХ ЖИТЛОВИХ ПРОГРАМАХ НА ПРИКЛАДІ ПРОГРАМИ «ЄОселя»

Актуальність. Потреба у забезпеченні громадян України житлом гостро постала ще з часів отримання Україною незалежності. Існуюча на той час радянська система забезпечення громадян житлом була зламана, а нова система так і не була побудована. Урядом України та НБУ у 2020-2021 роках не були реалізовані Президентські ініціативи щодо суттєвого збільшення обсягів забезпечення житлом, у тому числі запровадження ефективних фінансових інструментів іпотеки та лізингу.

За період з початку воєнних дій проблема забезпечення громадян житлом стала ще актуальнішою. Станом на 1 вересня 2023 року загальна сума прямих задокументованих збитків, завдана інфраструктурі України через повномасштабне вторгнення росії, зросла до \$151,2 млрд (за вартістю заміщення). Внаслідок війни продовжуються руйнування житлових будинків, освітніх закладів, інфраструктури, що і призводить до зростання загальної суми збитків. У порівнянні з червнем 2023 року сума прямих збитків зросла ще на понад \$700 млн - зі \$150,5 млрд до \$151,2 млрд.

На початок осені 2023 року у загальному обсязі прямих збитків найбільшою часткою залишаються втрати житлового фонду - \$55,9 млрд.

Загалом зруйновано або пошкоджено внаслідок бойових дій 167,2 тис. об'єктів житлового фонду (з них 147,8 тис. - приватні будинки, 19,1 тис. - багатоквартирні, ще 0,35 тис. – гуртожитки). З-поміж регіонів, які найбільше постраждали від руйнування житлового фонду, - Донецька, Київська, Луганська, Харківська, Миколаївська, Чернігівська, Херсонська та Запорізька області [1].

На теперішній час державні житлові програми в Україні існували та існують лише на стадії пілотних проєктів. Так, за новою державною житловою програмою «Оселя в Дії», оператором якої є ПрАТ «УКРФІНЖИТЛО», загалом у 2022-2023 роках лише 4479 родин отримали доступну іпотеку та придбали власне житло за рахунок виданих іпотечних кредитів на суму 6497 млн. грн. [2].

Таким чином, про вирішення питання забезпечення громадян України житлом говорити явно передчасно.

Зважаючи на те, що «Оселя» є одним із ключових інструментів для стимулювання будівництва житла та роботи будівельного ринку України загалом, головний акцент в програмі зроблено на первинний ринок, активізацію житлового будівництва, що своєю чергою стимулюватиме розвиток суміжних галузей. Саме тому актуальним є вирішення всіх проблемних питань, які заважають залученню якомога більшої кількості девелоперських компаній до участі у програмі.

Мета. Метою доповіді є оприлюднення результатів вивчення проблемних питань участі девелоперських компаній у державних житлових програмах на прикладі програми «Оселя» та надання пропозицій, що сприятимуть залученню якомога більшої кількості девелоперських компаній до державних житлових програм.

Викладення основного матеріалу.Коротко зупинимось на основних проблемних питаннях участі девелоперських компаній у державних житлових програмах на прикладі програми «Оселя».

Питання перше та головне - на ринку немає достатньої пропозиції житла, яке відповідає вимогам державної програми «Оселя». Біля половини квартир в іпотеку за програмою «Оселя» купили в Києві та області. Після того, як з 15 серпня 2023 року до програми «Оселя» поряд з пільговими категоріями громадян залучили і всі інші, відбулося різке зростання попиту на квартири, що вже введені в експлуатацію, особливо з готовим ремонтом. Іпотека на 20 років в гривні з відсотковою ставкою 3 чи 7 відсотків річних є з одного боку можливістю вирішити або поліпшити своє квартирне питання, а з іншого – є

вигідним інструментом для інвестицій. Проте на ринку досить небагато новобудов віком до трьох років з дати введення в експлуатацію, які згідно з умовами програми можуть бути об'єктом придбання за кредитні кошти. А критерії тут контролюються не тільки за віком нерухомості, а й за ціною та за метражем оселі з розрахунку на одного члена родини. Виходом могло б бути придбання квартири невеликої площі, але виявилось, що в новобудовах Києва та області таких майже не залишилось, бо після початку повномасштабної війни росії проти України, переважна більшість девелоперів почали відроджувати будівельні проекти, які максимально швидко можна добудувати. Нажаль, переважна більшість з них була розрахована на вимоги існуючого ще до війни попиту, тому маленьких за площею квартир в них майже не було. А девелоперів, які запроектували житло вже після початку війни, саме під сьогоденні вимоги покупців та під участь у державній житловій програмі, дуже мало. Зважаючи на ці вимоги, бажано проектувати житло майже повністю з однокімнатних квартир невеликої площі, які, у разі потреби, можна об'єднати в багатокімнатні.

Друге проблемне питання - необхідність спрощення банками-партнерами (Ощадбанк, Приватбанк, Укргазбанк, Глобус банк, Sky Bank та Укрексімбанк) правил акредитації об'єктів незавершеного будівництва. Їх необхідно зробити прозорими та зрозумілими для девелоперів. Крім цього, у рамках програми наразі відсутній кредитний продукт для девелоперів, завдяки якому вони мали б змогу, завдяки банківському кредитуванню за рахунок ресурсів держави, суттєво прискорити темпи побудови житла, яке відповідає умовам програми та може бути запропоновано громадянам.

Третє проблемне питання - це суттєвий термін розгляду заявок громадян банками та укладання всіх необхідних документів між банком та громадянином (які не обмежуються лише кредитним договором). Таким чином, девелопери повинні тримати квартиру зарезервованою, не виставляючи її на продаж, на заздалегідь невідомий період часу (від одного місяці до майже півроку). При цьому немає ніяких гарантій що квартира навіть взагалі буде проданою. Тобто, девелопери повинні знімати з продажу найбільш ліквідні квартири малого метражу, фіксуючи їх ціну в гривні, у той час коли вартість грошей на ринку перевищує 20% річних, існує суттєва курсова невпевненість та відбувається постійне подорожчання будівельних матеріалів та вартості будівельних робіт.

І, нарешті, четверте проблемне питання – це поєднання існуючих програм розстрочки від девелоперів та державної житлової програми «Оселя». Так,

серед головних переваг розстрочки перед програмою «єОселя» можна виділити значно більшу доступність розстрочки з точки зору вивчення фінансового стану покупця та строків прийняття рішення, відсутністю переплати або її несуттєвий розмір та, головне, можливість придбання житла «на етапі котловану», тобто по найнижчій ціні на початку будівництва. Втім, розстрочка має і суттєві недоліки: значно коротший термін (звичайно, від трьох місяців до року, рідше до трьох років) ніж кредитування за програмою «єОселя» (двадцять років) та можливу прив'язку вартості квадратного метра житла, яке продається у розстрочку, до зміни курсу національної валюти (особливо при більш довгому терміні розстрочки). Зважаючи на проведений аналіз ключових відмінностей та переваг кожного з інструментів, можна зробити висновок що, якщо потенційний покупець не проходить за критеріями державної програми «єОселя» або обмежений у строках, то розстрочка допоможе йому стати власником нової квартири у найкоротший термін. Проте, дуже важливо ще на початковому етапі спілкування девелоперів з громадянами допомогти потенційним покупцям обрати саме той шлях придбання квартири, який буде найбільш ефективним саме у їх випадку.

Висновки. Комплексне вирішення наведених проблемних питань сприятиме залученню якомога більшої кількості девелоперських компаній до участі у державних житлових програмах, зокрема програмі «єОселя», що зробить суттєвий внесок в успішне реформування державних житлових програм в Україні в умовах відбудови країни під час та після закінчення повномасштабної війни з росією.

Список використаних джерел:

1. *Загальна сума прямих збитків, завдана інфраструктурі України через війну, сягає \$151,2 млрд — оцінка станом на 1 вересня 2023 року. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zagalna-suma-pryamih-zbitkiv-zavdana-infrastrukturi-ukrayini-cherez-viynu-syagaye-151-2-mlrd-otsinka-stanom-na-1-veresnya-2023-roku/>.*
2. <https://ukrfinzhytlo.in.ua/>.

ОСНОВНІ ФОРМИ І НАПРЯМИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Для розвитку будівельної галузі важливе значення мають інноваційні пріоритети. Активізація інноваційної діяльності підприємств є необхідною умовою розвитку економіки, зростання виробничих можливостей, покращення асортименту та якості продукції. Трансформаційні процеси, які відбуваються у вітчизняній економіці, характеризуються поглибленням кризових явищ. За роки структурної перебудови економіки будівництво зазнало зменшення обсягів виробництва на 35-45%, а також руйнування матеріально-технічної бази та зниження соціальних стандартів населення [1, с.62]. Функціонування будівельного підприємства відбувається шляхом взаємодії усіх видів ресурсів під впливом факторів зовнішнього середовища. Для виробництва конкурентоспроможної продукції необхідне поєднання ефективного використання природних ресурсів та збереження навколишнього середовища [2, с.142].

Інноваційний розвиток підприємств будівельної індустрії – це сукупність взаємопов'язаних елементів, які забезпечують інноваційні процеси у виробництві та управлінні на основі наукових досліджень, впровадження новітньої техніки і технологій. Напрями розвитку інноваційної діяльності підприємств будівельної галузі мають ґрунтуватися на принципах та методах власне інноваційної діяльності, а також враховувати технологічні особливості будівельних підприємств [1, с.65].

Враховуючи сучасний стан будівельної галузі та дослідження стратегічних напрямів розвитку, можна сформулювати основні напрями інноваційної діяльності будівельних підприємств:

– технологічні, що передбачають розробку і впровадження нових технологій виробництва будівельних матеріалів та конструкцій, що спрямовані на оптимізацію будівельного процесу: скорочення будівельного циклу; удосконалення матеріально-технічної бази; підвищення якості будівельних конструкцій та матеріалів;

– економічні, що забезпечують інвестиційну привабливість будівництва та

рентабельність підприємств;

- соціальні, що створюють умови для забезпечення потреб споживачів, збереження архітектурних пам'яток, збільшення частки соціального житла;

- екологічні, що покращують екологічну безпеку виробництва, зменшують шкідливі впливи на довкілля та людей;

- інфраструктурні, що створюють умови для формування інституційних структур інноваційного супроводу виробничої діяльності – від створення науково-технічної ідеї до випуску і реалізації наукоємної продукції та технічних рішень. [1, 2, 3]

Форми інноваційної діяльності та її особливості безпосередньо залежать від технологічних процесів та особливостей організації й управління виробництвом. Будівництво можна розглядати як виробничий процес зі зведення чи реконструкції будівель і споруд та економічну й інтелектуальну діяльність, що включає не лише будівельні процеси, а й наукову та дослідну роботу.

Сучасні концепції інноваційної діяльності ґрунтуються на тому, що інноваційна модель розвитку підприємств має відбуватися на основі поступової модернізації технологічного обладнання та впровадження новітніх технологій. У попередніх дослідженнях обґрунтовано сутність інноваційної діяльності зі створення, впровадження та комерціалізації наукових розробок. Тому доцільно визначити взаємодію наукових досліджень та особливості інноваційної діяльності підприємств будівельної галузі.

Таким чином, інноваційна діяльність у будівельній галузі не знаходить поширення у повному обсязі у зв'язку з розбалансуванням інноваційної системи, а також за низького рівня сприйняття інновацій виробничим сектором.

Внаслідок негативного впливу економічної кризи впродовж останніх років, пандемія COVID-19, а також з 24 лютого 2022 року повномасштабної війни росії проти України будівельний комплекс має тенденцію до скорочення виробництва та зростання фінансової збитковості.

Подальший розвиток підприємств галузі неминуче пов'язаний зі зростанням використання природних ресурсів. Формування програм інноваційного розвитку підприємств потребує врахування внутрішніх та зовнішніх чинників впливу.

Перш за все, перспектива розвитку будівельного комплексу полягає у поступовій модернізації виробництв, реалізації інноваційних програм, покращенні фінансування інноваційної діяльності з визначенням

технологічних, економічних, соціальних, екологічних та інфраструктурних напрямів розвитку.

Очевидним є те, що на розв'язання даної проблеми може вплинути держава, застосовуючи методи прямого і непрямого регулювання інноваційного розвитку галузі, але все це буде після Перемоги України над росією.

Список використаних джерел:

1. *Стельмащук А.М. Формування механізму управління інноваційним розвитком підприємств сфери виробництва будівельних матеріалів / А.М. Стельмащук // Інноваційна економіка. – 2015. – №4 (59). – С. 61-71.*
2. *Верхоглядова Н.І. Теоретичні основи управління конкурентостійкістю будівельного підприємства / Н.І. Верхоглядова, О.Є. Россіхіна // Економічний простір. – 2009. – № 29. – С. 136-149.*
3. *Дейнеко Л.В. Перспективи посткризового розвитку вітчизняного ринку будівельних матеріалів / Л.В. Дейнеко, Е.І. Шелудько // Економічний вісник. – №18/3. – 2012. – С. 94- 100.*

УДК 331.1

Локтіонова Я.Ф.,

к.е.н., Київський національний університет будівництва і архітектури

<https://orcid.org/0000-0001-5634-4900>

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Актуальність. Дослідження корпоративної соціальної відповідальності бізнесу набули особливої актуальності після початку війни в Україні, коли усе суспільство об'єдналось задля протидії російській агресії. Більше того, саме поєднання зусиль усіх верств суспільства, приватних та державних компаній, окремих підприємців і домогосподарств, дозволило не тільки зупинити агресора, але і суттєво відкинути його назад. Допомога армії, пенсіонерам, людям із обмеженими можливостями, волонтерський рух, дозволили винайти необхідні ресурси для того, щоб вистояти і перемагати. І хоча сьогодні агресор все ще до кінця не переможений, саме соціальні ініціативи є важливою складовою майбутньої перемоги та повоєнного відновлення.

Сьогодні соціальні ініціативи бізнесу є однією із базових течій, що

забезпечують виживання бізнесу, збереження інтелектуальних ресурсів та компаній, тому вимагають уваги як самих підприємств, так і науковців [1].

Метою дослідження є узагальнення досвіду українських підприємств у напрямку впровадження соціальних ініціатив та теоретичних підходів до соціальної відповідальності бізнесу.

Викладення основного матеріалу. Корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) – це концепція, відповідно до якої підприємства мають турбуватись не тільки про отримання прибутку, але і про екологічну безпеку та бути суспільно корисними, втілюючи ініціативи задля турботи про суспільство [2, 3]. Тобто корпоративна соціальна відповідальність за своєю сутністю передбачає вихід за межі звичайної діяльності підприємства і може здійснюватися тільки із його власної ініціативи. Спрямування КСВ – задоволення потреб власних працівників, громади, покупців, партнерів компаній та інших стейкхолдерів.

Основоположником терміну «корпоративна соціальна відповідальність» вважається Говард Боуен, який іще в 1950-х роках минулого сторіччя наголошував на необхідності представників бізнесу проводити політику, яка відповідає цілям і цінностям суспільства.

Такий підхід викликав у середовищі дослідників наукову дискусію. Першим із економістів, який почав опонувати попередньому підходу став М. Фрідмен, який вважав, що у підприємств існує тільки один напрямок соціальної відповідальності – отримувати прибуток таким чином, щоб це не суперечило правилам суспільства (уникати шахрайства, недобросовісної конкуренції тощо). Іншими обов'язками стосовно соціальних ініціатив має займатися виключно держава.

Проте сьогодні більшість компаній все-таки підтримують соціальні ініціативи, оскільки вони допомагають сформувати позитивну ділову репутацію, позиціонувати себе на ринку та інше.

У будівництві також підприємства активно упроваджують принципи корпоративної соціальної відповідальності. У довоєнний період більшість будівельних підприємств стимулювала власних працівників, надаючи їм соціальні пакети (страхування здоров'я, пільги на відвідування спортивних занять, оплата частини або повністю відпочинку працівників та членів їх сімей, обіди, знижки на придбання квартир у об'єктах, що зводяться компаніями та інше). Навіть з'явився напрямок девелопменту нерухомості, який враховував участь будівельних компаній в реалізації соціальних і екологічних проектів –

соціально відповідальний девелопмент [4, 5]. Також популярними напрямками були допомога багатодітним сім'ям, пенсіонерам, учасникам АТО.

Після початку війни, більшість будівельних підприємств надали для захисту будівельну техніку, багато працівників пішли захищати нашу країну [6]. Компанії активно надають кошти на озброєння, засоби захисту, лікування поранених воїнів, наближаючи перемогу.

Такий підхід є не абсолютно альтруїстичним, оскільки обов'язково принесе підприємству вигоду у майбутньому. Покупці нерухомості у майбутньому зможуть оцінити ініціативи компаній по сприянню захисту нашої країни і будуть надавати перевагу нерухомості, яка зводиться соціально відповідальними девелоперами і забудовниками.

Висновки. Корпоративна соціальна відповідальність є трендом, який закликає будівельні підприємства не тільки займатися діяльністю, що приносить прибуток, але і реалізовувати соціальні та екологічні ініціативи, що сприяє формуванню позитивної ділової репутації та інших довгострокових переваг для девелоперів нерухомості.

Список використаних джерел:

1. Грищенко О.С., Запечна Ю.О., Шевчук К.І., Бородавко М.В. Вплив на економічну безпеку будівельних підприємств рівня корпоративної соціальної відповідальності. *Будівельне виробництво*. 2015. Вип. 59. С. 49-51.
2. Економетричний інструментарій управління фінансовою безпекою підприємств будівництва: монографія; за наук. ред. проф. Сорокіної Л. В., Гойка А. Ф. Київ : КНУБА, 2017. 404 с..
3. Сапіга П. А. Державне регулювання розвитку корпоративної соціальної відповідальності. *Будівельне виробництво*. 2019. Вип. 66. С. 68–72.
4. Белєнкова О.Ю. Теоретичні передумови формування поняття «соціально відповідальний девелопмент». *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*. 2018. № 38 С. 79 – 91.
5. Тугай, О. А., Поколенко, В. О., Рижасова, Г. М., Приходько, Д. О., Лагутіна, З. В., Стеценко, С.П. Модернізовані інструменти девелоперського управління будівництвом. *Шляхи підвищення ефективності будівництва*, 2012. (27), 86–98.
6. Цифра Т.Ю., Моголівець А.А., Вершигора Д.М. *Digital-skills економістів-будівельників в епоху VUCA та BANI-світу. Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах ринкових відносин*. 2022. Вип. 49(1). С.192-206.

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ДЕВЕЛОПЕРА В УМОВАХ ВІЙНИ

Актуальність. Досліджуючи виклики та загрози, з якими стикаються забудовники під час війни, можна стверджувати, що ця тема є винятково актуальною для української економіки. Підприємства-девелопери наразі знаходяться у дуже вразливих умовах, втрачаючи свій капітал внаслідок нестабільності ринку, втраті матеріально-технічних, трудових та нематеріальних ресурсів і загального падіння ділової активності та змін у бізнес-середовищі.

Метою дослідження є виявлення викликів із загроз девелоперським підприємствам під час війни, а також заходів із підвищення економічної безпеки.

Викладення основного матеріалу. Дослідження економічної безпеки забудовників в умовах війни є актуальним з кількох причин:

1. Воєнні умови можуть серйозно порушити фінансову стійкість усіх підприємств та економічну стабільність економічної системи [6], впливаючи на різні галузі. Розуміння того, як забудовники виживають та підтримують свою економічну діяльність у такі періоди, має вирішальне значення для оцінки загальної стійкості будівельного сектору.

2. Війна часто призводить до дефіциту ресурсів і посилення конкуренції за основні ресурси. Варто згадати дефіцит солі, коли лінія фронту наблизилась до м. Соледар. У будівництві вже зараз відчувається дефіцит скла, а також багатьох висококваліфікованих робітників, багато із яких стали на захист України у лави збройних сил. Вивчення того, як девелопери керують розподілом ресурсів, у тому числі талантів, технологій і фінансування, дає змогу зрозуміти їх здатність до адаптації та прийняття стратегічних рішень [1].

3. Обмеження військового часу можуть вимагати інноваційних підходів до розвитку та технологій. Вивчення економічної безпеки девелоперських компаній проливає світло на те, як вони використовують інновації як відповідь на воєнні виклики (наприклад пропонуючи нерухомість у якій передбачено захист від уламків), сприяючи ширшому розумінню взаємозв'язку між війною і технологічним прогресом [3].

4. Взаємопов'язаний характер глобальної економіки означає, що збої в одному регіоні можуть мати каскадні наслідки для усього світу. Так, захоплення рф морських портів у Чорному морі та обстріли портової інфраструктури призвели до дефіциту зерна в усьому світі, що особливо вплинуло на бідні африканські країни, де може розпочатись голод. Тому дослідження наслідків війни для будівельного сектору має охоплювати також вплив на інші регіони світу. Розуміння того, як девелопери захищають свої економічні інтереси під час війни, сприяє більш повному розумінню ширших економічних та геополітичних наслідків [2].

5. Інформація про те, як девелоперські компанії забезпечують безперервність будівництва під час воєнних умов, може сформувати найкращі методи управління ризиками та планування на випадок непередбачених ситуацій. Наприклад, військові дії порушили майже усі ланцюги постачання у будівництві. Багато будівельних матеріалів, які раніше купували у компаній країни-агресорки зараз замінено на європейські, ускладнилась доставка цих матеріалів територією України. Знання щодо подолання ризиків є цінними не лише для девелоперів але й для компаній в інших секторах, які стикаються з подібними проблемами [4].

6. Уряд та Верховна Рада можуть отримати користь від розуміння економічних проблем, з якими стикаються забудовники під час війни. Ці знання мають стати основою для розробки політики, спрямованої на підтримку будівельних компаній, реалізацію програм відновлення житла та промислової інфраструктури, зруйнованої війною та підтримку будівельного сектору під час кризи [5].

7. Умови воєнного часу можуть викликати етичні задачі для девелоперів, наприклад вибір, пов'язаний з типами проектів, що здійснюються, або етичне використання технологій. Вивчення економічної безпеки в цьому контексті забезпечує призму, через яку можна досліджувати етичні аспекти роботи з розвитку під час конфлікту [1].

Висновки. Вивчення економічної безпеки девелоперських компаній в умовах війни дає цінну інформацію про стійкість будівництва, управління ресурсами, інновації, глобальну економічну динаміку, планування безперервності будівництва та побудови ланцюжків постачання бізнесу, формулювання політики та етичні міркування щодо діяльності та розвитку.

Список використаних джерел:

1. Економетричний інструментарій управління фінансовою безпекою

підприємств будівництва: монографія; за наук. ред. проф. Сорокіної Л. В., Гойка А. Ф. Київ : КНУБА, 2017. 404 с..

2. *Гойко А.Ф., Сорокіна Л.В., Скакун В.А. Емпіричне оцінювання безпеки економічного розвитку підприємств будівництва: європейський аспект. Шляхи підвищення ефективності будівництва, 2019. № 40. С.3-18..*
3. *Bielienskova O., Stetsenko S., Sorokina L., Molodid O., Bolila N. System of preventive action of construction enterprises on the basis of identification of anticrisis potential Scientific Journal of Astana IT University №3 2020 pp. 15-27*
4. *Стеценко С. П. Закономірності формування мезоекономічного рівня економічної безпеки. Ефективна економіка, 2013. (11) <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2495>.*
5. *Stetsenko S., Sorokina L., Goiko A., Tsyfra T., Bolila N. Cals-model for forming the anti-crisis potential of construction enterprises, Scientific Journal of Astana IT University, 2020. vol. 4, pp. 49-57. <https://doi.org/10.37943/AITU.2020.80.41.006>.*
6. *Ізмайлова К.В., Боліла Н.В. Моделі прогнозування втрати фінансової стійкості як складова системи економічної безпеки підрядних будівельних підприємств. Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин, 2018. Вип. 38. С. 225-232.*

УДК 65.014.12

Рудь К.М.

*к.е.н., доцент КНУБА, м. Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-6349-0161>*

ФОРМУВАННЯ ЯКІСНОЇ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ ЯК ОСНОВИ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Актуальність теми. Втілення інноваційних технологій в будь-якій сфері народного господарства, зокрема і в будівництві, потребує перегляду існуючих підходів до управління соціально-економічними системами. Як показують дослідження наукової літератури, більшість проектів, які реалізуються, зазнають краху. Очевидно, що глибинні причини криються у відсутності інноваційних підходів до управління проектами, які передбачають створення якісної організаційної структури, що дасть змогу реалізовувати будь-які проекти, включно з тими, що пов'язані з інноваційними технологіями в

будівельній галузі.

Мета. На основі системного підходу сформуванню методологію, яка забезпечить формування якісної організаційної структури будівельних організацій з метою успішної реалізації проектів, зокрема інноваційних.

Виклад основного матеріалу. Виявлення причин неефективності реалізації проектів робляться багатьма науковцями, однак ці спроби мають фрагментарний характер і є, здебільшого, реакцією на ті кризові явища, які виникають в організаційних структурах.

Формування ефективної методології управління проектами на основі системного підходу відбувається із збереженням загально прийнятих етапів управління проектами, оскільки вони визначають логічну послідовність дій, яка може бути визначена як “технологічний процес реалізації проекту”, без наявності якого не можливо створити ефективну структуру управління проектами.

Отже, формування основ ефективної методології управління проектами є наступною:

1. Визначення мети проекту та її обґрунтування.

В літературі, поняття “мета проекту”, не дивлячись на безліч різних визначень, традиційно розглядалося як лінійне поняття, де повинні забезпечуватись лише інтереси проекту. При цьому, поняття ”зовнішнє середовище” розглядається як середовище, яке скоріше використовується (без різниці яким способом), для досягнення мети проекту.

Системний підхід розглядає поняття “мета” як “такий стан, якого система (людина чи підрозділ) прагне (передбачає) досягти в результаті своєї діяльності”[1].

Отже, розглядаючи будь-який проект як певну “цілісність”, є очевидним те, що досягнення мети проекту відбувається в оточуючому середовищі, в якому буде реалізовуватись проект.

Системний підхід дає наступне визначення поняття “оточуюче середовище”: “сукупність всіх об’єктів, зміна властивостей яких впливає на систему, а також тих об’єктів, чії властивості змінюються в результаті діяльності системи”[1].

Таким чином, визначення мети проекту не повинно переслідувати лише інтереси стейкхолдерів. На сучасному етапі, в умовах глобальних економічних криз і катастроф, а також швидко зростаючою необхідністю впровадження інноваційних технологій, мета будь-якого проекту повинна визначатись з

урахуванням того, яким чином її досягнення вплине на інші “цілісності” (системи) з якими реалізовуваний проект має безпосередні зв’язки (назвемо їх системи і зв’язки 1-го рівня). Далі, при визначенні мети проекту, необхідно визначити системи і зв’язки всіх інших рівнів (2-го, 3-го...n-го рівнів). Якщо при визначенні мети проекту будуть визначені всі системи і зв’язки, які мають вплив на проект, що реалізовується, то очевидно, що визначення їх впливу на проект і дасть можливість оптимально визначити мету проекту та доцільність реалізації, з точки зору його впливу на оточуюче середовище.

2. Проектування організаційної структури проекту.

Сучасні методології будуються на тому, що організаційна структура і економічні процеси розглядаються як дві окремі категорії, які сучасна наука не може теоретично поєднати.

Розглядаючи організаційну структуру на основі системного підходу, слід, в першу чергу, зазначити, що будь-яка структура складається з елементів та зв’язків між ними. Слід також враховувати, що елементами організаційної структури є не лише трудові ресурси, а і матеріальні. Матеріальні ресурси можуть стати структурованими елементами лише за умови визначення функцій трудових ресурсів, які, в свою чергу визначаються згідно задуманого (запроектованого) технологічного процесу.

Таким чином, цілісне розуміння поняття “організаційної структури” та процес її формування слід розглядати як низку наступних послідовних взаємопов’язаних етапів:

- 1) Виділення однорідних економічних елементів з яких буде складатися організаційна структура.
- 2) Формування організаційної структури з трудових ресурсів на основі нормативної моделі, яка передбачає поділ системи на керуючу та керовану підсистеми, а також виділення в останній основного, допоміжного та обслуговуючого виробництв [2].
- 3) Проектування цілісної організаційної структури за всіма виділеними однорідними елементами витрат.
- 4) Проектування процесу функціонування організаційної структури.

Приклад проектування організаційної структури як цілісної системи, шляхом інтеграції нормативної моделі та виділених вище, однорідних елементів витрат наведено на рис. 1.

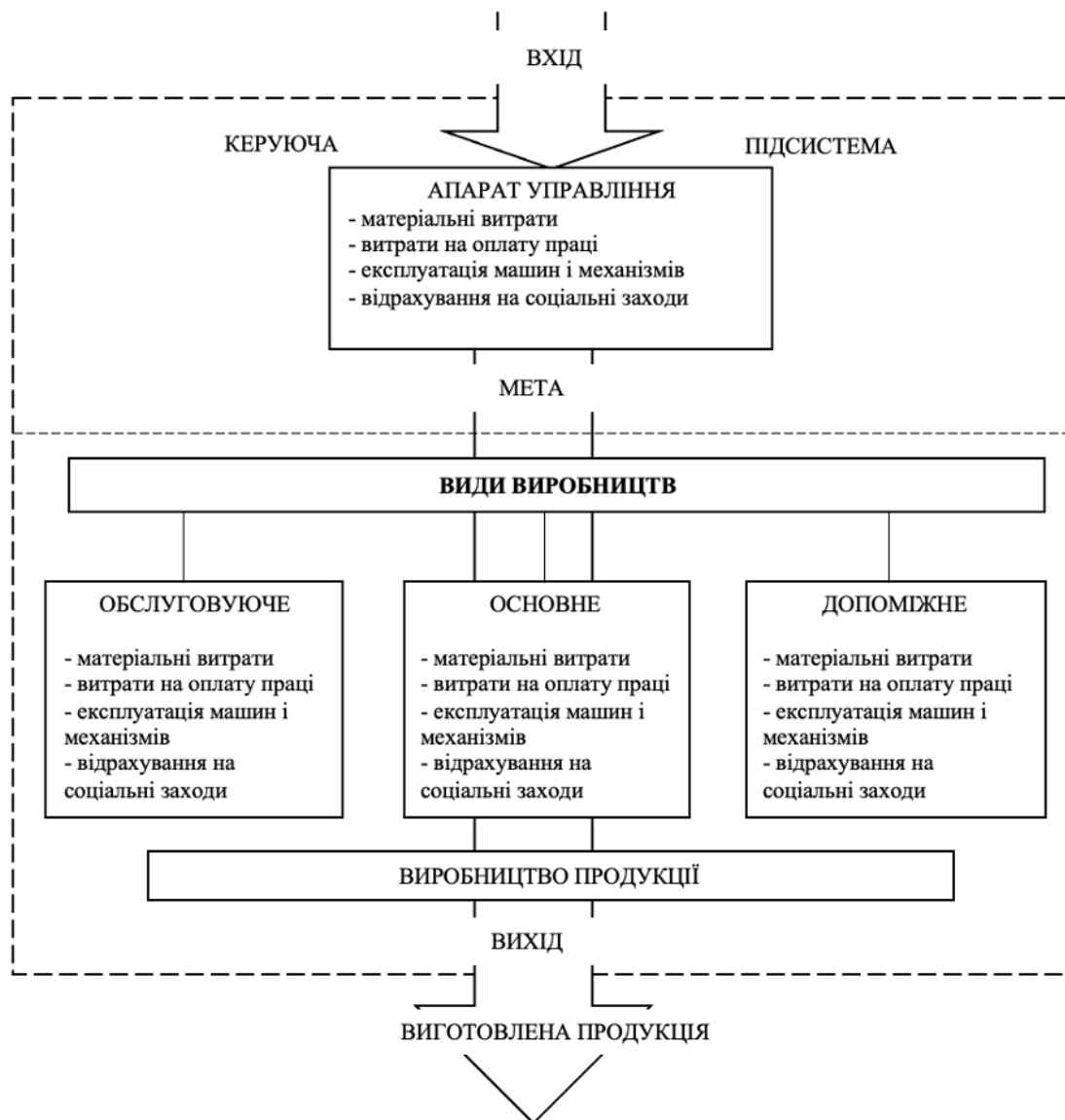

Рис.1 Проектування організаційної структури як цілісної системи

Таким чином, проектування організаційної структури на основі системного підходу, цілісно визначає всі види ресурсів (матеріальні, трудові, експлуатація машин та механізмів та інші), що дає можливість їх кількісно контролювати на всіх детально спланованих етапах реалізації проекту. Це, в свою чергу, виключає необхідність виділення окремого етапу, який в літературі з управління проектами визначається як “планування та контроль ресурсів проекту”, оскільки питання планування і контролю ресурсів того чи іншого проекту, вирішується при проектуванні ефективної організаційної структури проекту.

3. Управління ризиками.

Розгляд управління ризиками на основі системного підходу, забезпечує створення ефективної структури управління ризиками. Необхідно детально

проаналізувати оточуючого середовища та визначити його вплив на проект, після цього слід перейти до визначення внутрішніх ризиків всередині організації, які можуть настати, як наслідок негативних проявів елементів організаційної структури, запроектованої на основі нормативної моделі (рис.1).

4. Управління якістю.

Основою ефективного управління якістю є ефективно запроектована організаційна структура проекту на основі системного підходу (рис.1). яка дає можливість здійснювати, в першу чергу, багатофункціональний контроль якістю. Тобто, кожен елемент структури, може бути проконтрольований за визначеними, залежно від галузі в якій реалізовується проект, якісними параметрами.

Висновки. Запропонована методологія управління проектами на основі системного підходу дає можливість сформувати цілісну організаційну структуру проекту, яка одночасно органічно визначає та синтезує всі види ресурсів, необхідних для реалізації проекту. Це, в свою, дасть можливість ефективно реалізовувати проекти будівельних підприємств та підвищити ефективність упровадження інноваційних технологій.

Список літератури:

1. Рудь М.С. *Вступ до системного аналізу. Методичні вказівки.* – К.: КНУБА, 2003. – 12 с.
2. Рудь Н.С. *Повышение эффективности функционирования строительных объединений на основе совершенствования их производственных структур: Дис... канд. экон. наук: 08.00.05.* – К.,1984. – 171 с.

Титок Вікторія Вікторівна

*канд. екон. наук, доцент кафедри економіки будівництва, КНУБА,
<https://orcid.org/0000-0002-9527-3006>*

Сиволап Юлія Володимирівна,

*аспірантка кафедри економіки будівництва
<https://orcid.org/0000-0002-3098-1423>*

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВАРТОСТІ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ ОБ'ЄКТІВ БУДІВНИЦТВА

Актуальність. Вартість будівництва – найважливіший показник будь-якого інвестиційно-будівельного проекту, який, в свою чергу, схильний до змін на кожному етапі життєвого циклу (ЖЦ) об'єкта будівництва, адже підпадає внаслідок впливу безлічі внутрішніх та зовнішніх факторів. Питання побудови ефективної комплексної системи управління вартістю будівництва, що дозволяє контролювати зміну вартості будівництва у процесі створення об'єкта є актуальними абсолютно для всіх учасників інвестиційно-будівельного процесу.

На кожному етапі ЖЦ об'єкта будівництва застосовуються певні методи та інструменти, що забезпечують вирішення завдань, пов'язаних із управлінням вартістю будівництва. На етапі планування капітальних вкладень та розробки передпроектної документації основне завдання щодо управління вартістю — встановлення достовірної вартості будівництва та можливих меж її зміни з урахуванням ризиків та невизначеності.

Мета. Метою дослідження є визначення методологічні аспекти оптимізації вартості життєвого циклу об'єктів будівництва.

Викладення основного матеріалу. Методи оцінки життєвого циклу будівництва є перспективним напрямом розвитку будівельної галузі в Україні. Вони дозволяють підвищити ефективність архітектурно-проектних рішень при будівництві об'єктів та управління ними на всіх етапах життєвого циклу, скоротити терміни будівництва, знизити витрати на проект. Однак для успішного застосування цих технологій необхідна школа підготовки фахівців та створення умов для їх використання на практиці в умовах сьогодення.

Забезпечення тривалої експлуатації будівель є важливим техніко-економічним питанням проектування, будівництва та експлуатації. У процесі проектування необхідно передбачити такі матеріали та конструкції, щоб

забезпечити належне функціонування будівлі протягом терміну служби, враховуючи зниження міцності та погіршення технічних характеристик з часом внаслідок зносу, впливу навколишнього середовища, зовнішніх і внутрішніх навантажень[2].

ВІМ-технології доцільно використовувати на різних етапах життєвого циклу будівництва. Для цілей цього дослідження життєвий цикл проекту визначається як початок проекту, здійсненність, проектування, будівництво, передача, експлуатація, технічне обслуговування та в кінцевому підсумку - демонтаж.

Застосування систем моніторингу та управління в моделях ВІМ на етапі будівництва підвищить ефективність управління процесами будівництва та допоможе виявити відхилення від встановлених параметрів, що дозволяє вчасно вжити заходів щодо усунення несправностей.

Характерна для ВІМ - моделювання деталізація перед проектних елементів на “вході” (до інвестування та постачання фінансових ресурсів) і на “виході” будівельного об’єкту (до кінцевого власника об’єкта нерухомості), включає поєднання економічних, дозвільних, технологічних і юридичних аспектів в одному будівельно-інвестиційному проекті та потребує досконалої праці всіх структурних підсистем і учасників процесу. Поточне дослідження всього життєвого циклу проекту, обґрунтування особливостей, переваг для організації стає вагомим важелем в організації виробництва і управлінні розвитком нерухомості, а саме тим самим виводить будівельну і девелоперську діяльність на більш досконалий сучасний якісний рівень [1].

Висновки. Дослідження показує, що основна причина відмови від використання ВІМ у поточних проектах пов’язана з відсутністю досвіду в команді проекту та зовнішніх організаціях. Це може бути причиною того, чому переваги 3D-моделювання та ВІМ не були повністю реалізовані в будівництві так, як це було задокументовано в інших галузях, таких як виробництво автомобілів і проектування машин. Сподіваємося, що можливості ВІМ у майбутньому будуть використані в повному обсязі та що повна фінансова вигода від ВІМ відповідно буде реалізована. У випадку, якщо б ВІМ-технології в Україні були запроваджені значно раніше, то відновлення будівель, які були пошкоджені в наслідок воєнної агресії російської федерації проходило б значно швидше і відповідно дешевше, адже не потрібно було б повторно розробляти проекти таких будівель і споруд.

Список використаних джерел:

1. *Шебек, М. О., Дубинка, О. В., Петренко, Д. В., Орищенко, В. В., & Тугай, А. О. Оптимізація строків і вартості інвестиційно-будівельних проектів шляхом деталізації складових життєвого циклу об'єктів з використанням інформаційного моделювання*
2. *Білик А.С. Екологічний та економічний аналіз життєвого циклу каркасів будівель: монографія. – К.: УЦСБ, КНУБА, 7БЦ, 2022. – 263 с.*

УДК 338.5

Гойко Олександр Анатолійович,

бакалавр ОПП 051 Економіка, КНУБА

Науковий керівник: Цифра Т.Ю. к.е.н., доцент, Київський національний університет будівництва і архітектури

ВПРОВАДЖЕННЯ АНАЛІТИКИ ВЕЛИКИХ ДАНИХ У БУДІВНИЦТВО

Актуальність. Світ змінюється, традиційні професії бізнес планування та аналізу в будівництві зникають, а за Big Data майбутнє. Тому надзвичайно актуальним є не тільки запровадження аналітики великих даних у будівництво, але і їх удосконалення з точки зору потенційних споживачів.

Метою дослідження є аналіз існуючих великих даних в будівництві.

Викладення основного матеріалу. Використання відкритих даних є найпоширенішим серед громадського сектору та журналістів для боротьби з порушеннями містобудівного законодавства. Виявлення конкретних фактів порушень потребує аналізу значної кількості інформації, а також експертизи в галузях будівництва та містобудівного законодавства. «Urbandata» допомагає знайти дозволи на будівництво будь-якого об'єкту за адресою, кадастровим номером ділянки, номером дозвільного документу та іншими параметрами.

Monitor.Estate генерує автоматизовані юридичні довідки про об'єкти нерухомості та учасників будівництва. За допомогою таких довідок інвестор дізнається про статус дозвільної документації будівництва, наявність ліцензій у підрядника, порушення у використанні земельної ділянки, судові справи проти учасників будівництва та інформацію щодо інших будівництв девелопера. Сервіс доступний у 7 містах України, зокрема в Києві та області, а також містах-мільйонниках: Львові та Одесі.

Bild.ua пропонує користувачам, перш ніж інвестувати у нерухомість, перевірити надійність будівництва та оцінити ризики. Для цього експерти Bild.ua досліджують новобудови та формують рейтинг найбільш безпечних будівництв у країні.

Lun.ua – один із найбільших сайтів про нерухомість, надає користувачам зібрану вручну інформацію про дозвільні документи на об'єкти будівництва та підготовлені юристами довідки.

Нерухомі - сервіс збирає каталог об'єктів, висновки експертів, новини та аналітику про ринок нерухомості Києва та України, а ви робите свій вибір.

ВІМ. За допомогою певних цифрових інструментів інформація із зовнішніх джерел може бути пов'язана з усім проектом або конкретною його складовою. З накопиченням бази даних ВІМ може стати ресурсом для аналізу великих даних та генерації інформації та знань. Наразі набори великих даних залишаються після завершення кожного етапу будівельного проекту. Накопичені дані можуть бути корпоративним активом.

Висновки. Технологія великих даних може допомогти стимулювати будівельні інновації, досліджуючи взаємозалежності між людьми, установами, суб'єктами та процесами, а потім визначаючи нові способи використання отриманої інформації. Використовуючи аналітичні дані, щоб приймати кращі фінансові та планові рішення, важливим є запровадження параметричного ціноутворення.

Список використаних джерел:

5. Беленкова О.Ю., Мгеладзе М.З. Підвищення конкурентоспроможності спеціальності «Менеджмент організацій» (на прикладі КНУБА). Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин. 2010. № 23. С.9 -13.

6. Гриценко О.С., Гриценко Ю.О., Беленкова О.Ю., Цифра Т.Ю. Новітні інформаційні продукти як засіб удосконалення навчального процесу. Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин. 2011. № 25. С.9 -13.

7. Цифра Т.Ю., Моголівець А.А., Вершигора Д.М. Digital-skills економістів-будівельників в епоху VUCA та BANI-світу. Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин. 2022. №49 (1). С. 192-205.

8. Герасимова, О. (2021). Недоліки та шляхи модернізації системи ціноутворення в будівництві із застосуванням великих масивів даних (big data).

УДК 69:338.45

*Лисиця Надія Василівна,
к.е.н., доц., доцент кафедри економіки будівництва,
Київський національний університет будівництва і архітектури
orcid: 0000-0002-3353-8347*

РОЛЬ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Повномасштабний напад росії призвів до різкого зниження економічної активності в Україні, фізичних руйнувань та тимчасової окупації низки територій кількох областей, високого рівня невизначеності та ризиків, розірвання логістичних і виробничих зв'язків, вимушеної масової міграції населення, підвищення рівня вразливості до різного виду ризиків, загроз та небезпек, зростання випадків недобросовісної конкуренції, фіктивного підприємництва, рейдерських атак – усе це є об'єктивними передумовами для дослідження питань управління підприємством на засадах удосконалення системи його економічної безпеки [1].

Підвищений динамізм функціонування української економіки вимагає від підприємств гнучкості й адаптації до постійно мінливих зовнішніх умов, у тому числі й у сфері безпеки. Наявність численних факторів ризику, що ускладнюють прийняття правильних управлінських рішень, зумовлює необхідність розробки науково обґрунтованих методів управління системою економічної безпеки, в тому числі практичних методів оцінки рівня економічної безпеки підприємства [2].

Руйнівну дію несприятливих чинників макрооточення особливо гостро відчувають будівельні підприємства, оскільки упродовж їх довготривалого операційного циклу відбуваються помітні зміни цін, процентних ставок, курсу національної валюти, а також кон'юнктури попиту на житлову, комерційну, промислову нерухомість. Чимало підприємств будівництва, які порівняно стабільно працювали 5 – 10 років тому, знаходиться на межі банкрутства або вже збанкрутіло.

Економічна безпека, насамперед її фінансова складова, є необхідною умовою провадження господарської діяльності у середньо- і довгостроковому

періодах. Однак, забезпечення цієї умови неможливо без дієвої системи раннього розпізнавання ризиків та загроз у коротко- і середньостроковому періодах. Основною функцією такої системи є здатність до ідентифікації дестабілізуючих факторів, навіть тоді, коли їх негативний вплив слабкий і ще не позначився на результатах економічної діяльності. Вказане не втрачає актуальності і для управління відносно успішними підприємствами, для яких імовірність погіршення фінансового стану, а тим більше банкрутства, у найближчі 1-2 роки лишається низькою.

У численних наукових працях [2-6] доведено, що для протидії і боротьби із дестабілізаторами економічної стабільності насамперед потрібно створити дієву систему економічної безпеки.

Враховуючи завдання, які постають перед системою фінансово-економічної безпеки, процес управління економічною безпекою підприємства пропонуємо поділити на такі етапи:

1 етап: - постановка та обґрунтування цілей щодо забезпечення фінансової безпеки підприємства;

- аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства;

- розробка оціночної системи, яка дає можливість визначити сукупність обставин і фактів, що характеризують стан зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства та можливість досягнення цілей підприємства за даних обставин;

2 етап: - виявлення проблеми (загроз, ризиків);

- аналіз проблеми та причин її виникнення;

3 етап: - встановлення обмежень для мінімізації фінансових втрат підприємства, щодо розробки методів і способів організації заходів, спрямованих на нейтралізацію виявленої проблеми;

4 етап: - розробка комплексу заходів, спрямованих на усунення виявленої проблеми;

- вибір кращого рішення, щодо нейтралізації даної проблеми;

5 етап: - прийняття оптимального рішення стосовно забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства;

6 етап: - узгодження прийнятого рішення з керівництвом підприємства;

- об'єднання зусиль всіх підрозділів підприємства задля реалізації вже узгодженої стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки;

7 етап: - проведення поточного моніторингу за ходом реалізації прийнятої стратегії;

- здійснення контролю за реалізацією стратегічного плану та оцінка ефективності прийнятого рішення.

Список використаних джерел:

1. Лисиця Н.В. Формування механізму антикризового управління будівельного підприємства. *The 7th International scientific and practical conference “Application of knowledge for the development of science” (February 21 – 24, 2023) Stockholm, Sweden. International Science Group. 2023, p. 85-87.*
2. Боліла Н.В., Гусарова Л.В. Класифікація та систематизація загроз економічній безпеці будівельних підприємств. Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин, 2019. Вип. 40, економічний. С.344-346.
3. Stetsenko S., Bolila N., Sorokina L., Tsyfra T., Molodid O. Monitoring mechanism of resilience of the anti-crisis potential system of the construction enterprise in the long-term period. *Economics, finance and management review. 2020. №3, 31-42.*
4. Bielienskova O., Novak Y., Matsapura O., Zapiechna Y., Kalashnikov, D., Dubinin, D.: Improving the Organization and Financing of Construction Project by Means of Digitalization. *International Journal of Emerging Technology and Advanced Engineering, 12(8), 108–115 (2022).*
5. Bielienskova O., Stetsenko S., Sorokina L., Molodid O., Bolila N. System of preventive action of construction enterprises on the basis of identification of anticrisis potential. *Scientific Journal of Astana IT University. 2020. №3. 15-27.*
6. Stetsenko, S.P., Tytok, V.V., Emelianova, O.M., Bielienskova, O.Yu and Tsyfra T.Yu. Management of Adaptation of Organizational and Economic Mechanisms of Construction to Increasing Impact of Digital Technologies on the National Economy. *Journal of Reviews on Global Economic. 2020. №9. pp.149-164.*

КОНТРОЛЬ ЗА ПОКАЗНИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА ЗА ДОПОМОГОЮ ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

Актуальність. Для ефективного управління виробництвом потрібно планувати основні техніко-економічні показники і контролювати їх виконання.

Мета — розкриття сутності техніко-економічного аналізу діяльності підприємства, його основного призначення, визначення факторів, які призводять до відхилення від планів і нормативів, встановленні причин відхилень, виявленні резервів підвищення ефективності виробництва, підготовці обґрунтованих висновків і пропозицій.

Викладення основного матеріалу. Техніко-економічний аналіз - це, в основному, внутрішньогосподарський аналіз. У процесі такого аналізу досліджується діяльність усіх структурних підрозділів підприємства, служб, цехів, дільниць, бригад і окремих робочих місць. Джерелом інформації для такого аналізу є планово-нормативні дані, матеріали оперативного, бухгалтерського обліку, позаоблікові дані. Техніко-економічний аналіз проводиться щоденно, за декаду, місяць, квартал, рік до складання підсумкової звітності. На підставі результатів аналізу приймаються важливі управлінські рішення [1, с. 47-48].

На сьогодні роль техніко-економічного аналізу зросла, бо основні показники, що характеризують ефективність заходів для впровадження нової техніки, технології, організації виробництва, підприємства розраховують і планують самостійно. Звідси й випливає потреба в ретельному аналізі та обґрунтуванні техніко-економічних показників[2].

У ТЕА вживають методику балансового зрівняння, групування, наукового обґрунтування і узагальнення[3, с.25-29].

Для виконання аналізу, як правило, використовують як абсолютні величини показників так і відносні величини. Джерелами інформації для виконання ТЕА являються бізнес-план будівельної фірми, облікові та звітні дані, а також матеріали результати фінансового та управлінського обліку, аудиторських перевірок, інформація про ринковий стан[4, с.21-24].

Оперативність аналізу вважає, що він повинен виконуватися слідом за отриманням даних про виконання плану (за добу, декаду, місяць, квартал, рік), а результати аналізу будуть негайно використовуватися для підвищення ефективності виробництва і усунення недоліків у діяльності будівельної фірми під час військового стану та активних бойових дій.

Систематичність техніко-економічний аналізу полягає у його постійному виконанні за різні відрізки часу до складання підсумкової звітності, на підставі результатів якого приймаються важливі управлінські рішення.

Конкретність, тобто демонструвати за допомогою конкретних значень підсумки здійснення запланованих заходів виробництва, величини відхилень, встановлювати причини, і в наслідку намагатися найбільш ефективно використовувати резерви ресурсів для поліпшення діяльності фірми.

Об'єктивність, тобто здатність оцінювання результатів діяльності будівельної фірми яке повинно виконуватися виходячи із загальнодержавних інтересів, правильно й точно відображати підсумки роботи й рівень використання виробничих ресурсів для забезпечення повного виробничого розрахунку, самоокупності й самофінансування. Критерієм такого оцінювання вважається економічна ефективність показників плану і даних звіту, що необхідно для більш точного планування показників підприємства на подальший період, більш повного виявлення та використання резервів виробництва, а також усунення наявних недоліків.

Найпоширенішими методами здійснення ТЕА є:

- порівняння фактичних показників з плановими, нормативними, попередніми, середньоринковими, а також з показниками основних конкурентів;
- групування або деталізація за періодами;
- групування або деталізація за структурними підрозділами (ланка, бригада, дільниця);
- групування або деталізація за економічними статтями (валовий дохід, валові витрати, прибуток, прямі і непрямі витрати, оплата праці, амортизація тощо);
- визначення абсолютних і відносних відхилень та оцінка їх впливу на аналізований показник;
- виявлення причин, які призводять до відхилень;

- розробка висновків і підготовка пропозицій, рішень і дій, спрямованих на виправлення стану виконання планових показників і підвищення ефективності будівельного виробництва.

Висновки. В умовах відновлення економіки України після наслідків бойових дій сутність і призначення ТЕА набувають іншого смислу – як глибокої, обсяжної, правдивої, своєчасної й життєво необхідної інформації про поточні й кінцеві результати діяльності фірми в цілому та всіх її внутрішньоструктурних підрозділів.

Список використаних джерел:

1. *Економетричний інструментарій управління фінансовою безпекою підприємств будівництва: [моногр.] / Л.В. Сорокіна, А.Ф. Гойко, С.П. Стеценко, К.В. Ізмайлова та ін..: Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2017 р., 404 с.*
2. *Рогожин П.С., Гойко А.Ф. Економіка будівельних організацій. – Київ: Видавничий дім «Скарби», 2001. – 448 с. С. 98-100*
3. *Беленкова О.Ю. Стратегія та механізми забезпечення конкурентоспроможності будівельних підприємств на основі моделі сталого розвитку: монографія. Київ: Ліра-К, 2020. 512 с.*
4. *Крикун К.В. Базисні системи функціонування капітального будівництва: Збірник наукових праць, Київ: КНУБА, 2001р., вип. 9. С.21-24*

УДК 331.108.37

Величко Артем Вадимович,

аспірант кафедри економічної теорії, обліку та оподаткування КНУБА

<https://orcid.org/0000-0002-2928-2393>

НОВІ СТАНДАРТИ ПРОВЕДЕННЯ ТЕНДЕРІВ НА ВІДБУДОВУ ЦИВІЛЬНИХ ОБ'ЄКТІВ: ПЕРЕВАГИ ДЛЯ ДЕВЕЛОПЕРІВ

В умовах складних економічних викликів і постійних форс-мажорів, з якими стикається наша держава, відновлення зруйнованої інфраструктури досі є одним з пріоритетних завдань. У конкретних громадах їх ефективно вирішують органи місцевого самоврядування. Станом на травень 2023 року Світовий банк оцінив матеріальні збитки, нанесені Україні за понад рік повномасштабної війни, у 135 млрд. дол. Водночас на відновлення пошкоджених об'єктів ми потребуємо щонайменше 400 млрд. дол. і ця сума

щодня збільшується.

Майбутні плани відбудови України зіштовхуються з відсутністю можливості у місцевих громадах, державних структур коштів на реалізацію проектів відновлення. Тому будівельними організаціям в найближчому майбутньому потрібно буде більшою мірою орієнтуватись на проекти з відновлення, демонтажу, ремонту, реконструкції, будівництво тимчасових споруд. Досить проблемним бачиться відновлення будівництва соціальних об'єктів – шкіл, дитячих садочків, лікарень, які зазнають значних руйнувань.

В умовах значного руйнування домогосподарств у сільських населених пунктах, що перебували в зоні бойових дій, досить слушним є спрощення, запроваджені Мінрегіонбудом, щодо отримання паспорта будівельного об'єкту висотою один та два поверхи, що стосується дачних та приватних будинків.

Якщо розглядати проекти відбудови, то на кінець літа 2022 р., то потрібно відновити близько 45 мільйонів квадратних метрів житла. Річна потужність будівельного комплексу України до війни становили приблизно 10 мільйонів квадратних метрів житла. Відповідно відбудова може тривати 4-5 років. Зважаючи на втрату потужностей підприємств будівельних матеріалів внаслідок військових дій, можливими є брак цементу, залізобетонних, алюмінієвих конструкцій, скла, що також може негативно відбитись на стабільності діяльності підприємств галузі. Звичайно ж можна закуповувати будівельні матеріали за кордоном, однак тоді економіка України не отримає того мультиплікативного ефекту економічного зростання в разі спрямування коштів з бюджету у будівництво, іншими словами українські інвестиції будуть працювати на економіку інших країн.

Робота на будівельних майданчиках в умовах військових дій вимагає вжиття додаткових заходів безпеки, обумовлених загрозами ракетних ударів, зміни проектної документації для підвищення стійкості будівель та захисту майбутніх мешканців будинків. Також в умовах подорожчання енергоносіїв для опалення будинків, зміна технології буде стосуватись зниження енерговитратності житла у 4-5 разів [3, с.94].

Для відновлення будівельної галузі в найближчому майбутньому необхідно змінити умови діяльності:

- залучити потужних українських і закордонних інвесторів на умовах повного та часткового інвестування на стадії будівельного проекту;
- переорієнтуватись від залучення коштів приватних інвесторів на іпотечне кредитування під невисокі відсотки, диверсифікація джерел інвестування за

рахунок утворення інвестиційних фондів;

- відновити вітчизняне виробництво будівельних матеріалів. Поки цього не буде саме по собі будівництво матиме сильний негативний ефект для економіки, послаблюючи країну. Тому вкрай важливо обирати, що саме будувати в цей період. Якщо зводити промислові об'єкти, то вони починуть виробляти додану вартість, швидко покривають негативний вплив від свого будівництва з імпортних матеріалів і запускають відновлення економіки;

- орієнтуватись на залучення коштів місцевих громад через механізм державно-приватного партнерства, за якого підвищується ефективність за допомогою управління зацікавленими приватними партнерами. У економічно розвинених країнах такі проєкти набувають поширення в таких секторах соціальної сфери, як освіта, охорона здоров'я, збереження культурної спадщини, туристична галузь [4, с.36];

- сприяти оновленню основних виробничих фондів будівельних підприємств на основі застосування прискореної амортизації, методу прискореного зменшення залишкової вартості не лише обладнання, але й технологічних ліній, що дасть можливість встановлення раціональних розмірів амортизаційних відрахувань, управляти витратами [5, с.104];

- диверсифікувати ризики через формування комбінованого портфелю різних сегментів ринку нерухомості – житлових приміщень різного класу, бізнес-центрів, промислових, інфраструктурних об'єктів.

Список використаних джерел:

1. Молодід О.О. Характеристика загроз економічної безпеки будівельного підприємства. *Теорія і практика будівництва*. 2009. №5. С. 54-58.

2. Про розмір облікової ставки: Рішення Правління Національного банку України від 21 липня 2022 року № 363-рш URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-ukrayini-zberig-oblikovu-stavku-na-rivni-25>

3. Куліков П. М. Управління енергозбереженням на будівельних підприємствах: теорія, методологія, практика : монографія / Куліков П. М., Климчук М. М.; Київ. нац. ун-т буд-ва та архітектури. Київ; Івано-Франківськ: Фоліант, 2017. - 343 с.

4. Лич В. М., Згала-Лозинська Л. О. Державно-приватне партнерство як важіль державного регулювання інноваційної діяльності в будівництві. *Бізнес-навігатор*. 2020. Вип. 3 (59). С. 34-41. DOI: <https://doi.org/10.32847/business-navigator.59-6>

5. Чернявська Ю.Б., Боліла Н.В. Вибір амортизаційної політики як засіб впливу на фінансову стійкість підприємств будівельної галузі. Формування ринкових відносин в Україні. 2020. №9(232). С. 99-106.

УДК 658.5.011:69.003

Казьмін О. Г.,

аспірант, Київський національний університет будівництва і архітектури
<https://orcid.org/0000-0001-5730-6666>

Палагіцький В. І.,

аспірант, Київський національний університет будівництва і архітектури
<https://orcid.org/0009-0003-0661-4169>

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ БУДІНДУСТРІЇ

Актуальність. Будівельна індустрія є наріжним каменем економічного розвитку будівництва, проте вона стикається з безліччю викликів і можливостей у сфері інноваційної діяльності. В епоху, яка характеризується воєнними діями, технологічним прогресом, екологічними проблемами та зміною суспільних очікувань, підприємства будівельної індустрії опинилися на межі виживання. Виклики, з якими вони стикаються, є багатограними, починаючи від воєнних дій, які викликали зупинку багатьох підприємств, і закінчуючи такими традиційними для підприємств усього світу перешкодами, як опір змінам, фінансові обмеження, нестача робочої сили та навичок. Небажання підприємств інвестувати в інноваційні технології часто виникає через занепокоєння щодо миттєвих витрат порівняно з довгостроковими вигодами, що перешкоджає здатності галузі повністю сприймати інновації. Тому актуальним є дослідження проблем і перспектив інноваційної діяльності підприємств будіндустрії.

Метою дослідження є визначення напрямків інноваційної діяльності підприємств будіндустрії.

Викладення основного матеріалу. Незважаючи на величезні виклики, будівельний сектор та підприємства будіндустрії мають значні перспективи для інновацій, навіть в умовах війни. Так, упровадження у процеси проектування і зведення, а також експлуатації будівель і споруд інформаційного моделювання будівель (BIM), стійкі будівельні матеріали та методи будівництва стали

перспективними шляхами для покращення управління проектами, стійкості та ефективності. Підприємствам будіндустрії потрібно зосередити свої зусилля щодо створення національного класифікатора будівельних матеріалів з метою формування баз будівельних матеріалів для зведення різних об'єктів. Крім того, будівельна галузь переживає трансформацію з інтеграцією передових технологій, таких як штучний інтелект, робототехніка та автоматизація. Ці інновації здатні змінити процеси будівництва, сприяючи ефективності, безпеці та якості. Практики сталого будівництва, включаючи проектування екологічно чистих будівель і методи кругового будівництва, є ключем до зменшення впливу на навколишнє середовище та просування інноваційних рішень.

Інноваційні моделі фінансування, такі як державно-приватне партнерство та інвестиції венчурного капіталу, надають свіжий погляд на те, як підприємства будівельної індустрії можуть інвестувати в інноваційні технології та методи та застосовувати їх. Ці фінансові механізми мають потенціал для відкриття нових можливостей і початку хвилі трансформації.

У майбутньому є висока ймовірність наступних проблем та перспектив інноваційної діяльності підприємств будівельної індустрії:

Інноваційна діяльність у будівельній індустрії має потенціал змінювати і оновлювати будівельні процеси, підвищити ефективність і сприяти стійкості, але їй заважають різні виклики.

Будівельна галузь стикається зі значними проблемами, пов'язаними з повільним впровадженням нових технологій, опором змінам і відсутністю співпраці між зацікавленими сторонами, що перешкоджає інноваціям.

Фінансові обмеження та невизначена віддача від інвестицій є основними перешкодами для сприяння інноваціям на підприємствах будівельної індустрії, оскільки вони часто надають перевагу миттєвій економії витрат над довгостроковою вигодою.

Використання інформаційного моделювання будівель (BIM), стійких будівельних матеріалів і методів будівництва за межами майданчика відкриває багатообіцяючі перспективи для інновацій у будівельній галузі, пропонуючи покращене управління проектами та екологічну стійкість.

Будівельному сектору необхідно вирішити проблему нестачі робочої сили та прогалини в навичках, інвестуючи в навчання та розвиток робочої сили, щоб максимально використати потенціал інноваційних технологій.

Державні стимули, правила та стандарти можуть відігравати вирішальну роль у стимулюванні інновацій у будівельній галузі шляхом сприяння енергоефективності, безпеці та екологічним методам будівництва.

Співпраця та обмін інформацією між будівельними підприємствами, дослідницькими установами та постачальниками технологій є життєво важливими для подолання викликів галузі та сприяння культурі інновацій.

Перспективи інновацій у будівельній галузі включають інтеграцію штучного інтелекту, робототехніки та автоматизації для підвищення ефективності будівництва, безпеки та якості.

Практики сталого будівництва, такі як проектування зелених будівель і методи циркулярного будівництва, пропонують значні перспективи для зменшення впливу на навколишнє середовище та сприяння інноваціям у галузі.

Інноваційні моделі фінансування, такі як державно-приватне партнерство та інвестиції венчурного капіталу, можуть розкрити нові можливості для підприємств будівельної промисловості інвестувати та застосовувати інноваційні технології та практики.

Висновки. Будівельна галузь, історично відома своїм консервативним підходом, переживає зміну парадигми, ставлячи інновації на передній план своєї діяльності. Оскільки підприємства стикаються з низкою сучасних викликів, включаючи обмеження ресурсів, екологічні проблеми та зміну нормативних вимог, інноваційна діяльність стала стрижнем для вирішення цих проблем.

У роботі досліджується спектр інноваційної діяльності будівельних підприємств. Він заглиблюється в впровадження трансформаційних технологій, таких як інформаційне моделювання будівель (BIM) та інтеграцію практик сталого будівництва, обидва з яких мають потенціал для підвищення ефективності управління проектами, мінімізації впливу на навколишнє середовище та значної економії коштів.

Одним із ключових аспектів інноваційної діяльності є підвищення безпеки та продуктивності завдяки інтеграції автоматизації, штучного інтелекту та робототехніки. Ці технології революціонізують будівельні процеси, підвищують безпеку працівників і забезпечують більш якісні результати.

Список використаних джерел:

9. Оліферук С.Л. *Комплексна оцінка рівня інноваційного розвитку підприємства. Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин.* 2021. № 47 (2). С. 110-119.

10. Беленкова О.Ю., Титок В.В. Вплив розвитку інституційного середовища на конкуренцію у житловому будівництві. *Український журнал прикладної економіки*. 2020. Том 5. № 2. С. 214–221.

11. Мацапура О.В., Дзюбко Т.В., Власенко Н.В., Калашник К.В. Теоретичний аспект категорії «інноваційний потенціал». *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*. 2020. № 46. С. 32-39.

12. Измайлова К. В., Измайлова О. В. Система експертизи ефективності інвестиційних на стадії техніко-економічного обґрунтування. *Управління розвитком складних систем*. 2010. Вип. 4. С. 45-54.

13. Федоренко В. Г., Гойко А. Ф., Джабейло В. Б. Кластери–системний інструмент підвищення конкурентоспроможності економіки. *Економіка та держава*, 2007. 9, 6-9.

14. Федоренко В.Г., Тугай А.М., Гойко А.Ф., Джабейло В.Б. Концепція кластерної політики в Україні. *Економіка та держава*. 2008. № 11. С. 5—15..

УДК 658

Максюта Антон Петрович,

*аспірант кафедри економічної теорії, обліку та оподаткування
Київський національний університет будівництва і архітектури
<https://orcid.org/0009-0002-5313-403X>*

ПАРАДИГМА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Актуальність. У новітній історії, з часів зародження промислової революції, в умовах домінування парадигм класичної та неокласичної економіки, технічному аспекту інновацій приділялась домінуюча увага. В наш час набуває поширення нова концепція інновацій у зв'язку зі зміною характеру інноваційних процесів, обумовленого, насамперед, революційними змінами в обробці, зберіганні та передачі інформації. На сьогодні за рахунок використання цифрових технологій, збільшення обсягу доступної інформації скорочується період, за який створюється інновація, та значно зменшується її життєвий цикл. Можливо констатувати, що у останні 15-20 років відбулося становлення терміну «інновації» як нового явища та нової парадигми у методології досліджень інноваційних процесів.

Метою є дослідження та виокремлення сучасних базових елементів

методології дослідження парадигми інноваційного розвитку підприємства.

Викладення основного матеріалу. Динамічний характер економічної ситуації в Україні та світі змушує підприємців шукати нові можливості для розвитку свого бізнесу незалежно від сфери його функціонування [1].

Слід зазначити, що в економічній літературі поняття інноваційного розвитку представлено два основних підходи до розуміння останнього: предметно-технологічний або орієнтований на науковий результат, при якому інноваційний розвиток розглядається як кінцевий результат наукової чи науково-технічної діяльності; функціональний, при якому інноваційний розвиток пов'язується із функціями створення, впровадження, поширення нововведень та реалізацією інноваційних проєктів [2].

Виходячи з цього, можна визначити інноваційний розвиток підприємств в Україні, як впровадження та реалізацію інноваційних проєктів в їх господарській діяльності.

До повномасштабного вторгнення росії 24 лютого 2022 року, стан розвитку української економіки характеризується низькою інноваційною активністю суб'єктів господарювання. Так, лише кожне шосте підприємство в Україні здійснювало інноваційну діяльність, тоді як в економічно розвинених країнах світу, таких як США та Японія, їх частка досягає 70% від загальної кількості підприємств [3].

На сьогоднішній день, в час воєнного стану і війни росії проти України, про інноваційний розвиток приходиться лише мріяти, проте, інновації починають розвиватися на підприємствах військово-промислового комплексу, що наразі є дуже актуальним, адже інноваційно нова зброя рятує життя українських захисників і цивільне населення.

Розкриваючи сутність теоретико-методологічних засад інноваційного розвитку, неможливо не торкнутися парадигми наукового дослідження як методологічної функції. Більшість сучасних дослідників виходить із розуміння того, що розвиток наукового середовища є парадигмальним, дослідницькі процеси регулюються певними нормами та принципами, існує методологія наукового пізнання, але у той же час можливо констатувати відсутність серед дослідників єдиного розуміння та визначення поняття «парадигма».

Термін «парадигма» виходить від грецького «paradeigma» – приклад, зразок і означає сукупність наявних і неаявних передумов, що визначають наукові дослідження та визнані на певному етапі розвитку науки. Парадигма звичайно розглядається як концепція, або теорія, або модель постановки

проблем, які прийняті у якості зразків для розв'язання науково-дослідних задач. [4]

В межах пропонованої парадигми інноваційного розвитку підприємств необхідно враховувати, що інноваційне проектування ґрунтується на математичному та фізичному моделюванні розвитку техніки та технології.

В рамках розробки стратегії інноваційного розвитку підприємств необхідно враховувати методологічні положення інноватики – нової науки про формування та розповсюдження нововведень, а також модерації до нововведень на підставі цілеспрямованої організації інноваційної діяльності.

Сучасна парадигма економічного моделювання, яка змінила стару парадигму, також зазнала суттєвих змін у бік підвищення ролі інформаційних технологій та у бік врахування інтервальності та нечіткості даних. Основні відмінності старої на новій парадигм у моделюванні інноваційних процесів наведені нами у табл. 1 [5].

Таблиця 1.

**Порівняння основних характеристик парадигм
моделювання інноваційних процесів**

Характеристика	Стара парадигма	Нова парадигма
Типові вихідні дані	Числа, вектори, функції	Об'єкти числової на нечислової природи
Основний підхід до моделювання даних	Розподіл із параметричного сімейства	Довільні функції розподілу
Джерела постановок нових задач	Традиції, сформовані к середині ХХ ст.	Сучасні прикладні потреби аналізу даних (початок ХХІ ст.)
Точність даних	Дані повністю відомі	Врахування невизначеності даних, зокрема, інтервальності та нечіткості
Типові результати	Граничні теореми (при зростанні обсягів вибірок)	Рекомендації щодо конкретних обсягів вибірок
Вид постановки задач	Окремі задачі оцінювання параметрів та перевірки гіпотез	Високі статистичні технології (технологічні процеси аналізу даних)
Можливість застосування	Наявність повторюваного комплексу умов	Наявність обґрунтованої імовірно-статистичної моделі
Роль моделювання	Невелика (окремі системи аксіом)	Системи моделей – основа аналізу даних
Роль методології	Практично відсутня	Визначна

Джерело: [5]

Висновки. Отже, використання наукових положень і закономірностей інноватики, а також інструментарію системно-математичного моделювання передбачає цілеспрямований вплив науки на все господарське середовище – підприємства, галузі, регіони і державу – з метою підвищення їх інноваційної активності для забезпечення прискореного розвитку усіх сфер інноваційної діяльності і для досягнення швидкого прогресу в реалізації концепції «технологічних укладів», тобто для забезпечення процвітання української держави і українського суспільства.

Список використаних джерел:

1. Черевко І.В. Нішевий агробізнес в Україні. *Actual problems of practice and science : the IV International Science Conference (Ankara, 5-6 March 2021)*. Ankara, 2021. С. 31–32.
2. Микитюк П.П., Крисько Ж.Л., Овсянюк-Бердадіна О.Ф., Скочиляс С.М. *Інноваційний розвиток підприємства. Тернопіль : ПП «Принтер Інформ», 2015. 224 с*
3. Волощук Ю.О., Волощук В.Р. *Активізація інноваційного розвитку агробізнесу. Інноваційне підприємництво: стан та перспективи розвитку агробізнесу: матеріали II Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (Київ, 29-30 берез. 2017 р.)*. Київ: КНЕУ, 2017. С. 120–123
4. Котенко В.П. *Парадигма як методологія наукової діяльності / В.П. Котенко // Бібліосфера. – 2006. - №3. – С. 21-25.*
Дубницький В. І. *Сучасна парадигма інноваційного розвитку підприємств: еволюція виникнення та методологічне наповнення / В. І. Дубницький, В. Г. М'ячин // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2019. – № 1 (41). – С. 18-24.*
– Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2019/No1/18.pdf>. DOI: 10.5281/zenodo.3406150.

Бредіхін Д.С.,

магістр, Київський національний університет будівництва і архітектури

Максим'юк Юлія Сергіївна,

аспірантка, Київський національний університет будівництва і архітектури

ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМКИ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОЧИМА ЗДОБУВАЧІВ (НА ПРИКЛАДІ ОП «ЕКОНОМІКА» І «МАРКЕТИНГ»)

Актуальність. Основою сталого розвитку освітнього процесу в Україні є втілення цілей та мети освітніх програм (далі – ОП) підготовки майбутньої еліти, у тому числі у сферах будівництва, девелопменту нерухомості, економіки та маркетингової діяльності. Здійснивши аналіз освітньої діяльності ряду вітчизняних ЗВО, де за освітніми програми здійснюється підготовка маркетологів-бакалаврів, магістрів, докторів філософії нами відслідковано, що всі ОП «Економіка» і «Маркетинг», окрім ОП Київського національного університету будівництва і архітектури не мають професійного спрямування в галузі будівництва, девелопменту нерухомості. Тому надзвичайно актуальним є не тільки упровадження таких програм, але і їх удосконалення з точки зору здобувачів, які є провідними стейкхолдерами [1].

Метою дослідження є визначення секторальних особливостей ОП «Економіка» і «Маркетинг», а також виявлення побажань і потреб здобувачів усіх рівнів вищої освіти за названими напрямками.

Викладення основного матеріалу. Цілями аналізованих освітніх програм є підготовка фахівців, які володіють сучасним економічним мисленням та відповідними компетентностями, необхідними для вирішення проблем і розв'язання складних задач, що передбачають проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризуються невизначеністю умов і вимог; формування теоретичних знань та практичних навичок застосування ефективних методів, процедур і моделей управління, діяльністю підприємств в умовах невизначеності й стрімкої діджиталізації комунікаційної взаємодії [2]; підготовка до реалізації управлінських задач; розширення теоретичних знань та практичних навичок щодо інструментального забезпечення процесу прийняття маркетингових рішень у площині соціальної, екологічної відповідальності, академічної доброчесності; формування комплексу компетенцій у сфері розробки та реалізації маркетингових стратегій, економічного оцінювання проектів і програм [3].

Особливостями ОП «Маркетинг» та ОП «Економіка», які вже декілька років реалізуються у КНУБА є те, що програми спрямована на підвищення рівня знань та навчок з цифрової економіки та маркетингу з урахуванням високотехнологічної спрямованості та соціальної, екологічної відповідальності бізнесу. Орієнтована на глибоку спеціальну підготовку сучасних фахівців з ініціативних та здатних до швидкої адаптації до бізнес-середовищ. Професії HR-маркетолога, брендолога, тарнетолога, маркетолога-аналітика, маркетолога-комунікатора, SMM-щика, Digital-маркетолога, досить поширені за кордоном, проте вітчизняні будівельні компанії відчують дефіцит таких кадрів. Водночас на ринку праці спостерігається попит на фахівців, які здатні творчо мислити, організовувати маркетинг, проектувати моделі маркетингової інноваційної діяльності; працювати у команді. Стратегія цифрового розвитку для фахівців може допомогти реалізувати більше девелоперських проектів. Інтеграція будівельного цифрового розвитку з традиційним маркетингом та економікою може зміцнити репутацію, підвищити впізнаваність (бренд) і досягти більш стійкого зростання. Інструменти аналітики надають інформацію, необхідну для оптимізації стратегій і орієнтації на найприбутковіших клієнтів. Кращі ліди приносять більше продажів і покращують рентабельність інвестицій. Маючи точні дані в режимі реального часу, можна краще зрозуміти поведінку та вподобання клієнтів. Неможливо дізнатися, скільки переглядів сторінок, відвідувань і яка структура трафіку вашого веб-сайту, без використання Google Analytics або інструментів подібного характеру. А це в свою чергу потребує засвоєння програмних результатів при вивченні ряду навчальних дисциплін таких як: «Маркетинговий аналіз і аудит», «Фінансовий аналіз та Економічна діагностика», «Бюджетування», «Інтернет-маркетинг». Саме тому, в Київському національному університеті будівництва і архітектури створено всі умови для ефективного використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі з підготовки фахівців усіх спеціальностей.

Зокрема, економічну інформацію та інструментарій її обробки майбутні фахівці з економіки, менеджменту та маркетингу вивчають у дисциплінах «Фінансовий аналіз та економічна діагностика», «Маркетинг» в яких формуються знання і навички з методології девелопменту, проектування, організації та використання інформаційних технологій у фінансовому аналізі. У рамках цих курсів студенти вчаться використовувати інструменти економічної діагностики.

Опитування здобувачів дозволили виявити, що доцільно було б запровадити й ознайомлення з аналітичними інструментами, що допомагають відстежувати результати діяльності, взаємодію з аудиторією та роботу сайту. У 2023 році Google випустив Google Analytics 4 або GA4 – оновлення попередньої версії Google Analytics для відстеження й аналізу даних про сайти. GA4 надає більше можливостей для вивчення поведінки клієнтів та вдосконалення маркетингових стратегій, зокрема: фіксація на діях відвідувачів, а не переглядах сторінок, краща ідентифікація споживачів, збір всередині одного ресурсу даних з сайту та мобільного додатка. Колекція "Бізнес-цілі" містить персоналізований набір звітів, що створюється на основі інформації про компанію, яку ви надасте, коли починаєте роботу з Google Analytics. Тоді ж ця колекція замінює колекцію "Життєвий цикл". Наприклад, якщо під час налаштування вибрати ціль "Збільшення кількості онлайн-продажів", то колекцію "Життєвий цикл" буде замінено на колекцію "Бізнес-цілі", яка міститиме звіти "Джерела трафіку", "Залучення трафіку" й деякі інші. Звіти з цієї колекції містять інформацію, яка допоможе досягти бізнес-цілей [4].

Студенти відмітили, що для успішного пошуку роботи, вже недостатньо традиційного поділу на hard skills і soft skills, включаючи когнітивні, що дозволяють ефективно брати участь в робочому процесі і які не залежать від конкретної сфери діяльності. Тепер до них додається окрема група якостей – digital skills. При цьому здатність до навчання протягом усього життя виявляється мега якістю – індексом людського капіталу, без якого все інше не працює на перспективу.

Висновки. Згідно із напрямом студентоцентрованого навчання, потрібно оновлювати зміст та вдосконалювати якість викладання у відповідності до результатів регулярних студентських опитувань; здійснювати подальше впровадження в освітній процес інтерактивних форм і методів навчання тьюторство (залучення аспірантів), фасилітаторство, воркшопи, тренінги тощо, нових інформаційних, телекомунікаційних технологій із залученням практиків-девелоперів.

Список використаних джерел:

1. Беленкова О.Ю., Мгеладзе М.З. Підвищення конкурентоспроможності спеціальності «Менеджмент організацій» (на прикладі КНУБА). Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин. 2010. № 23. С.9 -13.
2. Гриценко О.С., Гриценко Ю.О., Беленкова О.Ю., Цифра Т.Ю. Новітні

інформаційні продукти як засіб удосконалення навчального процесу. Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин. 2011. № 25. С.9 -13.

3. Цифра Т.Ю., Моголівець А.А., Вершигора Д.М. Digital-skills економістів-будівельників в епоху VUCA та BANI-світу. Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин. 2022. №49 (1). С. 192-205.

4. Як налаштувати навігацію у звітах. Як групувати звіти за колекціями й темами на панелі навігації. URL: <https://support.google.com/analytics/answer/12924488?hl=uk> (дата звернення: 30.01.2023)

УДК 621.311

Гуань Юнцзе,

магістр, Київський національний університет будівництва і архітектури

Гао Юй,

магістр, Київський національний університет будівництва і архітектури

Науковий керівник: Стеценко С.П.,

д.е.н., проф., завідувач кафедри економіки будівництва КНУБА

<https://orcid.org/0000-0003-1439-3581>

ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ БУДІВНИЦТВА ЯК ЗАПОРУКА СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Актуальність. Енергоефективність будівництва та сталий розвиток тісно взаємопов'язані, і їхній взаємозв'язок є невід'ємною частиною створення екологічно відповідальних та стійких будівель і споруд. Енергоефективні будівельні практики часто передбачають використання стійких і ресурсозберігаючих матеріалів, відновлюваних джерел енергії для задоволення енергетичних потреб, стандартів екологічного будівництва та амають відповідати цілям стійкого розвитку.

Таким чином, енергоефективність будівництва та сталий розвиток мають симбіотичний зв'язок. Практики енергоефективного будівництва сприяють збереженню ресурсів, охороні навколишнього середовища, економічній життєздатності та досягненню ширших цілей сталого розвитку, створюючи гармонійне та стійке архітектурне середовище для нинішнього та майбутніх поколінь, що підкреслює актуальність дослідження.

Метою дослідження є визначення впливу енергоефективності будівництва на сталий розвиток.

Викладення основного матеріалу. Енергоефективність будівель відіграє ключову роль у сталому розвитку з кількох вагомих причин:

Зменшення впливу на навколишнє середовище [3]: енергоефективні будівлі споживають менше енергії, що призводить до зниження викидів парникових газів. Це скорочення споживання енергії сприяє пом'якшенню кліматичних змін і мінімізації екологічного сліду, пов'язаного з виробництвом енергії. Зменшення попиту на енергію призводить до зниження викидів парникових газів, сприяючи збереженню навколишнього середовища та узгоджуючи принципи сталого розвитку, спрямованого на пом'якшення зміни клімату.

Ресурсозбереження [3]: Енергоефективні будівлі часто включають стійкі будівельні матеріали та конструкції, які оптимізують використання ресурсів. Таке збереження ресурсів узгоджується з принципами сталого розвитку, забезпечуючи відповідальне та ефективне використання матеріалів. Завдяки оптимізації використання матеріалів і мінімізації відходів, енергоефективне будівництво сприяє досягненню ширшої мети сталого розвитку, яка наголошує на відповідальному управлінні ресурсами.

Нижче споживання енергії [2]: Енергоефективні будівлі розроблені для більш раціонального використання енергії, що призводить до нижчого загального споживання енергії. Енергоефективне будівництво часто включає інтеграцію технологій відновлюваної енергії, таких як сонячні батареї або вітрові турбіни. Цей подвійний фокус на енергоефективності та відновлюваних джерелах енергії сприяє більш стійкій та стійкій енергетичній інфраструктурі та безпосередньо означає зменшення залежності від викопного палива та інших невідновлюваних джерел енергії, сприяючи енергетичній безпеці та стійкості.

Економія [4, 5]: Енергоефективні будівлі спроектовані таким чином, щоб мінімізувати витрати енергії, що призводить до зниження рахунків за комунальні послуги для мешканців. Енергоефективні будівлі сконструйовані таким чином, щоб мінімізувати витрати енергії, що призводить до зниження рахунків за комунальні послуги для мешканців. Фінансова економія сприяє економічній стабільності як для окремих мешканців, так і для громади.

Покращений комфорт у приміщенні [4]: Енергоефективні будівлі часто мають покращені системи ізоляції, вентиляції та клімат-контролю. Це покращує комфорт у приміщенні для мешканців, сприяючи їхньому добробуту та

задоволенню від середовища проживання чи роботи. Сталий розвиток охоплює продумане міське планування та дизайн, які враховують енергоефективну інфраструктуру, транспорт і землекористування. Енергоефективне будівництво узгоджується з цими ширшими цілями, створюючи будівлі, які вписуються в стійкі міські ландшафти та сприяють загальній стійкості громад.

Довгострокові економічні вигоди [8, 7]: початкові інвестиції в енергоефективні технології та проекти можуть бути компенсовані довгостроковими економічними вигодами. Зниження експлуатаційних витрат, підвищення вартості нерухомості та потенційні державні стимули сприяють економічній життєздатності енергоефективних будівель. Хоча початкові витрати на енергоефективне будівництво можуть бути вищими, довгострокові економічні вигоди, включаючи зниження експлуатаційних витрат і потенційне збільшення вартості нерухомості, узгоджуються з економічними цілями сталого розвитку.

Створення робочих місць [8]: перехід до практик енергоефективного будівництва може стимулювати створення робочих місць у галузях, пов'язаних із зеленим будівництвом, відновлюваною енергією та енергоефективними технологіями. Це підтримує економічне зростання та сприяє створенню стабільних можливостей для працевлаштування.

Технологічні інновації [6]: як енергоефективне будівництво, так і сталий розвиток ґрунтуються на технологічних інноваціях. Інтеграція енергоефективних технологій і систем розумних будівель сприяє розвитку стійких практик і загальному прогресу до екологічно відповідальних рішень.

Стійкість до коливань цін на енергоносії [1]: Енергоефективні будівлі менш вразливі до коливань цін на енергоносії. Їхній знижений попит на енергію забезпечує певний рівень стійкості до економічного впливу нестабільних енергетичних ринків, сприяючи загальній економічній стабільності.

Відповідність нормам [4, 5]. Сталий розвиток часто передбачає дотримання стандартів екологічного будівництва та сертифікатів, таких як LEED (Лідерство в енергетичному та екологічному проектуванні) або BREEAM (Метод оцінки навколишнього середовища науково-дослідної установи будівель). Ці стандарти віддають перевагу енергоефективності як ключовому компоненту екологічно відповідальної практики будівництва. Багато регіонів встановили будівельні норми та правила, які передбачають певні стандарти енергоефективності. Відповідність цим стандартам гарантує, що нові будівництва чи реконструкції відповідають цілям сталого розвитку та сприяють

досягненню ширших екологічних цілей. Багато держав сприяють сталому розвитку за допомогою політики та стимулів, які заохочують енергоефективне будівництво. Це може включати податкові пільги, гранти або будівельні норми, які віддають пріоритет енергоефективності, сприяючи нормативному середовищу, яке підтримує стійкі практики.

Глобальні зобов'язання: Енергоефективність є ключовим компонентом глобальних ініціатив сталого розвитку. Віддаючи пріоритет енергоефективності в будівлях, громади та країни сприяють досягненню міжнародних цілей, таких як ті, що викладені в Паризькій угоді, яка спрямована на обмеження підвищення глобальної температури. Енергоефективність будівництва узгоджується з глобальними цілями сталого розвитку, включно з тими, що викладені в міжнародних угодах (Цілі сталого розвитку ООН (ЦСР)). Пріоритет енергоефективності в будівництві сприяє досягненню цілей, пов'язаних із рvsуї. клімату, доступною та чистою енергією, а також стійкими містами та громадами.

Висновки. Енергоефективність будівель є стрижнею сталого розвитку завдяки її позитивному впливу на навколишнє середовище, збереження ресурсів, економію коштів, комфорт у приміщенні, довгострокові економічні вигоди, створення робочих місць, стійкість до нестабільності цін на енергоносії, відповідність нормам , а також відповідність глобальним зобов'язанням щодо сталого розвитку. Пріоритет енергоефективності в будівництві є важливим кроком до створення екологічно відповідальних і стійких громад майбутнього.

Список використаних джерел:

1. Беленкова О.Ю., Цифра Т.Ю., Мацапура О.В., Остапенко І.О. Економічна оцінка заходів з підвищення енергоефективності. Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин, вип.36, 2018, С.78-82.
2. Максимов А.С. та інші. Енергоефективність в муніципальному секторі: навч. посіб. для посадових осіб місцевого самоврядування. Асоціація міст України, 2015. 184 с.
3. Абашикіна, К. О., & Ізмайлова, К. В. Обґрунтування економічної доцільності встановлення сонячних батарей на замських житлових будинках. Будівельне виробництво, 2017. № 62. 2.
4. ДСТУ EN 15459: 2017 Енергоефективність будівель. Процедура економічної оцінки енергетичних систем будівель. Режим доступу http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=76040

5. *Ізмайлова К.В. Урахування класу енергоефективності житлової будівлі у параметричному ціноутворенні. Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин. 2019. № 42. С. 19 –25.*
6. *Кулик Т.Р., Кулик М.М. Переваги та недоліки введеного в дію ЗУ Про внесення змін до закону України "Про будівельні норми" щодо удосконалення нормування у будівництві. Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин. 2019. № 41. С.99–105.*
7. *Ізмайлова К.В. Регресивна модель впливу проектних рішень на енергоефективність будівлі Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин. 2020. № 44. С. 108–115.*
8. *Marchuk T., Ryzhakov D., Ryzhakova G., Stetsenko S. Identification of the basic elements of the innovation-analytical platform for energy efficiency in project financing” in Investment Management and Financial Innovations, 2017. 14(4), 12-20. doi:10.21511/imfi.14(4).2017.02*

УДК 331.44

Деміч Андрій Сергійович,

магістр, Київський національний університет будівництва і архітектури

Науковий керівник: Титок В.В.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки будівництва,

Київський національний університет будівництва і архітектури

КОМПЕТЕНЦІЇ ПЕРСОНАЛУ У ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Розвиток інформаційних технологій і глобалізація суспільства призвели до модифікації економічної діяльності, розвитку глобальної конкуренції в бізнесі, збільшення швидкості потоків інформації, електронних комунікацій і документів. Відбуваються організаційні зміни в структурі підприємств, які стають територіально розкиданими, просторово локалізованими та віртуальними.

Бізнес-процеси, що відбуваються на підприємстві, неможливі без автоматизації та реінжинірингу. Збільшується частка інформаційної складової в структурі та вартості основних фондів (інформаційні технології, програмне забезпечення, бази даних). Відбуваються зміни в характері та структурі робочої сили: частина працівників зайняті інформаційною діяльністю, працюють віддалено або фрілансерами.

Швидкість прийняття рішень, мобільність у спілкуванні з партнерами та клієнтами, постійний моніторинг потреб ринку, актуальність, достовірність та своєчасність аналізованої інформації стають все більш важливими для ефективного управління підприємством. Трансформації, що відбуваються, зумовлюють перехід до цифрової інформації всіх сторін економічного та соціального життя, є рушієм сучасного етапу світового суспільного розвитку, забезпечують ефективність економіки та підвищення якості життя.

З розвитком цифрової екосистеми, що включає не тільки нові технології, а й сучасні способи взаємодії людей і різних організацій між собою, суспільству необхідно бути готовим відповідати вимогам цифрової економіки, забезпечити необхідний рівень володіння новими знаннями, навичками та компетенціями.

Найбільш значущими компетенціями для будь-якого фахівця цифрової економіки є:

- інтелектуальні компетенції: знання аналітичних навичок, здатність до критичного та гнучкого мислення, здатність до інтелектуальної взаємодії з фахівцями різних галузей (трансдисциплінарність);

- організаційні компетенції: навички багатозадачності та вирішення складних проблем, здатність до творчої роботи, здатність працювати разом у міжнародних командах, неоднорідних за професійним профілем, статтю, ціннісними орієнтаціями (мультикоманда);

- компетенції цифрової грамотності: навички роботи з хмарними та веб-технологіями, здатність до ефективної онлайн-комунікації, навички роботи з цифровими платформами, уміння застосовувати знання про можливості та ризики цифрових технологій у різних сферах життя;

- технологічні компетенції: володіння навичками роботи з технологіями Big Data, здатність до SMM-просування продуктів професійної діяльності, володіння навичками програмування.

Нові робочі місця в «цифровій економіці» в кожному секторі дедалі більше вимагатимуть від людей використання наукових та аналітичних навичок для вирішення проблем. Компетенцій, яких вимагає цифрова економіка, швидко стають застарілими, і їх необхідно розвивати все життя. Головне і найважче – це усвідомлення такої ситуації і потреба в саморозвитку.

Для ефективного розвитку цифрового будівельного господарства необхідне формування гібридних компетенцій, пов'язаних зі здатністю аналізувати вплив технологічних трендів на бізнес-процеси з урахуванням галузевих особливостей; розробити та впровадити рішення для цифрової

трансформації галузі з урахуванням екологічних та соціальних ризиків цифровізації.

Список використаних джерел:

1. *Digital Economy Skills Action Plan 2023-2028. Key Issues And Priority Actions.* URL: <https://www.skillsdevelopmentscotland.co.uk/media/50035/digital-economy-skills-action-plan.pdf>
2. *Skills for the digital economy.* URL: <https://www.oitcenterfor.org/en/digitalizacion/skills-digital-economy>
3. *The New Foundational Skills of the Digital Economy. Developing the Professionals of the Future.* URL: https://www.burning-glass.com/wp-content/uploads/New_Foundational_Skills.pdf
4. *Changing demand for skills in digital economies and societies: Literature review and case studies from low- and middle-income countries.* URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/---ifp_skills/documents/publication/wcms_831372.pdf

УДК 69:338.45

Кривенко М.М.,

магістр, Київський національний університет будівництва і архітектури

Науковий керівник: Лисиця Н.В.,

к.е.н., доц., доцент кафедри економіки будівництва, КНУБА

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Проблема управління конкурентоспроможністю підприємства є актуальною як з наукової, так і з практичної точки зору. В сучасних умовах посилення конкурентної боротьби для кожного вітчизняного підприємства на перший план виходить завдання збереження та покращення власної конкурентної позиції на ринку як результату управління його конкурентоспроможністю. Вирішення цього завдання є невід'ємним та необхідним атрибутом успішного здійснення господарської діяльності. В контексті кризових явищ в економіці України, викликаних повномасштабною збройною агресією російської федерації проти України, проблема управління конкурентоспроможністю суб'єктів господарювання набуває особливої актуальності [1].

Загальна сума прямих збитків, завдана інфраструктурі України через війну, перевищила 150 млрд. дол. У загальному обсязі прямих збитків найбільшу частку складають втрати житлового фонду – 55,9 млрд. дол. На другому місці за сумою збитків сфера інфраструктури (транспортна інфраструктура, дорожнє господарство, залізнична інфраструктура, а також авіаційна галузь) – 36,6 млрд. дол. Втрати активів бізнесу оцінюються на рівні 11,4 млрд. дол. Від початку війни пошкоджено або зруйновано щонайменше 426 великих й середніх приватних підприємств та держкомпаній. Крім того, росія знищила в Україні понад 116 тисяч об'єктів цивільної інфраструктури [2].

Наведені вище фактори, обумовлюють необхідність вирішення сукупності проблем для подальшого розвитку будівельної галузі країни.

Для того, щоб дозволили нашим підприємствам бути конкурентоспроможними навіть в період війни, український уряд зробив ряд дій, які повинні призвести до позитивних наслідків.

На наступний рік Уряд заклав у проект Державного бюджету 40 млрд. грн на програми підтримки економічного відновлення та програми допомоги українському бізнесу. Про це зазначив Прем'єр-міністр Денис Шмигаль під час засідання Кабінету Міністрів 6 жовтня.

«Невід'ємною частиною відновлення України має стати й відновлення нашої економіки. Пропонуємо виділити 18 млрд. грн. на програму пільгового кредитування “5-7-9%”. Маємо намір продовжити ефективну програму безповоротних грантів «Робота. Передбачили на це в бюджеті майже 5 млрд грн», – відзначив Денис Шмигаль [3].

Основний обсяг кредитування в державі зараз відбувається через програму “5-7-9%”. Державну програму «Доступні кредити 5-7-9%» створили за ініціативою Президента України та Кабміну, щоб підтримати розвиток малого бізнесу. ФОП або юридична особа, що є учасником програми «Доступні кредити 5-7-9%», може отримати позику до 50 млн. грн. на строк до 3 або до 5 років, залежно від цілей фінансування [4]. Тільки за час воєнного стану по “5-7-9%” видано майже 36 тис. кредитів на суму понад 137 млрд. грн., а загалом від її старту — понад 70,7 тис. кредитів на 226,9 млрд. грн [5].

Ще 3 млрд. грн. планується спрямувати на підтримку інвестиційних проектів. По 1 млрд. грн. на компенсацію вартості сільгосптехніки вітчизняного виробництва та на індустриальні парки. За словами Прем'єр-міністра, їх уже працює більш ніж 60. Зокрема, під час засідання Уряд включив до Реєстру індустриальних парків ще два нових майданчики. Один на Івано-Франківщині,

інший на Дніпропетровщині. Очікується, що завдяки цим двом індустріальним паркам буде створено близько 2 тисяч нових робочих місць [3].

У науковому контексті дослідження проблеми управління конкурентоспроможністю підприємства з метою пошуку шляхів її підвищення є не менш актуальним. Але незважаючи на важливість проблемних аспектів управління конкурентоспроможністю підприємств, на сьогоднішній день науковим співтовариством не вироблено єдиного загальноприйнятого вирішення даної проблеми. Науковцями розглядаються різні її аспекти виходячи з тих підходів, якими вони керуються під час вивчення питань управління конкурентоспроможністю. Така ситуація багато в чому пояснюється високою комплексністю досліджуваної категорії, а також утрудненістю застосування емпіричних методів наукового дослідження.

Зазначене вище, дає змогу дійти важливого висновку, зміст якого полягає у розумінні необхідності існування в системі управління підприємством певного механізму, який дозволив би кращим з можливих способів, з точки зору поставлених цілей, здійснювати постійний моніторинг факторів конкурентоспроможності, проводити аналіз їх впливу на рівень конкурентоспроможності підприємства для врахування при прийнятті управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. Лисиця Н.В. Формування механізму антикризового управління будівельного підприємства. *The 7th International scientific and practical conference "Application of knowledge for the development of science" (February 21 – 24, 2023) Stockholm, Sweden. International Science Group. 2023, p. 85-87.*
2. Актуальні новини для бізнесу. URL: <https://mainbusinesspartner.ua/iuridichnii-blog/tut-bude-nazva-statti-1/>
3. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/denys-shmyhal-na-2024-rik-uriad-peredbachyv-40-mlrd-hrn-na-prohramy-pidtrymky-ekonomichnoho-vidnovlennia-ta-dopomohy-ukrainskomu-biznesu>
4. Приватбанк – учасник програми «доступні кредити 5-7-9%». URL: <https://privatbank.ua/business/5-7-9>
5. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/tag/premyer-ministr>

Курдиш Ярослав

магістр, Київський національний університет будівництва і архітектури

Науковий керівник: Руслан ДИМЕНКО

д-р екон. наук, професор кафедри товарознавства та комерційної

діяльності в будівництві КНУБА

<https://orcid.org/0000-0002-6980-8038>

ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВОГО ПАСПОРТУ ПРОДУКЦІЇ З ВИКОРИСТАННЯМ БЛОКЧЕЙН-ТЕХНОЛОГІЙ НА ПІДПРИЄМСТВАХ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

У сучасному світі, де глобалізація та швидкий розвиток технологій постійно змінюють обличчя промисловості, ключовими стають питання прозорості, безпеки даних та ефективності управління. Забезпечення високої якості продукції та довіри з боку клієнтів вимагає інноваційних підходів і рішень. У цьому контексті, цифрові технології відіграють все більшу роль, пропонуючи нові можливості для підприємств шукати шляхи оптимізації та покращення своїх процесів.

Важливість розробки та впровадження цифрових паспортів полягає саме в їх здатності відповідати на ці виклики. Цифровий паспорт – це не просто нова технологія, це стратегічний інструмент, що дозволяє підприємствам краще управляти своїми ресурсами, забезпечувати відповідність продукції встановленим стандартам, та будувати міцні відносини з партнерами та клієнтами. Це все є важливим кроком у напрямку досягнення вищої прозорості, ефективності та інноваційності в сучасному виробництві.

Новатором по впровадженню наукових розробок виступив завод «СБК-Ромни», який входить до складу ПрАТ «Слобожанська Будівельна Кераміка» – найбільший в Україні виробник облицювальної цегли і поризованих керамічних блоків з повним циклом виробництва від видобутку глини до відвантаження готової продукції [1]. Було прийнято рішення інтегрувати цю інновацію як частину своєї стратегії розвитку та підвищення конкурентоспроможності.

Ініціатива заводу полягає не тільки у впровадженні новітніх технологій але й у створенні основи для повноцінної цифрової екосистеми, яка охоплює всі аспекти виробництва. Це включає інтеграцію цифрових паспортів в процеси виробництва, логістики, управління якістю, а також у взаємодію з клієнтами та партнерами.

Метою впровадження цифрових паспортів на заводі «СБК-Ромни» є підвищення рівня прозорості та контролю над процесами виробництва. Це забезпечує більш детальне розуміння всіх етапів створення продукту, від сировини до готової продукції.

Завод очікує значного зниження помилок та несанкціонованого використання ресурсів та підвищення довіри з боку клієнтів і партнерів завдяки більшій прозорості та підтвердженню якості продукції. Очікування також включають поліпшення управління даними та документацією. Цифрові паспорти мають стати ключовим елементом у створенні єдиного цифрового простору, де кожен елемент виробництва буде мати свою унікальну цифрову ідентичність, що спрощує відстеження, аналіз та оптимізацію.

Крім того, завод сподівається на розвиток комплексного плану впровадження, що включатиме не тільки технічні аспекти, а й зміни в корпоративній культурі та підходах до управління, зосереджуючись на інноваціях, якості та сталому розвитку.

Очікується, що цифрові паспорти значно підвищать ефективність виробництва шляхом оптимізації логістики, зменшення відходів та підвищення якості продукції. Це може привести до зниження витрат та підвищення конкурентоспроможності підприємства на ринку.

Потенціал проекту також полягає в можливості використання смарт-контрактів та інших блокчейн-технологій для забезпечення додаткової безпеки та надійності даних [2]. Це створює фундамент для більш прозорих та справедливих взаємовідносин з клієнтами та постачальниками.

Інновації можуть слугувати моделлю й для інших підприємств, які прагнуть підвищити свою ефективність та прозорість. Це відкриває двері для масштабного впровадження цифрових паспортів у різних галузях та регіонах, сприяючи сталому розвитку та інноваціям.

Важливість розробки полягає у відкритті нових можливостей для інновацій та розвитку. Це не тільки технологічний прогрес, але й стимул для подальшого дослідження та вдосконалення у сфері цифрових ідентифікаторів, блокчейну, та інших суміжних технологій.

Основними точками впровадження даної технології є:

Ідентифікація продукту: Використання цифрових паспортів починається з моменту ідентифікації сировини та матеріалів, що входять у виробничий процес. Кожен елемент отримує унікальний цифровий ідентифікатор, що дозволяє точно відстежувати його походження та використання.

Виробничий процес: Інтегруються на всіх етапах виробництва, від планування до фактичного виготовлення продукту. Це допомагає у точному контролі та управлінні виробничими потоками, забезпечуючи високу якість та ефективність.

Логістика та доставка: Інтеграція цифрових паспортів у логістичні процеси забезпечує кращий контроль за переміщенням товарів, знижуючи ризик втрати або пошкодження продукції. Це також полегшує митні процедури та інші аспекти міжнародної торгівлі [3].

Використання та утилізація: Цифрові паспорти мають потенціал впливати на весь життєвий цикл продукту, включаючи його використання та утилізацію. Це дозволяє збирати дані про ефективність та вплив продукції на довкілля, а також планувати вторинну переробку або утилізацію матеріалів.

Взаємодія з блокчейном: Один з ключових аспектів впровадження цифрових паспортів – це їх інтеграція з технологіями блокчейну для забезпечення додаткової безпеки, прозорості та надійності даних. Це відкриває шлях для автоматизації багатьох процесів та створення більш надійних та ефективних систем управління [4].

Впровадження «Цифрового паспорту» може слугувати яскравим прикладом прогресивного підходу до управління якістю та прозоростю виробничих процесів на підприємстві. Використання блокчейн-технологій не лише вдосконалює відстежування життєвого циклу будівельних матеріалів, але й відкриває нові горизонти для підвищення довіри та задоволеності клієнтів.

Список використаних джерел

1. Про компанію ПрАТ «Слобожанська Будівельна Кераміка» [Електронний ресурс] URL: <https://www.sbk.com.ua/>
2. Named Taherdoost (2022) Smart Contracts in Blockchain Technology: A Critical Review. DOI: <https://doi.org/10.3390/info14020117>
3. Тищенко Я. І. (2018) Поняття блокчейн та його використання у сфері логістики : Матеріали міжнародної наукової конференції «Розвиток європейського простору очима молоді: економічні, соціальні та правові аспекти» (Харків, 27 квітня). URL: http://www.repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/19630/1/%D0%A2%D0%B8%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_349.pdf
4. Койбічук В.В., Рожкова М.С. (2020) Дослідження застосування блокчейн-технологій у діяльності світових підприємств: методичний підхід.

УДК 69.0338.467.5

Маурін А.А., магістр, КНУБА

Бредіхін Д.С., магістр, КНУБА

Науковий керівник: Шевчук К.І.

доцент, КНУБА, <https://orcid.org/0000-0002-6191-2666>

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ У СИСТЕМІ ВАРТІСНОГО ІНЖИНІРИНГУ БУДІВНИЦТВА

Актуальність. Інтелектуальний капітал відноситься до нематеріальних активів організації, які сприяють зростанню її загальній вартості, появи гудвілу та конкурентних переваг. Якщо розглядати інтелектуальний капітал як активи, то він не є фізичним чи фінансовим за своєю природою, а представляє знання, досвід та інтелектуальну власність, якою володіє організація, тобто те, що прийнято класифікувати як нематеріальні активи підприємства.

Метою дослідження є визначення впливу та взаємозв'язку понять «інтелектуальний капітал» та «вартісний інжиніринг».

Викладення основного матеріалу. Відповідно до [5, с. 80] існують різні визначення інженерії: «як робота, послуга, творче застосування, наукові методи та принципи, різні інженерно-консультаційні послуги, сукупність методів і засобів, забезпечують технології, постачання, клієнти, креатив креативність, застосування науково-технічних знань, здатність створювати матеріальні об'єкти тощо». Як видно із цього визначення, основою для інженерії є саме інтелектуальний капітал, який поділяють на наступні компоненти [1,2]:

1. Людський капітал - включає знання, навички, досвід і експертизу співробітників організації, а також їх здатність до інновацій, вирішення проблем і адаптації до змін. Людський капітал є важливою частиною успіху організації, оскільки він стимулює творчість, продуктивність і здатність конкурувати на ринку.

2. Структурний капітал - включає організаційні та пов'язані з бізнес-процесами активи, які підтримують ефективне функціонування бізнесу. Він включає патенти, товарні знаки, авторські права, бази даних, програмне забезпечення, запатентовані методології та іншу інтелектуальну власність. Ці

активи дозволяють організації створювати, фіксувати та ефективно керувати знаннями. Структурний капітал також охоплює системи, процедури та організаційну культуру компанії, які сприяють обміну знаннями та співпраці між працівниками.

3. Організаційний капітал - відноситься до зовнішніх відносин і мереж, які організація розвинула зі своїми клієнтами, постачальниками, партнерами та іншими зацікавленими сторонами. Ці відносини можуть підвищити репутацію організації, доступ до ринку та доступ до ресурсів. Це включає в себе відносини з клієнтами, вартість бренду, дистриб'юторські мережі, стратегічні альянси та інші форми зовнішнього зв'язку.

Усі компоненти інтелектуального капіталу спрямовані на досягнення розвитку та конкурентних переваг на ринку. При цьому у будівництві інтелектуальний капітал відіграє значну роль у створенні вартості в будівельній галузі. При цьому, вартісний інжиніринг розглядають з двох боків [4, с. 43-44; 5]: «- з одного – як сферу діяльності з вартісних розрахунків, обґрунтувань, аналізу витрат на етапах здійснення інвестиційних проєктів, визначення економічних відносин між їх учасниками та рішень, що приймаються в процесі господарської діяльності підприємства; - з другого – як комплекс методів і засобів управління вартістю; планування, оцінки ефективності інвестицій, кошторисного ціноутворення, інвестиційної експертизи, вартісного контролю процесу реалізації проєкту, аналізу фактичних витрат (вартість будівництва)».

Тобто вартісний інжиніринг – це системний підхід до оптимізації проєкту, спрямований на максимізацію вартості при мінімізації витрат. У цьому контексті інтелектуальний капітал є цінним ресурсом, який впливає на процес створення вартості та покращує його.

По-перше, інтелектуальний капітал відіграє важливу роль на етапі створення ідей та інновацій у створенні вартості. Він охоплює знання, досвід і досвід команди проєкту, включаючи архітекторів, інженерів, підрядників та інших професіоналів. Цей колективний інтелектуальний капітал дозволяє їм створювати креативні рішення та альтернативи, які можуть збільшити загальну цінність проєкту.

По-друге, інтелектуальний капітал полегшує оцінку та аналіз потенційних варіантів створення вартості. Професіонали з потужним інтелектуальним капіталом краще підготовлені для оцінки здійсненності, технічної життєздатності та потенційних ризиків, пов'язаних із запропонованими

змiнами або модифiкацiями будiвельного проекту. Їхнiй досвiд забезпечує ретельний аналіз альтернатив i вибiр найкращих варiантiв.

Крiм того, iнтелектуальний капiтал необхідний для ефективноi комунiкацiї та спiвпрацi мiж стейкхолдерами проекту. Здатнiсть передавати складну технiчну iнформацiю, дiлитися iдеями та сприяти обговоренню є критично важливим аспектом створення цiнності. Iнтелектуальний капiтал допомагає сформулювати цiннiсну пропозицiю запропонованих змiн для рiзних членiв команди, включаючи власникiв, дизайнерiв i будiвельникiв.

У системi створення вартостi iнтелектуальний капiтал займає центральне мiсце. Це рушiйна сила визначення усiх можливостей для економiї коштiв, покращення конструктивних рiшень та пiдвищення ефективностi будiвництва. Без iнтелектуального капiталу команди розвиток проектiв будiвництва не мав би основи для iнновацiйних iдей i навіть для прийняття обґрунтованих рiшень.

Iнтелектуальний капiтал пiдвищує ефективнiсть створення вартостi в будiвництві, сприяючи iнновацiям, керуючи оцiнкою альтернатив i сприяючи спiвпрацi. Це дозволяє професiоналам створювати бiльшу цiннiсть для будiвельних проектiв шляхом економiї або скорочення витрат, що в кiнцевому пiдсумку приносить користь як зацiкавленим сторонам проекту, так i кiнцевим користувачам.

Висновки. Iнтелектуальний капiтал є цiнним ресурсом, який може надати органiзацiям конкурентнi переваги, дозволяючи пiдприємству впроваджувати iнновацiї, створювати унiкальнi продукти чи послуги та ефективнiше адаптуватися до мiнливих умов ринку, сприяє створенню додатковоi економiчної вартостi та є рушiйною силою iнновацiй.

Для ефективного використання та управлiння iнтелектуальним капiталом пiдприємства повиннi усвiдомлювати його важливість, iнвестувати в розвиток людського, соцiального, органiзацiйного та реляцiйного капiталу, а також створювати системи та процеси для отримання, обмiну та захисту знань. Крiм того, закони та практика iнтелектуальноi власностi вiдiграють важливу роль у захистi iнтелектуальних активiв органiзацiї вiд несанкцiонованого використання чи дублювання.

Iнжинiрингова дiяльнiсть є результатом застосування iнтелектуального капiталу та виступає рушiєм творчоi, iнтелектуальноi, iнновацiйноi складових будiвельноi дiяльностi. У подальших дослiдженнях доцiльним є дослiдження генезису та онтологiчного базису цих категорiй, що має стати основою для нових дослiджень.

Список використаних джерел:

1. Кондратюк Ю. В., Лич В. М. Вплив інтелектуального капіталу на управління знаннями будівельних підприємств. *Бізнес-навігатор*, 2021. Вип. 3 (64) С. 39-43.
2. Згалат-Лозинська Л.О. *Державне регулювання інноваційної діяльності в будівництві: теорія, методологія, стратегія розвитку: Монографія*. Київ: ДКС Центр, 2020. 470 с.
3. Беленкова О.Ю., Локтіонова Я.Ф., Стеценко С.П., Титок В.В. *Інтелектуальний капітал як чинник інноваційного розвитку. Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах ринкових відносин*. 2022. № 50(2). С. 281-291.
4. Шевчук К.І., Закорко П.П., Шевчук О.К. *Розвиток інжинірингу як основа ефективності будівництва України. Будівельне виробництво*. 2016. 61/2. С.39-44
5. Шевчук О. К. *Розвиток вартісного інжинірингу в будівництві. Будівельне виробництво*. 2015. № 59. С. 78-82.

УДК 330.237

Мороко Д. О.,
магістр, КНУБА

Шимко Т. О.,
магістр, КНУБА

Науковий керівник: **Беленкова О.Ю.,**
д.е.н., проф., професор кафедри економіки будівництва КНУБА
<https://orcid.org/0000-0002-1142-5237>

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ДЕВЕЛОПЕРА: МЕТОДИ, МОДЕЛІ, ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ.

Актуальність. Фінансова стійкість і стабільність розвитку девелоперської компанії (забудовників) у будівельній галузі є критично важливим аспектом, який впливає на успіх та сталість будівельних проектів. У тому актуальним напрямком досліджень є виявлення та узагальнення підходів, які пропонують різні методи, моделі та теоретичні підходи, що використовуються в аналізі фінансової стійкості девелоперів. Актуальність підкреслюється складністю фінансового менеджменту в будівельному секторі,

враховуючи динамічний характер галузі, велику кількість учасників будівельних проектів, ризикованість та велику вартість, складну організаційну структуру та унікальні виклики, з якими стикаються забудовники.

Метою дослідження є визначення напрямків аналізу фінансової стійкості девелоперів.

Викладення основного матеріалу. Головними напрямками визначення фінансової стійкості девелопера є наступні:

Аналіз фінансових показників. Одним із основних методів оцінки фінансової стійкості забудовника є використання фінансових коефіцієнтів. Ці коефіцієнти, такі як коефіцієнти ліквідності, коефіцієнти опереційного і фінансового лівереджу та коефіцієнти прибутковості, дають уявлення про фінансовий стан компанії. Аналіз тенденцій цих коефіцієнтів з часом може допомогти виявити потенційні ризики та слабкі сторони проекту або самого забудовника, надаючи особам, які приймають рішення, обґрунтування і додаткові аргументи.

Аналіз грошових потоків. Аналіз грошових потоків має вирішальне значення в будівництві, де терміни виконання проекту та грошові надходження часто є нерегулярними. Фінансові менеджери підприємства-девелопера повинні ефективно керувати грошовими потоками, щоб покривати витрати на проект, платити підрядникам і підтримувати фінансову стабільність. Різні моделі та аналіз грошових потоків, наприклад дисконтований грошовий потік (DCF) і чиста теперішня вартість (NPV), допомагають розробникам прогнозувати та керувати своїми грошовими позиціями.

Моделі управління ризиками. Аналіз фінансової стійкості в будівництві передбачає комплексне розуміння факторів ризику. Різноманітні моделі управління ризиками, зокрема RAROC і Value at Risk (VaR), допомагають розробникам оцінювати та зменшувати фінансові ризики. Ці моделі враховують як специфічні для проекту ризики, такі як перевищення витрат і затримки, так і ширші економічні ризики, які можуть вплинути на будівельну галузь в цілому (прикладом може слугувати війна, яку РФ розв'язала на території України, яка затронула не тільки будівельну галузь, але і всю економіку країни, і навіть сусідніх країн).

Фінансовий бенчмаркінг. Порівняльний фінансовий аналіз, або фінансовий бенчмаркінг, є ще одним підходом до оцінки фінансової стійкості забудовників. Це передбачає порівняння фінансових показників розробника з галузевими еталонними показниками чи конкурентами. Порівняльний аналіз надає

контекст для фінансових показників, допомагаючи розробникам визначити області, які потребують покращення, або області, де вони перевершують конкурентів.

Теорії структури капіталу. Теоретичні підходи до фінансової стабільності часто включають вивчення теорій структури капіталу. Пропозиції Модільяні-Міллера, теорія компромісу є прикладами основ, які аналізують, як розробники вибирають між борговим та акціонерним фінансуванням. Розуміння цих теорій допомагає девелоперським компаніям приймати стратегічні фінансові рішення, які відповідають їхнім цілям стійкості до ризику та зростання.

Теорія реальних опціонів. У контексті будівництва, де проекти часто пов'язані зі значною невизначеністю, теорія реальних варіантів забезпечує теоретичний підхід до прийняття фінансових рішень. Це дозволяє розробникам оцінити цінність гнучкості в адаптації до мінливих ринкових умов, забезпечуючи детальну перспективу щодо інвестиційних рішень і термінів виконання проекту.

Економетричні моделі. Економетричні моделі, такі як регресійний аналіз і аналіз часових рядів, пропонують кількісний підхід до розуміння фінансової стійкості і стабільності забудовників. Ці моделі можуть включати різні економічні показники, ринкові тенденції та зовнішні чинники для прогнозування фінансових показників і оцінки впливу макроекономічних змін на стабільність забудовника.

Програмне забезпечення та технології фінансового менеджменту. Удосконалення технологій призвело до розробки програмного забезпечення для управління фінансами, спеціально розробленого для будівельної галузі. Ці інструменти автоматизують фінансові процеси, підвищують точність бюджетування та фінансової звітності, а також надають інформацію про фінансовий стан розробника в реальному часі, сприяючи проактивному фінансовому управлінню та стабільності.

Висновки. Аналіз фінансової стійкості девелоперів у будівництві є багатоаспектним завданням, яке потребує поєднання методів, моделей і теоретичних підходів. Забудовники повинні орієнтуватися в динамічному та складному середовищі будівельної галузі, враховуючи специфічні для кожного проекту фактори та ширший економічний вплив макроекономічного середовища. Цілісний підхід, який включає аналіз фінансових коефіцієнтів, аналіз грошових потоків, моделі управління ризиками, порівняльний аналіз, теорії структури капіталу, теорію реальних опціонів, економетричні моделі та

технологічні інструменти, є важливим для ефективного фінансового управління та стійкої стабільності в будівельному секторі. У міру розвитку галузі девелопери, які використовують різноманітні аналітичні підходи, методи і моделі, будуть краще підготовлені для того, щоб орієнтуватися в нових підходах і використовувати можливості у фінансовому планування, аналізі, моніторингу у середовищі, що постійно змінюється.

Список використаних джерел:

1. Сорокіна Л.В. та інші. Економетричний інструментарій управління фінансовою безпекою будівельного підприємства. Київ: КНУБА, 2017. 404 с.
2. Помазуновська Т.О., Цифра Т.Ю. Оцінка фінансової стійкості підприємств будівельної галузі у 2012-2017 роки. Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах ринкових відносин. 2019. Вип. 40. С.174-182.
3. Ізмайлова К.В. Фінансовий аналіз. К.: ЦУЛ, 2000. 148 с.
4. Ізмайлова К.В., Боліла Н.В. Моделі прогнозування втрати фінансової стійкості як складова системи економічної безпеки підрядних будівельних підприємств. Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин, 2018. Вип. 38. С. 225-232.
5. Беленкова О.Ю., Ізмайлова К.В., Моголівець А.А. Сутність економічних циклів та їх вплив на фінансову стійкість будівництва. Наукові праці НДФІ. 2019. № 2. С. 138–150.
6. Ізмайлова, К. В. Фінансовий аналіз: навч. посібн. К.: МАУП. 2001. 252 с.
7. Ізмайлова К. В. Сучасні технології фінансового аналізу: Навч. посібник. К.: МАУП, 2003. 148 с.
8. Ізмайлова К. В. Фінансовий аналіз: Навч. посібник. К.:МАУП, 2000. 152 с.
9. Ізмайлова К.В. Фінансовий аналіз суб'єкта [дов.посіб]. М-к :В. шк., 1997. 309 с.
- 10.Ізмайлова К.В. Фінанси підприємств: кон. лекц. Київ: КНУБА. 2020. 156 с.

Нестеренко В.Б.,

магістр, КНУБА

Науковий керівник: Гусарова Л.В.,

к.е.н., доц., доцент кафедри економіки будівництва, КНУБА

<https://orcid.org/0000-0002-3826-2546>

ПЕРСПЕКТИВИ ДЕВЕЛОПМЕНТУ У ПІСЛЯВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ БУДІВНИЦТВА

Актуальність. З початку повномасштабної війни РФ проти України було повністю або частково зруйновано тисячі житлових, промислових та цивільних об'єктів. Інфраструктура зазнала мільярдних збитків у доларовому еквіваленті. Тим не менш, більшість вітчизняних девелоперів після призупинення робіт у березні-квітні 2022 року, продовжили будівництво, хоча і відклали реалізацію нових проектів. На звільнених територіях почалося відновлення, Український уряд розробляє стратегію розвитку національної економіки з врахуванням перспективи європейської інтеграції, використанням інноваційних інструментів розвитку та управління, одним з яких можна розглядати девелопмент.

Мета. Метою дослідження є розгляд теоретичних засад девелоперської діяльності для вивчення їх характерних особливостей, визначення кола питань щодо залучення і освоєння інвестицій та можливостей впровадження у відновлення виробничого потенціалу підприємств будівництва.

Викладення основного матеріалу. Девелопмент (англ. Development) означає розвиток, удосконалення, хоча і може представляти будь яку перспективну область, найчастіше розглядається як комплексна діяльність у сферах інвестування, будівництва та нерухомості, що охоплює стадії проектування і будівництва та передбачає контроль за експлуатацією після реалізації об'єкта. Девелопер займається розвитком проектів у сфері нерухомості обираючи місце забудови, залучаючи інвестиції та виконуючи інші функції, включаючи рекламу і реалізацію об'єкта.

Девелоперська діяльність, яка активно розвивалась в Україні з середини 1990 років, вже не вважається новою на вітчизняному будівельному ринку, але законодавчо навіть тлумачення самих понять "девелопмент" та "девелопер" було врегульовано тільки у 2022 році.

Девелопер будівництва - юридична особа, яка на підставі договору, укладеного із замовником будівництва, забезпечує організацію та/або фінансування (інвестування) будівництва об'єкта відповідно до законодавства (у тому числі шляхом залучення коштів інших фізичних та юридичних осіб), а також за якою у випадках, передбачених договором із замовником будівництва, здійснюється первинна державна реєстрація спеціального майнового права на майбутні об'єкти нерухомості та яка отримує право першого відчуження, передачі у довірчу власність як спосіб забезпечення виконання зобов'язань та вчинення інших правочинів щодо таких об'єктів [1].

У будівельному процесі девелопери беруть на себе управління проектом починаючи від генерації ідеї до його реалізації. Кінцевою ціллю є не тільки будівництво та введення об'єкту в експлуатацію, а й здійснення управління створеною нерухомістю.

Девелопмент справедливо вважається найскладнішою діяльністю на ринку нерухомості, оскільки у ньому суміщені інвестиційна, маркетингова, фінансова, будівельна, архітектурна і ріелтерська діяльність. В цілому цей процес включає в себе підбір команди учасників проекту, що займатимуться дослідженням ринку, проектуванням, інвестуванням, будівництвом, фінансуванням, бухгалтерським обліком, управлінням майном [2].

Одним з важливий кроків у відновленні економічного потенціалу економіки є запровадження нових підходів щодо освоєння інвестицій. Ключовою характеристикою девелопменту є організація інвестиційного проекту у сфері нерухомості, що призводить до збільшення вартості об'єкта шляхом якісних матеріальних перетворень.

Інвестиційний характер девелопменту проявляється через довгострокові інвестиції у будівництво, реконструкцію, технічну і технологічну модернізацію. Проектними ознаками девелопменту вважається унікальність кожного об'єкта нерухомості, а також обмеження новацій за ресурсами, часом та цільовими параметрами [3, с.26]. Девелоперські проекти, на відміну від інших інвестиційних, відрізняються своїми характерними особливостями, які роблять їх найбільш складними, насамперед з точки зору залучення інвестицій.

Висновки.. Відновлення виробничого потенціалу вітчизняної економіки основними пріоритетами має інфраструктурні об'єкти та загалом будівництво. Дослідження теоретичних засад девелопменту як діяльності, спрямованої на організацію якісних змін об'єкта нерухомості, що збільшують його вартість, з

метою впровадження цього процесу у практичну діяльність підприємств будівництва, викликає значний інтерес та потребує подальшого розвитку .

Список використаних джерел:

1. Про гарантування речових прав на об'єкти нерухомого майна, які будуть споруджені в майбутньому: Закон України від 15.08.2022р. № 2518-IX. URL: <https://zakon.radar.gov.ua/laws/show/2518-20#Text> (дата звернення 24.10.2023)
2. Кіщенко Т.Є., Гусарова Л.В., Боліла Н.В. (2018) Девелопмент – методологія втілення проектів інвестування будівництва. Ефективна економіка (6). <http://www.economy.nauka.com.ua/> (дата звернення 25.10.2023)
3. Андрєєва, В. (2020). Фінансування девелоперських проектів як механізм функціонування ринку нерухомості. Вчені записки Університету «КРОК», (3 (59), 24–29. <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2020-59-24-29> (дата звернення 25.10.2023)

УДК 330.341.1

Пагарський О.А.,
магістр, КНУБА

Науковий керівник: **Лаврухіна К.О.,**
к.е.н., доцент кафедри економіки будівництва, КНУБА
<https://orcid.org/0000-0003-2417-7153>

ОСОБЛИВОСТІ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Актуальним питанням сьогодення виступає систематизація і конкретизація законодавчих, нормативних та інших засад організації наукової, науково-технічної, інноваційної та підприємницької діяльності, що містяться в сучасному законодавстві України, нормативних та програмних документах органів державної влади і разом з іншими державними стратегічними документами є стрижневою основою для подальшого розвитку законодавчої і нормативної бази в цій сфері, для формування державних, регіональних і галузевих програм інноваційного розвитку, забезпечення скоординованої діяльності влади, суспільства, підприємництва, науки та освіти — всіх головних учасників національної інноваційної системи.

Ключовим питанням стратегічної інноваційної політики є визначення тих напрямків інноваційного розвитку економіки, з яких Україна здатна отримати

рівень доданої вартості не нижчий (а можливо вищий), ніж той, що має місце в масштабах глобальної економіки. Тобто конкурентоспроможність економіки України на світовому ринку має забезпечуватись в подальшому інтенсивним нарощуванням частки експорту продукції з високим рівнем доданої вартості в загальному обсязі експорту.

Механізм визначення стратегічних пріоритетних напрямів науково-технічного та інноваційного розвитку відпрацьований на рівні проектів відповідних законів: «Про внесення змін до Закону України «Про пріоритетні напрямки розвитку науки і техніки», «Про внесення змін до Закону України «Про пріоритетні напрямки інноваційної діяльності в Україні», «Про внесення змін до Закону України «Про інноваційну діяльність».

Досягнення України в міжнародному вимірі конкурентоздатності економіки, рівня розвитку і особливо ефективності функціонування національної інноваційної системи є недостатніми для забезпечення сталого розвитку вітчизняної економіки, гарантованої національної безпеки, виходу в найближчій перспективі за рахунок економічного зростання на європейські стандарти життя українських громадян. Для ефективного вирішення цієї системної проблеми необхідно визначити вихідні позиції основних компонентів національної інноваційної системи, ступінь їх відповідності вимогам інноваційно-інвестиційної моделі розвитку, виявити слабкі сторони і перепони, що гальмують такий розвиток, а також наявні переваги і потенційні можливості щодо здійснення узгоджених системних змін [1].

Зауважимо, що інноваційна діяльність виступає головними мотиваційними та стимулюючими заходами для розвитку рівня національного бізнесу, для забезпечення його конкурентоспроможного стану в сучасному бізнес-середовищі як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках діяльності. Саме такий вид діяльності здійснює та забезпечує значний вплив на переважну більшість трансформаційних процесів бізнесу зокрема, й країни в цілому.

Отримані результати щодо проведених опитувань лише підтверджують наявні зміни пріоритетів національного бізнесу. Так, протягом квітня 2023 року, серед усіх наявних перешкод (загроз) для забезпечення зростання рівня виробництва, всього лише три 3,0 %, від усіх опитаних керівників підприємств, зазначили про використання застарілих технологій (рис. 1) [2;3]. На жаль, це один із найнижчих показників порівняно із всіма дослідженнями, які проводилися ІЕД (Інститут Економічних Досліджень) протягом останніх двох десятиліть, починаючи ще із 1998 року.

Також, на сьогоднішній час домінуючими стали наступні проблеми (загрози) для здійснення ефективної інноваційної діяльності українського бізнесу, а саме: наявність доволі несприятливої політичної ситуації, в основному викликана повномасштабною війною та значно низький рівень попиту.

Рис. 1. Динаміка використання застарілих технологій національним бізнесом, як одна із суттєвих перешкод для забезпечення зростання рівня виробництва протягом 2013-2023 років, %

Варто відзначити, що існуюча суттєва проблема щодо наявності використання застарілих технологій, чомусь завжди залишалася в тіні відносно інших важливих та першочергових викликів для національного бізнесу. Також наявність виникнення все нових і нових кризових процесів та явищ в українській економіці, ще більше зменшували увагу національного бізнесу до нових технологій.

Стан інноваційної політики держави був малопомітним й до початку повномасштабної війни в країні, тому, враховуючи дану ситуацію та всі бізнес-події, уряд країни повинен зайняти стійку проактивну позицію та зуміти забезпечити ефективну та якісну відбудову як країни в цілому, так і її бізнесу зокрема, на основі сучасної стратегії модернізації. Проте, очевидним є і залишається той факт, що без запровадження істотної активізації інноваційно-орієнтованої діяльності підприємств просто неможливо буде спланувати та реалізувати необхідне відновлення національного бізнесу на макrorівні.

Список використаних джерел:

1. *Innovative Communication Technologies as a Factor in the Development of the*

Post-War Economy of Ukraine Kateryna Lavrukhina, Viktoriya Tytok, Hanna Shpakova, Tetiana Ivanova, Olena Shevchuk, Andrii Biloshchytskyi. Publication Year: 2023, Page(s): 149 - 157

2. Ангел Є. Інновації під час війни – чи на часі? URL: <https://www.clusters.org.ua/blog-single/innovatsiyi-pid-chas-viyny/>. (дата звернення: 09.10.2023 р.).

3. Ангел Є. Інновації під час війни не на часі, але як без них відновити країну? URL: <https://zn.ua/ukr/macroeconomics/innovatsiji-pid-chas-vijni-ne-na-chasi-ale-jak-bez-nikhvidnoviti-krajinu.html>. (дата звернення: 19.10.2023 р.).

УДК 69.003.13

Прищепя Максим Олегович,

магістр, Київський національний університет будівництва і архітектури

Науковий керівник: Титок В.В.

к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки будівництва,

Київський національний університет будівництва і архітектури

ВИКОРИСТАННЯ ВАРТІСНОГО ІНЖИНІРИНГУ В БУДІВНИЦТВІ

Будівництво, будучи важливою галуззю матеріального виробництва, також є сферою діяльності, в якій спостерігається активна трансформація процесів прогнозування, планування вартості, оцінки витрат, формування бюджету та контролю за використанням ресурсів усіх учасників будівельної діяльності.

Сьогодні кошторисне ціноутворення, розвиваючись і вдосконалюючись, трансформується в складну систему вартісного інжинірингу, що створює основу управління вартістю об'єктів нерухомості.

Вартісний інжиніринг є одним із найважливіших елементів методології інтегрованого прогнозування, планування та контролю діяльності корпоративних структур інвестиційно-будівельних компаній.

В умовах глобалізації, підвищення конкуренції на світовому ринку, особливо важливими стають питання управління вартістю проектів/активів, підвищення ефективності планування та управління капітальними вкладеннями.

Структура системи вартісного інжинірингу в інвестиційно-будівельній сфері побудована з таких складових:

- державний/регіональний рівень (розвиток системи ціноутворення у будівництві, моніторинг вартості проектів, що фінансуються за рахунок державного/регіонального бюджету).

- компанії, які беруть участь в інвестиційно-будівельній діяльності (створення корпоративної системи нормативів вартості будівельної продукції та послуг, управління вартістю компанії, управління вартістю проектів, у яких бере участь компанія);

- інвестиційно-будівельні проекти (оцінка вартості проекту, кошторисні розрахунки, управління вартістю проекту на всіх стадіях життєвого циклу, бюджетування проекту).

Вартісний інжиніринг розглядається як керуюча система, заснована на нормативно-правовій та методичній документації, що охоплює всі напрямки діяльності з виробництва вартісних розрахунків та всіх учасників інвестиційно-будівельного проекту.

Використовуючи підхід вартісного інжинірингу, можна очікувати кращих результатів інвестиційно-будівельного проекту та підвищення його ефективності:

- заощадження коштів завдяки скороченню витрат без шкоди для якості, безпеки чи функціональності;
- покращення ефективності і продуктивності проекту шляхом визначення альтернативних рішень, які покращують функціональність, довговічність і стабільність;
- заохочення до інноваційного мислення та вирішення проблем, що призводить до оптимізованих проектів і методів будівництва;
- допомагає визначити потенційні проблеми у проекті на ранній стадії розробки проекту.

Використання методології вартісного інжинірингу може призвести до зниження витрат на будівництво, скорочення термінів реалізації проекту та підвищення якості результатів. Це також сприяє співпраці між стейкхолдерами, що веде до більш ефективного прийняття рішень і вирішення проблем.

Одна з головних переваг вартісного інжинірингу – можливість визначити потенційні ризики та надати можливості для інновацій та сталого розвитку. Таким чином, включення вартісного інжинірингу в процес будівництва є мудрою інвестицією, яка може призвести до значної довгострокової економії та покращення результатів проекту.

Список використаних джерел:

1. *Get a competitive edge in your construction projects with value engineering.* URL: <https://constructible.trimble.com/construction-industry/get-a-competitive-edge-in-your-construction-projects-with-value-engineering>
2. *Value Engineering: Definition, Meaning, and How It Works.* URL: <https://www.investopedia.com/terms/v/value-engineering.asp>
3. *Value Engineering in Construction: An In-Depth Guide.* URL: <https://www.flex.one/construction-resources/value-engineering-in-construction>
4. *What Is Value Engineering In Construction.* URL: <https://rebim.io/what-is-value-engineering-in-construction/>

УДК 330.3

Скакун В. А.,
к.т.н., КНУБА

<https://orcid.org/0000-0001-7329-620X>

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ ОСНОВИ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ БУДІВЕЛЬНОГО СЕКТОРУ

Актуальність. Екологічні проблеми будуть актуальними для суспільства завжди [1]. Під час війни, вони виступають на перший план, оскільки значна територія України забруднена вибуховими снарядами, отруйними речовинами, а у повітрі є отруйні речовини внаслідок пожеж, обстрілів та вибухів. Тому дослідження еколого-економічних проблем та впливу їх на розвиток підприємств є актуальним.

Метою дослідження є визначення напрямків екологічних впливів на розвиток економіки та підприємства будівельного сектору.

Викладення основного матеріалу. Виявлення та усунення екологічних проблем є наріжним каменем економічного розвитку суспільства з кількох основних причин. Визнаючи та вирішуючи проблеми, пов'язані з використанням ресурсів, можна створити основу для економічної стабільності та розвитку секторів економіки в довгостроковій перспективі.

Збереження природного капіталу мінімізує економічні витрати, пов'язані з погіршенням навколишнього середовища, сприяючи загальній економічній ефективності. Крім того, екологічні проблеми, такі як забруднення, безпосередньо впливають на здоров'я населення. Ефективне вирішення цих

проблем покращує добробут населення, тим самим зменшуючи витрати на охорону здоров'я та покращуючи якість життя.

Зв'язок між екологічними проблемами та технологічними інноваціями також має вирішальне значення [3]. Виклики, пов'язані з погіршенням навколишнього середовища, часто стимулюють розвиток інноваційних технологій. Вирішення цих проблем стимулює зростання зеленого будівництва, сприяючи економічному розвитку будівельного сектору.

Важливу роль відіграє державне регулювання у сфері екології. Законодавчі та нормативні акти, регулюють виявлення та усунення екологічних проблем допомагають створити систему стимулів і обмежень розвитку будівельного сектору, а також напрямків інноваційної діяльності у області екологічного захисту. Дотримання екологічних норм створює справедливе та прозоре бізнес-середовище, сприяючи економічній стабільності через справедливую конкуренцію. Ті компанії, які врахували потреби у екологічності житла або будівельних матеріалів виграють у конкурентній боротьбі [5].

Профілактичні заходи щодо усунення екологічних загроз та майбутніх проблем можуть пом'якшити вплив стихійних лих та інших несприятливих чинників. Вирішуючи такі проблеми, як вирубка лісів і неналежне землекористування, державні органи можуть зменшити економічні втрати, пов'язані з такими катастрофами.

У глобальному контексті екологічно стійкі практики підвищують конкурентоспроможність країни [4]. Ринки та споживачі все більше цінують підприємства, які демонструють екологічну відповідальність, створюючи економічні можливості для країн із жорсткою екологічною політикою. Існують цілі сектори виробництва екологічно чистої продукції, органічного землеробства, зеленого будівництва.

Сталі екологічні практики сприяють довгостроковій економічній стійкості [2]. Уникаючи виснаження природних ресурсів і запобігаючи деградації навколишнього середовища, суспільства стають більш стійкими також до економічних потрясінь і невизначеності навколишнього середовища.

Уразливі групи населення часто несуть непропорційний тягар погіршення навколишнього середовища. Вирішення екологічних проблем сприяє соціальній справедливості, гарантуючи, що негативний екологічний вплив несправедливо не зосереджується в окремих громадах та уразливих групах населення.

Під час війни будівельні підприємства стикаються з багатьма

екологічними та економічними проблемами, які суттєво впливають на їх діяльність. Війна часто призводить до руйнування існуючої інфраструктури, що вимагає значних зусиль для її реконструкції. Це знищення сприяє збільшенню утворення відходів і погіршенню навколишнього середовища. Руйнування інфраструктури під час війни потребує значних зусиль щодо ремонту та реконструкції. Будівельні підприємства несуть тягар цих витрат, що впливає на їх фінансову спроможність.

Будівельні проекти під час війни можуть вимагати використання землі, яка раніше була екологічно важливою. Це може призвести до зміщення екосистем і порушення біорізноманіття. Умови воєнного часу можуть призвести до дефіциту ресурсів, включаючи обмеження будівельних матеріалів, таких як сталь, цемент і деревина. Забруднення та зараження: будівельні роботи створюють забруднювачі, і в хаосі війни може бути недостатньо встановленого контролю. Неналежна утилізація будівельного сміття та забруднюючих речовин може призвести до забруднення ґрунту, повітря та води [6]. Необхідність швидкого будівництва в районах, що постраждали від війни, може призвести до погіршення навколишнього середовища без належного врахування добробуту переміщеного населення та місцевих громад.

Економіка воєнного часу часто стикається з серйозними бюджетними обмеженнями через збільшення військових витрат і погіршення економічної ситуації. Будівельні проекти можуть бути відкладені або згорнуті через обмежені фінансові ресурси.

Будівельні майданчики в зонах військових дій стикаються з проблемами безпеки, включаючи ризик пошкодження частково збудованих конструкцій, крадіжки будівельних матеріалів і загрози безпеці будівельників. Затримки з доставкою матеріалів можуть призвести до затримок проекту та збільшення витрат. Втрата кваліфікованої робочої сили в поєднанні з проблемами безпеки може призвести до браку кваліфікованого персоналу для будівельних проектів.

Висновки. Виявлення та усунення екологічних проблем є основою для сталого економічного розвитку. Сприяючи стійкості ресурсів, економічній ефективності, громадському здоров'ю, інноваціям, дотриманню нормативних вимог, пом'якшенню наслідків стихійних лих, глобальній конкурентоспроможності, довгостроковій стійкості, соціальній справедливості та міжнародній співпраці, суспільства можуть створити міцну основу для стійкого та інклюзивного економічного зростання. Екологічні та економічні проблеми, з якими стикаються будівельні підприємства під час війни, охоплюють виклики,

пов'язані з руйнуванням інфраструктури, дефіцитом ресурсів, забрудненням, проблемами безпеки.

Список використаних джерел:

1. Чинчик А. А. *Розвиток національної економіки в координатах сталого розвитку: до питання стратегічного державного регулювання на тлі російської збройної агресії* /А.Чинчик, В.Іванова, І.Паризький, Н.Клим, Н.Томчук-Пономаренко, П.Іванчов // *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики* 2022р., №2(43), С.406–413.
2. Бєленкова О.Ю. *Стратегія та механізми забезпечення конкурентоспроможності будівельних підприємств на основі моделі сталого розвитку: монографія*. Київ: Ліра-К, 2020. 512 с.
3. Галунка О. Ф. *Креативна економіка як драйвер інноваційного сталого розвитку підприємств України.. Інтеграція науки і освіти: розвиток культурних і креативних індустрій: збірник наукових праць*. Київ : КНУТД, 2022. С. 246-247
4. Бєленкова О.Ю. *Методологічні підходи до модернізації системи стратегічної конкурентоспроможності підприємств будівництва на засадах сталого розвитку. Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*. 2019. Вип. 40/2. С. 29–41..
5. Шумак Л.В. *Світовий досвід сталого розвитку при визначенні вартості проектних робіт в будівництві. Матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції «Європейський вектор модернізації економіки: креативність, прозорість та сталий розвиток»*, 2020. С. 542 – 543.
6. Гусарова Л.В., Боліла Н.В. *Екологічний компонент економічної безпеки як чинник сталого розвитку підприємств будівництва. Науковий погляд: економіка та управління*. 2020. №2 (68). С.121-124.

Устименко А. М.,

аспірант, Київський національний університет будівництва і архітектури
<https://orcid.org/0009-0003-2209-7114>

Рижик Т. В.,

аспірант, Київський національний університет будівництва і архітектури
<https://orcid.org/0009-0004-0255-8523>

Шаришун Ф. К.

аспірант, Київський національний університет будівництва і архітектури
<https://orcid.org/0009-0005-1660-4903>

ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ІННОВАЦІЙНОГО КАПІТАЛУ ЯК ОСНОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ УЧАСНИКІВ БУДІВНИЦТВА

Актуальність. Будівельна галузь відіграє ключову роль у формуванні сприятливого середовища або простору для життєдіяльності людини, порушення якого має серйозні економічні, соціальні та екологічні наслідки. У прагненні сталого розвитку формування інтелектуального та інноваційного капіталу в учасників будівництва стало вирішальним імперативом.

Інтелектуальний та інноваційний капітал охоплює знання, креативність і здатність генерувати та застосовувати нові ідеї [3, 4]. У контексті будівельного сектору це має першорядне значення з багатьох причин. Крім того, швидкий розвиток будівельних технологій вимагає активного підходу до їх впровадження. Інформаційне моделювання будівель (BIM), стійкі матеріали та передові методи будівництва пропонують можливості для сталого розвитку. Учасники будівництва з потужним інтелектуально-інноваційним капіталом мають кращі можливості для використання цих технологій і впровадження їх у свою практику.

Сталий розвиток у будівництві не обмежується лише технічними аспектами. Він охоплює цілісні підходи, включаючи екологічну відповідальність, соціальну справедливість та економічну життєздатність. Інтелектуальний та інноваційний капітал дозволяє учасникам будівництва досліджувати та впроваджувати проекти зелених будівель, енергоефективні методи будівництва та інші екологічні практики, тим самим сприяючи досягненню ширших цілей сталого розвитку. Розвиваючи інтелектуальний та інноваційний капітал, зацікавлені сторони будівельної галузі можуть сприяти створенню більш сталого, стійкого та перспективного архітектурного

середовища, тому це дослідження є актуальним.

Метою дослідження є визначення причин, які відіграють важливу роль у забезпеченні сталого розвитку учасників будівництва шляхом формування і розвитку інтелектуально-інноваційного капіталу.

Викладення основного матеріалу. Інтелектуально-інноваційний капітал відіграє вирішальну роль у забезпеченні сталого розвитку учасників і стейкхолдерів будівництва з наступних причин:

1. Будівельна галузь стикається зі складними проблемами, пов'язаними з вибором оптимальних архітектурно-конструктивних рішень, нових матеріалів, технологій, що відповідають нормативним вимогам до забезпечення якості, безпечності експлуатації та екологічними нормами [5]. Інтелектуально-інноваційний капітал дозволяє учасникам будівництва знаходити креативні рішення для вирішення цих проблем, що призводить до більш ефективних і стійких процесів будівництва.

2. Інновації в будівельних проектах, такі як інформаційне моделювання будівель (BIM), програмне забезпечення для управління будівництвом і стійкі, екологічні будівельні матеріали, є життєво важливими для сталого розвитку підприємств будівельного сектору. Учасники будівництва з потужним інтелектуально-інноваційним капіталом, швидше за все, якнайшвидше протестують і впровадять ці технології для підвищення власної ефективності та зменшення впливу на навколишнє середовище.

3. Практики будівництва, спрямовані на стійкий розвиток [2], такі як проектування зелених будівель та енергоефективні методи будівництва, стають все більш важливими. Інтелектуально-інноваційний капітал дозволяє учасникам розвивати та застосовувати нові рішення та ідеї, упроваджуючи нововведення, рішення, бізнес-процеси які є екологічно чистими та соціально відповідальними, сприяючи сталому розвитку.

4. Інтелектуально-інноваційний капітал заохочує обмін знаннями та передовим досвідом у будівельній галузі. Співпраця допомагає учасникам вчитися один в одного, призводячи до синергетичного ефекту, який стимулює технічний прогрес та нововведення, веде до впровадження стійких практик і зменшення використання марнотратних або шкідливих матеріалів або організаційно-технологічних методів будівництва.

5. Будівельні компанії, які зосереджені на розвитку і підтримці інтелектуально-інноваційного капіталу, можуть отримати значні конкурентні переваги, оскільки саме інтелектуальний капітал забезпечує розвиток

підприємства [2]. Такі підприємства швидше залучать клієнтів, які цінують спрямування будівництва на сталий розвиток та інновації, і вони саме цим проекти можуть виділитися на ринку, отримати свої особливі риси та позиціонуватись як екологічні, соціальні та економічні, тобто спрямовані на досягнення цілей сталого розвитку.

6. Оскільки в усьому світі існує тенденція до впровадження більш суворих екологічних та енергетичних норм, а також технічних вимог до будівельних матеріалів, виробів і конструкцій, створення нових та зміни існуючих будівельних норм, учасники будівництва повинні випереджати ці вимоги, вже за деякий час передбачаючи відповідні зміни у власні проекти. Інтелектуально-інноваційний капітал, виступаючи рушієм змін, може допомогти компаніям адаптуватися до майбутніх перетворень, гарантуючи досягнення цілей сталого розвитку та дотримання правових стандартів [5]. І хоча будівельна галузь піддається різноманітним економічним, екологічним і суспільним викликам та змінам. Інтелектуально-інноваційний капітал дає змогу учасникам адаптуватися до мінливих умов, реагувати на непередбачені події та залишатися стійкими навіть у несприятливих умовах, наприклад як в Україні під час війни.

8. Інтелектуально-інноваційний капітал також передбачає передачу знань від досвідчених працівників новим поколінням, що є важливим не тільки для підтримки кваліфікованої робочої сили та забезпечення стійкості будівельної галузі [1], але і для формування власної корпоративної культури, коли колектив вирішує складні завдання як єдиний організм, єдина команда.

Висновки. Таким чином, інтелектуально-інноваційний капітал є основою сталого розвитку для учасників будівництва, оскільки він дає їм змогу впроваджувати інновації, застосовувати стійкі практики, залишатися конкурентоспроможними та адаптуватися до мінливих умов. Залучаючи інтелектуально-інноваційний капітал, зацікавлені сторони будівельних проектів можуть сприяти створенню більш стійкого навколишнього середовища.

Список використаних джерел:

- 1. Ізмайлова К. В. Вплив нематеріальних активів, інтелектуальної складової їх власності, технічних засобів іт підприємства на темпи зростання чистого доходу. Будівельне виробництво. 2016. № 61(2). С. 30-36.*
- 2. Беленкова О.Ю. Місце будівельних підприємств у парадигмі сталого розвитку Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування*

ринкових відносин. 2021. № 48(2). С. 11-20.

3. Згалат-Лозинська Л. О. Державне регулювання формування інтелектуально-інноваційного капіталу у будівництві. Проблеми системного підходу в економіці. 2020. Вип. 4(78). С.51-57

4. Лич В.М., Чернявська Ю. Б. Державна підтримка інноваційної освіти як необхідна умова формування економіки інтелектуально-інноваційного капіталу.. Формування ринкових відносин в Україні: 2021.Вип.10 (245). С.25 - 32.

5. Беленкова О.Ю., Локтіонова Я.Ф., Стеценко С.П., Титок В.В. Інтелектуальний капітал як чинник інноваційного розвитку. Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах ринкових відносин. 2022. № 50(2). С. 281-291.

6. Ізмайлова К. В. Вплив сучасних економічних умов на обґрунтування доцільності нових будівельних технологій. Нові технології в будівництві. 2010. № 1. С. 79-81.

УДК 658.338

Гребенюк Є. А.,

магістр, Київський національний університет будівництва і архітектури

Немтирєв О. В.,

аспірант, Київський національний університет будівництва і архітектури

<https://orcid.org/0009-0001-8385-2430>

Науковий керівник: Беленкова О.Ю.,

д.е.н., проф., професор кафедри економіки будівництва КНУБА

<https://orcid.org/0000-0002-1142-5237>

МАКРОЕКОНОМІЧІ ЧИННИКИ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ БУДІВНИЦТВА

Актуальність. Післявоєнна відбудова будівельної галузі є складним і багатогранним процесом, який передбачає врахування багатьох макроекономічних факторів. Війни та конфлікти з їх руйнівним впливом на інфраструктуру вимагають значних зусиль для відновлення та пожвавлення економіки. Це дослідження описує в макроекономічні чинники, які впливають на післявоєнне відновлення будівництва, досліджуючи взаємодію між економічними змінними та проблемами та можливостями, які виникають у період під час та після війни.

Метою дослідження є визначення макроекономічних чинників повоєнного відновлення будівництва.

Викладення основного матеріалу. Одним із основних макроекономічних факторів, що впливають на післявоєнну відбудову, є рівень інвестицій у інфраструктуру та державних витрат. Державні витрати часто відіграють ключову роль у фінансуванні та відновленні будівництва і реконструкції житла. Особливо це відчувається в умовах, коли багато житлових будинків в Україні розрушено, багато- зазнали непоправних руйнувань, і велика частина житла – підлягає відновленню. Вже зараз рахунок втраченого і зруйнованого житла йде на мільярди доларів США, але кожного дня відбуваються нові руйнування внаслідок агресії рф проти нашої держави.

Збільшення державних витрат на будівельні проекти, такі як відновлення доріг, мостів і громадських об'єктів, стимулює економічну діяльність, створює робочі місця та сприяє загальному економічному відновленню.

Іноземна допомога та інвестиції є ключовими компонентами післявоєнної реконструкції та відновлення, особливо в умовах з обмеженими фінансовими ресурсами, які зараз спостерігаються в Україні, оскільки ледве частка державних витрат йде на посилення обороноздатності країни. Міжнародні організації, уряди та неурядові організації надають кошти та впроваджують свій досвід швидкого зведення об'єктів, наприклад модульного будівництва, для підтримки будівельних ініціатив. Приплив іноземного капіталу не лише фінансує проекти реконструкції та нового будівництва, а й сприяє співпраці, передачі технологій та обміну передовим досвідом у будівництві та розвитку інфраструктури.

Макроекономічна стабільність, особливо завдяки зваженій монетарній політиці, є життєво необхідною для успіху післявоєнної реконструкції. Центральний банк повинен знаходити тонкий баланс між сприянням економічному зростанню та контролем інфляції. Поки НБУ це вдається. Надмірна пропозиція грошей може призвести до інфляції, яка, якщо її не зупинити, може підірвати купівельну спроможність української гривні та порушити або взагалі зупинити процес реконструкції та відновлення житла. Тоді як нестача грошей в економіці, зменшуючи інфляцію, подавляє ділову активність і також може призвести до зупинки відновлення зруйнованого житла та взагалі будівництва.

Надзвичайно важливим чинником для успішного відновлення є курси валют і валютна стабільність. Стабільність обмінних курсів і місцевої валюти

має важливе значення для залучення іноземних інвестицій і забезпечення доступності імпортованих будівельних матеріалів і обладнання у кожній країні. Україна не є виключенням. Коливання валютних курсів можуть вплинути на вартість проектів будівництва і реконструкції та вплинути на загальну економічну стабільність і життєздатність будівельного сектору.

Наявність кваліфікованої робочої сили є критичним чинником післявоєнної відбудови. Війна призвела до переміщення або втрати робочої сили, що вимагає зусиль для перенавчання або реінтеграції працівників у будівельну галузь. Динаміка ринку праці, включаючи заробітну плату та умови праці, відіграє значну роль у залученні та утриманні кваліфікованих спеціалістів, необхідних для процесу реконструкції.

Фінансова політика, включаючи стратегії оподаткування, впливає на фінансові ресурси, доступні для післявоєнної реконструкції. Країни, що мають на меті відновлення будівництва, повинні збалансувати потребу в доходах для фінансування проектів із необхідністю створення сприятливого середовища для економічного відновлення. Податкові пільги для інвестицій і проектів, пов'язаних з будівництвом, можуть стимулювати залучення приватного сектора та стимулювати економічне зростання.

Ефективна нормативно-правова база має вирішальне значення для післявоєнної відбудови будівництва. Чіткі права власності, прозорі процедури отримання дозволів і зобов'язані контракти створюють сприятливе середовище як для вітчизняних, так і для іноземних інвесторів. Регуляторна стабільність зміцнює довіру до будівельного сектору, залучаючи необхідний капітал для масштабних проектів реконструкції.

Впровадження технологічних інновацій і екологічних практик у післявоєнну реконструкцію може мати довгострокові позитивні економічні наслідки. Застосування сучасних будівельних технологій не тільки прискорює процес реконструкції, але й робить відновлену інфраструктуру довгостроковою стійкістю та ефективністю, сприяючи сталому економічному розвитку.

Висновки. Післявоєнна відбудова будівництва — це багатогранна система заходів, на які впливає складна і протирічна взаємодія макроекономічних факторів. Успішна реконструкція потребує стратегічного планування, міжнародної співпраці та раціонального, усебічно обґрунтованого та оціненого управління економічними змінними. Оскільки українська економіка і зокрема будівельний сектор знаходяться під впливом цих чинників, ретельний розгляд, виявлення та аналіз макроекономічних факторів відіграватиме важливу роль у

формуванні міцного, стійкого та стійкого будівельного середовища в майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Лаврухіна К. Ключові фактори ефективності процесу релокації бізнесу в Україні за умов воєнного стану. Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції ГО «ІЕЕЕД» [Проблеми раціонального використання соціально-економічного, еколого-енергетичного потенціалу України в умовах воєнного стану] (10.04.2023 року). Луцьк : ФОРМ Мажула Ю. М., 2023. С.86-91.
2. Скрипник О.В. Оцінка впливу макроекономічних галузевих факторів на ціни виробів з газобетону в Україні. Будівельне виробництво. 2019. № 66. С. 54-60.
3. Титок В.В. Вплив інституційного забезпечення на доступність житлового будівництва. Будівельне виробництво. 2019. № 68. С. 70-76 .
4. Беленкова О.Ю., Титок В.В. Вплив розвитку інституційного середовища на конкуренцію у житловому будівництві. Український журнал прикладної економіки. 2020. Том 5. № 2. С. 214–221..
5. Сорокіна Л.В., Шапошнікова І.О., Стеценко С.П., Гойко А.Ф. Науково-методичне обґрунтування дизайну державних програм надання тимчасового житла населенню, постраждалому через агресію РФ. Шляхи підвищення ефективності будівництва. 2022. № 49(1). С.108-123.
6. Сорокіна Л.В., Гойко А.Ф. Аналіз методів оцінки ризиків інвестиційних проектів в аспекті відновлення національної економіки. Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах ринкових відносин. 2023. № 51 (1). С. 52-75.

УДК 69.003

Ільків Дмитро Богданович,
здобувач ОП 192 Будівництво та цивільна інженерія, КНУБА
Кіщенко Тетяна Євгенівна,
к.е.н., доцент, КНУБА
<http://orcid.org/0000-0002-1060-0590>.

ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ДЕВЕЛОПЕРСЬКИХ КОМПАНІЙ У ПОВОЄННИЙ ЧАС

Події лютого 2022 року в діяльності девелоперських компаній розпочали період, який ними визначений як «завмирання». Будівельники та девелопери протягом певного часу взагалі не працювали. Зараз забудовники завершують

розпочате до повномасштабних воєнних дій у відповідності до своїх зобов'язань, бо репутація для них дуже важлива, але нові будівництва поки розгортають з обережністю в невеликих об'ємах. Великі девелоперські компанії теж почали відновлювати будівництва, що запустили до війни, але про значні обсяги зараз не йдеться. Девелопери й будівельники мають на меті: зберегти команди та технології, продовжуючи працювати, використовуючи цей час для запуску та переосмислення нових ділянок, створення нових концепцій, поліпшення проектів, які до війни робились поспіхом, інколи не якісно.

Інші девелопери вважають, що немає сенсу добудовувати, а треба зберегти вільні кошти інвесторів, сховавши їх від «сторонніх очей та пильного контролю» до розв'язки війни та пояснивши порушення зобов'язань перед інвесторами воєнним станом і глобальним форс-мажором.

Крім суб'єктивних факторів, що впливатимуть на прийняття рішень кожною девелоперською компанією про продовження або зупинення будівництва, треба розглянути і об'єктивні фактори та тенденції, що формуватимуть їх повоєнні плани.

Фактор радикальної зміни потенційних покупців. Величезна кількість українців постраждали внаслідок руйнувань будівель від ворожих обстрілів. Люди втратили житло разом з доходами, роботою та заощадженнями, то ж розглядати їх в якості потенційних покупців, поки за рано. Крім того, держава пообіцяла громадянам все зруйноване відновити. Уряд затвердив Порядок проведення обстеження будівель, що постраждали внаслідок збройної агресії російської федерації, для оцінки можливостей їх подальшого використання або прийняття рішень про демонтаж [1].

Фактор дефіциту робочої сили на будівництві. Будівельна галузь, як і більшість інших галузей матеріального виробництва, зазнала кадрових втрат, пов'язаних з міграцією населення всередині країни та виїздом за кордон, багато працівників боронять Україну в лавах ЗСУ та територіальної оборони. Дефіцит будівельників змусив забудовників заново шукати робітників, комплектувати бригади, щоб якось розв'язати задачу забезпечення будівельних об'єктів виробничими ресурсами. Забудовники наголошують ще й на іншому негативному факторі: і до війни, і нині робітникам та інженерно-технічним працівникам притаманний загальний низький рівень компетенцій. Зараз кадрова проблема стала особливо гострою [2].

Фактор підвищення ціни на житло. Статистика свідчить, що до війни значна частина забудовників залучала інвесторів на етапі котловану, а

потім, за рахунок продажів, добудовувала житло. Сьогодні забудовники вимушені це робити за власні кошти. У невеликих девелоперських компаній немає такого капіталу, тому вони вимушені брати кредити в банках або взагалі не будувати. Тож, природний відбір на ринку нерухомості зменшив кількість пропозицій, що матиме безпосередній вплив на вартість квадратного метру для споживачів у разі підвищення попиту на готові об'єкти нерухомості.

Одже, треба відзначити, що на сьогоднішній день попит на житло є не визначеним, а бюджет будівництва майже не можливо передбачити. Але, не зважаючи на це, будівельники та девелоперські компанії, що протягом певного часу знаходилися в стані «завмирання», поновлюють роботу на об'єктах, демонструючи тенденцію з відновлення та нарощування темпів будівництва.

Список використаних джерел:

- 1.Індекс реформ [Текст] //VoxUkraine:аналітична платформа [Електронний ресурс]. - 2023. - Режим доступу: <https://voxukraine.org/en/state-regulation-in-wartime-how-the-cabinetof-ministers-of-ukraine-adapted-the-economy-to-martial-law-conditions/>
2. Девелопери вказують на пожевлення [Текст] // Урядовий кур'єр від 2.05.23. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/developeri-vkazuyut-na-pozhvavlennya/>

Ковтун А. В.,

аспірант, Київський національний університет будівництва і архітектури
<https://orcid.org/0000-0003-0464-8165>

Коваль С. Д.,

аспірант, Київський національний університет будівництва і архітектури
<https://orcid.org/0009-0009-0348-1405>

Шокотько О. С.,

аспірант, Київський національний університет будівництва і архітектури
<https://orcid.org/0009-0008-7899-8225>

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ІННОВАЦІЙНИЙ КАПІТАЛ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Актуальність. Будівельному сектору в Україні, як і багатьом іншим галузям, довелося функціонувати і якимось пристосовуватись до складних воєнних умов, які змінюють геополітичні пріоритети, напруги, економічної невизначеності та проблем безпеки. Серед цих викликів інтелектуальний та інноваційний капітал постає чинником, що дозволяє будівельним підприємствам долати перешкоди, сприяти відновленню та зосереджуватися на довгостроковій стабільності, отримуючи поступальне зростання чистого доходу [2].

Ряд досліджень підкреслюють багатогранну природу інтелектуального капіталу в контексті економічної безпеки та життєздатності [1-4], що тільки посилюється в умовах війни. Інтелектуальний капітал включає знання, досвід і здатність адаптуватися до умов, що швидко та кардинально змінюються [3]. Інтелектуальний капітал дає змогу будівельним підприємствам вирішувати унікальні виклики, пов'язані з воєнним часом, наприклад проблеми з безпекою, дефіцит ресурсів і перебої в ланцюгах постачання. Використовуючи інтелектуальний капітал, ці підприємства можуть приймати обґрунтовані рішення, оптимізувати розподіл ресурсів і ефективно керувати ризиками [1].

Інновації не менш важливі під час війни, оскільки вони пропонують будівельним підприємствам можливість досліджувати нові рішення, приймати альтернативні методи будівництва та застосовувати нові технології, які підвищують ефективність, безпеку та стійкість. Інноваційний капітал, який проявляється через креативне вирішення проблем і здатність до адаптації, дає можливість будівельним підприємствам продовжувати свою діяльність і

сприяти поствоєнній відбудові.

Метою дослідження є визначення ролі інтелектуального капіталу у розвитку будівельних підприємств під час війни.

Викладення основного матеріалу. У часи конфліктів і війни виклики, з якими стикаються будівельні підприємства, стають безпрецедентними. У випадку України війна, що триває, спричинила численні перешкоди, від проблем безпеки до збоїв у ланцюгах постачання. У таких тяжких обставинах роль інтелектуально-інноваційного капіталу в будівельних підприємствах стала першочерговою.

Інтелектуальний капітал охоплює знання, досвід і здатність застосовувати інноваційне мислення для вирішення складних завдань. У контексті будівельних підприємств України під час війни інтелектуальний капітал має величезне значення. Він надає цим підприємствам інструменти, необхідні для вирішення багатогранних проблем, з якими вони стикаються. Війна в Україні призвела до збоїв у різних аспектах будівельних проєктів, включаючи безпеку, логістику та дотримання нормативних вимог. Інтелектуальний капітал дозволяє підприємствам приймати обґрунтовані рішення, оцінювати ризики та розробляти стратегії їх пом'якшення. Знання місцевих умов, правил і найкращих практик стають вирішальними як для безпеки, так і для успіху проєкту.

Дефіцит ресурсів, включаючи робочу силу та матеріали, є постійною проблемою для будівельних підприємств під час війни. Інтелектуальний капітал допомагає оптимізувати розподіл ресурсів, максимально використати наявні активи та зменшити відходи. Ефективне управління ресурсами гарантує продовження проєктів, незважаючи на обмеження.

Питання безпеки, а також економічна та політична нестабільність становлять унікальні ризики для будівельних підприємств. Інтелектуальний капітал допомагає цим підприємствам розробляти стратегії управління ризиками, адаптуватися до мінливих обставин і впроваджувати плани на випадок непередбачених обставин, які захищають як персонал, так і проєкти [1].

Інновації є ще одним ключовим компонентом інтелектуально-інноваційного капіталу, і вони набувають особливого значення під час війни. Інноваційне мислення дає змогу будівельним підприємствам в Україні знаходити нові шляхи вирішення проблем і адаптації до мінливого ландшафту конфлікту. Здатність творчо мислити та знаходити рішення проблем життєво

важливо під час війни. Будівельні підприємства часто стикаються з непередбачуваними ситуаціями, такими як раптові зміни доступу до об'єктів або необхідність перепланування проектів через зміну вимог. Інноваційний капітал дозволяє цим підприємствам долати такі виклики. Будівельні підприємства повинні бути готові до швидких змін, коригуючи графіки, проекти та плани ресурсів, щоб реагувати на умови, що швидко змінюються. Інноваційний капітал розвиває здатність адаптуватися до змін.

Інновації в будівельних технологіях, такі як інформаційне моделювання будівель (BIM) і передове програмне забезпечення для управління проектами, дозволили будівельним підприємствам в Україні продовжувати роботу в віртуальному середовищі навіть в умовах війни. Ці технології сприяють віддаленій співпраці, моніторингу об'єктів і управлінню ланцюгом поставок, зменшуючи вплив збоїв, пов'язаних із війною.

Використовуючи свій інтелектуально-інноваційний капітал, підприємства сприяють економічному відродженню та відродженню постраждалих від війни регіонів. Роль інтелектуально-інноваційного капіталу на будівельних підприємствах України у воєнний час є ключовою. Він дозволяє продовжувати будівельні проекти, керувати ризиками та сприяти відбудові нації. Досвід України, є свідченням незмінної цінності інтелектуально-інноваційного капіталу, підкреслюючи його значення не лише під час війни, але як важливого активу для будівельної галузі в усьому світі [4]. Під час відбудови України будівельні підприємства, озброєні своїм інтелектуально-інноваційним капіталом, не просто відновлюють інфраструктуру; вони також формують майбутнє своєї нації.

Висновки. Досвід будівельних підприємств в Україні під час війни служить прикладом стійкості та адаптивності перед обличчям лиха. Вони підкреслюють важливість заохочення інтелектуального та інноваційного капіталу, який не тільки забезпечує виживання цих підприємств, але й дає їм можливість майбутнього зростання та процвітання.

Розвинутий інтелектуальний та інноваційний капітал будівельних підприємств в Україні є свідченням здатності галузі витримувати найсуворіші умови та робити внесок у відбудову та розвиток країни. Досвід, отриманий в цьому унікальному контексті, має наслідки для будівельних підприємств у всьому світі, демонструючи постійну цінність інтелектуального та інноваційного капіталу в підтримці діяльності та сприянні прогресу навіть у найскладніших обставинах.

Список використаних джерел:

1. Сорокіна Л.В., Гойко А.Ф. Аналіз методів оцінки ризиків інвестиційних проектів в аспекті відновлення національної економіки. Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин. 2023. № 51 (1). С. 52-75.
2. Ізмайлова К. В. Вплив нематеріальних активів, інтелектуальної складової їх власності, технічних засобів іт підприємства на темпи зростання чистого доходу. Будівельне виробництво. 2016. № 61(2). С. 30-36.
3. Згалат-Лозинська Л. О. Державне регулювання формування інтелектуально-інноваційного капіталу у будівництві. Проблеми системного підходу в економіці. 2020. Вип. 4(78). С.51-57
4. Беленкова О.Ю., Локтіонова Я.Ф., Стеценко С.П., Титок В.В. Інтелектуальний капітал як чинник інноваційного розвитку. Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах ринкових відносин. 2022. № 50(2). С. 281-291.

УДК 334.01

Распутний Д. С.,

аспірант, Київський національний університет будівництва і архітектури
<https://orcid.org/0009-0000-2464-2313>

Беседа М. В.,

аспірант, Київський національний університет будівництва і архітектури
<https://orcid.org/0009-0006-9607-1330>

Тимофєєв Д. В.,

аспірант, Київський національний університет будівництва і архітектури
<https://orcid.org/0009-0002-9240-7125>

ДІЯЛЬНІСТЬ СТЕЙКХОЛДЕРІВ БУДІВЕЛЬНИХ ПРОЕКТІВ НА ЗАСАДАХ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ

Актуальність. Сучасні проекти будівництва не тільки є складними, довготривалими і багато виконавськими, але і відрізняються великою кількістю стейкхолдерів, кожен із яких мають прямий або опосередкований вплив на зведення об'єкту, його параметри та функціонування. Тому дослідження взаємовідносин із стейкхолдерами, виявлення їх ролі в реалізації проекту, впливу їх нематеріальних активів та інтелектуальної складової на розвиток [2,

5] є актуальним напрямком наукового пошуку.

Метою дослідження є визначення головних стейкхолдерів будівельних проектів та напрямків їх діяльності на основі інноваційної моделі розвитку.

Викладення основного матеріалу. Інвестиційно-будівельні проекти, як правило, характеризуються розвиненою мережею учасників, складною організаційною структурою і взаємодією у рамках виконання проекту. Але крім складності відносин всередині проекту, існує ще досить широке коло зацікавлених сторін (стейкхолдерів), кожна зі своїми інтересами та ролями в проекті. Ці зацікавлені сторони можна розділити на різні групи, зокрема [1,]:

1. Власники або інвестори - це особи чи організації, які ініціюють і фінансують проект будівництва. Вони мають конкретні цілі, фінансові міркування та очікування щодо результатів проекту. Без інвестора взагалі не починається проект, тому це ключовий стейкхолдер будівництва.

2. Професіонали – фахівці (архітектори, інженери-конструктори та інші) відповідають за створення планів, креслень і специфікацій проекту. Вони відіграють вирішальну роль у забезпеченні того, щоб проект був як функціональним, так і естетично привабливим, дотримуючись стандартів безпеки та регулятивних стандартів.

3. Підрядники: Генеральні підрядники та субпідрядники несуть відповідальність за виконання будівельних робіт відповідно до планів та специфікацій проекту. Вони керують кадрами, закупівлями, плануванням та координацією будівельних робіт. При цьому генеральний підрядник відповідає за виконання усіх робіт на будівельному майданчику, а субпідрядники – кожен за свою частину, визначену договором.

4. Постачальники та виробники матеріалів, виробів і конструкцій. Компанії, які постачають будівельні матеріали, вироби і конструкції, обладнання та прилади, є важливими зацікавленими сторонами. Вони відіграють певну роль у забезпеченні того, щоб будівельний проект мав необхідні ресурси для завершення.

5. Урядові установи на різних рівнях (місцевому та державному) несуть відповідальність за видачу дозволів, виконання будівельних норм та забезпечення відповідності проекту вимогам законодавства та безпеки.

6. Менеджери проекту контролюють планування, координацію та виконання будівельного проекту. Вони гарантують, що проект залишається на плані з точки зору часу, бюджету та якості.

7. Інженер-консультант - незалежні учасники будівництва, інспектори що

відповідають за перевірку відповідності будівельних робіт затвердженим планам і специфікаціям. Також контролюють якість і вартість, вирішують спори між замовником і підрядниками, проводять перевірки.

8. Банки, фінансові установи, які надають фінансування або позики для проекту, мають особисту зацікавленість у його успішному завершенні та фінансовій стійкості і життєздатності.

9. Користувачі або покупці чи орендарі нерухомості - це особи чи організації, які займатимуть або використовуватимуть будівлю після її завершення. Їхні потреби та вподобання можуть впливати на дизайн та функціональність проекту.

10. Місцеві громади - громада може бути зацікавлена в проекті будівництва через його потенційний вплив на околиці, наприклад, рух, шум і естетику. Взаємодія з громадою може бути важливою для успішного схвалення та виконання проекту.

Профспілки будівельників представляють інтереси окремих працівників або груп будівельників і можуть відігравати певну роль у трудових переговорах, безпеці та управлінні робочою силою.

Інші зацікавлені сторони можуть включати постачальників комунальних послуг, команди з обслуговування та управління об'єктами, а також групи громадських інтересів, які мають конкретні проблеми або інтереси, пов'язані з проектом будівництва та часто реалізують співпрацю на засадах державно-приватного партнерства [3], впроваджуючи інноваційні рішення [4, 5].

Інноваційним напрямком проектування та організації будівництва є інформаційне моделювання будівель (BIM) – модель, у якій відбувається взаємодія із головними стейкхолдерами будівельного проекту та іншими зацікавленими сторонами будівельних проектів через динамічне та спільне інформаційне середовище (інформаційну модель). BIM-модель полегшує спілкування в режимі реального часу та обмін даними між учасниками проекту, дозволяючи їм отримувати доступ до спільної цифрової моделі споруджуваної будівлі чи інфраструктури та робити свій внесок у неї. Цей спільний підхід покращує процес прийняття рішень, координацію та ефективність, приносячи користь різним зацікавленим сторонам, зокрема власникам, архітекторам, інженерам, підрядникам і контролюючим органам. BIM також дозволяє краще візуалізувати, аналізувати та симулювати аспекти проекту, що в кінцевому підсумку призводить до покращення результатів проекту та стійкості.

Висновки. Ефективне спілкування та співпраця між зацікавленими сторонами мають важливе значення для успішного планування та виконання будівельних проектів, гарантуючи, що проект відповідає своїм цілям, залишається в межах бюджету та графіку, а також відповідає відповідним нормам і стандартам. BIM-модель слугує центральним сховищем інформації та платформою для співпраці, яка полегшує спілкування та координацію між усіма учасниками проекту, включаючи власників, проектувальників, підрядників, постачальників і регуляторні органи. Ця цифрова модель дозволяє зацікавленим сторонам отримувати доступ до інформації про проект і робити свій внесок у нього в режимі реального часу, підвищуючи прозорість, ефективність і процес прийняття рішень протягом життєвого циклу проекту. Здатність BIM об'єднувати та залучати різні зацікавлені сторони сприяє кращій співпраці та, зрештою, призводить до покращення результатів проекту.

Список використаних джерел:

- 1. Подойніцин С. ., Запєчна Ю. Виявлення та класифікація зацікавлених сторін будівельного підприємства. Шляхи підвищення ефективності будівництва , 2023. 2 (50), 85–92.*
- 2. Ізмайлова К. В. Вплив нематеріальних активів, інтелектуальної складової їх власності, технічних засобів іт підприємства на темпи зростання чистого доходу. Будівельне виробництво. 2016. № 61(2). С. 30-36.*
- 3. Згалат-Лозинська Л. О., Лич В. М. Державно-приватне партнерство як важіль державного регулювання інноваційної діяльності в будівництві. Бізнеснавігатор. 2020. Вип. 3 (59). С. 34-41.*
- 4. Белєнкова О.Ю., Локтіонова Я.Ф., Стеценко С.П., Титок В.В. Інтелектуальний капітал як чинник інноваційного розвитку. Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах ринкових відносин. 2022. № 50(2). С. 281-291.*
- 5. Ізмайлова К. В. Вплив сучасних економічних умов на обґрунтування доцільності нових будівельних технологій. Нові технології в будівництві. 2010. № 1. С. 79-81.*

Шалахін Н.С.,

магістр, Київський національний університет будівництва і архітектури

Науковий керівник: Беленкова О.Ю.

д.е.н., проф., Київський національний університет будівництва і

архітектури

ІННОВАЦІЇ В БУДІВНИЦТВІ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА НАПРЯМКИ УПРОВАДЖЕННЯ

Актуальність. Дослідження інновацій у будівельному секторі є актуальним з кількох причин. По-перше, інноваційні дослідження допомагають визначити нові технології, методи та найкращі практики, які здатні оптимізувати процеси будівництва, зменшити затримки термінів та підвищити продуктивність. По-друге, практика зеленого будівництва стає все більш важливою через екологічні проблеми країни, які тільки збільшились під час війни. Дослідження інновацій у будівництві зосереджені на екологічно чистих матеріалах, енергоефективних методах будівництва та проектуванні екологічно чистих будівель, які сприяють створенню більш екологічного середовища, сприяючи сталому розвитку. По-третє, інноваційні дослідження спрямовані на виявлення та розвиток технологій і методів, які сприятимуть безпеці праці та підвищенню якості, щоб зменшити кількість нещасних випадків і підвищити загальну безпеку на робочому місці. По-четверте, впровадження інноваційних будівельних технологій і матеріалів часто призводить до довгострокової економії коштів, оскільки вони можуть зменшити витрати на обслуговування та експлуатацію протягом усього життєвого циклу будови чи споруди. І останнє, інноваційні дослідження в будівництві є дуже актуальними, оскільки вони є рушієм прогресу, забезпечують відповідність нормативним вимогам і сприяють економічному зростанню. Це дозволяє будівельному сектору адаптуватися до мінливих вимог, залишатися конкурентоспроможним і ефективно співпрацювати, передаючи знання професіоналам галузі.

Метою дослідження є визначення напрямків інноваційної діяльності у будівництві та тенденцій розвитку будівельного сектору.

Викладення основного матеріалу. Інновації в будівельній галузі можуть приймати різні форми та обумовлюватись різними факторами, такими як технічний прогрес, проблеми сталого розвитку, нормативні зміни та вимоги ринку. Аналіз літератури дозволив виявити декілька основних напрямків

інновацій у будівництві:

1. *Цифровізація* [4]. Будівельна галузь все більше використовує цифрові технології, зокрема інформаційне моделювання будівель (BIM), 3D-друк, доповнену реальність (AR), віртуальну реальність (VR) і технологію дронів. Ці технології покращують процеси планування, проектування та будівництва.

2. *Збірне та модульне будівництво* [5]. Методи збірного та модульного будівництва набувають популярності завдяки їхній ефективності та перевагам, що передбачають збирання будівельних компонентів за межами об'єкта, а потім транспортування та збирання їх на місці.

3. *Стійкість і зелене будівництво* [6]. Сьогодні поширені практики сталого будівництва, включаючи використання екологічно чистих матеріалів, енергоефективних конструкцій і систем відновлюваної енергії, що є важливим для країни напрямком інновацій.

4. *Розумні будівлі та IoT* [3, 4]. Інтеграція пристроїв Інтернету речей (IoT) і технологій розумних будівель трансформує будівельну галузь. Це включає датчики для моніторингу ефективності будівлі, споживання енергії та безпеки.

5. *Енергоефективні та пасивні будинки* [1]. Принципи пасивного будівництва зосереджуються на природній вентиляції, денному освітленні та теплоізоляції для зменшення споживання енергії. У центрі уваги також знаходяться високоефективні огорожувальні конструкції.

6. *Циркулярна економіка та переробка* [2]. Будівництво рухається до моделі замкнутої економіки, де матеріали повторно використовуються, переробляються та змінюються, зменшуючи відходи та зберігаючи ресурси.

7. *Передові матеріали* [5, 6]. Розробка сучасних матеріалів, таких як бетон, що самовідновлюється, суперізоляційні матеріали та передові композити, сприяє інноваціям у будівництві.

8. *Робототехніка та автоматизація* [3]. Робототехніка та автоматизація використовуються для таких завдань, як кладка цегли, заливка бетону та перевірка місця, що може покращити швидкість і точність будівельних процесів.

9. *Використання відновлюваних джерел енергії* [1, 4]. Інтеграція відновлюваних джерел енергії, таких як сонячні батареї, вітрові турбіни та системи зберігання енергії, у будівельні проекти стає все більш поширеною.

10. *Спільна та інтегрована реалізація проекту* [4, 5]. Методи спільної та інтегрованої реалізації проекту, такі як BIM-технології, стають все більш поширеними для покращення координації та спілкування між зацікавленими

сторонами проекту.

11. Економічне будівництво [4, 5]. Принципи ощадливого будівництва, запозичені з виробництва, зосереджені на мінімізації відходів і максимізації вартості за рахунок покращеного управління проектами та процесів.

12. Технологія блокчейну [3] досліджується для таких цілей, як безпечне ведення документації, прозорість ланцюга поставок і відстеження платежів у будівельних проектах.

Ці напрямки інновацій у будівництві не є взаємовиключними, і багато проектів можуть включати декілька аспектів цих інновацій. Будівельна галузь розвивається, щоб відповідати вимогам мінливого світу, і впровадження інновацій має важливе значення для прогресу та задоволення потреб сьогодення та майбутнього.

Висновки. Будівельна галузь є основним рушієм економічного зростання, а інновації відіграють ключову роль у створенні робочих місць, розширенні бізнесу та збільшенні інвестицій у цей сектор, оскільки зосереджені на розвитку інфраструктури, здатної протистояти різним викликам.

Інновації в будівництві підвищують його ефективність за рахунок впровадження передових технологій та практик, які спрощують процеси будівництва, зменшують затримки та підвищують продуктивність. Інновації часто призводять до економії коштів у довгостроковій перспективі, оскільки вони можуть зменшити витрати на обслуговування та експлуатацію протягом усього терміну служби будівлі. Завдяки інноваційним дослідженням, продукція галузі залишається сумісною зі змінами будівельних норм та екологічних стандартів, ринкових вимог, таких як потреба у будівництві розумних будівель, екологічного будівництва та адаптивних робочих просторів. Співпраця із стейкхолдерами розвивається завдяки дослідженням, коли усі зацікавлені сторони працюють разом для обміну знаннями та досвідом.

Список використаних джерел:

1. Максимов А.С. *Енергоефективність в муніципальному секторі: навч. посіб. для посадових осіб місцевого самоврядування. Асоціація міст України в рамках Проекту USAID ДІАЛОГ, 2015. 184 с.*
2. Bozhanova V. *Green Enterprise Logistics Management System in Circular Economy International Journal of Mathematical, Engineering and Management Sciences, 2022. Vol. 7, No. 3, 350-363.*
3. Росинський А.В. *Засади розвитку економічного потенціалу девелоперської компанії на ринку віртуальних активів. Будівельне виробництво. 2022. № 73.*

С. 64-73.

4. Беленкова О.Ю. Цифрова трансформація будівництва: взаємодії бізнесу, науки, держави. Будівельне виробництво. 2019. № 66. С. 30–36.
5. Єсипенко А. Д. Інноваційне модульне будівництво. BIM технології та промислові екосистеми. Ефективні технології в будівництві: матеріали IV Міжнар. наук.-техн. конф. (Київ, 27–28.03.2019 р.). Київ: Ліра-К, 2019. С. 11.
6. Цифра Т.Ю. Економіко-управлінське моделювання конструктивів будівельного проекту на засадах «зелених BIM-технологій». атер. Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції «Environment protection-2020», 5.06.2020, м. Київ: КНУБА. С.95-97.